

2 КАЛЕНДАР

О

*ЗНАМЕННИХ
І ПАМ'ЯТНИХ
ДАТ ВОЛИНИ*

2

О

Волинська обласна рада
Управління культури, з питань релігій та національностей
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2020 рік

Тернопіль, 2019

УДК 94(477.83)(059.3)
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік / Волин. обл. рада ; Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Тернопіль : Терно-граф, 2019. – 300 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2020 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

**Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба**

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко

Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Видано в авторській редакції

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори довідок

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНІ НА 2020 РІК

СІЧЕНЬ

- 2 січня** 70 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) – української письменниці, заслуженої журналістки України
- 2 січня** 75 років від дня народження Я. А. Найди (1945) – заслуженого працівника культури України
- 2 січня** 75 років від дня народження П. В. Онищука (1945) – заслуженого працівника освіти України
- 3 січня** 75 років від дня народження Є. І. Франчука (1945) – українського історика, заслуженого працівника народної освіти України
- 4 січня** 80 років від дня народження І. М. Фальфушинського (1940) – українського лікаря-хірурга вищої категорії, вченого
- 4 січня** 80 років від часу створення обласного Будинку народної творчості (1940), тепер Волинський обласний науково-методичний центр культури
- 4 січня** 80 років з часу створення Волинської обласної філармонії (1940)
- 5 січня** 70 років від дня народження Н. Н. Войтюк (1950) – краєзнавиці, громадської діячки
- 5 січня** 70 років від дня народження Я. Г. Гиця (1950) – волинського поета, громадського діяча
- 15 січня** 150 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника, педагога, культурного діяча
- 15 січня** 90 років від дня народження Г. І. Клекоцюка (1930) – українського художника
- 19 січня** 100 років від дня народження С. В. Драницького (Семенюка) (1920–2019) – члена проводу ОУН, вояка УПА, учасника Норильського повстання, політв'язня
- 21 січня** 175 років від дня народження О. А. Косач (у заміжжі – Тесленко-Приходько) (1845–1927) – української письменниці та громадської діячки

21 січня	100 років від дня народження В. В. Петрова (1920–1941) – Героя Радянського Союзу, замполіта 7-ої прикордонної застави 90-го Володимир-Волинського прикордонного загону
23 січня	105 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1999) – українського художника
29 січня	70 років від дня народження В. М. Повх (1950) – заслуженого працівника культури України
січень	80 років від часу виникнення Волинського товариства приятелів наук (1935)

ЛЮТИЙ

3 лютого	75 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) – українського письменника і краєзнавця
4 лютого	110 років від дня народження С. З. Розмірського (1910–1987) – волинського художника-аматора
16 лютого	90 років від дня народження І. Є. Оксентюка (1930–2009) – українського архітектора, лауреата Шевченківської премії
16 лютого	70 років від дня народження Н. Ф. Дашенко (1950) – заслуженого працівника культури України
19 лютого	65 років від дня народження В. П. Судими (1955) – заслуженого працівника культури України
21 лютого	70 років від дня народження М. М. Ковальчука (1950) – українського художника
22 лютого	100 років від дня народження Д. М. Латишева (1920–1991) – українського художника
25 лютого	149 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – української поетеси, драматурга, культурно-громадської діячки
25 лютого	40 років від часу створення ландшафтного заказника «Нечимне» у Ковельському районі (1980)
26 лютого	75 років від дня народження Н. Г. Кінах (1945) – заслуженого вчителя України
27 лютого	55 років від дня народження Л. В. Довгун (1965) – заслуженого працівника культури України

28 лютого 80 років від дня створення Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (1940)

БЕРЕЗЕНЬ

1 березня 80 років від дня народження Ф. В. Зузука (1940) – українського вченого геолога, біомінеролога

3 березня 75 років від часу передислокування з Ліпецька до Луцька 284-ої стаціонарної ремонтної майстерні, нині «Луцький Державний авіаційний ремонтний завод «Мотор» (1945)

3 березня 80 років від дня народження В. О. Заворотинського (1940) – заслуженого працівника культури України

9 березня 206 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського письменника, художника

9 березня 25 років від часу відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку у м. Луцьку (1995)

10 березня 75 років від дня народження Є. О. Кішмана (1945–2008) – заслуженого працівника освіти України

11 березня 60 років від дня народження С. Р. Корся (1960) – українського художника

12 березня 75 років від дня народження О. О. Скіпальського (1945) – українського військового та громадсько-політичного діяча

15 березня 100 років від дня народження О. Г. Михайлюка (1920–1994) – українського історика і педагога

22 березня 25 років від дня народження В. К. Авраменка (1895–1981) – українського хореографа, дослідника українських народних танців

25 березня 75 років від дня народження М. Ф. Ярошенка (1945) – заслуженого артиста України

25 березня 35 років від часу створення Державного історико-культурного заповідника у місті Луцьку (1985)

березень 80 років від часу створення Волинського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (нині Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти) (1940)

КВІТЕНЬ

1 квітня	80 років від дня заснування у м. Луцьку учительського інституту (1940)
5 квітня	110 років від дня народження Л. І. Спаської (1910–2000) – української художниці
10 квітня	70 років від дня народження П. П. Чухрая (1950–2018) – народного артиста України, члена президії Національної спілки кобзарів України
19 квітня	80 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора
20 квітня	60 років від дня народження А. А. Дмитренко (1960) – українського етнолога
22 квітня	75 років від дня народження В. В. Божидарніка (1945–2015) – українського вченого, заслуженого працівника народної освіти України
26 квітня	70 років від дня народження Г. В. Охріменка (1950) – українського археолога

ТРАВЕНЬ

1 травня	75 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) – Героя України, народного артиста України
4 травня	135 років від дня народження М. М. Ковальського (1885–1944) – українського громадсько-політичного діяча, члена Української Центральної Ради, голови Українського Центрального Комітету у Другій Речі Посполитій
4 травня	25 років від часу створення регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» (з 2007 року національний природний парк «Прип'ять-Стохід») (1995)
5 травня	40 років від дня відкриття у с. Кортелісі Ратнівського району меморіального комплексу жертвам нацизму та Кортеліського історичного музею (1980)
8 травня	90 років від дня народження М. Ф. Савицького (1930) – українського художника-графіка

10 травня	80 років від початку радіомовлення у Волинській області (1940)
11 травня	55 років від дня народження Л. Л. Козярчука (1965) – українського авіаконструктора, краєзнавця
12 травня	130 років від дня народження Є. В. Бобка (1890–1959) – українського вченого-селекціонера
13 травня	65 років від дня народження Г. М. Івашків (1955) – української художниці
14 травня	70 років від дня народження Ю. М. Мельника (1950) – заслуженого працівника культури України
15 травня	70 років від дня народження М. В. Мірченка (1950) – українського філолога
19 травня	115 років від дня народження Л. К. Пучковського (1905–2001) – краєзнавця, етнографа
24 травня	80 років від дня народження К. Т. Шишка (1940–2002) – українського поета, художника
травень	45 років від часу заснування Іваничівського історичного музею (1975)

ЧЕРВЕНЬ

2 червня	50 років від дня народження Т. М. Домбровської (1970) – майстра народної вишивки та бісероплетіння, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
3 червня	80 років від дня народження М. В. Тарасич (1940) – волинської поетеси
8 червня	75 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945–2017) – Луцького міського голови, заслуженого економіста України
10 червня	80 років від часу створення Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (1940)
10 червня	80 років від часу створення Волинської обласної бібліотеки для дітей (1940)
16 червня	60 років від дня народження В. В. Мойсіюка – заслуженого діяча мистецтв України

- 17 липня 50 років від дня народження А. І. Бойка (1970) – заслуженого майстра народної творчості України
- 18 липня 70 років від дня народження Л. М. Михайловського (1950) – заслуженого діяча мистецтв України

СЕРПЕНЬ

- 2 серпня 70 років від дня народження В. В. Москалюк (1950) – заслуженого працівника культури України
- 2 серпня 65 років від дня народження О. Д. Козачука (1955) – заслуженого працівника культури України
- 5 серпня 55 років від дня народження О. А. Козачук (1965) – заслуженого працівника культури України
- 25 серпня 80 років від дня проведення першої конференції Волинської організації КПЗУ (1925)
- 25 серпня 80 років від дня народження М. Г. Жулинського (1940) – українського літературознавця, критика і громадсько-політичного діяча
- 27 серпня 65 років від дня народження І. В. Сидорука (1955) – заслуженого працівника культури України
- 28 серпня 90 років від дня народження М. Я. Лейкіна (1930 – 2007) – заслуженого вчителя Української РСР

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 вересня 70 років від дня народження Г. М. Волошинської (1950) – заслуженого вчителя України
- 7 вересня 85 років від дня народження В. І. Блаженчука (1945–2019) – українського державного діяча, голови Волинської обласної Ради першого скликання
- 7 вересня 65 років від дня народження О. П. Якимчука (1955) – народного артиста України
- 9 вересня 85 років від дня народження М. П. Дімун (1935–2007) – народної майстрині виробів з бісеру
- 10 вересня 65 років від дня народження Т. О. Пасієвич (1955) – волинської писанкарки, відмінника освіти України

12 вересня	80 років від дня народження Є. С. Колодійчука (1940–2010) – українського письменника
16 вересня	75 років від дня народження О. В. Ілюшика (1945–2018) – заслуженого працівника культури України
17 вересня	60 років від часу офіційного відкриття Торчинського народного історичного музею імені Г. О. Гуртового (1960)
23 вересня	30 років від дня створення Волинського крайового братства св. ап. Андрія Первозванного (1990)

ЖОВТЕНЬ

1 жовтня	70 років від дня народження С. О. Байдукової (1950) – української художниці
9 жовтня	60 років від дня народження І. А. Ольховського (1960) – українського журналіста та письменника
10 жовтня	45 років від дня створення Волинського обласного театру ляльок (1975)
17 жовтня	100 років від дня народження Ю. О. Стельмашука (1920–1945) – організатора відділів УПА на Волині
21 жовтня	70 років від дня народження О. М. Середюка (1950) – українського історика, публіциста та громадського діяча
25 жовтня	40 років від дня створення Волинської обласної організації Спілки письменників України (1980)
26 жовтня	70 років від дня народження В. С. Лиса (1950) – українського письменника, журналіста

ЛИСТОПАД

7 листопада	75 років від дня народження М. І. Черенюка (1945–2001) – українського художника, педагога і музейника
8 листопада	185 років від дня народження Г. Й. Осовського (1835–1897) – українського та польського вченого геолога, палеонтолога
14 листопада	80 років від дня народження А. П. Стельмашука (1940–2009) – заслуженого працівника освіти України

- 15 листопада 70 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – народної артистки України
- 15 листопада 70 років від дня народження Л. Л. Мудрак (1950) – заслуженого вчителя України
- 15 листопада 65 років від дня народження С. А. Овдієвич (1955) – заслуженого працівника культури України, директорки Любомльської міської публічної бібліотеки
- 16 листопада 125 років від дня народження Галини Орлівни (1895–1955) – української письменниці
- 25 листопада 115 років від дня народження Ніла Хасевича (1905–1952) – українського художника-графіка, вояка УПА
- 27 листопада 100 років від дня народження М. П. Ковальова (1920–2002) – директора Ківерцівського деревообробного комбінату
- 27 листопада 50 років від дня народження С. Л. Органістої (1970) – заслуженої артистки України

ГРУДЕНЬ

- 4 грудня 90 років від дня народження М. Г. Коца (1930–2017) – волинського дисидента
- 6 грудня 70 років від дня народження П. Д. Завірюхи (1950) – українського селекціонера
- 9 грудня 150 років від дня народження Ф. Штейнгеля (1870–1946) – громадсько-культурного діяча, засновника першого краєзнавчого музею на Волині
- 10 грудня 85 років від дня народження М. П. Гевелюка (1935–1999) – заслуженого художника України
- 19 грудня 100 років від дня народження М. М. Корзонюка (1920–1995) – краєзнавця, збирача і дослідника фольклору
- 23 грудня 85 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета
- 27 грудня 85 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996) – українського публіциста, заслуженого журналіста України

грудень 40 років від часу заснування Камінь-Каширського краєзнавчого музею (1980)

XXX

- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Іваничі, тепер Іваничівського району (1545)
- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Лугове (Малий Щенятин), тепер Іваничівського району (1545)
- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Старосілля (Ляхів), тепер Іваничівського району (1545)
- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Хренів, тепер Іваничівського району (1545)
- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Баїв, тепер Луцького району (1545)
- 475 років** від часу першої писемної згадки про с. Завидів, тепер Іваничівського району (1545)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Топилище, тепер Іваничівського району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Боровичі, тепер Маневецького району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Озеро, тепер Ківерцівського району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Сокиричі, тепер Ківерцівського району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Щурин, тепер Рожищенського району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Сапогове, тепер Ківерцівського району (1570)
- 450 років** від часу надання Магдебурзького права с. Хорів, тепер Локачинського району (1570)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Боголюби, тепер Луцького району (1570)
- 400 років** від часу заснування Августинського монастиря Святої Марії Магдалини в с. Затурцях, тепер Локачинського району (1620)

375 років	від часу спорудження церкви Зачаття Святої Анни у с. Підбереззя, тепер Горохівського району (1645)
275 років	від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Піддубці, тепер Луцького району (1745)
275 років	від часу побудови церкви Святого Луки в с. Городно, тепер Любомльського району (1745)
250 років	від часу спорудження церкви Архистратига Михаїла у с. Хмелів, тепер Володимир-Волинського району (1770)
225 років	від часу спорудження церкви Святого Стефана у с. Усичі, тепер Луцького району (1795)
225 років	від часу спорудження церкви Успіння Богородиці у с. Запруддя, тепер Камінь-Каширського району (1795)
225 років	від часу спорудження церкви Воздвиження Чесного Хреста у с. Заболоття, тепер Ратнівського району (1795)
125 років	від часу побудови церкви Святого Миколая в с. Пульмо (1895), тепер Любомльського району
120 років	від часу заснування Товариства дослідників Волині у Житомирі (1900)
115 років	від дня народження Л. Є. Черкашиної (1905–1962) – української письменниці
100 років	від часу побудови Покровської церкви у с. Орищі, тепер Іваничівського району (1920)
100 років	від часу утворення філії «Просвіти» в с. Тростянець, тепер Ківерцівського району (1920)
100 років	від часу заснування В. Липинським Українського Союзу Хліборобів-Державників та видання ним збірника (друкованого органу) УСХД «Хліборобська Україна»
100 років	від часу видання В. Липинським історичної праці «Україна на переломі 1657–1659»
75 років	від часу заснування Луцького міського харчового комбінату (нині – ПАТ «Луцьк Фудз») (1945)
25 років	від часу заснування загально зоологічного заказника «Гнідавське болото» (1995)

СІЧЕНЬ

2 СІЧНЯ

**70 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) –
української письменниці,
заслуженої журналістки України**

Витоки творчої біографії Надії Павлівни Гуменюк (в одруженні Лис) – у чарівній місцині історичної Волині: в селі Онацьківці Полонського району Хмельницької області, де вона вперше глянула на світ Божий 2 січня 1950 року. Ще навчаючись у молодших класах школи, почала друкувати свої вірші у всеукраїнській пресі. Після закінчення з відзнакою Хмельницького педагогічного училища (1970) поступила на факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка, і все своє життя пов'язала з роботою у пресі та на радіо. Працювала у районних газетах на Херсонщині та Волині, на Рівненському обласному радіо, заступником редактора Луцької міської газети «Народна трибуна», редактором відділу культури Волинської обласної газети «Віче».

Активна учасниця демократичних перетворень в Україні. Саме тоді її поетичне й публіцистичне слово на весь голос зазвучало під час багатьох громадських акцій, на тематичних вечорах, на сторінках першої на Волині демократичної газети «Народна трибуна», де вона писала і про замовчувану тему розстрілів в'язнів у Луцькій тюрмі, і про долі репресованих. У 1989 році створила і очолила найбільший на той час на Волині осередок Товариства української мови (на Луцькому шовковому комбінаті). 1991 року стала головою Луцької міської, а потім очолила і Волинську крайову організацію товариства «Просвіта».

Заслужений журналіст України. Нагороджена Почесним Знаком Національної спілки журналістів України та Почесною Відзнакою «Журналістська гідність» (за підсумками Загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання»). Володар «Крила натхнення» Загальнонаціональної програми «Людина року» (1998), «Людина року Волинського краю – 2000» у номінації «Професіонал року».

Поетеса, прозаїк, публіцист. Член Національної Спілки письменників України з 1995 року. Авторка понад чотирьох десятків книжок: поезії, прози, творів для дітей. Тричі лауреат і володарка Гран-Прі Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (за роман «Вересові меди»). Лауреат премії Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за твори для дітей, літературних премій «Благовіст», імені Олександра Олеся, «Звук павутинки» (імені Віктора Близнеця), імені родини Косачів, літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. Переможець Всеукраїнських літературних конкурсів «Золотий лелека» (2008 рік, I премія за повість «Таємниця Княжої гори»), «Ярославів Вал» (2009, II премія за роман для підлітків «Білий вовк на Чорному шляху»), «Книжкова толока» (2014, за книжку для дітей «Чупакабра і чотири мушкетери»), «Відродимо забутий жанр» (2010 – III премія за радіоп'єси «Тополинка» і «Самотня жінка бажає познайомитися, або Ігри для риб», 2011 – II премія за радіоп'єсу «Охоронець для Янгола»), Національного конкурсу «Краща книга року» (2011 – за книжку для дітей «У Янгола під крилом»).

Оцінюючи творчість Надії Гуменюк, лауреат Шевченківської премії, академік Микола Жулинський особливо високо відзначив її поезію: «Це поетеса класичного стилю, дуже виваженої поетичної традиції». А письменник і літературознавець Петро Сорока в публікації у «Літературній Україні» так охарактеризував її прозу: «Прикметна особливість художнього стилю Надії Гуменюк – виражена притчевість, що робить її цікавою не тільки для сучасного, а, хочеться вірити, і для прийдешнього читача. Ця притчевість іде не лише від доброго знання світової літератури, а також від народної традиції...».

ЛІТЕРАТУРНІ ПРЕМІЇ

імені Агатангела Кримського (2001, за збірку «Однокрил»)
«Благовіст» (2007, за збірку «Тайнопис тиші»)

імені родини Косачів (2011, за книжки для дітей «Зустріч на Босому мосту», «Таємниця Княжої гори», «У Янгола під крилом», «Буслик хоче до Світязя»)

імені Олександра Олеся (2012, за збірку «Голос папороті»)

імені Віктора Близнеця «Звук павутинки» (2012, за книжку «Шуршик В. та інші: казки з Яринчиного саду»)

імені Лесі Українки (2014, за книжку «Шуршик В. та інші: казки з Яринчиного саду»)

Гран-Прі, I премія Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (2015, за роман «Вересові меди»)

I премія Всеукраїнського конкурсу «Золотий лелека» (2008, за повість «Таємниця Княжої гори»)

I премія конкурсу «Книжкова толока» (2014, за книжку для дітей «Чупакабра і чотири «мушкетери»).

II премія конкурсу «Ярославів Вал» на кращу історичну книжку (2009, за роман для підлітків «Білий вовк на Чорному Шляху»)

II премія всеукраїнського конкурсу «Відродимо забутий жанр» (2011, за радіоп'єсу «Охоронець для Янгола»).

III премія всеукраїнського конкурсу «Відродимо забутий жанр» (2010, за радіоп'єси «Тополинка» і «Самотня жінка бажає познайомитися, або Ігри для риб»)

III премія Національного конкурсу «Краща книга року – 2011» (2011, за книжку для дітей «У Янгола під крилом»)

Дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (2011, за роман «Янгол у сірому»)

Спеціальна премія Міжнародного конкурсу «Коронація слова» (2013, за роман-фентезі для дітей «Роденія, або Подорож за веселку»)

Диплом лауреата Міжнародного конкурсу «Коронація слова» (2014, за роман «Енна»).

ІНШІ ВІДЗНАКИ

Заслужений журналіст України (2006).

Володар «Крила натхнення» загальнонаціональної програми «Людина року» (1998).

«Людина року Волинського краю» (2000).

«Почесна відзнака» Національної спілки журналістів України (2004).

Почесна відзнака «Журналістська гідність» (2006, за підсумками загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання»).

Лауреат творчої премії міського голови за вагомий внесок у розвиток культури Луцька (2013).

«Почесна відзнака» Національної спілки письменників України (2015).

Яна Лис

Література:

Гуменюк Н. Аркан для ластівки : поезія / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2019. – 136 с.

Гуменюк Н. Білий вовк на чорному шляху : роман / Н. Гуменюк. – Київ : Ярославів Вал, 2010. – 142 с.

Гуменюк Н. П. Боні і підземна ріка : оповід. для дітей молодш. та серед. шк. віку / Н. П. Гуменюк ; худож. О. Качановський. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 60 с. : кольор. іл.

Гуменюк Н. П. Буслик хоче до Світязя : вірші, казки, оповідання про Волинь : для молод. шк. віку / Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 64 с.

Гуменюк Н. В Україні – іменини : пісні для дітей. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 32 с.

Гуменюк Н. П. Вересові меди : роман / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2015. – 320 с.

Гуменюк Н. Вересові меди : роман. Вид. друге, доп. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2019. – 316 с.

Гуменюк Н. Веселка для веселика : казка, вірші, скоромовки, загадки / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 32 с.

Гуменюк Н. Голос папороті : поезії / Н. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 200 с.

Гуменюк Н. Де гуляє крококотам : вірші, казка, шаради / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 32 с.

Гуменюк Н. П. Дожити до весни : роман / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2018. – 240 с.

Гуменюк Н. П. Енна. Дорога до себе : роман / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2014. – 256 с.

Гуменюк Н. Етюд із метеликом : зб. оповідань / Н. Гуменюк ; худож. Н. Костюшко. – Харків : Vivat, 2017. – 238 с.

Загадковий дирижабик : вірші-звукограйки, веселинки, скоромовки, лічилки, жмурилки, мирилки, загадки, шаради / Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 40 с. : іл.

Гуменюк Н. П. Зайчик полем чеберяє : колискові, забавлянки, лічилки, жмурилки, мирилки / Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 16 с.

Гуменюк Н. Зустріч на Босому мосту / Н. Гуменюк. – Київ : Грані-Т, 2009. – 148 с.

Гуменюк Н. Казка про козака Ярка та Яринку-Живинку / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 24 с.

Гуменюк Н. Каріатида : поезії / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 57 с.

Гуменюк Н. П. Квіти на снігу : роман / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2018. – 208 с.

Гуменюк Н. Котилася писанка : вірші-писанки для дітей / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 28 с.

Гуменюк Н. П. Коханий волоцюга : зб. оповід. / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2014. – 224 с.

Гуменюк Н. П. Країна світла : поезії / Н. П. Гуменюк. – Львів : Каменяр, 1992. – 53 с.

Гуменюк Н. П. Лелеча фортеця : повість для дітей / Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2013. – 118 с.

Гуменюк Н. П. Літо з амазонками : повість для серед. шк. віку / Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 92 с.

Гуменюк Н. П. Манюня і Марципан : оповід. для дітей / Н. П. Гуменюк ; худож. А. П. Гупало. – Луцьк : Твердиня, 2015. – 106 с.

Гуменюк Н. Однокрил : поезії / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 150 с.

Гуменюк Н. П. Охоронець для янгола / Н. П. Гуменюк ; Лис В. С. Полювання на брата : радіоп'єси / В. С. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 114 с.

Гуменюк Н. П. ПерекотиНяв : вірші для молод. шк. віку / Н. П. Гуменюк ; худож. Т. Кравченко. – Житомир, 2018. – 31 с.

Гуменюк Н. Роденія, або Подорож за веселку : повість-фентезі. – Харків : Віват, 2019 – 190 с.

Гуменюк Н. Святвечір : пісні для дітей. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2003. – 24 с.

Гуменюк Н. Силует на вежі : оповід. для дітей / Н. Гуменюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 36 с.

Гуменюк Н. Тайнопис тиші : вірші / Н. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 78 с.

Гуменюк Н. Таємниця княжої гори / Н. Гуменюк. – Київ : Грані-Т, 2009. – 192 с.

Гуменюк Н. П. Танець білої тополі : роман / Н. П. Гуменюк. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2016. – 300 с.

Гуменюк Н. У Янгола під крилом : вірші для дітей про укр. свята / Н. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 80 с.

Гуменюк Н. Чапики-Чалапики : вірші / Н. Гуменюк. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 24 с.

Гуменюк Н. П. Чупакабра і чотири «мушкетери» : повість / Н. П. Гуменюк. – Київ : Грані-Т, 2013. – 190 с.

Гуменюк Н. П. Шуршик В. та інші : казки з Яринчиного саду / Н. П. Гуменюк. – Тернопіль : Богдан, 2012. – 144 с. : іл.

Гуменюк Н. Яка мама в крокотама? : вірші для дітей дошк. та молодш. шк. віку / Н. Гуменюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 28 с.

Гуменюк Н. П. Янгол у сірому : роман / Н. П. Гуменюк. – Тернопіль : Богдан, 2012. – 200 с.

Гуменюк Н. А що ж то за квочечки, що несуть яєчки, або Чи врятує українську літературу для дітей англійський хлопчик на мітлі / Н. Гуменюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2006. – Вип. 12. – С. 38–44.

Гуменюк Н. Біля джерел «Лісової пісні» ; «Таємниця ченця Луки» : урив. з роману «Білий вовк на Чорному шляху» / Н. Гуменюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 38–42, 197–211.

Гуменюк Н. «Віче» ; «Над замком – Владича вежа...» ; «Три древні вежі, наче три стихії...» ; «Ода Луцьку» / Н. Гуменюк // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. антол. віршів XIX–XXI ст. / упоряд.: М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 59–62.

Гуменюк Н. Дім для клонів : оповідання / Н. Гуменюк // Позапростір : зб. наук.-фантаст. повістей та оповід. – Луцьк, 2007. – С. 73–85.

Гуменюк Н. «Дошечатко гратись хоче» : письменники – дітям / Н. Гуменюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2017. – Ч. 22. – С. 141–146.

Гуменюк Н. Зимопис долі: терном по снігах / Н. Гуменюк // Реабілітовані історією: у 27 т. Волинська область Кн. 1. / авт. тексту: М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сущук. – Луцьк, 2010. – С. 712–715.

Гуменюк Н. Ігор Павлюк : «За право бути самим собою я заплатив трьома роками випробувань на півночі» ; Ігор Павлюк : «Ірландці навіть із прапора не роблять культу» / Н. Гуменюк // Павлюк І. З. Інтимне дихання епохи : ст., рец., інтерв'ю (1994–2010) / І. З. Павлюк. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 425–429, 564–567.

Гуменюк Н. Мій прихисток душі, мій сонячний реактор... : письменниця про себе / Н. Гуменюк // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 72–83.

Гуменюк Н. Місяць заглянув до хати... ; Хтось падає в бузок, а хтось в безодню... ; Вина як вина, споює вендети... ; Ніхто не розуміє птаха так..., як небо / Н. Гуменюк // Гравітація взаємності : антол. суч. укр. поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – С. 294–301.

Гуменюк Н. На терезах осені / Н. Гуменюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2018. – Ч. 23. – С. 56.

Гуменюк Н. Немов сльоза на вістрі... ; Ніч у Сурамі ; Криниця ; Пес ; Припутень / Н. Гуменюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників. України / ред. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2013. – № 4/19. – С. 44–53.

Гуменюк Н. Під сонцем України ; Слово ; Свіча любові ; Повстанська мадонна ; Журавлині ключі ; Авель і Каїн ; Осіння пісня ; Осінній причал ; Козак / Н. Гуменюк // Вольський А. Душі моєї трепетна струна... : пісні та романси / А. Вольський. – Луцьк, 2008. – С. 5, 17, 19, 25, 30, 34, 45–48, 70.

Гуменюк Н. Святий Миколай ; Українонько / Н. Гуменюк // Найда Я. Пісенний світ дитинства : пісен. зб. / Я. Найда. – Луцьк, 2007. – С. 37, 64–65.

Гуменюк Н. Спасибі рідним бджолам / Н. Гуменюк // Одкровення в кафе «Пегас» : збірник. – Київ, 2010. – С. 133–137.

Гуменюк Н. «Чорний котик на снігу...» / Н. Гуменюк // Кіт Матіфас та інші : темат. антол. віршів ХІХ–ХХІ ст. – Луцьк, 2008. – С. 66.

Акорди березня : твори переможців та призерів обл. літ. конкурсу школярів «Думи і мрії» / ред., упоряд. Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2014. – 80 с.

Волинський Кобзарик / ред.-упоряд. Н. П. Горик. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 128 с.

Святвечір : пісні для дітей / муз. М. Ведмедері ; вірші Н. Гуменюк. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2003. – 25 с.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад.: В. С. Гей, Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с.

Берестейське багаття : твори поетів і прозаїків Берестейщини в перекладах українською мовою / упоряд.-ред.: В. С. Гей, Н. П. Горик. – Луцьк : Терен, 2012. – 228 с.

Див. переклади Н. Гуменюк – с. 78, 137, 138, 140.

Думи і песні Валыні : твори паэтаў і пражайкаў Валыні ў перакладах на беларускую мову / уклад.: А. Каско, М. Сянкевіч. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Н. Гуменюк в перекладах – с. 40–42.

Бокотюк Т. «Самотній сад» Надії Гуменюк (образ саду у творчості волинської письменниці) / Т. Бокотюк // Scripta manent : молод. наук. вісник. ін-ту філолог. та журналіст. : зб. наук. пр. / уклад. Л. Б. Лавринович. – Луцьк, 2017. – Вип. 4. – С. 40–43.

Гей В. Тайнопис думки й почуття / В. Гей // Гей В. Визволяймося від лукавого : статті, рецензії, нотатки / В. Гей. – Луцьк, 2009. – С. 68–74.

Гей В. С. Тайнопис думки й почуття // Вибрані твори : в 3-х т. / В. С. Гей. – Луцьк, 2013. – Т. 3. – С. 306–313.

Гуменюк Надія Павлівна // Волинь літературна: наші сучасники. – Луцьк, 2010. – С. 72–83.

Жулинський М. Моління до слова / М. Жулинський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 194–197.

Кодак М. П. Задзеркалля Надії Гуменюк / М. П. Кодак // Кодак М. П. Вибране / М. П. Кодак. – Луцьк, 2015. – С. 345–353.

Корнелюк Д. Гуменюк Надія Павлівна / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Вогонь дерзання : іст.-релігійн. нариси / Д. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 212–213.

Масицька Т. Семантичні особливості субстанціальних суб'єктних синтаксем у творах волинських письменників / Т. Масицька // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. / упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2010. – Т. 2. – С. 396–404.

Баран Є. «За ниточку дощу вогку тримаю хмару...» / Є. Баран // Літ. Україна. – 2001. – 14 черв.

Берега М. Рекорди волинської письменниці / М. Берега // Волинь-нова. – 2009. – 29 груд.

Больбат С. Відродимо забутий жанр / С. Больбат // Літ. Україна. – 2011. – 24 лют. – С. 3.

Бондючна Ю. Надія Гуменюк: «Справжня література завжди на боці світла» / Ю. Бондючна // Яровиця. – 2014. – № 4. – С. 47–50.

Вербич В. Духовний хліб від Надії, або Притча про повернення до божественної суті «Я» / В. Вербич // Укр. літ. газ. – 2015. – 16 січ.

Вербич В. Книга, яка плаче лицарів чину й любові / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2010. – 2 груд.

Вербич В. Надія Гуменюк і Володимир Лис: спільна творча доля під знаком таланту / В. Вербич // Укр. літ. газ. – 2018. – 26 січ. – С. 8–9.

Визнання : кращим ліриком України названо волинянку Надію Гуменюк, лауреата премії імені Олександра Олеся // Волинь-нова. – 2013. – 29 січ. – С. 2.

Визначено лауреатів урядової премії імені Лесі Українки // Укр. літ. газ. – 2014. – 14 лют. – С. 2.

Відзнака «Коронації слова» – Надії Гуменюк // Віче. – 2014. – 19–25 черв. – С. 8.

Вітинська А. Служіння, в яке вкладено і розум, і серце / А. Вітинська // Луцьк. замок. – 2015. – 19 лют.

Герасименко Н. Любов як прихисток для душі / Н. Герасименко // Віче. – 2014. – 14 серп.

Грицюк Л. Й. Філософське осмислення образу янгола в поезії Надії Гуменюк / Л. Й. Грицюк // Пед. пошук. – 2013. – №3. – С. 45–49.

«Звук Павутинки» – Надії Гуменюк // Літ. Україна. – 2013. – 4 квіт. – С. 2.

Карась А. «Письменницею мене зробила журналістика» : інтерв'ю з Надією Гуменюк до дня її народження / А. Карась // Волинь-нова. – 2010. – 5 січ.

Козак С. «Ярославів Вал»: з історії України / С. Козак // Літ. Україна. – 2009. – 1 жовт.

Кравчук Н. Волинська письменниця – призерка всеукраїнського конкурсу радіо'ес / Н. Кравчук // Вісник. – 2010. – 7 січ.

Лукашук В. Луцьк у творчості Надії Гуменюк / В. Лукашук // Луцьк. замок. – 2011. – 11 серп.

Марченко І. Названі імена лауреатів премії «Глиняний кіт» / І. Марченко // Голос України. – 2018. – 19 квіт. – С. 2.

Письменниця Надія Гуменюк: «Якою мовою сьогодні читають діти, такою завтра розмовлятиме Україна» // Волинь-нова. – 2012. – 18 серп.

Поліщук В. Надія Гуменюк – лауреат премії імені Лесі Українки / В. Поліщук // Волинь-нова. – 2014. – 8 лют.

Сорока П. Голос незнищеного світла / П. Сорока // Літ. Україна. – 2012. – 18 жовт.

Тимощук Я. Щоб взяти у них автограф, треба було вистояти у черзі / Я. Тимощук // Волинь-нова. – 2014. – 1 листоп.

Гуменюк Надія // Письменники Волині : (члени Нац. спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 11–12.

Лис С. 2 січня 60 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) – української письменниці, заслуженого журналіста України / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2011. – С. 9–12.

Надія Гуменюк // Письменники України : біобібліогр. довід. – Київ, 2006. – С. 100.

Надія Гуменюк // Хто є хто на Волині : наші земляки : довід.-біогр. вид. – Київ, 2004. – Вип. 2. – С. 49.

Павлюк І. Гуменюк Надія Павлівна / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 2. – С. 106.

Пащук І. Гуменюк (Лис) Надія Павлівна / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 51.

Всі Новини Луцька за темою – Надія Гуменюк [Електронний ресурс] // Район. Луцьк : сайт. – Режим доступу: <https://lutsk.rayon.in.ua/tags>. – Наза з екрану.

Гуменюк Надія Павлівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Гуменюк Надія Павлівна. [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/dossiers/humeniuk-nadiia-pavlivna>. – Назва з екрану.

Ольшевський І. Таїна вересового меду [Електронний ресурс] / І. Ольшевський // Буквоїд : сайт. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/books>. – Назва з екрану.

2 СІЧНЯ

75 років від дня народження Я. А. Найди (1945) – заслуженого працівника культури України

Ярослав Андрійович Найда народився 2 січня 1945 р. в с. Верба Володимир-Волинського району Волинської області. Навчався у

місцевій середній школі, яку закінчив 1962 р. Після цього почав здобувати музичну освіту. У 1969 р. закінчив Луцьке державне музичне училище за спеціальністю «диригент академічного хору, артист-вокаліст та викладач теорії музики». Разом з тим навчався на заочному відділі Московського університету мистецтв на факультеті малюнку та живопису, який закінчив у 1973 р.

З кінця 1960-х рр. Ярослав Найда розпочав свою працю на мистецькій ниві. 1969 р. направлений на посаду художнього керівника та соліста-вокаліста в Заслужений народний ансамбль пісні і танцю «Колос». У 1983 р. закінчив повний курс Рівненського інституту культури. 29 січня 1981 р. його призначили солістом-вокалістом і керівником оркестру народних інструментів «Колоса». Того ж року він став директором Торчинської дитячої музичної школи, в якій працює і до сьогодні. Його учні неодноразово займали призові місця на обласних конкурсах.

Як соліст-вокаліст Ярослав Андрійович виступає в естрадному плані. Має власну концертну програму «Пісня серця», що складається з тридцяти відомих пісень. Він є учасником державних мистецьких заходів, присвячених Дню Незалежності України, Дню Конституції України, Дню Перемоги, Дню Матері та багатьох професійних свят працівників різних сфер діяльності, концертів на сценах Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка та Палацу культури м. Луцька. Як соліст брав участь в концертах у Жовтневому палаці м. Києва у 1975 р., в Палаці «Україна» – 1985 р., на днях української культури в Туркменії та Киргизії, які проходили в 1970-х рр., на Міжнародному фестивалі танцю у м. Кишинів.

1970-ті роки були особливо плідними у творчості Ярослава Найди. Так, 1975–1977 рр. він здобув першу премію і золоту медаль у Всесоюзному фестивалі. Цей же успіх повторив на Всеукраїнському фестивалі у 1977 р. Він є дипломантом других премій республіканського фестивалю 1970–1972 рр. Нагороджувався дипломом першого ступеня обласного конкурсу молодіжної пісні.

Ярослав Андрійович неодноразово брав участь у творчих звітах Волинської області. 2006 р. під патронатом голови

облдержадміністрації виступав у литовській столиці м. Вільнюсі. З 2010 року, як соліст-вокаліст співпрацює з оркестром Волинського обласного музичного драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, а з 2011 р. бере участь у складі концертної групи Волинської обласної філармонії. Є солістом духового оркестру училища культури і мистецтв імені І. Стравінського. Виступаючи у складі останнього, 2011 р. отримав Гран-Прі у Польському м. Лобез за виконання пісень «Гей, соколи» та «Два кольори». У 2010 р. він випустив власний аудіо альбом під назвою «Пісня серця».

Ярослав Найда – також знаний композитор, який поклав на музику понад двісті поезій. Відомі його пісні на слова Дмитра Павличка, Василя Гея, Миколи Луківа, Йосипа Струцюка, Миколи Гнатюка, Івана Чернецького, Надії Гуменюк, Василя Простопчука, Ганни Антош, Анатолія Семенюка, Володимира Калитенка, Євгенії Назарук, Олександра Богачука, Олександри Гандзюк, Любомира Горбачука, Миколи Онуфрійчука, Кирила Іванушика, Миколи Гаврилюка, Степана Дружиновича. Композитор аранжував вокально-хореографічні композиції Заслуженого ансамблю пісні і танцю «Колос», зокрема, «Червона калина», «Три криниченьки», «Волинські вечори»; для хорової групи ансамблю: «Материнська пісня», «Йшли стрільці до бою», «Стоїть гора високая», «Реве та стогне Дніпр широкий» та інші. Ним підготовлені також твори для оркестрової групи.

Ярослав Андрійович є автором інструментальних творів і пісенних збірок: «Матусині світанки», «Пісенний світ дитинства», «Мелодії кохання», а також навчального посібника «Етюди для баяна» з методичними рекомендаціями, що на конкурсі «Світ книги-2011» визнаний кращою книгою в номінації «Дитяча література».

Частина біографії митця це ще і численні творчі поїздки з метою популяризації українського народного фольклору. Так, з 1970 по 2018 рр. свою виконавську майстерність він демонстрував у закордонних творчих поїздках, яких було кілька десятків, зокрема у Чехії, Словаччині, Угорщині, Польщі, Фінляндії, Німеччині, Англії, Шотландії, Франції, Іспанії, Єгипті, Пуерто-Ріко, США, Конго, В'єтнамі, а також в Киргизії, Туркменістані, Росії, Литві, Молдові, Югославії, Італії, на Кубі.

За популяризацію народних пісень та активну концертну діяльність Ярослав Андрійович нагороджувався почесними нагородами, зокрема, грамотами Міністерства культури у 1973, 1981 і 1991 рр., отримав дві Почесні грамоти від Волинської облдержадміністрації та дві – від Волинської обласної ради. Щорічно нагороджувався Почесними грамотами обласного управління культури, Луцької райдержадміністрації та відділу культури Луцького району. 1996 року на першому з'їзді Національної ліги українських композиторів прийнятий у члени Ліги та за рішенням з'їзду став членом її Правління. А 15 березня 2002 р. йому було присвоєне звання «Заслужений працівник культури України». 2012 року прийнятий у члени Закарпатського обласного відділення творчої спілки «Асоціація діячів естрадного мистецтва України». З 2014 року є членом Національної спілки журналістів України.

Долучається Ярослав Андрійович і до громадського життя Волині. Зокрема, є членом Ради обласного товариства «Просвіта», очолює осередок «Просвіти» в Торчині, співпрацює з місцевим музеєм, бібліотекою, осередком «Союзу українок». Постійно у творчому пошуку, наповнений новими ідеями та задумами Ярослав Андрійович Найда і сьогодні продовжує крокувати мистецькою нивою Волині.

Олександр Мельник

Література:

- Найда Я. Етюди для баяна / Я. Найда. – Луцьк : Терен, 2011. – 40 с.
- Найда Я. Матусині світанки : пісні / Я. Найда. – Луцьк : Вежа ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. – 60 с.
- Найда Я. Пісенний світ дитинства : пісенна зб. / Я. Найда. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 72 с.
- Найда Я. А. «Життя, присвячене мистецтву і культурі» / Я. А. Найда // Антонюк А. Життя – як пісня : визначні постаті Волині / А. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 208–209.
- Найда Я. Неординарна особистість / Я. Найда // Патріарх волинської культури : (з нагоди 90-річчя від дня народж. заслуженого працівника культури України Миколи Олександровича Царенка). – Луцьк, 2011. – С.109–110.

Найда Я. Талант не гасне у душі / Я. Найда // У творчому горінні. Мирослав Стефанишин : портрет митця у ст., рец., відгуках, інтерв'ю, спогадах, листах і фотоматеріалах. – Луцьк, 2010. – С. 108–109.

Найда Я. Музика душі / Я. Найда // Слава праці. – 2014. – 25 верес. – С. 8.

Йде у гості Миколай / сл. М. Приходько, муз. Я. Найди // Приходько М. Во Вифлиємі : ноти : тем. пісен. зб. / М. Приходько. – Луцьк, 2005. – С. 12–14.

Осінь / сл. М. Онуфрійчука, муз. Я. Найди // Онуфрійчук М. Мій милий отчий краю : ноти : зб. пісень / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2012. – С. 22–23.

Пелюсткова заметіль / сл. С. Кордунової, муз. Я. Найди // Кордунова С. Яснозора Волинь : ноти : пісен. зб. / С. Кордунова. – Луцьк, 2007. – С. 23–24.

Сліпий дощик / сл. М. Приходько, муз. Я. Найди // Приходько М. Під срібний дзвін бандури : ноти : пісен. зб. / М. Приходько. – Луцьк, 2006. – С. 55–57.

Україно моя, Українонько! / сл. Н. Гуменюк, муз. Я. Найди // Гуменюк Н. П. В Україні - іменини : ноти : пісні для дітей на вірші Надії Гуменюк / Н. П. Гуменюк. – Луцьк, 2014. – С. 4–5.

Денисюк В. Мистецький шлях «Колоса» : нариси, репортажі / В. Денисюк – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 160 с.

Про Я. А. Найду – с. 42.

Киба Я. Відомі і знамениті жителі Володимирщини / Я. Киба // Киба Я. Володимирщина: минувшина і сучасність : іст.-економ. і краєзн. вид. / Я. Киба. – Луцьк, 2017. – С. 221.

Найда Ярослав Андрійович : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України : випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 204–206.

Войтюк О. Музика – повітря, яким дихає композитор / О. Войтюк // Слава праці. – 2015. – 24 берез. – С. 6.

Репетуша І. Ярослав Найда став Заслуженим артистом естрадного мистецтва / І. Репетуша // Слава праці. – 2018. – 17 серп. – С. 2.

Строківський В. Якщо просять співати, то я повинен це робити / В. Строківський // Яровиця. – 2014. – № 4 (6). – С. 55–57.

Філонюк М. В Ярослава Найди – ювілей / М. Філонюк // Слава праці. – 2015. – 6 січ. – С. 4.

Мирослав Стефанишин: композитор, музикознавець, фольклорист : біобібліогр. покажч. / упоряд.: А. А. Понагайба, Н. С. Пилипюк. – Луцьк : Терези, 2017. – 125 с.

Про Я. А. Найду – 19, 89, 148, 157, 279, 284, 409, 504.

Найда Ярослав Андрійович // Волинська обласна організація Національної ліги українських композиторів : довідник. – Луцьк, 2000. – С. 22–23.

Філонюк М. 2 січня 70 років від дня народження Я. А. Найди (1945) – заслуженого працівника культури України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 12–15.

Найда Ярослав Андрійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Ярослав Андрійович Найда [Електронний ресурс] // Rodovid : сайт. – Режим доступу: <https://uk.rodovid.org/wk/>. – Назва з екрану.

5 СІЧНЯ

**70 років від дня народження Н. Н. Войтюк (1950) –
краєзнавиці, громадської діячки**

Войтюк Надія Наумівна народилась 5 січня 1950 року в с. Мишів Іваничівського району Волинської області в багатодітній

рдині Наума Йосиповича та Катерини Іванівни Панасюків. 8 річну школу закінчила у с. Мишів, а повну середню освіту здобула в Іваничівській середній школі № 2.

Брала активну участь у громадському житті Іваничівського району: писала статті, була учасницею хору, вокальної групи.

Трудову діяльність розпочала в Іваничівському відділі соціального забезпечення, спочатку – на посаді рахівника, згодом – контролера, потім – головного бухгалтера. Паралельно Надія Наумівна навчалася у Львівському фінансово-економічному технікумі. З 1976 року 22 роки пропрацювала на заводі Спеціального технічного обладнання (СТО) у Нововолинську, спочатку бухгалтером, а пізніше інженером по праці. Активно займалась різноманітною громадською роботою (досліджувала біографії ветеранів Великої Вітчизняної війни, їздила з ветеранами на прикордонну заставу для вшанування пам'яті полеглих солдат, брала участь у художній самодіяльності, співала у вокальному ансамблі та хорі.

У 1994 році Надія Наумівна вступила до Союзу українок, який очолювала Ольга Кириченко. У 1997 році філія Союзу українок організувала круглий стіл за участі мера міста Віктора Сапожнікова, на якому він запропонував відновити музей у Нововолинську. З того часу розпочинається створення Нововолинського міського історичного музею. Спочатку робота велася на громадських засадах.

26 березня 1998 року Надію Войтюк призначають на посаду директорки музею. Вона разом із членкинями Союзу українок та за підтримки начальника Нововолинського міського відділу культури В. Бобицького створювала музей, організовувала його роботу, проводила різноманітні масово-освітні заходи, готувала пересувні виставки до календарних та державних свят.

Основний тягар створення музею ліг на Надію Наумівну, яка готувала матеріали для оформлення експозиції, займалася як науковою, так і господарською роботою. Матеріали збирала по підприємствах та школах. Чималу частину речей, які згодом стали експонатами музею, надав Союзу українок. Директорці доводилось самій проектувати оформлення експозиційних залів, а іноді – братися й за молоток, щоб прибити якусь полицку.

Під час комплектування музейних фондів Н. Войтюк почала займатися дослідженнями доль жінок-зв'язкових ОУН УПА, членів ОУН. Зібрала зразки декоративних тканин (сорочки, рушники, серветки), вишиті жінками-в'язнями у сталінських тюрмах, засвідчуючи їх любов до України. Оформила з цих матеріалів виставку «Обереги в неволі», яку представляла на семінарах, конференціях в Нововолинську та Луцьку.

Надія Войтюк багато зробила для публікації наукових досліджень про рідне місто Нововолинськ, підтримки місцевих краєзнавців, письменників, поетів. Так, у 2006 році в співавторстві з істориком В. Пісоцьким вона видала книгу «Їх доля - доля України». У 2010 році за її ініціативи вийшла у світ книга поезій нововолинського художника, члена Співки художників України Олександра Вольського «Шукаю папороті цвіт».

У 2016 році опубліковано книгу «Духовні серця шахтарського Нововолинська», яку упорядкувала Надія Войтюк. Для цієї праці вона досконало вивчала історію створення кожної релігійної організації, біографії усіх священників міста, підбирала фото. Цього ж року була презентована книга «Недоспівана Україна», редактором та упорядником якої теж стала Н. Войтюк. Ця праця стала особливо трепетною. Адже протягом 20 років вона досліджувала тему ОУН-УПА. У книзі подані повстанські пісні. Доповнили видання ілюстрації художника Богдана Сопронюка, а пісні на ноти поклав самодіяльний композитор, заслужений працівник культури України Олександр Каліщук.

Працюючи багато років у Нововолинському історичному музеї, Н. Н. Войтюк публікувала статті про місто та його мешканців. Здійснила опрацювання архіву Арсена Річинського, який зберігається у Нововолинському історичному музеї, досліджувала усі прилеглі села, знаходила цікаві факти та подробиці.

На даний момент Войтюк Надія Наумівна працює над краєзнавчим нарисом про село Древині Іваничівського району. Книга буде мати назву «Вікують, усміхаючись, Древині». У ній описана історія села, досліджені людські долі, освіта, культура, колгоспний період, ветерани війни ОУН-УПА, сучасний стан села., біографії воїнів АТО.

Працелюбна, активна краєзнавиця плекає народні традиції, орієнтує земляків на дослідження історії краю.

Ірина Костюк

Література:

Пісоцький А. Інтелігенція Волині: погляд крізь призму часу / А. Пісоцький, Н. Войтюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 176 с.

Войтюк Н. Історія створення історичного музею міста Нововолинська / Н. Войтюк // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. Луцьк ; Колодяжне, 18–19 трав. 2004 р. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 29–36.

Войтюк Н. Люди шахтарської долі / Н. Войтюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 23–25.

Войтюк Н. Музейна сторінка нашої пам'яті / Н. Войтюк // Нововолинськ та околиці. Край шахтарської праці. – Львів, 2008. – С. 152–154.

Войтюк Н. Поборники українського православ'я на Волині (Никанор Абрамович, Арсен Річинський, Афанасій Робітницький) / Н. Войтюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріали XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писем. згадки про м. Володимир-Волинський, м. Луцьк – м. Володимир-Волинський, 19–20 черв. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 47. – С. 17–31.

Войтюк Н. 110 річниця з дня народження академіка агрохіміка Євгена Васильовича Бобко, який родом з Волині (1890–1959) / Н. Войтюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 23.

Нововолинську – 55. Особистості та трудові колективи в історії розвитку міста : іст.-публ. нариси. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 96 с.

Про Н. Н. Войтюк – с. 63.

Мельничук М. Роль Нововолинського історичного музею в збереженні та інтерпретації культурної спадщини Волині / М. Мельничук // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 5 – С. 120–121.

Мельничук М. Формування етнографічної збірки Нововолинського історичного музею / М. Мельничук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф., присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 37–40.

Бурим Т. Із чистої криниці / Т. Бурим // Наше місто. – 1999. – 4 берез.

Войтюк Н. Скарбниця історії Нововолинська : [бесіда із директором Народного історичного музею Нововолинська Надією Войтюк / розмовляла М. Корнилюк] // Наше місто. – 2013. – 30 травн. – С. 9.

Корнилюк М. Директором краєзнавчого музею стала колишній бухгалтер / М. Корнилюк // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 7 серп. – С. 9.

Корнилюк М. Душі криниця / М. Корнилюк // Наше місто. – 2003. – 6 берез.

Корнилюк М. Україна – в кожному з нас / М. Корнилюк // Наше місто. – 2010. – 4 берез. – С. 10.

Лісова А. Чому не цінується у нас чесна праця? / А. Лісова // Волинь. – 2006. – 14 січ. – С. 5.

Ромашко І. «Музей – це дзеркало ставлення суспільства до своєї культури» / І. Ромашко // Наше місто. – 2016. – 19 трав. – С. 3.

Трубнікова Л. Нововолинський історичний музей святкував двадцятиріччя / Л. Трубнікова // Наше місто. – 2018. – 5 квіт. – С. 2.

Нововолинський народний історичний музей [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу: <http://volyn-museum>. – Назва з екрану.

Нововолинський народний історичний музей [Електронний ресурс] // Музейний простір України : сайт. – Режим доступу: <http://prostir.museum/>. – Назва з екрану.

15 СІЧНЯ

150 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника, педагога, культурного діяча

Андроник Григорович Лазарчук народився у багатодітній селянській родині 15 січня 1870 року в селі Уховецьк Ковельського повіту Волинської губернії. Сумним і безрадісним було дитинство маленького Андроника. Рано померла мати (1876). По смерті батька (1879) долею 9-річного сироти опікується старший брат Степан, який віддає здібного хлопця в науку до маляра-іконописця у Ковелі. Ошуканий у своїх надіях (маляр мало відводить уваги учню), Андроник таємно залишає вчителя. Деякий час перебуває на навчанні в церковно-учительській школі в селі Брикові (нині Шумського району на Тернопіллі). А з 1886 року навчається в Рисувальній школі Почаївської Свято-Успенської лаври, опановує секрети іконописного письма, бере участь у монументальних розписах українських храмів. З групою лаврських іконописців розмальовує Печерну церкву преподобного Іова Почаївського та Теплу зимову (тепер Похвальну) церкву. 1889 року вступає вільним слухачем до Санкт-Петербурзької Академії мистецтва, яку закінчує 1897 року і отримує найвищу для того часу професійну кваліфікацію. Згодом (липень 1899 – травень 1890) продовжує навчання на Педагогічних курсах, що діяли при Академії. Працює в навчальних закладах Почаєва, Ковеля, Кременця, Конотопа, Борзни, села Великі Дедеркали Кременецького повіту. Як педагог Лазарчук виховав плеяду талановитих митців України – таких, як Іван Хворостецький, Олександр Саєнко, Володимир Костецький, Мойсей Фрадкін та син Іполит Лазарчук, зачинатель українського анімаційного кіно.

І все ж основним полем його діяльності залишалась художня творчість. Колекція творів Лазарчука у Волинському краєзнавчому музеї досить велика. Певною мірою вона висвітлює етапи еволюції його мистецтва, у формуванні стилістики якого значну роль відіграла Санкт-Петербурзька Академія та його вчитель Володимир Маковський. Перебуваючи під значним впливом передвижників, Лазарчук підпорядковує живопис вимогам ідейного змісту і пише картини-оповідання («Похорон на Волині», «У сільській хаті в Уховецьку», «Лірник», «У корчмі», «Самосуд у селі Уховецьку», «В науці у маляра»). Солдатська тема, тема людської самотності і водночас – людської гідності посідає важливе місце у його творчості («В казармі», «В казематі»). У таких творах оповідального характеру живописні проблеми відступають на другий план. Поступово художник відходить від тематичних картин, пише з натури пейзажі, портрети. Його цікавлять живописні і пленерні завдання («Батьківська хата в селі Уховецьку», «Почаїв», «Молодиця», «Чернець у дубовому лісі»). Лазарчук – чудовий майстер живописних етюдів. Він писав краєвиди – «Край села», «На узліссі», «Сінокіс», «На околиці села Уховецька», «Смеркає. Волинський пейзаж», «Біля Голоб. Після збору врожаю.» – того українського регіону, що став і рідною домівкою геніальної поетеси Лесі Українки, і натхненником поетичного символу Волині – драми-феєрії «Лісова пісня».

Портретний жанр також дає змогу простежити характер змін його художньої мови. Реалістичні портрети демонструють уміння автора передати неповторну особистість натури («Шкільний сторож», «Селянин з палицею», «Автопортрет», «Портрет єврея з Ковеля», «Портрет дружини в червоній хустині»). Нові тенденції у портретному малярстві представляє картина «Портрет доньки Олени в чорному капелюсі», позначена рисами стилю модерн. Це виявилось у віртуозному оперуванні лінією і плямою як суто декоративними елементами композиції.

У 1906–1916 рр. Лазарчук стає постійним учасником художніх виставок у картинній галереї імені Федора Коваленка в м. Катеринодарі (Краснодар), які відбуваються двічі на рік, та експонує свої твори в інших містах: Сумах, Мінську, Кременці.

Бере участь (1912–1914 рр.) в ілюструванні літературно-наукового тижневика «Рідний край» і додатку до нього «Молода Україна» – періодичного видання для дітей, листується з відомою діячкою української культури, письменницею Оленою Пчілкою, фактичним редактором і видавцем журналів.

Останні 19 років (з 1915) Лазарчук живе у Борзні – старовинному козацькому містечку на північному сході Чернігівщини. Викладає малювання, креслення, сницарство у навчальних закладах Борзни. Засвідчує свою активну громадянську позицію, бере участь у художньому й громадському житті міста. Його дім у Борзні стає центром українського життя. Тут збирається молодь, інтелігенція. Влаштовуються сімейні концерти. У домі бував і відомий піаніст Альфред Кремер. Звучала класична музика Шуберта, Шопена, Моцарта...

Докладає рук Лазарчук до організації мистецької освіти в Україні. 1916 року відкриває власну студію для здібних дітей, а 1919 року очолює Художні курси для дорослих у Борзні, на яких викладає образотворче мистецтво. За дорученням райвідділу народної освіти у 1920 році відкриває Борзнянський краєзнавчий музей, яким завідує протягом 1920–1922 рр.

Службові і громадські справи забирають дедалі більше часу, але митець працює над своїми творами до останніх днів. 6 вересня 1934 року Лазарчук закінчив свій земний шлях. Поховали його на Новоміському цвинтарі Свято-Воскресенської церкви Борзни.

Сьогодні нам важко уявити історію українського мистецтва без творчості Андроника Лазарчука, сина Поліського краю. Його твори зберігаються в музеях Києва, Мінська, Краснодар, Луцька, Сімферополя, Чернігова, Кременця, Конотопа, Колодяжного, Борзни, Хмельницького. Полотно «Лист солдата рідним» пензля Лазарчука свого часу експонувалося на виставці в Парижі. Як для Волині, так і для всієї України постать Лазарчука – це досягнення в художніх образах плинності українського життя. Це мистецький камертон національного образотворення.

Тамара Левицька

Література:

Семенюк А. В обіймах мистецтв: сторінки життя і творчості художника А. Г. Лазарчука / А. Семенюк. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 146 с.

Безека М. Культурно-мистецька спадщина художника та педагога Андроника Лазарчука / М. Безека // Волинь у дослідженнях юних науковців: постаті, традиції, обряди. – Луцьк, 2012. – С. 6–11.

Козак О. Особливості живопису творів Андроника Лазарчука / О. Козак, Т. Откович // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 21–30.

Левицька Т. З історії формування і вивчення мистецьких колекцій Волинського краєзнавчого музею / Т. Левицька // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф., присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 34–37.

Левицька Т. Мистецтво України другої половини ХІХ століття – першої третини ХХ століття в експозиції Художнього музею у Луцьку / Т. Левицька // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 232–235.

Левицька Т. Образ доньки у творчості українського художника Андроника Лазарчука / Т. Левицька // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 103–105.

Прокопів Н. Генеза українського мистецтва у культурно-мистецькій спадщині Андроника Лазарчука / Н. Прокопів // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук.-іст. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 70–74.

Семенюк А. Художник з Ковельщини / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: шлях через віки : іст.-краєзн. нариси (до 700-річчя міста на Турії). – Луцьк, 2010. – С. 436–439.

Семенюк А. Чи пошануємо Андроника Лазарчука? / А. Семенюк // Семенюк А. Косачі : статті, нариси, поезія. – Луцьк, 2014. – С. 65–68.

Силюк А. Ковельщина і Волинь у житті та творчості Андроника Лазарчука (за родинними спогадами) / А. Силюк // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2014. – С. 210–217.

Штинько В. Слідами Андроника Лазарчука / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь: храми і люди : краєзн. нарис. – Луцьк, 2010. – С. 22–23.

В Уховецьку вшанували Андроника Лазарчука // Вісник+К. – 2017. – 12 січ. – С. 3.

Виставки: повернення Андроника Лазарчука // Волинь-нова. – 2013. – 19 груд. – С. 2.

Левицька Т. Андроник Лазарчук : до 135-річчя від дня народж. мистця / Т. Левицька // Образот. мистец. – 2005. – № 4. – С. 16–19.

Левицька Т. Сакральне малярство А. Г. Лазарчука ; Ковельщина та Волинь у житті та творчій долі художника Андроника Лазарчука / Т. Левицька // Яровиця. – 2014. – № 1–2. – С. 104–108.

Семенюк А. Пам'ять не згасне / А. Семенюк // Вісті Ковельщини. – 2017. – 12 січ. – С. 4.

Лазарчуки // Мистецтво України : біогр. довід. – Київ, 1997. – С. 353.

Левицька Т. Лазарчук Андроник Григорович / Т. Левицька // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 471.

Левицька Т. 15 січня 135 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника і педагога / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Е. С. Ксендзук, В. В. Бабій. – Луцьк, 2004. – С. 14–16.

Левицька Т. 15 січня 135 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2014. – С. 15–17.

Лазарчук Андроник Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Лазарчук Андроник [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт. – Режим доступу: https://www.volart.com.ua/art/lazarchuk_andronyk/. – Назва з екрану.

19 СІЧНЯ

**100 років від дня народження С. В. Драницького (Семенюка)
(1920-2019) – члена проводу ОУН, вояка УПА, учасника
Норильського повстання, політв'язня**

Степан Васильович Драницький (Семенюк) народився 19 січня 1920 року в с. Гаразджа, нині Луцького району Волинської області. У долі його сім'ї відбилася доля всього нашого краю. У сім'ї було четверо братів і сестра Марія. Найстарший Остап загинув на фронті в лавах Червоної армії, виганяючи нацистів з Латвії, Андрій був окружним господарчим референтом ОУН і районним Луччини, загинув 1945-го від куль НКВД. Іван, районний Колківщини, загинув від того ж ворога. Мама, тато й дружина Андрія були репресовані.

Сам Степан Васильович з юного віку ревно обстоював волю та незалежність України. 1938 року став членом Організації українських націоналістів, отримав псевдо «Федько». Із приходом радянської влади на західноукраїнські землі пройшов перепідготовчі курси і працював вчителем історії. Уникаючи арешту, у 1940 році перейшов у підпілля. За часів німецької окупації мав псевдо «Матвій». Був провідником Острозького, Луцького районів, згодом – Луцької округи ОУН. У травні 1943-го Драницький став суспільно-політичним референтом (керівником агітації та пропаганди) Волинського обласного проводу ОУН, відтак – військової округи УПА «Турів», яка діяла на цих теренах. У друкарні Колківської республіки видав посібник для початкової школи «Українознавство» (1943).

Після повернення радянської влади Драницький – «Андрій» очолював суспільно-політичну референтуру північно-східної генеральної округи Народно-визвольної революційної організації (виникла на основі підпілля ОУН на Волині, з метою розширення соціальної бази визвольного руху, проіснувала кілька місяців у другій половині 1944 року).

9 вересня 1944 року Степана Драницького взяла в полон оперативно-військова група Межиріцького райвідділу НКВД Рівненської області. Він мав документи на ім'я уродженця Польщі Семенюка і зміг приховати своє справжнє становище в УПА. Під час слідства проходив як рядовий повстанець. 27 листопада 1944 року військовий трибунал військ НКВД Рівненської області засудив Семенюка до розстрілу. 79 днів провів у камері смертників у Рівному. Смертну кару йому замінили в лютому 1945-го 20 роками каторжних робіт. У квітні 1945 року Степана Семенюка відправили етапом до ГУЛАГу. За десять років він побував у таборах Тайшету, Маріїнська, Норильська, Воркути, Мордовії, у центральному ізоляторі у Володимирі – на Клязьмі, у в'язниці в Іркутську. Та це не зламало волелюбний дух Степана Семенюка. У 1953 році став одним із керівників Норильського повстання, досягнувши суттєвого пом'якшення умов утримання.

1955 року Семенюка екстрадували до Польщі як громадянина цієї держави ще з довоєнних часів. З польського трудового табору м. Вроцлавка він зміг вийти на волю у вересні того ж року. Після звільнення працював на будівництві, оселився в м. Зелена Гура Любуського воєводства на заході Польщі, одружився. Був членом Любуського Об'єднання українців. Читав лекції з історії України по цілій Польщі та розповідав про пережите в сибірських таборах. Попри поважний вік Степан Семенюк часто відвідував свою Батьківщину, подорожував історичними місцями, зустрічався з молоддю у школах та інститутах і до останнього моменту пильно стежив за ситуацією в Україні, був обраний до Проводу ОУН та став провідним членом Братства воїнів УПА.

Він є автором спогадів «Зошит каторжника», «...І гинули першими» (Луцьк, 2010). У цьому ж році за останню з них Степан Семенюк був відзначений премією Василя Стуса.

Помер 12 липня 2019 року у польському місті Зелена Гура, де проживав понад 60 років. 16 липня громада провела в останню путь борця за незалежність України. Біля могили заспівали прощальну пісню «Чуєш, брате мій, товаришу мій».

Алла Сахнюк

Література:

Семенюк С. ...І гинули першими / С. Семенюк. – Луцьк : Терен, 2012. – 228 с.

Грицяк Є. Норильське повстання / Є. Грицяк. – Харків : Права людини, 2008. – 104 с.

Про С. В. Драницького (Семенюка) – с. 91.

Ковальчук В. Діяльність ОУН (б) і Запілля УПА на Волині й південному Поліссі (1941–1944 рр.) Т. 7. / В. Ковальчук. – Торонто–Львів : Літопис УПА, 2006. – 505 с.

Про С. В. Драницького (Семенюка) – див. Іменний покажчик.

Леонюк В. Словник Берестейщини Т. II. / В. Леонюк. – Львів : Афіша, 2010. – 248 с.

Про С. В. Драницького (Семенюка) – с. 160.

Маршрути поколінь : путівник героїчними стежками УПА на Волині / ред., упоряд. Л. Бондарчук. – Луцьк : Терен, 2011. – 79 с.

Про С. В. Драницького (Семенюка) – с. 34.

Боярчук П. О. «Паєдеш замісто бабушки» / П. О. Боярчук // Боярчук П. О. Дорогами болю : повість / П. О. Боярчук. – Луцьк, 2003. – С. 91–96.

Бондарук Л. 95-річний Степан Семенюк: «Мрію хоча б ще раз приїхати в Україну і там померти» / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2015. – 24 січ. – С. 1, 3.

Бондарук Л. Останній із могікан / Л. Бондарук // Україна молода. – 2015. – 4 лют. – С. 9.

Бондарук Л. 79 днів – у камері смертників / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2012. – 12 лип. – С. 5.

Цимбалюк Є. У камері смертників він мріяв... про вільну вітчизну / Є. Цимбалюк, О. Юркова // Голос України. – 2015. – 22 серп. – С. 4.

Степан Семенюк [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

У віці 99 років помер один із керівників Норильського повстання Степан Семенюк [Електронний ресурс] // Український інститут національної пам'яті : сайт. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/u-vici-99-rokiv-pomer-odyn-iz-kerivnykiv-norylskogo-povstannya-stepan-semenyuk>. – Назва з екрану.

У камері смертників він мріяв... про вільну вітчизну. [Електронний ресурс] // Голос України : сайт. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/artic>. – Назва з екрану.

21 СІЧНЯ

**175 років від дня народження О. А. Косач
(у заміжжі – Тесленко-Приходько) (1845–1927) –
української письменниці та громадської діячки**

Косач Олена Антонівна (1845–1927) – письменниця, відома громадська діячка, тітка Лесі Українки по батькові, рідна сестра Петра Антоновича Косача, народилася у м. Мглин на Чернігівщині (нині місто Брянської області, РФ). Мала домашню освіту – закінчила акушерські курси при Київському університеті.

У 1877 році працювала вихователькою в денному притулку для дітей робітників у Києві. Ще з 1876 року перебувала під негласним наглядом поліції у справі діяльності революційного гуртка в Єлисаветграді. Усе її життя тісно пов'язане з родиною брата (була хрещеною матір'ю Михайла Косача), а відтак – з Лесею Українкою, перше свідоме знайомство якої з тіткою Оленою (Єленою, Єлею) відбулося 1878 року. В той час Олена Косач, яка навчалася на акушерських Єленінських курсах у Петербурзі, приїхала до Звягеля, щоб допомогти доглядати Михайла, Лесю і Ольгу Косачів, на час відсутності Петра Антоновича й Ольги Петрівни, які їздили до Парижа на всесвітню виставку, а головне, щоб побачитися з Драгомановими, що жили тоді на еміграції. «Очевидно, до цього тітчиного пробування з Лесею, – свідчить Ольга Косач-Кривинюк,

– стосуються спогади про неї у Лесиному вірші «Забуті слова», бо цей вірш, безсумнівно, написаний про тітку Єлену.

Першого свого не по-дитячому серйозного вірша «Надія» (з підзаголовком «Пісня заволоки», перша публікація у львівській «Зорі» 1887 р., № 24) Леся присвятила тітці Олені, яку у березні 1879 р. заарештовано у зв'язку з замахом на шефа жандармерії О. Дрентельна і ув'язнено в Литовському тюремному замку. У квітні-травні того ж року її вислано під гласний нагляд поліції в місто Пудож, що на річці Водла в Олонецькій губернії (Карелія). 1881 року Олену Антонівну було переведено на поселення в місто Ялutorовськ Тобольської губернії, де доля звела її з Петром Васильовичем Тесленком-Приходьком (1847-1930), революційним діячем 1870-х, членом партій «Земля і воля» та «Чорний переділ», висланим у Тобольську губернію «без позбавлення прав і маєтностей» (мав земельну власність на Полтавщині). Олена Антонівна і Петро Васильович одружилися на початку 1884 року, 25 грудня того ж року у них народився син Юрій. У червні 1887-го року Олена Антонівна приїхала на коротку гостину – до 15 серпня – до Колодяжного, щоб відвідати родичів. Вдруге відвідала рідних у березні 1891-го року, приїхавши з сином Юрієм, якому йшов восьмий рік, до Луцька, де тоді тимчасово проживали Косачі. Після закінчення п'ятнадцятилітнього терміну заслання Петра Васильовича, у 1895 році Тесленки-Приходьки повернулися в Україну, а в березні 1896-го Петро Васильович приїхав до Колодяжного. У той приїзд, очевидно, вирішувалося питання про придбання маєтку на Волині. Продавши за посередництвом брата земельну власність на Полтавщині, П. В. Тесленко-Приходько придбав натомість Запруддя недалеко від Каменя-Каширського. З 1897 року сім'я жила в основному в Ризі, а до 1907-го в Запрудді як на дачі, бо не вели ніякого господарства.

Олена Антонівна була дуже гостинною господинею. У Запрудді часто гостювала Оксана Косач. Родинні світлини початку ХХ ст. засвідчують перебування тут Ольги, Миколи, Ізидори, Григорія Антоновича і Петра Антоновича Косачів, Маріанни Лисенко, Олени Пчілки.

Олена Антонівна пробувала сили в літературі. 1881 року в Києві під псевдонімом Є. Ластівка вийшла її поема-билиця «Ганна». Завжди була в курсі літературних здобутків Лесі Українки, цікавилася її творчістю.

1903 року вийшли з друку зібрані Лесею Українкою «Дитячі гри, пісні й казки з Ковельщини, Лущини та Звягельщини на Волині». Як згадує Климент-Квітка, видання було здійснено «на гроші, які дала в кредит до реалізації видання сестра батька Лесі Українки Олена Антонівна Тесленко-Приходько».

Часто супроводжувала Лесю у її поїздках на лікування, чим дівчина дуже тішилася.

Після Першої світової війни Олена Антонівна Тесленко-Приходько жила в Києві, адже саме з Києвом пов'язав своє життя і діяльність вченого-рентгенолога її син Юрій. Померла 1927-го року, похована на Байковому кладовищі. Могила не збереглася.

Наталія Пушкар

Література:

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Спогади. Іконографія. Кн. 1 / відп. ред. О. Біланюк, вступ. ст. Т. Скрипка. – Нью-Йорк – Київ : Факт, 2004. – 447 с.

Про О. А. Косач (Тесленко-Приходько) – див. Іменний покажчик.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Спогади. Іконографія. Кн. 2 / ред., авт. проекту Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк : Темпора, 2015. – 536 с.

Про О. А. Косач (Тесленко-Приходько) – див. Іменний покажчик.

Пась Н. Косачі і Запруддя / Н. Пась. – Камінь–Каширський, 2016. – 23 с.

Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів: їх устрій та культура / Т. Скрипка ; ред. І. Давидко. – Київ : Темпора, 2013. – 655 с.

Про О. А. Косач (Тесленко-Приходько) – див. Іменний покажчик.

Ковальчук Є. Видання про запруддівський період у життєписі родини Косачів-Тесленків-Приходьків / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-ю від дня народж. Лесі Українки : наук. зб. /

відпов. за вип.: В. М. Комзюк, А. Силюк. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 279–280.

Комзюк В. Запруддя – пісенна душа Полісся / В. Комзюк // Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / О. Антонюк ; упоряд.: Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк, 2012. – С. 171–176.

Пушкар Н. Забуті слова, але пам'ять неминуща / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині : наук. зб. / відпов. за вип.: А. Силюк, Н. Пась. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 143–147.

Лівіцька О. Євангеліє від Олени Пчілки: понад сто літ тому в с. Запруддя Камінь-Каширського району колядували... Косачі! / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2011. – 13 січ. – С. 1, 10.

Пась Н. З історії життя Косачів у Запрудді / Н. Пась // Полісся. – 2011. – 22 лют. – С. 3.

Пась Н. Штрихи до життєпису родини Косачів / Н. Пась // Полісся. – 2013. – 26 лют. – С. 3.

Пушкар Н. Леся Українка дуже любила свою тітку / Н. Пушкар // Луцьк. замок. – 2005. – 20 січ. – С. 3.

Скрипка Т. Запруддя Косачі любили / Т. Скрипка // Сім'я і дім. – 2011. – 24–30 берез. – С. 15.

Стасюк Г. Династія письменників як літературознавча проблема : феномен роду Драгоманових-Косачів / Г. Стасюк // Дивослово. – 2012. – № 9. – С. 51–56.

Доценко Р. І. Косач Олена Антонівна (Тесленко-Приходько) – письменниця, громадська діячка / Р. І. Доценко // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2014. – Т. 14. – С. 644.

Косач Олена // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1144.

Косач (Тесленко-Приходько) Олена Антонівна // Укр. літ. енциклопедія. – Київ, 1995. – Т. 5. – С. 11.

Пушкар Н. 21 січня 160 років від дня народження О. А. Косач (Тесленко-Приходько) (1845–1927) – української письменниці

та громадської діячки / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Е. С. Ксендзук, А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2004. – С. 16–12.

Янишин Б. М. Косач (Тесленко-Приходько) Олена Антонівна / Б. М. Янишин // Енциклопедія історії України / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 205.

Косач Олена Антонівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Косач Олена Антонівна [Електронний ресурс] // Інститут історії України : сайт. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history>. – Назва з екрану.

Косачі і Запруддя [Електронний ресурс] // Полісся : сайт. – Режим доступу: <http://polissia.net>. – Назва з екрану.

Маєток Косачів, «молода пані, яку звали Леся» та відомі діячі: те, що пам'ятає Запруддя [Електронний ресурс] // Район. Камінь-Каширський : сайт. – Режим доступу: <https://kamin.rayon.in.ua/news/23833-maetok-kosachiv-moloda-pani-iaku-zvali-lesia-ta-vid-omi>. – Назва з екрану.

ЛЮТИЙ

З ЛЮТОГО

75 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) – українського письменника і краєзнавця

Степан Володимирович Борисюк народився в с. Млинище Іваничівського району у сім'ї селян. Рано залишився напівсиротою, так як батько не повернувся з війни. Закінчив середню школу у с. Поромів Іваничівського району. У 1961 році закінчив із відзнакою Новоград-Волинську школу культпрацівників. Ще в юнацькі роки почав писати свої перші поетичні твори, які друкувалися у районній

та міській періодиці. Відбув строкову службу у лавах Радянської армії. Працюючи у культурно-освітніх установах, удосконалював свій фаховий рівень. У 1986 році закінчив Рівненський інститут культури за спеціальністю «організатор-методист культурно-освітньої роботи».

Розпочинав свою творчу діяльність у Володимир-Волинському районному Будинку культури. Працював у культурно-освітніх установах Прибужжя інструктором-методистом, культорганізатором, завідувачем відділу культурно-масової роботи, художнім керівником, директором сільського, районного та міського будинків культури. Працював у Сочі баяністом.

З 1 липня 1991 року Степан Борисюк стає директором Нововолинського парку культури та відпочинку. Усі роки дбайливо ставився до свого дітища. Нововолинський парк культури та відпочинку визнаний кращим в області. Вдосконалював професійний рівень в інститутах підвищення кваліфікації працівників культури в Харкові, Санкт-Петербурзі та Києві.

Дипломант Всеукраїнського та лауреат обласних конкурсів культорганізаторів.

На початку 1990-их років Степан Борисюк починає захоплюватись колекціонуванням значків, поштових марок, вивчає історію карбування монет і грошового обігу по монетах.

У 1999 році вийшла перша книга С. Борисюка «Млини над Бугом», до якої увійшли поезії та історико-краєзнавчі доробки. У них автор виявляє неабиякий інтерес до предків, свого коріння, до рідного куточка волинського краю – Прибужжя.

У 2001 році побачила світ друга книга із присвятою матері «У зіницях вічності». Сюди увійшли вірші, новели, оповідання. У них автор доводить, що наш світ – прекрасний, що кожна людина – неповторна, а найцінніший клаптик землі той, де ти народився. Недарма Віктор Вербич у передмові до цієї книги зазначив, що автор має здатність малювати словом. «Нововолинські бувальщини» – третя книга С. Борисюка, яка вийшла у світ 2004 року. У ній – життєпис міста, авторські гумористичні оповідки, погляд на події та вчинки людей. Багато цікавого можна дізнатись із бувальщин про своїх земляків. Оцінка їх автором – неоднозначна.

У книзі в деталях розповідається про будівництво та розвиток Нововолинська. Вміщено унікальні знімки першої землянки шукачів чорного золота 1948 року, першої лікарні Нововолинська, драматичного театру 1952 року та інші.

Степан Володимирович вів активну громадську та культурно-просвітницьку роботу. Обирався депутатом до Поромівської сільської та Нововолинської міської рад. Тривалий час був головою профспілкового комітету працівників культури Іваничівського району.

Та найбільша цінність, яку краєзнавець залишив у спадок – книги. Об'ємним дослідженням Степана Борисюка стала праця «Волинське Прибужжя: кризь серце і заметіль століть». Це історико-краєзнавче, фольклорно-етнографічне есе, розміром 577 сторінок, побачило світ у 2007 році. Книга веде нас від прадавньої минувшини до сьогодення. Автор досліджує картини обрядовості, побуту, звеличує дух наших предків і виголошує заздравицю за їх безсмертя.

У 2009 році Степанові Борисюку присуджено Диплом лауреата обласної премії ім. Миколи Куделі за значний особистий внесок у створення літопису Волинського Прибужжя, популяризацію культурної спадщини та збереження історичної пам'яті поколінь.

Я, як жар-птиця –

Борг в моїх очах іскриться:

Людям мушу прислужитися.

У п'ятій книзі поезії в прозі «Впаду росою в мамину сльозу», що вийшла друком у 2008 році, показано нелегкий побут повоєнного прибузького села з його звичайними життєвими проблемами, радощами та печалями. Академік НАН України М.Жулинський назвав С. Борисюка «Волинським подвижником – поетом, письменником, краєзнавцем, науковцем, що рятував український народ від забуття».

Степан Володимирович працював і над наступною книгою, яка частково була уже набрана, але так і не потрапила до друку. Несподівана смерть на 66 році життя обірвала його творчу думку.

Живу – хай полум'я тріпоче,

горить – палає із-під брів,

в житті я іншого не хочу,
лишень сказали б: «Він горів».

Певнені у тому, що той хто перегорнув хоч одну із його книг,
скаже: «Він горів!».

Ірина Костюк

Література:

Борисюк С. Волинське Прибужжя: крізь серце й заметіль століть : іст.-краєзн., фольк.-етн. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ : мінотавр, 2007. – 584 с.

Борисюк С. Впаду росю в мамину сльозу... : вірші. Поезія в прозі / С. Борисюк. – Нововолинськ : Мінотавр, 2008. – 240 с.

Борисюк С. Млини над Бугом : іст.-краєзн. нарис ; поезії / С. Борисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 96 с.

Борисюк С. В. Нововолинські бувальщини / С. В. Борисюк. – Луцьк : Християн. життя, 2004. – 392 с.

Борисюк С. У зінницях вічності : проза, поезія / С. Борисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 130 с.

Заклекта П. Багата історія одного експоната / П. Заклекта, С. Борисюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-ій річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип 32. – С. 137.

Борисюк С. Покійник ожив... процесія розбіглася, оркестранти знепритомніли // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 31 берез. – С. 9.

Арцишевський Р. Незвідані пласти минувшини / Р. Арцишевський // Колос. – 2007. – 23 січ. – С. 3.

Вербич В. Слово, що осяває / В. Вербич // Колос. – 2001. – 30 листоп. – С. 6.

Віктор В. Степан Борисюк: щира пісня синівської любові / В. Віктор // Луцьк. замок. – 1999. – 16 верес. – С. 10.

Гей В. «Де ньеньки тепляться слова...» / В. Гей // Слово правди. – 1999. – 17 серп. – С. 3.

Друга книга Степана Борисюка // Наше місто. – 2001. – 15 листоп. – С. 2.

Духовні скарби рідної землі // Луцьк. замок. – 2009. – 12 лют. – С. 2.

Жулинський М. З цілющих джерел / М. Жулинський // Наше місто. – 2008. – 29 трав. – С. 4.

Жулинський М. Творчий успіх нашого земляка / М. Жулинський // Наше місто. – 2006. – 9 листоп. – С. 5.

З неньчиних зерен любові // Слово правди. – 2002. – 9 трав. – С. 2.

З цілющих джерел нашого краю // Слово правди. – 2008. – 14 серп. – С. 4.

Лісова А. Додому кличуть знайомі стежки / А. Лісова // Наше місто. – 1999. – 19 серп. – С. 8.

Лісова А. «Зіниці вічності» Степана Борисюка : замість рец. / А. Лісова // Наше місто. – 2001. – 13 груд. – С. 8.

Петрошук В. «Впаду росю в мамину сльозу...» / В. Петрошук // Колос. – 2009. – 23 черв. – С. 2.

Присяжний П. Пам'яті Степана Борисюка / П. Присяжний // Луцьк. замок. – 2010. – 26 серп. – С. 13.

Світлій пам'яті краєзнавця, дослідника, поета, громадського діяча // Наше місто. – 2010. – 12 липня. – С. 7.

Творчий успіх нашого земляка // Наше місто. – 2006. – 9 листоп. – С. 1.

Бондаренко Г. 3 лютого 70 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) – українського письменника і краєзнавця / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 27–29.

Година пам'яті. Луцьк [Електронний ресурс] // Новини з НовГодина пам'яті. Луцьк [Електронний ресурс] // Новини з Нововолинської міської ради : сайт. – Режим доступу: <https://news-nmr.ucoz.ua/new>. – Назва з екрану.

Краєзнавці Прибужжя. Луцьк [Електронний ресурс] // Володимир-Волинський історичний музей : сайт. – Режим доступу: <http://volodymyrmuse.com>. – Назва з екрану.

Найкращі митці Волині – поет, два історики, реставратор, чиновник і співак. Луцьк [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news>. – Назва з екрану.

4 ЛЮТОГО

110 років від дня народження С. З. Розмірського (1910–1987) – волинського художника-аматора

Сидір Зиновійович Розмірський народився 4 лютого 1910 року на невеликому хуторі обабіч села Студині Рожищенського району. Сторінки творчої біографії художника та його особиста доля – своєрідне відображення окремих подій вітчизняної історії ХХ ст., тієї складної та суперечливої доби. Читання і українське письмо опанував самотужки. У патріархальній селянській родині Ликерії та Зиновія отримав гарне виховання.

На формування його особистості значний вплив справило середовище тогочасного волинського села і, особливо молоді, яка, не зважаючи на соціальний і національний гніт, була справжнім носієм високого патріотичного духу. Однолітків Сидора Розмірського хвилювала доля власного народу та його перспективи. В їхніх серцях нуртували честолюбні плани та горді національні ідеї. Жадоба знань, прагнення здобути освіту, стремління самовираження спонукали їх до об'єднання у просвітянські гуртки, самостійного вивчення грамоти, підвищення культурного рівня. Результати такого руху свідчать самі про себе... В 1920–1930-х роках у Студинях діяв хор, були власні музиканти-скрипалі – переможці багатьох конкурсів, влаштовувались шевченківські вечори, а місцева театральна труппа з успіхом виступала із «Назаром Стодолею», «Наталкою Полтавкою», «Сватанням на Гончарівці» по сусідніх селах. Вже ранні малюнки Сидора Розмірського, а радше перемальовки із портретів відомих діячів української культури: Богдана Хмельницького, Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, ін. –

красномовне свідчення світоглядних орієнтирів їх автора, який прославився на все село вмінням творити орнаментику для вишивання та ткацтва, і, навіть, портретувати односельців.

Вступивши на шлях самоосвіти, Сидір Розмірський наполегливо штудіював мистецьку класику, копіював твори відомих майстрів, робив перші творчі спроби у царині малярства. Матеріальні нестатки родини змусили його залишити батьківський дім і, як багато інших співвітчизників, податись на пошуки кращої долі. В 1936 році, захопивши з собою «Кобзар», як найбільшу цінність, він прибуває до Парагваю. «Тут, – за словами художника, – під час важкої фізичної праці лісоруба Тарасове слово неодноразово рятувало в моменти відчаю». З часом, в пошуках праці Сидір Розмірський переїздить до Аргентини. В Буенос-Айресі прислужився набутий досвід художника-аматора. Опісля невеликої співбесіди його зараховують у штат художньої майстерні. Копії із популярних взірців, афіші, портрети з фотографій, пейзажі, натюрморти на замовлення – ця нехитра продукція не тільки забезпечила йому заробіток, а й стала своєрідною школою для вдосконалення майстерності. Активний, комунікабельний художник швидко навів контакти із українською діаспорою, вступивши до місцевого Товариства імені Тараса Шевченка. Члени цієї організації також діяли за традиційною просвітянською метою: влаштовували концерти, театральні вистави, вечори поезії, видавали власну газету, а ще – зорганізовували збір коштів для підтримки малозабезпечених українців. Тут таланти Сидора Розмірського були просто на вагу золота. Він забезпечував декораціями та розробкою костюмів акторський колектив, малював для газетних шпальт, дарував свої твори для продажу на аукціонах, а інколи й сам виступав на сцені як декламатор поезії. Водночас, його як достоту знамого художника, почали запрошувати до участі у столичних виставках малярства. На одній із них його твір «Максим Залізняка» отримав «Гран-прі» та значну грошову винагороду, яку автор одразу ж передав на потреби Товариства ім. Тараса Шевченка. В цей період доробок художника поповнюється об'ємними серіями вельми цікавих творів: «Парагвайські робітники в лісі», «Українське свято

в Месіонесі», «Кармен», «Троянди», «Тропічні птахи», «Сей рос Азулес», «Водоспад», «Думи мої. Думи мої...» – ці та інші роботи демонструють не тільки поступ самоука на шляху професійного становлення, а й увиразнюють його індивідуальні стилістичні здобутки.

Головним критерієм творчих пошуків Сидора Розмірського був реалізм. Прагнення дорівнятися до високого мистецтва корегувало його устремління. Він багато читав, штудіював методичні посібники, що допомогло не скотитися на шлях епігонства. Так і не отримавши професійного вишколу, художник у власній практиці найчастіше користувався не знаннями, а інтуїцією, що дозволяло не тільки оминати проблемні зони, а й наповнити створене якимсь новаторським звучанням. Інсайтне мистецтво, примітивізм, як один із модерністичних напрямків, були тоді на піку популярності в мистецтві Західної Європи. Наївне малярство Зріди Калло стало національним надбанням Мексики. Виставкові експозиції аутсайдерів, твори африканських племен викликали захоплення багаточисельної публіки. Пабло Пікассо сказав про француза Анрі Руссо, що це найцікавіший художник епохи.

В цей час своєрідним брендом Буенос-Айресу стає творчість Сидора Розмірського. Красивий, статечний, з галантними манерами, він був гордістю української діаспори в Аргентині. В творах художника цікаво поєдналися прийоми професійної школи із рефлексіями традицій українського народного мистецтва, міського фольклору, латино-американських барв та стилізації новітніх напрямків. Однак, поза старанністю аматорських ліній, в них, зазвичай, струменить щось особливе індивідуально-неповторне, якесь супер-оригінальне поєднання академічних прийомів із, підказаними серцем, технічними вирішеннями. Творча спадщина Сидора Розмірського, яку він створив у Буенос-Айресі, була яскравою і багаточисельною. Накопичена впродовж сорока літ емігрантського життя, вона стала для автора величезним скарбом. У 1960-х, досягнувши пенсійного віку, він пристав на пропозицію Радянського Союзу повернутися в Україну. Але за законодавством твори мистецтва повинні були залишитися в Аргентині. Вважаючи, що його доробок належить Україні, Сидір

Розмірський подає до суду, який приймає позитивне рішення на користь позивача. Відтак мерія Буенос-Айреса пропонує йому продати колекцію за чималі на той час кошти. Відмовившись від пропозиції і на цей раз, Сидір Розмірський викликав велике здивування у мистецької спільноти та повагу в колах емігрантів.

Тож після багатьох випробувань із цінним вантажем він прибуває на батьківщину. Винаймаючи помешкання у Луцьку, працює художником-оформлювачем на електроапаратному заводі, готується до першої персональної виставки. У 1976 році така важлива для нього подія відбулася. Вся виставкова зала Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР була сповнена достоту незвичайними експонатами: олійне малярство, акварель, композиції гуашшю, начерки – все сяяло яскравістю барв, сонячним промінням, захоплювало екзотичністю птаства, незвичайністю пейзажів, цікавими портретами та жанровими композиціями. Виставка нікого не залишала байдужим, довкола неї не вщухали дискусії художників. Студентка Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва ім. Івана Труша Тетяна Мисковець запланувала написання курсової роботи про творчість Сидора Розмірського. Проте реакція офіційних структур була доволі стримана. Автора привітали представники влади. Однак у цих реверансах було більше ідеології, ніж мистецького визнання, якого очікував художник. У 1976 році працівники Будинку народної творчості видрукували у Волинській обласній друкарні каталог окремих творів під назвою «Персональна виставка робіт С. З. Розмірського» із передмовою П. Губарчука та низкою чорно-білих фоторепродукцій. Художник довго очікував на візит представника Волинського краєзнавчого музею, щоб передати колекцію до державної інституції, однак безрезультатно. Розчарований, пригнічений, він пакує доробок у картонні ящики і транспортує до помешкання сестри в Студинях. Там, на горищі невеликого будинку, «цінний вантаж із Буенос-Айресу» перебував аж до середини 2000-х років. І хоча Сидір Розмірський продовжував малювати в Луцьку, навіть, брав участь у міських виставках самодіяльного мистецтва, проте – це вже не

була творчість у повному розумінні даного поняття, а радше – «мистецтвом вихідного дня».

У цей час розпочинається інша сторінка життя Сидора Розмірського... Опісля тривалих поневірянь доля дарує йому ще один шанс бути по-справжньому щасливим. Вже достоту літньою людиною він знаходить собі пару. Його ровесниця-лучанка Наталя стає для нього вірною супутницею. Вони багато мандрують, у них спільні захоплення музеями, часто гостюють у Студиях, разом долаючи радощі та тривоги. Цій парі по-доброму заздрили знайомі. В 1987 році їх розлучила раптова смерть. Не прокинувшись одного ранку, Наталя відійшла у кращі світи. Осмислити і примиритись із втратою Сидір Зиновійович не зміг. Інколи, йдучи із гастроному, сумно говорив сусідам, що зараз будуть вечеряти з дружиною. Після поминального обіду на сороковий день по смерті Наталі він приліг відпочити і тихо пішов у вічність...

Історія життя та творчості Сидора Розмірського – дуже повчальна. Він, перебуваючи на чужині, не втратив своєї національної ідентичності, невтомно працював над пропагуванням української ідеї, шляхом самоосвіти досягнув значного рівня в царині художньої культури, створив і привіз на батьківщину унікальний творчий доробок, збагативши скарбницю вітчизняного мистецтва ХХ століття. Твори художника зберігаються у його рідних, у приватному зібранні та колекції Волинського краєзнавчого музею.

Зоя Навроцька

Література:

Каталог персональної виставки робіт самодіяльного художника Сидора Зиновійовича Розмірського, присвяченої Дню міжнародної солідарності трудящих. – Луцьк, 1976. – 12 с.

Винничук В. Мужній голос митця / В. Винничук // Мол. лєнінець. – 1976. – 15 трав.

Пясецький В. Виставка художника-аматора / В. Пясецький // Рад. Волинь. – 1976. – 21 трав

22 ЛЮТОГО

**100 років від дня народження Д. М. Латишева (1920–1991) –
українського художника**

Одним із тих митців, котрі працювали в царині розбудови образотворчого мистецтва Волині й Луцька другої половини XX століття, є Дмитро Михайлович Латишев (1920–1991). Він народився 22 лютого 1920 року в селі Семенівка Мелітопольського району. Брав участь у подіях другої світової війни, опісля закінчення яких демобілізованим солдатом-фронтовиком приїхав на Волинь. Впродовж 1945–1948 років працював художником-оформлювачем при гарнізонному Будинку офіцерів с. Затурці. Згодом переїхав до Луцька (1948). Працював у Студії образотворчого мистецтва до 1949 року. Розпочав виставкову діяльність. У 1950-му Дмитро Латишев став студентом заочного відділення рисунку та живопису в Університеті самодіяльного мистецтва імені Н. Крупської у Москві, підсиливши власні досягнення на ниві самоосвіти порадами і вказівками фахівців. Навчаючись там, продовжував свою працю у Луцьку. У 1950–1951 роках був вчителем малювання у художній студії ім. Сидора Ковпака. У 1951–1956 роках – голова художньої ради Волинського обласного кооперативного товариства художників. У 1961 році у Луцьку організував свою першу персональну виставку творів. Від 1965-го до 1991-го року Дмитро Латишев працював у Волинських Художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР.

Перші кроки в опануванні прийомів реалістичного мистецтва Дмитро Латишев робив самотужки. Однак, значну роль у його становленні як художника відіграв приїзд до Луцька. Тут він познайомився із творчими людьми зі світу мистецтва – випускниками різних навчальних закладів. З багатьма із них він тісно спілкувався й тривалий період працював у художньо-виробничих майстернях (М. Дімун, Б. Карабулін, П. Сензюк, П. Собко та ін.). Як і багато його колег по цеху, прагнучи творчої реалізації, Дмитро Латишев самовіддано вчився у класиків: виконував копії, стилізував виконавчі манери, вперто опановував закони побудови перспективи, секрети композиції та колориту. Така наполеглива

праця дала позитивні результати: вже на перших художніх виставках у Луцьку його твори були демонстрацією справжніх взірців професійності.

Однак творчий шлях митця був нелегким та тернистим. На перешкоді кар'єрного зросту щоразу ставала відсутність документу про вищу спеціальну освіту. Тільки у 1991 році Дмитра Латишева було прийнято до Спілки художників УРСР. Проте, незважаючи на перепони, що стояли на шляху визнання та слави, для митця було надважливим займатись улюбленою справою – мистецтвом – і жити повноцінним творчим життям. Маленький етюдник супроводжував художника на всіх його дорогах. У 1960-х роках у пошуках заробітку, в товаристві із Петром Собком він здійснив поїздку на Камчатку. Цю вимушену подорож до далекого краю на півночі, як справжній митець він перетворив на своєрідні творчі мандрі, створивши там об'ємний пласт блискучих етюдів із зображенням цієї екзотичної місцевості та його мешканців.

Мистецький доробок Дмитра Латишева складають твори станкового олійного малярства та авторська графіка. Провідними жанрами його творчості були пейзаж, портрет, натюрморт. На формування його творчої методи великий вплив мала виражальна мова передвижництва, а згодом, що властиво для його часу, прийоми соцреалізму. Твори художника зберігаються у приватних зібраннях. Низка робіт (пейзажі, портрети) – у колекції Волинського краєзнавчого музею. Серед них – полотно «Озеро Нечимне», написане у 1970 році. Мотив, який красномовно оспівала Леся Українка та отримав утілення у творах багатьох волинських художників, зокрема Олександра Байдукова, Михайла Савицького, поданий на полотні Дмитра Латишева без містичного потрактування. Перед глядачем постає достоту живописна місцина із осіннім лісом, рівним плесом води і групою людей на задньому плані. Однак у цьому невибагливому й простому по композиції сюжеті – не лише демонстрація фахових знань в царині кольору, композиції, а надто – прагнення показати гармонійну красу природи, надати зображуваному мотиву ліричного звучання, зосереджуючи увагу глядача на емоційному контексті. У творах портретного жанру митець умів передати індивідуальні риси

обличчя, настрої і характер людини. Це по-справжньому серйозні роботи із доволі віртуозною виконавчою метою.

У 1990 році у виставковій залі Волинської обласної організації Співки художників УРСР відбулась остання персональна виставка художника. Через рік (22 липня 1991 р.) Дмитро Латишев назавжди пішов у засвіти, залишивши про себе світлі спогади у родині, серед друзів та знайомих. Був похований на цвинтарі с. Гаразджа.

Ім'я Дмитра Латишева вписане в історію розвитку образотворчого мистецтва волинського краю другої половини ХХ століття. Його творче завзяття, адекватність самооцінки, принциповість і послідовність мистецьких пошуків у великій мірі стали взірцевими для художників молодшого покоління його часу, визначивши на багато років поспіль їхнє усвідомлення власного призначення, шанобливе ставлення до малярства й художнього ремесла.

Олена Старикова

Література:

Виставка творів художників міста Луцька. Травень 1972. – Луцьк, 1972. – 6 с.

Про Д. М. Латишева – с. 3.

Каталог виставки «Пам'ятники архітектури в творах волинських художників». – Луцьк, 1969. – 7 с.

Про Д. М. Латишева – с. 6.

Каталог другої особистої художньої виставки Д. М. Латишева. – Луцьк, 1969. – 15 с.

Каталог художніх виставок 1976–1978 рр. – Луцьк, 1978. – 39 с.

Про Д. М. Латишева – с. 5, 9, 14, 19, 22, 28, 31, 36.

5 особистих художніх виставок Д. Латишева, О. Байдукова, П. Сензюка, М. Колмака, А. Ніколаєнка : каталог. – Луцьк, 1961. – 40 с.

Про Д. М. Латишева – с. 5–7.

Областная художественная выставка «На почетной страже» : живопись, графика, скульптура, плакат : каталог. – Луцк, 1980. – 57 с.

Про Д. М. Латишева – с. 32–33.

Творческая группа художников Волины : каталог. – Луцк, 1978. – 30 с.

Про Д. М. Латишева – с. 28.

Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. : спецвипуск / редкол.: А. Бокотей та ін. – Львів : Афіша, 2011. – 424 с.

Про Д. М. Латишева – с. 198–199.

Навроцька З. Латишев Дмитро Михайлович / З. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз-Лев. – С. 580.

Слота О. 22 лютого 85 років від дня народження Д. М. Латишева (1920–1991) – волинського художника / О. Слота // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 38–40.

Латишев Дмитро Михайлович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України : сайт. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles. – Назва з екрану.

Латишев Дмитро [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт. – Режим доступу: <https://www.volart.com.ua/art/latyshev/>. – Назва з екрану.

26 ЛЮТОГО

75 років від дня народження Н. Г. Кінах (1945) – заслуженого вчителя України

Народилась Ніна Гуріївна Кінах 25 лютого 1945 року в селі Овлочин Турійського району в сім'ї колгоспників. Закінчила 7 класів в Овлочині, середню освіту отримала в Олеській СШ. У 1963–1965 роках навчалась у Володимир-Волинському педагогічному училищі. За направленням три роки пропрацювала у Рівненській області. У 1967 році вступила на заочне відділення Рівненського педагогічного інституту (за спеціальністю – вчитель початкових класів).

У 1968 році повернулась на Волинь і була призначена в Пульмівську середню школу. Спочатку викладала біологію, географію, російську мову, музику в старших класах, а за спеціальністю почала працювати у 1980 році.

Учительське життя Ніни Гуріївни проходило в творчому пошуку. Розуміючи, що педагогічна професія має безліч граней і ситуацій, які іноді неможливо передбачити, вчителька постійно оволодівала новими освітніми технологіями, використовуючи їх можливості у формування інтелектуальної, духовно-моральної особистості школярів.

Цікаві нестандартні форми і методи роботи з дітьми робили її уроки неповторними, захоплюючими подорожами в країну знань. Особливість її уроків – продуктивне використання часу, індивідуальний підхід до кожного учня, висока активізація уваги на головному. Кожний урок конструювала так, щоб оптимально засвоювався учнями навчальний матеріал. На уроках математики Ніна Гуріївна давала пізнавальні завдання, які передбачали активний пошук, були спрямовані на розвиток логіки. Створення ігрових ситуацій, інсценізація сприяли формуванню інтересу та пізнавальної активності учнів. На уроках читання швидко переключала вихованців з одного виду діяльності на інший: робота з малюнком, викладання слів фішками, читання тихе і голосне, відповіді на запитання вчителя, слухання в грамзаписі казок та оповідань, фізкультхвилинка. Змістовне проведення уроків і виховних заходів давали можливість досягати хороших успіхів у навчанні і вихованні дітей. Свої стосунки з вихованцями педагог будувала на засадах довір'я й справедливості і водночас вимогливості, великої віри у їх творчі можливості. Завжди пам'ятаючи, що малюкам буває нелегко, Ніна Гуріївна докладала чимало зусиль, щоб навчальна праця була захоплюючою, відбувалась в атмосфері пошуку і радісних знахідок. Для понад 150 дітей Ніна Гуріївна стала другою мамою, улюбленою вчителькою. Інтелектуальність та щирість, відкритість учительки сприяли налагодженню взаєморозуміння і довіри з батьками, що є надзвичайно важливим у процесі навчання та виховання дітей.

Її педагогічний хист виявлявся не тільки в проведенні уроків – змістовних і захоплюючих, як для учнів, так і для вчителів, котрі часто їх відвідували. Вона вміла вислухати, підтримати, додати впевненості молодим вчителям на заняттях районного методичного об'єднання. Колеги «живу воду» захоплюючого навчання черпали із джерел її театральної педагогіки. На прикладі використання елементів театральної педагогіки демонструвала молодим вчителям шляхи розвитку активної пізнавальної діяльності школярів. Ніна Гуріївна завжди вважала, що діти лише тоді засвоюють навчальний матеріал, коли їм цікаво, коли вони не пасивні спостерігачі, а співавтори, співучасники освітнього процесу. Її досвід з оптимізації освітнього процесу вивчався та широко пропагувався районним методичним кабінетом.

За багаторічну сумлінну працю у справі навчання і виховання підростаючого покоління Ніна Гуріївна Кінах нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної ради народних депутатів, Шацького районного відділу освіти, дирекції школи. За визначні досягнення в справі розбудови національної освіти України їй присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України» (1992 р.).

Понад 30 років віддала Ніна Гуріївна освітянській ниві. Нині вона на заслуженому відпочинку. Та творчий неспокій не залишає Н. Г. Кінах. Вона – бажаний гість у школі, охоче ділиться своїм доробком із педагогами району. Рада зустрічам з учнями, яких навчала. З теплою посмішкою читає листівки, листи-подяки від колишніх вихованців. Лагідна і добра, чуйна і терпелива, творча і вимоглива улюблена вчителька, вона й сьогодні є авторитетом для багатьох своїх колишніх учнів.

Наталія Кот

Література:

З високою нагородою вчителько! // Наше життя. – 1993. – 13 берез. – С.

БЕРЕЗЕНЬ

9 БЕРЕЗНЯ

**25 років від часу відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку
у м. Луцьку (1995)**

Великому поетові і художнику Тарасові Шевченку в Україні і світі встановлено понад 1300 пам'ятників. Загалом, це найбільша кількість монументів, встановлених одній особі. Перше скульптурне зображення поета було виготовлено у Санкт-Петербурзі 1862 року, а перший пам'ятник на українській землі встановили у Харкові 1897 року. Найвищий у світі пам'ятник Шевченкові, висотою 7 метрів, стоїть у Ковелі Волинської області.

Т. Г. Шевченко бував на Волині в експедиціях, згадував її у своїх творах. Ймовірно, міг відвідати Луцьк, хоча документальні підтвердження цьому відсутні. Проте постать Тараса Шевченка впродовж століть надихає митців і поетів до творчості, науковців – до досліджень.

Вітер національного відродження збудив громадськість міста Луцька до давно омріяної ідеї спорудження пам'ятника Великому Кобзареві у центрі міста. 1988 року Луцькою міською радою було підтримано рішення про збір коштів для зведення пам'ятника. шляхом конкурсних відборів були визначені кращі проекти. Переможцем стала творча група у складі скульптора заслуженого діяча мистецтв України Едварда Кунцевича, заслуженого архітектора України, члена-кореспондента Академії архітектури України Олега Стукалова і директора акціонерного товариства «Волинський Дніпромист», заслуженого архітектора України Андрюша Бідзілі. Постамент для пам'ятника виготовляла бригада каменотесів Київського творчого об'єднання «Художник».

У 1992 році на площі перед приміщенням колишнього Волинського обкому КПРС було демонтовано пам'ятник Леніну, не стало й самого обкому, а його приміщення зайняв головний корпус нинішнього Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Тож питання про місце для спорудження пам'ятника Шевченку вирішилося однозначно. На початку

1993 року Луцька міська рада внесла пропозицію творчій групі київських митців розробити проект спорудження монументу саме на цій, одній з головних площ Луцька.

Урочисте відкриття пам'ятника відбулося 9 березня 1995 року в день 181-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка. Освячення монументу провів архієпископ Луцький і Волинський УПЦ Київського патріархату Яків. Тисячі шанувальників Кобзаря стали свідками урочистостей. Святкові промови виголошували представники Волинської обласної та Луцької міської рад, народні депутати України, заступник міністра культури України В. Кравченко, правнучка поета Є. Гончаревич, активісти Українського фонду культури, товариства «Просвіта», науковці, громадські діячі.

Марія Філонюк

Література:

Денисюк В. Луцьку – 920 років : іст.-краєзн. нариси. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 256 с.

Про пам'ятник Т. Г. Шевченку – С. 75–78.

Рожко В. Тарас Шевченко і Волинь : (до 200-річчя від дня народж. Національного Пророка України 1814–2014 рр.). – Луцьк : Волин. обл. друк, 2012. – 182 с.

Про пам'ятник Т. Г. Шевченку – С. 34–35.

Бондаренко Г. Під зорею Кобзарєвого слова / Г. Бондаренко, М. Філонюк // Україна Тараса Шевченка / упоряд.: Р. Маньковська, В. М. Мельниченко ; авт. передм.: О. П. Реєнт, Л. М. Новохатько. – Харків, 2015. – С. 119–131.

Онуфрійчук М. А. Чи буде пам'ятник Шевченкові у Луцьку? / М. А. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. А. З минулих літ : ст., есеї, інтерв'ю / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк, 2018. – С. 325–326.

Балан О. Де бути пам'ятнику Шевченку? / О. Балан // Рад. Волинь. – 1989. – 17 січ.

Балан О. Така думка більшості / О. Балан // Волин. вісник. – 1990. – 11 січ.

Балик Н. Нарешті місце знайшли: ще раз про суперечки навколо пам'ятника Шевченку / Н. Балик // Волинь. – 1994. – 20 серп.

Вербич В. Пам'ятник пошанування під знаком Миколая Чудотворця / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 29 трав.

Гей В. Луцьк – місто Кобзаря / В. Гей // Літ. Україна. – 1995. – 30 берез.

Зубчук К. Геній українського народу: у Луцьку урочисто відкрито пам'ятник Тарасові Шевченкові / К. Зубчук // Волинь. – 1995. – 11 берез.

Квіти Т. Шевченкові // Голос України. – 1995. – 10 берез.

Корецька К. Друге пришестя Тараса Шевченка на Волинь / К. Корецька // Нар. трибуна. – 1995. – 14 берез.

Олещенко В. Пам'ятник за купони / В. Олещенко // Волин. новини. – 2019. – 7 берез. – С. 9.

Онуфрійчук М. На зорі Незалежності ми йшли до Тараса / М. Онуфрійчук // Луцьк. замок. – 2011. – 1 верес. – С. 13.

Пам'ятник Кобзареві // Укр. Слово. – 1995. – 23 берез.

Філатенко А. Уклін Кобзареві / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1988. – 15 лип.

Якименко М. Де Леся з Тарасом зустрілися / М. Якименко // Віче. – 1995. – 10 берез.

Якименко М. Побачення було прекрасним / М. Якименко // Віче. – 1995. – 17 берез.

Пам'ятники Луцька [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Пам'ятник Тарасу Шевченку, Луцьк [Електронний ресурс] // Пам'ятки України : сайт. – Режим доступу: <https://ua.igotoworld.com/ua/roipamyatnik-tarasu-shevchenko-luck.htm> – Назва з екрану.

Пам'ятник Тарасу Шевченку, Луцьк [Електронний ресурс] // Відпочинок у Луцьку : сайт. – Режим доступу: <http://v.lutsk.ua/>. – Назва з екрану.

10 БЕРЕЗНЯ

**75 років від дня народження Є. О. Кішмана (1945–2008) –
заслуженого працівника освіти України**

Народився Євген Олександрович Кішман 10 березня 1945 року в с. Мирне Костопільського району Рівненської області

в селянській сім'ї. Навчався у Мирненській середній школі, яку закінчив у 1963 році з золотою медаллю. Вищу освіту здобув у Львівському політехнічному інституті на механіко-машинобудівному факультеті. Після закінчення інституту в 1968 році був призваний на дійсну військову службу. Служив упродовж двох років заступником командира з технічної частини автототи в м. Ковелі.

У 1970–1978 роках працював керівником початкової військової підготовки в Ковельському міському професійно-технічному училищі № 7. З 1975 р. – заступник директора з навчально-виробничої роботи. Коли у м. Ковелі на базі заводу «Ковельсьільмаш» в 1978 році відкривався новий навчальний заклад – вечірній машинобудівний технікум, Євгенові Олександровичу запропонували очолити його колектив. Реконструкція приміщення (технікум розмістили в другому адміністративному корпусі заводу), оформлення та обладнання навчальних кабінетів та лабораторій, формування педагогічного колективу – ці непрості завдання постали перед директором. Саме вони допомогли згуртувати вміло підібраний директором колектив і заклали підвалини успішної подальшої роботи. Відповідно до вимог навчальних програм, наукової організації праці в пристосованому приміщенні обладнали 10 кабінетів, 3 лабораторії, методкабінет, бібліотеку, актову залу. Крім того, в навчальному процесі використовувалися лабораторії заводу «Ковельсьільмаш» (вимірювальна та механічна). Багато практичних занять викладачі проводили безпосередньо в цехах. І через п'ять років у змаганні серед середніх спеціальних навчальних закладів профільного міністерства за підсумками 1982–1983 навчального року колектив технікуму визнано переможцем і нагороджено перехідним Червоним прапором. Також за підсумками змагання серед шкіл, профтехучилищ, середніх спеціальних навчальних закладів міста і району технікум виборів першість і занесений на міськрайонну Дошку пошани. За цей період технікум закінчили майже 300 випускників і більша половина з них працювали керівниками середньої ланки на інженерних посадах, переважна більшість – на заводі «Ковельсьільмаш».

Із усвідомленням труднощів для працюючих робітників навчатись без відриву від виробництва і необхідності підготовки для заводу висококваліфікованих робітничих кадрів, виникла ідея будівництва нового навчального комплексу та запровадження денної форми навчання. Підтримана керівництвом заводу вона швидко втілювалась в життя за безпосередньої участі Євгена Олександровича. Перший комплекс (навчально-побутовий корпус, навчально-виробничі майстерні, 9-поверховий гуртожиток на 344 місця, 50-метровий тир закритого типу, спортивний комплекс, котельні, електропідстанції) на 720 учнів був введений в експлуатацію у 1985 році. У новому приміщенні технікуму обладнали 47 начальних кабінетів, лабораторій, чотири навчально-виробничі майстерні). З 1985–1986 навчального року поряд з вечірньою формою розпочалося навчання за стаціонарною формою.

Поряд із виконанням обов'язків директора Євген Олександрович викладав предмет «Технологія конструкційних матеріалів». На заняттях ефективно використовував активні форми навчання, міжпредметні зв'язки, ТЗН, можливості базового підприємства «Ковельсьільмаш». Учив студентів працювати з технічною, фаховою та довідковою літературою. Був вимогливим, тактовним і доброзичливим викладачем.

І в організації освітнього процесу, і в адміністративній діяльності Євген Олександрович постійно був на вістрі нового, стимулював колектив до інноваційної діяльності. У 1993 році навчальний заклад ввійшов до складу Волинського регіонального навчально-наукового об'єднання «Індустрія», завдання якого – впровадження багатоступеневої неперервної підготовки технічних кадрів. За умовами об'єднання технікум отримав право направляти для зарахування в число студентів Луцького індустріального інституту (нині Луцький національний технічний університет) без вступних іспитів тих випускників технікуму, які захистили дипломні проекти на «4» і «5» та мали не менше 50% відмінних оцінок за весь період навчання. За підсумками 1994–1995 навчального року 27 випускників отримали право вступу до ЛІІ без екзаменів.

У наступне десятиріччя Є. О. Кішман спрямовував роботу колективу на підвищення якості освітнього процесу, розширення спеціальностей; забезпечення розвитку матеріально-технічної бази, залучення студентів до науково-дослідницького пошуку тощо. З року в рік множилися успіхи колективу. У 2003–2004 навчальному році на денній формі навчання велась підготовка зі спеціальностей: «Бухгалтерський облік», «Організація виробництва», «Виробництво сільськогосподарських машин», «Обробка матеріалів на верстатах і автоматичних лініях», «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів». Відділення заочної форми навчання готувало спеціалістів із виробництва сільськогосподарських машин та бухгалтерського обліку. Суттєвим кроком до нового рівня підготовки студентів стало вхідження технікуму до структури Луцького державного технічного університету. Положення про Ковельський машинобудівний технікум Луцького державного технічного університету, вчена рада університету затвердила 30 червня 2004 року. Ті зміни, які відбулись, отримали подальший розвиток у наказі Міністерства освіти і науки України №883 від 25 листопада 2004 року «Про створення Ковельського промислово-економічного коледжу Луцького державного технічного університету». Відповідно до рішення Державної акредитаційної комісії Міністерства освіти і науки України коледж внесено до державного реєстру закладів освіти України з наданням ліцензії на здійснення освітньої діяльності за I–II рівнем акредитації з правом підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» та «бакалавр».

Багато років поспіль Є. О. Кішман обирався заступником голови Ради директорів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації Волинської області.

Науково-педагогічна та адміністративна діяльність Є. О. Кішмана відзначена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної державної адміністрації, управління освіти і науки Волинської ОДА, Луцького національного технічного університету, Ковельської міської ради та ін. У 2005 році йому було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

Компетентний, вимогливий і справедливий, завжди готовий прийти на допомогу – таким назавжди залишився в пам'яті колег та студентів Євген Олександрович Кішман.

Галина Романчук

Література:

Кішман Є. Технікум сьогодні і завтра / Є. Кішман // Прапор Леніна. – 1984. – 23 трав. – С. 4.

Кішман Є. Труд і навчання – поруч / Є. Кішман // Прапор Леніна. – 1984. – 21 квіт. – С. 4.

Корнелюк Д. П. Ковельщини славні імена : презентац. альм. : у 2 т. Т. 1 / Д. П. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 210 с.

Про Є. О. Кішмана – с. 101.

Андріюк Н. Нагорода технікуму / Н. Андріюк // Прапор Леніна. – 1983. – 3 верес. – С. 1.

Дошка пошани // Прапор Леніна. – 1983. – 2 листоп. – С. 1.

Пам'ятаємо... // Вісті Ковельщини. – 2008. – 3 черв. – С. 4.

Сервачинська М. Свято в технікумі. / М. Сервачинська // Прапор Леніна. – 1982. – 5 берез. – С. 2.

Скоклюк С. У технікумі – випуск / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 1995. – 5 лип. – С. 3.

12 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження О. О. Скіпальського (1945) – українського військового та громадсько-політичного діяча

Олександр Олександрович Скіпальський народився 12 березня 1945 року в с. Вижтів Любомльського району. Пізніше батьки переїхали в с. Олеськ, де він навчався в середній школі. В 1961 році вступив у міське професійно-технічне училище у м. Єнакієво Донецької області. По закінченню навчання працював електрослюсарем на Карагандинському металургійному комбінаті.

У 1964 році вступив на навчання до Московського вищого прикордонного командного училища, яке закінчив у 1968 році.

Проходив службу на КПП «Брест», працював в органах військової контррозвідки Чернівецького та Львівського прикордонних загонів. У період з 1971 по 1975 рік навчався на факультеті контррозвідки Вищої школи КДБ, за спеціальністю «Юрист-правознавець».

До 1987 року проходив службу на керівних посадах в органах військової контррозвідки Далекого Сходу та Сибіру. В тому ж році повертається в Україну. У званні полковника працював заступником начальника відділу військової контррозвідки армії (м. Рівне).

У кінці 1980-х років відкрито виступає за демократизацію країни і побудову незалежної держави. В 1990 році, будучи кандидатом у народні депутати УРСР по Турійському виборчому округу, резонансно закликав радянських офіцерів не виконувати злочинних наказів, спрямованих проти українського народу. За розповсюдження і активну підтримку ідеї створення Українських Збройних Сил та незалежної держави переслідувався з боку керівних структур КДБ СРСР та КПРС. Упевнившись в утопізмі марксистсько-ленінської теорії, в жовтні 1990 року він вийшов зі складу Комуністичної партії Радянського Союзу. Займався громадсько-політичною діяльністю, обирався депутатом Рівненської обласної ради, головою Спілки офіцерів України.

Із перших днів незалежності України працював у м. Києві над розбудовою Збройних Сил України, зміцненням їх безпеки та обороноздатності держави. У вересні 1991 року його було призначено на посаду начальника Управління військової розвідки СБУ, а з жовтня 1992 року – начальника Головного Управління військової розвідки Міністерства оборони України.

У 1992 році Олександр Скіпальський отримав військове звання генерал-майора. У 1994 році був обраний народним депутатом України по Володимир-Волинському виборчому округу. Працюючи у Верховній Раді, брав активну участь у розробці та прийнятті Конституції України, за що нагороджений Почесною відзнакою Президента України

У 1995 році отримав звання генерал-лейтенанта. З 1997 року він – заступник голови Служби Безпеки України, а з 1998 року – заступник міністра з питань надзвичайних ситуацій.

О. Скіпальський займається громадською роботою. У 2001 році заснував та очолив у м. Києві МГО «Волинське братство».

Одним із перших він підтримав Помаранчеву революцію. В 2004 році звертався до силових структур з вимогою не застосовувати зброю проти учасників Майдану. В тому ж році був відправлений у кадровий резерв. Протягом 2006–2007 років, О. Скіпальський перебував на посаді заступника голови СБУ і одночасно працював на посаді начальника СБУ в Донецькій області.

Завжди на всіх займаних посадах О. Скіпальський відстоював інтереси України. Так, він особисто звертався до президента Леоніда Кравчука із проханням не знищувати повністю ядерний потенціал нашої держави як захист від можливої зовнішньої агресії. Щоправда, дана ініціатива так і не була підтримана. Також О. Скіпальський постійно виступає за підтримку української мови як єдиної державної.

О. Скіпальський багато допомагає своїм землякам. Так, зокрема, він сприяв в проведенні археологічних розкопок Любомльським краєзнавчим музеєм, у придбанні літератури, обладнання. Подарував у фондову збірку музею стародрук початку XIX ст., українські пам'ятні монети та ін. За його сприяння музейна установа поповнила понад 2 тисячі експонатів, вилучених на Ягодинській митниці.

О. Скіпальський – почесний голова правління Об'єднання ветеранів розвідки України, почесний Голова Спілки офіцерів України, почесний голова МГО «Волинське братство», співзасновник цих організацій.

Генерал-лейтенант О. Скіпальський підтримує зв'язок з патріотично налаштованими діячами України. Неодноразові зустрічі з вояками УПА, колективом обласної газети «Волинь-нова», Любомльської районної газети «Наше життя», підтверджують, що він робив і робить все можливе задля того аби Україна зберегла свою незалежність і стала рівноправною європейською державою.

Олександр Остапюк

Література:

Скіпальський О. Без щита і меча / О. Скіпальський // Сучасність. – 2009. – № 6. – С. 145–162.

Скіпальський О. «Навести порядок в державі...» : [інтерв'ю з нач. гол. упр. війс. розвідки М-ва оборони України, гол. Спілки офіцерів генерал-майором О. Скіпальським / інтерв'ю взяв О. Нагорний] // Волинь. – 1994. – 15 січ. – С. 2.

Скіпальський О. «Не вірю в патріотизм тих, хто не спромігся вивчити української мови» / О. Скіпальський // Урок укр. – 2005. – № 9/10. – С. 5–8.

Скіпальський О. Українська контррозвідка – разом з народом : [інтерв'ю з нач. управління військової контррозвідки України полковником О. Скіпальським / інтерв'ю взяли В. Вербич, І. Корсак] // Нар. трибуна. – 1992. – 22 лют. – С. 1.

Вербич В. Олександр Скіпальський: «Влада виявилася слабкою та нікчемною» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 17 трав. – С. 4.

Згоранець О. Не будьмо малоросами / О. Згоранець // Волинь-нова. – 2010. – 25 листоп. – С. 5.

Мариньоха С. Олександр Скіпальський: «Тоді ми романтично вірили у те, що Україна зробила гігантський крок уперед» / С. Мариньоха // Наше життя. – 2013. – 27 черв. – С. 1.

Мельничук Л. Олександр Скіпальський : погляд у минуле та майбутнє / Л. Мельничук // Рідне місто. – 2014. – 23 жовт. – С. 6.

Нагорний О. Дім без фундаменту не збудуєш : наш земляк, заст. міністра з питань надзвич. ситуацій О. Скіпальський – про ситуацію в державі / О. Нагорний // Волинь. – 1998. – 12 верес. – С. 7.

Нагорний О. Кому вигідне ослаблення служби безпеки? : генерал Олександр Скіпальський про актуальні проблеми цієї служби в Україні / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2008. – 5 черв. – С. 3.

Нагорний О. Олександр Скіпальський : «Дорога важка, але перемога буде за нами» / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2014. – 11 жовт. – С. 5

Нагорний О. Інтуїція контррозвідника : наш земляк – нач. упр. стратегіч. розвідки, помічник Міністра оборони України / О. Нагорний // Волинь. – 1993 – 4 лют. – С. 3.

Нагорний О. Нове призначення генерал-лейтенанта Олександра Скіпальського / О. Нагорний // Волинь. – 1997. – 19 серп. – С. 1.

Нагорний О. Олександр Скіпальський : «Відродити дух Майдану» / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2008. – 6 берез. – С. 2.

Остапюк О. Слово про земляка з нагоди 70-річчя / О. Остапюк // Наше життя. – 2015. – 12 берез. – С. 2.

Приходько В. «П'ята колона діє і на Волині / В. Приходько // Волинь. – 2017. – 8 черв. – С. 4.

Скіпальський опинився «у потрібний час, у потрібному місці» : волинянина, генерала Олександра Скіпальського, призначено нач. упр. СБУ у Донецькій області // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 23 листоп. – С. 4.

Стрекаль О. Полковник Олександр Скіпальський: «Упертість центру небезпечніша за будь-які розвідки...» / О. Стрекаль // Молодь України. – 1991. – 30 жовт. – С. 2.

Трофимук В. Генерал Скіпальський повернувся в СБУ / В. Трофимук // Вісник. – 2002. – 16 трав. – С. 3.

Трофимук В. Генерал – лейтенант Скіпальський: «Не треба боятися мерзотників» / В. Трофимук // Вісник. – 2001. – 23 серп. – С. 13.

Уліцький В. «Питання стоїть просто: або ми – або нас» / В. Уліцький // Волинь-нова. – 2018. – 5 квіт. – С. 1, 6.

Уліцький В. Олександр Скіпальський: «Впевнений, що Антона Бутейка отруїли спецслужби Кремля» / В. Уліцький // Волинь-нова. – 2015. – 12 берез. – С. 8.

Хмелярський П. За спиною майора Мельниченка стоїть генерал Євген Марчук? : Саме таку сенсац. версію висунув наш земляк О. Скіпальський, який понад 35 років пропрацював в системі спец. органів / П. Хмелярський // Волинь. – 2001. – 27 лют. – С. 1.

Хоменчук О. Генерал згадував, радив і дякував / О. Хоменчук // Новий погляд. – 2019. – 10 трав. – С. 3.

Що цікавить іноземні спецслужби в Україні // Волинь. – 1997. – 30 серп. – С. 8.

Скіпальський Олександр Олександрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Олександр Скіпальський [Електронний ресурс] // УКРІНФОРМ : сайт. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/authors/aleksandrskipalskij.html>. – Назва з екрану.

15 БЕРЕЗНЯ

100 років від дня народження О. Г. Михайлюка (1920–1994) – українського історика і педагога

Професійні долі багатьох майбутніх спеціалістів залежать від тих, хто поведе їх лабіринтами теорії і практики обраного фаху, – викладачів закладів вищої освіти. З глибокою повагою згадують колишні студенти історичного факультету Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки (нині Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) першого його декана, відомого історика – Олексія Григоровича Михайлюка, якого вирізняла з-поміж інших ерудиція, глибинна науковість навчальних занять, шанобливе ставлення до колег та студентів.

Народився Олексій Григорович Михайлюк 15 березня 1920 року в селянській родині на Київщині, в с. Велика Вільшанка Васильківського району. Ази педагогічної освіти здобував у Білоцерківській педагогічній школі, яку закінчив у 1937 році. Учительський гарт пройшов у Покащівській середній школі Ємільчинського району Житомирської області в 1937–1939 роках. Працював учителем української мови і літератури в V–VII класах. Одночасно навчався на філологічному факультеті Житомирського учительського інституту.

Восени 1939 року був призваний на дійсну військову службу, яку проходив спочатку в м. Калініні, а потім – в м. Ульяновську. Як написав у автобіографії: «Займав різні посади – від червоноармійця 125-ої окремої стрілецької роти в м. Калініні до ст. сержанта, інструктора політвідділу 2-го Морського арсеналу ВМС

в м. Ульяновську. Проходячи військову службу в м. Ульяновську, в 1943 році вступив на заочне відділення історичного факультету Ульяновського педагогічного інституту і до демобілізації у 1946 році закінчив три курси. Після демобілізації продовжував навчання на історичному факультеті та в аспірантурі Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького.

Закінчивши аспірантуру, отримав направлення на роботу в Кременецький педагогічний інститут, в якому працював: у 1950–1953 роках – старшим викладачем кафедри історії СРСР та УРСР; 1953–1955 роки – заступником директора інституту з навчально-наукової частини. У 1951 році подолав перший науковий щабель шляхом захисту кандидатської дисертації на тему: «Селянський рух на Лівобережній Україні в 1905–1907 рр.». У березні 1954 року йому присвоєно вчене звання доцента кафедри історії СРСР.

3 вересня 1955 року Олексій Григорович працює у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки: доцентом кафедри історії СРСР (1955–1961); деканом історико-філологічного факультету (1961–1962); старшим науковим співробітником (з травня 1962 до травня 1963 – переведений на цю посаду для написання докторської дисертації); деканом історичного факультету (1969–1970); завідувачем кафедри історії СРСР історичного факультету (листопад 1970 – вересень 1978); проректором з наукової роботи інституту (жовтень 1978 – вересень 1992); завідувачем кафедри східних слов'ян (1992–1994).

У лютому 1972 року ним здійснений захист докторської дисертації та отримано вчену ступінь доктора історичних наук. У листопаді цього ж року О. Г. Михайлюку присвоєно вчене звання професора. Плідний науковий доробок Олексія Григоровича складає понад 160 назв статей, довідників, монографій, колективних праць, в яких він очолював авторські колективи.

Значну частину свого часу О. Г. Михайлюк віддавав студентам. Він був вимогливим керівником студентських наукових робіт, залучаючи молодь до вивчення історії рідного краю. Робота над дипломними роботами під його керівництвом часто ставала для студентів першим кроком до подальшої наукової діяльності та розробки нових напрямів в історії Волині. Виступаючи на першій всесоюзній науковій конференції з історичного краєзнавства в Полтаві, він розповідав про досвід історико-краєзнавчої роботи

в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки; про роботу студентського клубу «Краєзнавець»; про плідну археологічну практику студентів історичного факультету, археологічні знахідки, що дозволило забезпечити створення і діяльну роботу археологічного музею, відкритого на факультеті в 1977 році за активної підтримки О. Г. Михайлюка.

Поряд з викладацькою роботою Олексій Григорович вів активну громадсько-політичну діяльність: двічі обирався депутатом Волинської обласної ради депутатів трудящих, керував роботою постійної депутатської комісії з народної освіти та культури. Понад тринадцять років очолював Луцьку міську організацію товариства «Знання». Нагороджений правлінням Всесоюзного товариства «Знання» знаком «За активну роботу».

Трудові здобутки О. Г. Михайлюка належно поціновані. Він нагороджений шістьма медалями, Грамотою Президії Верховної Ради УРСР. У 1980 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник вищої школи Української РСР». За значний науковий доробок у галузі історико-краєзнавчих досліджень присуджено премію імені Дмитра Яворницького (1993 р.).

Помер Олексій Григорович Михайлюк 6 липня 1994 року.

Геннадій Бондаренко

Галина Романчук

Література:

Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 квітня 1980 року «Про присвоєння тов. Михайлюку О. Г. почесного звання заслуженого працівника вищої школи Української РСР» // Рад. освіта. – 1980. – 24 квіт. – С. 2.

Історія Волині : з найдавніших часів до наших днів / відп. ред. О. Г. Михайлюк. – Львів : Вища шк., 1988. – 238 с.

Історія міст і сіл УРСР. Волинська обл. / редкол.: І. С. Клімаш, Н. Л. Алексєєва, О. Г. Михайлюк та ін. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Луцьк : нарис історії міста / відп. за вип. П. Яковенко ; авт. колектив: О. Г. Михайлюк, Р. Н. Оксенюк, В. О. Замлинський, П. В. Кашевський. – Луцьк : Волин. обл. друк., 1974. – 120 с.

Михайлюк О. Г. Більшовики України в боротьбі за селянство (1905 – лютий 1917) / О. Г. Михайлюк. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1967. – 140 с.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 192 с.

Михайлюк О. Г. Волинське товариство дослідників Волині / О. Г. Михайлюк // Минуле і сучасне Волині: краєзнавство: історія, здобутки, перспективи : тези доп. та повідомл. II регіонал. «Велика Волинь» і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 15–16.

Михайлюк О. Г. Джерела для вивчення соціально-економічного становища селян Волинської губернії напередодні і в роки Першої світової війни / О. Г. Михайлюк // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства : тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 97–101.

Михайлюк А. Из опыта историко-краеведческой работы в Луцком пединституте им. Леси Украинки / А. Михайлюк // Первая Всесоюзная научная конференция по историческому краеведению (г. Полтава, октябрь 1987 года). – Киев, 1987. – С. 175–176.

Михайлюк О. Г. Історико-краєзнавча і культурно-освітня діяльність братства на Волині / О. Г. Михайлюк // Тези наукової конференції до 100-річчя Волинського єпархіального давньосховища. – Житомир, 1993. – С. 8–9.

Михайлюк О. Г. Історичне краєзнавство на Волині в 1921–1939 рр. / О. Г. Михайлюк // Волинський музей : історія і сучасність : тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 7–8.

Михайлюк О. Г. Луцьке товариство ім. Лесі Українки – культурно-освітній осередок Волині / О. Г. Михайлюк // Тези конференції, присвяченої «Атласу історії культури Волинської області». – Луцьк, 1991. – С. 73–79.

Михайлюк А. Г. Рабочее движение на Волыни в 1905 г. / О. Г. Михайлюк // Рабочий класс Украины в общероссийском революционно-освободительном движении : сб. науч. трудов. – Київ, 1988. – С. 137–145.

Михайлюк О. Г. Розвиток історичних досліджень на Волині за роки радянської влади / О. Г. Михайлюк // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 102–105.

Михайлюк О. Г. Селянський рух у Волинській губернії в 1905 році / О. Г. Михайлюк // Велика Волинь: минуле і сучасне : матеріали Міжнар. наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 1994. – С. 139–142.

Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки : нарис історії / авт. колектив: О. Г. Михайлюк, Б. Й. Заброварний, В. О. Кудь, Л. К. Українець. – Львів : Світ, 1992. – 88 с.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. Кн. 1 / Г. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 248 с.

Про О. Г. Михайлюка – с. 28, 39, 53, 56, 104, 105, 119, 120, 122, 126, 134, 137, 141, 142, 174, 202, 210, 212, 214, 215, 221, 231, 232, 239.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред. кол.: І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський та ін. – Луцьк, 2010 – 244 с.

Про О. Г. Михайлюка – с. 163.

Київський державний педагогічний інститут імені О. М. Горького. 1920–1990. – Київ: Рад. шк., 1990. – 201 с.

Про О. Г. Михайлюка – с. 54.

Олексій Григорович Михайлюк // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд.: Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 103.

Бондаренко Г. Михайлюк Олексій Григорович / Г. Бондаренко // Краєзнавці України : сучас. дослід. рідн. краю : довідник. – Кам'янець-Поділ. 2003. – Т. 1. – С. 142.

Копилова Т. 15 березня 85 років від дня народження О. Г. Михайлюка (1920–1994) – українського історика і педагога /

Т. Копилова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Е. С. Ксендзук, В. В. Бабій. – Луцьк, 2004. – С. 49–52.

Михайлюк Олексій Григорович (1920–1994) // Материк краєзнавства : зб. присвяч. лауреатам Премії імені Дмитра Яворницького Нац. спілки краєзн. України / упоряд. Р. Маньковська. – Київ, 2013. – С. 60–61.

Михайлюк Олексій Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Помер професор Луцького університету [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/>. – Назва з екрану.

22 БЕРЕЗНЯ

125 років від дня народження В. К. Авраменка (1895–1981) – українського хореографа, дослідника українських народних танців

Народився Василь Авраменко 22 березня 1895 р. в містечку Стеблів колишнього Канівського повіту Київської губернії в багатодітній селянській сім'ї. Рано став сиротою. Після смерті матері Василь жив деякий час у рідної тітки. Змалечку любив співати народних пісень, а особливо танцювати. Це допомагало терпляче зносити труднощі сирітського життя у наймах. Ставши дуже юним на стежину дорослого життя, Василь працював шахтарем на Донбасі, а згодом – у Владивостоці, куди переїхали його старші брати. Одночасно навчався на вечірніх учительських курсах і через три роки склав іспит на народного вчителя. Сильне враження на юнака справили вистави мандрівної трупи артистів, особливо «Наталка-Полтавка» за участю Миколи Садовського. Ці спектаклі розбудили в душі молодого Василя почуття національної

гордості за свій нарід. Саме під час цих театралізованих дійств він зрозумів своє справжнє покликання – стати танцюристом та служити рідному народові.

У 1914 р., під час Першої світової війни, Василь Авраменко потрапив до школи прапорщиків, а потім – на фронт. Зустріч з С. Петлюрою в 1917 р. у Мінську була для нього доленосною. Ставши на шлях національно-визвольної боротьби, він українізує свою військову частину. Крім того, за порадою С. Петлюри з 1917 р. В. Авраменко йде вчитися до Київської музично-драматичної школи імені Миколи Лисенка. Танцювальний талант В. Авраменка формувався під впливом провідних педагогів школи. Значну роль у цьому процесі відіграли лекції відомого українського хореографа Василя Верховинця. На основі підручника свого наставника «Теорія українського народного танка» майбутній корифей танцю творив власні українські балетні п'єси «За Україну», «Великдень на Україні», «Русалка» та інші.

У 1918 р. Василь успішно дебютував як артист на сцені театру М. Садовського. У спектаклі «Катерина» М. Аркаса він грав Першого хлопця, виступав у концертній виставі та виставі «Матинаймичка» І. Тогобочного. Працюючи в театрі Йосипа Стадника в Івано-Франківську та театрі Миколи Садовського, що перебував на той час у Кам'янець-Подільському, Авраменко розкрився як талановитий актор та організатор.

У 1921 р. юний хореограф у складі артистів театру прибув до табору полонених бійців Української Галицької армії «Каліш» (Польща). Тут він заснував школу українського танцю. Розпочату ним працю продовжили його учні-інструктори, створюючи в різних військових частинах аматорські танцювальні гуртки. Василь Кирилович прагнув запроваджувати та розвивати українське хореографічне мистецтво на батьківщині. У грудні 1921 р. він покинув табір. У цей період він працював у Кракові та Варшаві, де також популяризував український танець і створював школи танцю.

На початку 1922 р. Василь Авраменко переїхав до Львова. У львівській постановці опери «Пан Сотник» митець виконав декілька українських танців, і, вразивши всіх своїм артистичним

виконанням, довів, що національне мистецтво з його традиціями та український танець повинні відроджуватись.

За підтримки ряду громадських організацій та окремих осіб В. Авраменко заснував першу в Галичині школу українського народного танцю. А вже за місяць після відкриття школи, 30 травня 1922 р., вперше перед львівською публікою його вихованці виступили на сцені театру «Української Бесіди». У цьому виступі були представлені постановки майстра танцю «Козачок у дві пари», «Гопак колом з вільним соло», «Великодній хоровод», «Сон Катерини», «Соло-гопак парубка», «Чумак», «Смуток Ізраїлю». Справу українського народного танцювального мистецтва на Галичині продовжили його учні за підтримки українських громадських товариств, які вбачали у цьому відповідність головній меті цих організацій – вихованню національної самосвідомості та піднесенню національної гідності української громадськості.

У листопаді 1922 р. В. Авраменко разом із бандуристом Д. Щербиною та талановитим учнем зі Львова Ф. Мацяком починає творчу діяльність на Волині.

Найважливішою рисою його роботи є просвітництво, яке сприяло масовому сприйняттю народного танцю серед краян. Перша танцювальна школа на Волині була організована в місті Луцьку, де навчалося до 100 учнів. Вкотре простежується організаторський талант митця: тільки в листопаді 1922 р. він починає працювати, а вже через три місяці 3 лютого 1923 р. нова школа дає свій перший концерт. Про цей виступ писала луцька газета «Українське життя»: «Національним танцям мало хто придавав значення. Про український танець чули ми як про гопак з горілкою... і тільки. Яке ж було зачудування, коли ж побачили ми національні танці учнів школи Авраменка. Танець, виконаний семилітнім Левком, був нагороджений рясними оплесками. Танець «Катерина» є просто таки щось неземне, якісь святі, божественні рухи. Що ж до «Чумака», виконаного самим Авраменком, то цей танець є немовби сама Воля на безмежному просторі нашої України...».

Згодом школи були організовані в місті Рівному (60 учнів), Кременці (50 учнів), Олександрії (30 учнів), Межириччі (40 учнів).

Також у цих містах митець організовував секції українського народного танцю при товаристві «Просвіта». До них входили всі бажаючі, котрі після закінчення школи продовжували займатися українським танцем. За час десятимісячного перебування у цьому регіоні митець організував п'ять шкіл українського національного танцю, здійснив шістдесят п'ять виступів у містах та селищах. Після успішного впровадження українського танцювального мистецтва на Волині, Авраменко на запрошення громадських організацій Холмщини дав ряд вистав у Холмі та навколишніх селищах.

Але його перебування на Поліссі було нетривалим, і на початку 1924 р. він повертається до Галичини. У Львові В. Авраменко створює дві нові школи українського танцю. Також тут хореограф провів інструкторський курс українського національного танцю, випускники якого змогли заснувати власні танцювальні школи. Далі він продовжує просвітницько-мистецьку діяльність у Коломиї. Тут було створено дві школи, потім – у Стрию, Перемишлянах, Тернополі, Дрогобичі, Городенках.

Часопис «Театральне мистецтво» від 15 червня 1924 р. засвідчує, що для громади мистецтво В. Авраменка сприяло духовному піднесенню, естетичному вихованню, оптимістичному настрою в загальному відродженні: «...Ті, що прийшли на той артистичний вечір ніколи не забудуть патріотичних почувань, яких пізнали, дивлячись на продукції не тільки самого балетмейстера, а й його дуже спосібних учеників, які в усьому старалися перейняти мистецтво свого вчителя...» .

Діяльність В.Авраменка була не до вподоби польській поліції. Його неодноразово заарештовували, йому погрожували, і він змушений був їхати до Чехо-Словаччини. Там, у таборі для українців з Галичини, він теж відкрив школу танців. Після хвороби (пошкодження ноги через нещасний випадок на сцені) артист переїхав у Подєбради (Чехо-Словаччина) і там заснував свою школу танців для студентів Української господарської академії. Учнями школи В. Авраменка були члени чеського «Сокола» і серед них – поетеса Олена Теліга.

18 жовтня 1925 р на прощальний вечір з нагоди від'їзду Авраменка до Канади зібралися світочі української науки і

політики: Софія Русова, Дмитро Антонович, Микола Садовський. Модест Левицький у своїй промові сказав: «Помагай йому, Боже, щоб поїхав наш дорогий Василь по всьому світові і скрізь, де є український нарід, щоб навчав він українського танку й цим робив велику культурну роботу!»

У грудні 1925 р. талановитий педагог переїхав до Канади, де заснував більше 50-ти ансамблів українського народного танцю по всій країні. У 1931 р. понад п'ятсот танцюристів у складі ансамблю українського народного танцю виступили на сцені Метрополітен-Опера у Нью-Йорку, в 1933 р. – на Всесвітній виставці у Чикаго, а у 1935 р. – перед дружиною президента США Елеонорою Рузвельт у Білому Домі. Артист влаштовував грандіозні концерти спільно з народними хорами в багатьох містах Америки. Він намагався використати найменшу можливість для ознайомлення все нових і нових глядачів з танцювальним мистецтвом українського народу. Його композиціями захоплювались тисячі людей. Журнал «Родовід» на своїх сторінках вміщує тогочасну сценографію творчості В.Авраменка. До його авторських постановок належать такі танці: «Козачок подільський», «Гопак колом з вільним солом», «Гречаники», «Коломийка-сіянка», «Великодній хоровод», «Катерина-Херсонка», «Метелиця-в'юча», «Гопак парубоцький», «Танок Гонти», «Журавель весільний», «Чумак», «Запорозький герць», «Аркан коломийський», «Чумачок», «Гонивітер», «Танок Довбуша», «Козак соло», «Вільний гуцул»; балетні вистави: «За Україну», «Чумаки», «Січ Отамана Сірка», «Довбушева ніч», «Великдень на Україні», «Русалки» та ін.

Тріумфальний успіх мав танець «Чумак» – вершина артистичної творчості В. Авраменка. Він виконував свого «Чумака» з особливою піднесеністю, неначе співав пісню про волю. Одним із напрямків творчої діяльності видатного хореографа було створення перших звукових фільмів на теми українського мистецтва: «Наталка-Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», «Маруся Богуславка». Але найбільш знаковою роботою в цій галузі був звуковий фільм «Тріумф українського танцю», виданий у 1954 р., матеріал для якого митець збирав і монтував протягом 25 років. Це фільм-енциклопедія з історії народної хореографії в Україні. Пропагуючи український танець на сценах Європи, США, Канади, Бразилії,

Ізраїлю, Аргентини, Мексики, В.Авраменко піклувався і про його збереження та подальшу долю. «Дуже бажано й потрібно, – пише він – якнайскоріше збирати танкові матеріали серед нашого народу. ...Особливу увагу на це мусять звернути Учителі українських шкіл, щоби плекати при школі український танок для нашої молоді, починаючи навчати її своїх танків від діточок». Українська молодь згуртовувалась навколо В. Авраменка. Його творча діяльність запалювала любов до українського народного мистецтва, а найголовніше – школи танків, засновані хореографом, відвернули процеси асиміляції, які є закономірними в чужій країні.

6 травня 1981 р., на 86-му році життя, полум'яне серце патріота України, митця світового масштабу Василя Кириловича Авраменка перестало битися. У травні 1993 р. його прах було перепоховано в рідному Стеблеві поряд із могилами батьків на Заросянському кладовищі. На могилі геніального митця встановлено пам'ятник.

Після вимушеної еміграції у 1925 р. і практично до часу перепоховання праху В. Авраменка у 1993 р. в Україні відомості про нього були дуже обмеженими і необ'єктивними. За кордоном, навпаки, друкувалися численні часописи та збірки, в яких збереглося чимало свідчень про його просвітницьку та організаторську діяльність. Справжній масштаб і результати педагогічної та фахової творчості Василя Авраменка в Україні зрозуміли лише тепер, коли з'явилась можливість її вивчення за допомогою нових або раніше невідомих архівних джерел та музейних матеріалів. До прикладу, у Волинському краєзнавчому музеї серед матеріалів про життя та творчість В. Авраменка велику цінність становлять його автографи, передані до музею у вересні 1998 р. Галиною Мельник-Калужинською, уродженкою Володимирщини, нареченою гетьманича Данила Скоропадського, яка з 1946 р. проживала в Англії. Автографи видатного українського хореографа потрапили до неї у 1960 р. під час підготовки та проведення у Лондоні святкового фестивалю українського танку, пісні і музики за участю Василя Авраменка. Галина Мельник-Калужинська була секретарем оргкомітету цього фестивалю.

З метою ознайомлення, дослідження та популяризації хореографічної спадщини Василя Авраменка на Волині до 105-ї

річниці від дня народження видатного українського хореографа та педагога у Волинському краєзнавчому музеї була відкрита виставка «Лицар танцю» (2000 р.). На виставці «Нашого цвіту по всьому світу» до 13-тої річниці Незалежності України (2004 р.) окремий розділ експозиції представляв творчий доробок в українській культурі Василя Авраменка – дослідника українських народних танців та видатного танцюриста-педагога.

Тамара Андрейчук

Література:

Авраменко В. На хвилях революційних років : (із спогадів) / В. Авраменко // Альманах Українського Народного Союзу. – Джерсі Сіті–Нью-Йорк, 1978. – С. 51–56.

Булавіна С. Культурно-освітні організації Волині: організаційно-правові засади і напрями діяльності (1921–1939) / С. Булавіна. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2015. – 282 с.

Про В. К. Авраменка – с. 246.

Левчанівська І. Далеке і близьке / І. Левчанівська. – Луцьк : Надстир'я, 200. – 216 с.

Про В. К. Авраменка – с. 151–154..

Марунчак М. Історія українців Канади / М. Марунчак. – Вінніпег, 1991. – Т. II. – 512 с.

Про В. К. Авраменка – с. 46, 47, 140, 171, 233, 373.

Філіпович М. Луцька «Просвіта» 1918–1935 рр. : монографія / М. Філіпович. – Луцьк : Вежа, 2007. – 239 с.

Про В. К. Авраменка – с. 127.

Шиманський П. Музична культура Волині I половини ХХ ст. : монографія / П. Шиманський. – Луцьк : Вежа, 2005. – 172 с.

Про В. К. Авраменка – с. 19–20.

Авраменко Василь (1895–1981) // Народжені Україною : мемор. альм. – Київ, 2002. – Т. 1. – С. 42–43.

Косаківська Л. Творчо-педагогічна діяльність В. Авраменка на Волині / Л. Косаківська // «Просвіта» на Волині: минуле і сучасне : зб. наук. ст., док. і матеріалів. – Луцьк, 2001. – С. 98–107.

Косаковська Л. «Наталка Полтавка» Івана Котляревського – Миколи Лисенка в кінотрактові Василя Авраменка та Івана Кавалерідзе / Л. Косаковська // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії України ім. П. І. Чайковського : зб. наук. пр. – Луцьк, 2012. – Вип. 9. – С. 170–180.

Левчанівська І. Пам'яті моєї мами Олеси Левчанівської / І. Левчанівська // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинознавства. – Вінніпег, 1992. – С.145–150.

Скакальська І. Мистецька еліта Волині : відомі постаті / І. Скакальська // Історія України в особах. Волинська сторінка міжвоєнного періоду ХХ ст. – Київ, 2007. – С. 83–92.

Архів Василя Авраменка – у Києві // Родовід. – 1994. – № 7. – С. 107–110.

Вербич В. З Нью-Йорка – до Луцька / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 19 жовт. – С. 5.

Волков М. На батьківщині лицаря танцю / М. Волков // Музика. – 1995. – № 3. – С. 9.

Гуменюк Н. Українець, який «говорив» чобітьми... / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 19 жовт. – С. 7.

Загайкевич М. Мистецькі паралелі: величі і парадокси долі Олександра Кошиця та Василя Авраменка / М. Загайкевич // Студії мистецтвознавчі : збірник. – 2010. – Ч. 3. – С. 34–40.

Клімчук Л. Дві Ірини з різних континентів і поколінь згадували свого вчителя Василя Авраменка / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2006. – 19 жовт. – С. 12.

Коломієць В. Майстер народного танцю / В. Коломієць // Музика. – 1995. – № 2. – С. 20–21.

Коць М. Василь Авраменко / М. Коць // Музика. – 1993. – № 4. – С. 24–25.

Мельник О. «Завдав лиха закаблукам» / О. Мельник // Укр. культура. – 2006. – № 11. – С. 32–33.

Ольшевський І. Один день із Василем Авраменком / І. Ольшевський // Волинь-нова. – 2006. – 19 жовт. – С. 7.

Погребенник Ф. Корифей українського танцю: спроба осмислення мистецтва Василя Авраменка у науковій літературі

.....
/ Ф. Погребенник // Нар. творчість та етногр. – 1997. – № 2–3. – С. 80–84.

Спогад: прославив Україну... чобітьми // Волинь-нова. – 2015. – 24 берез. – С. 2.

Столярчук Б. Митці Рівненщини: енцикл. довід. / Б. Столярчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Рівне: Зень О., 2011. – 385 с.

Про В. К. Авраменка – с. 5.

Борисенко В. Авраменко Василь Кирилович / В. Борисенко // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2001. – Т. 1. – С. 79.

Даниленко В. Авраменко Василь Кирилович / В. Даниленко // Матеріали до біографічного словника: короткі біогр. довідки. – Київ, 2006. – Вип. 1. – С. 34–35.

Ковальчук О. Авраменко Василь Кирилович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: сайт. – Режим доступу: <http://www.historyV>. – Назва з екрану.

Кушнірук Василь Кирилович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енцикл.: сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

БЕРЕЗЕНЬ

80 років від часу створення Волинського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (нині Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти) (1940)

Перший етап створення Волинського інституту удосконалення кваліфікації вчителів тривав з березня 1940 року до червня 1941 року. На виконання постанови РНК УРСР від 4 березня 1940 «Про реорганізацію початкових і середніх шкіл на території Західних областей України» на базі обласного педагогічного кабінету, який був у структурі Волинського обласного відділу народної освіти сформовано Волинський інститут удосконалення кваліфікації вчителів. Місцевою владою виділено для інституту окреме приміщення та призначено директором Шелудька.

Та, що найтрагічніше, загинув перший директор інституту Шелудько (поки що в архівах, окрім прізвища, не вдалося відшукати більше ніяких відомостей про нього).

Основними напрямками діяльності колективу стали: створення відповідної матеріальної бази; організація і проведення курсів підвищення кваліфікації; надання методичної допомоги вчителям; підготовка документації та педагогів до проведення державних іспитів у школах; співпраця з районними та міськими педагогічним кабінетами. Проблемою в діяльності інституту в цей час була неукомплектованість відповідними кадрами, на що наголошувалось у постанові виконавчого комітету Волинської обласної ради депутатів трудящих від 29 січня 1941 року.

Під час перших нальотів гітлерівської авіації на Луцьк будинок інституту був дощенту зруйнований. Як вказується в архівних документах, тоді ж загинув і його директор.

Другий етап генези інституту розпочався із визволення Волині від німецько-фашистської окупації та відновлення його роботи, а завершився на початку 1960-х років. Спочатку виконуючим обов'язки директора призначено Н. З. Аджарову, яка обіймала посаду завідувача кабінету педагогіки. У липні 1944 року директором інституту став І. Я. Хорунжий, який прибув на Волинь за наказом Народного комісаріату освіти УРСР. Досвідчений педагог, котрий закінчив Харківський педагогічний інститут та до війни пройшов усі щаблі педагогічного становлення від учителя початкової та семирічної шкіл, директора неповної середньої та середньої шкіл до завідувача районного відділу освіти, Ілля Якович 18 років пропрацював на посаді директора Волинського інституту удосконалення кваліфікації вчителів.

Першим повоєнним великим заходом освітян області, який визначив перспективи розвитку освіти краю, стала обласна нарада вчителів (14–17 серпня 1944 р.), в організації і проведенні якої безпосередню участь брав колектив інституту.

У 1944–1945 у навчальному році почала складатися кабінетна система структури інституту та формувалися різні напрями його діяльності. Цей навчальний рік завершився педагогічною виставкою, яка стала традиційною. Нині виставка дидактичних

та методичних матеріалів «Творчі сходинки педагогів Волині» проходить щорічно у містах та районах області. Кращі роботи педагогів за різними номінаціями представляються на обласну виставку.

На початок 60-х в інституті функціонувало 13 кабінетів та працювало 24 співробітники (без техперсоналу), 87,5% яких мали вищу освіту.

Протягом цього періоду постійно зростало число педагогічних працівників, які навчалися на курсах підвищення кваліфікації та були охоплені різними формами методичної роботи: семінарами (обласні, районні, міжрайонні), усним та письмовим консультуванням, екскурсіями з метою вивчення передового педагогічного досвіду в області та в Україні тощо.

Діяльність І. Я. Хорунжого та колективу інституту забезпечила формування системи післядипломної освіти у Волинській області.

На цій основі почався період інтенсивного розвитку інституту, впродовж якого його очолювали М. Г. Киричук (1962–1967 рр.), О. О. Поліщук (1968– 1971 рр.), М. А. Падалко (1971–1984 рр.), Г. С. Маслай (1984–2008 рр.), М. О. Сташенко (2008–2012 рр.). З 2012 року колектив інституту працює під керівництвом П. С. Олешка, кандидата історичних наук, доцента.

Відбулось значне розширення матеріально-технічної бази інституту: збудовано гуртожиток для слухачів курсів підвищення кваліфікації (на 100 місць), п'ятиповерховий навчальний корпус (1984 р.); освітній процес забезпечувався комп'ютерною технікою, відбувалось її постійне оновлення. Змінювалася структура інституту, яка нині складається з 3-х кафедр, двох науково-дослідних лабораторій, 13-и відділів, бібліотеки та бухгалтерії. З 1994 року в інституті видається науково-методичний вісник «Педагогічний пошук». У 2003 році розпочав функціонувати Музей історії освіти Волині.

Відбулися суттєві зміни в організації освітнього процесу та методичної роботи з педагогами в міжтестастійний період. Активно працюють обласні авторські лабораторії та творчі майстерні кращих педагогів області.

Підготовка вчителя до роботи в Новій українській школі – головне завдання, яке виконує нині інститут. За новими навчальними планами та програмами здійснюється підвищення кваліфікації вчителів початкової школи та англійської мови, які працюють та працюватимуть у перспективі в класах НУШ.

В інституті сформовано сучасне освітнє середовище. Мультимедійною технікою забезпечені навчальні аудиторії, що дозволяє проводити усі заняття з використанням ІКТ. Особлива увага в організації освітнього процесу надається втіленню компетентнісного підходу в роботі з учителем та створенню мережових спільнот учителів різних фахів під егідою інституту. З 2015 року запроваджено систему дистанційного підвищення кваліфікації.

Підготовка педагогів до здійснення інноваційної діяльності у закладах освіти здійснюється як через зміст навчальних дисциплін, що викладаються, так і шляхом залучення вчителів та керівників шкіл до проєктів «Лідер освітніх інновацій», «Нова школа – новий учитель» та роботи колективу інституту над науковою темою «Професійний розвиток педагогів в умовах освітнього середовища післядипломної освіти».

Значно підвищує якісний рівень діяльності педагогічних колективів їх участь у дослідно-експериментальній роботі, керівниками та консультантами якої є кандидати та доктори наук нашого інституту. У статусі експериментальних працює 29 закладів освіти області. Освітні заклади області беруть участь у експериментах Всеукраїнського рівня.

Інститутом здійснюється видавнича діяльність. Видаються наукові збірники та матеріали регіональних, всеукраїнських та міжнародних конференцій, які щороку проводить інститут.

Лабораторією соціологічних досліджень ведеться моніторинг рівня задоволеності слухачів курсів усіма напрямками роботи інституту та вивчаються їх потреби та пропозиції щодо поліпшення нашої роботи. Особливо це стосується освітнього процесу та організації науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації вчителів за місцем роботи. За пропозиціями опитаних вчителів у 2014 році відкрито буфет та з весни 2019 року розпочала

працювати їдальня. Робота інституту отримує позитивну оцінку педагогів, слухачів курсів. Задоволені курсами підвищення кваліфікації 96% опитаних слухачів (2019 р.).

Велика увага надається розвитку національно-патріотичного спрямування діяльності педагогів області. При інституті діє волонтерський центр «Серце патріота». У благодійних концертах, окрім професійних артистів Волині, беруть участь самодіяльні колективи педагогів області.

Результативність діяльності інституту виявляється і в динаміці професійних досягнень педагогів у Всеукраїнському конкурсі «Вчитель року». Згідно з даними презентованими ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, у рейтингу конкурсу за 1996–2018 роки за сумарною кількістю переможців та лауреатів Волинська область посідає перше місце (10 переможців та 13 лауреатів).

Наталія Кот

Література:

Волинський обласний навчально-методичний інститут
півВолинський обласний навчально-методичний інститут
підсвідомленої освіти педагогічних кадрів / уклад. В. М. Дмитрук.
– Луцьк : б. в., 2000. – 44 с.

Маслай Г. С. Волинський інститут удосконалення вчителів – науково-методичний центр підвищення кваліфікації працівників народної освіти // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура : тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С. 83–85.

Олешко П. Михайло Григорович Киричук, директор Волинського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів у 1962–1967 роках / П. Олешко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. / упоряд. Г. Бондаренко. – Ковель, 2018. – С. 546–550.

Бондаренко Г. В. Вклад ВІППО у розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти у Волинській області в 1997–2006 роках / Г. В. Бондаренко // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 54–56.

Буркіна Н. Авторська школа ректора Ганни Маслай / Н. Буркіна // Освіта України. – 2006. – 29 квітня.

Кот Н. М. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940–1941 роки) / Н. М. Кот // Пед. пошук. – 2014. – №4. – С. 3–5.

Кот Н. М. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1944 р.–поч. 60-х рр.) / Н. М. Кот // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 16–23.

Кот Н. М. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1960 р.–поч. 70-х рр.) / Н. М. Кот // Пед. пошук. – 2015. – № 2. – С. 17–22.

Луцюк В. В. Спогади, спогади, спогади / В. В. Луцюк // Пед. пошук. – 2015. – № 2. – С. 23–24.

Олешко П. У 75 найкраще тільки починається : [розмова з ректором ВІППО Петром Олешком / розмовляла Оксана Бубенщикова] // Волин. газ. – 2015. – 21 трав. – С. 2.

Романчук Г. Д. Михайло Андрійович Падалко на чолі Волинського обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1971–1984) / Г. Д. Романчук // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 23–29.

Романчук Г. Д. Надійний супутник освітян / Г. Д. Романчук // Пед. пошук. – 2018. – № 4. – С. 3–8.

Романчук Г. Д. Слухачі курсів про підвищення кваліфікації: результати, проблеми, пропозиції / Г. Д. Романчук // Пед. пошук. – 2014. – № 3. – С. 78–80.

Рудь О. В. Курс на інноватику: розвиток ВІППО у 2008–2012 роках / О. В. Рудь // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 35–41.

Садівська В. М. Роль кабінету української мови та літератури ВІППО в педагогічній діяльності вчителя / В. М. Садівська // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 60–62.

Сміховська В. Є 3 історії розвитку бібліотеки ВІППО / В. Є. Сміховська // Пед. пошук. – 2015. – № 1. – С. 72–75.

Філатенко А. Інститут, де вчать педагоги / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1997. – 27 березня. – С. 2.

Шлях зростання // Волин. газ. – 2015. – 21 трав. – С. 2–3.

Кот Н. 75 років від часу створення Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940) / Н. Кот // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 46–51.

Романчук Г. Березень – 70 років від часу створення Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940) / Г. Романчук // Календар знаменних та пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 40–42.

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти. Луцьк [Електронний ресурс] // Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти : сайт. – Режим доступу: <http://vipro.org.ua>. – Назва з екрану.

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти відзначає 75-річчя. Луцьк [Електронний ресурс] // Луцька міська рада : сайт. – Режим доступу: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/volynskyu-institut>. – Назва з екрану.

КВІТЕНЬ

10 КВІТНЯ

**70 років від дня народження П. П. Чухрая (1950-2018) –
народного артиста України, члена президії Національної
спілки кобзарів України**

Народився Петро Павлович Чухрай 10 квітня 1950 року в с. Боголюби Луцького району Волинської області. Після закінчення музичної школи вступив до Луцького музичного училища (1965 р.). З 1969 по 1974 роки був студентом Київської державної консерваторії (клас професора С. Баштана).

Незабаром Петро Чухрай став відомим як бандурист-віртуоз. З 1973 року працював у Державній академічній капелі бандуристів імені П. Майбороди. У 1973 році став лауреатом Всесоюзного конкурсу виконавців на народних інструментах, який відбувся в м. Воронежі та лауреатом Міжнародного конкурсу в м. Берліні. У 1974–1975 роках проходив службу в прикордонних військах. З 1979 по 2010 роки – соліст Національного оркестру народних інструментів та концертмейстер групи бандур.

У 1981 році Петро Чухрай став заслуженим артистом України.

З 1992 року він працював у Київському Національному Університеті культури і мистецтв. У 2014–2016 роках був завідувачем кафедри бандури та кобзарського мистецтва. Серед студентів та випускників Петра Павловича – лауреати Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів виконавців на народних інструментах (Т. Маломуж – народна артистка України, Є. Береза – заслужений артист України, Т. Силенко – заслужений артист України, О. Бублієнко – заслужена артистка України, Н. Макуха – лауреат республіканського конкурсу бандуристів, С. Кузьменко, Ірина та Наталя Кудряві, О. Петренко, О. Каспрук, М. Кардаш, Н. Гладій – лауреати всеукраїнських конкурсів). Багато учнів працюють у народному оркестрі народних інструментів, національній капелі бандуристів, ансамблі прикордонних військ, а також викладачами в різних регіонах України та в Києві.

З 1999 року П. Чухрай є членом президії Національної музичної спілки кобзарів України. У 2000 році йому присвоєно почесне звання «Народний артист України».

Помер Петро Павлович Чухрай 4 січня 2018 року. Його тіло було кремовано, а урну з прахом рідні захоронили на Байковому кладовищі в Києві.

Алла Сахнюк

Література:

Брояко Н. Теорія і практика бандурного виконавства : навч. посіб. / Н. Брояко. – Київ : Вид. Ліра-К, 2017. – 196 с.

Про П. П. Чухрая – с. 5.

Слава і гордість культури України : випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952-1997 рр. / упоряд.: А. Антонюк, О. Кожемякіна, О. Тарадуда. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 408 с.

Про П. П. Чухрая – с. 75–77.

Сумна новина [Електронний ресурс] // Факультет музичного мистецтва КНУКиМ : сайт. – Режим доступу: <http://fmm.knukim.edu.ua/novini-fakultetu/1006-sumna-novina.html>. – Назва з екрану.

Чухрай Петро Павлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

19 КВІТНЯ

80 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора

Богдан Віталійович Колосок – український архітектор, історик, краєзнавець, пам'яткознавець народився 19 квітня 1940 року в Луцьку. З дитинства у нього виявилось зацікавлення пам'ятками старовини.

У 1957 році після закінчення зі срібною медаллю Луцької СШ № 1 він вступає на архітектурний факультет Київського інженерно-будівельного інституту. Б. В. Колосок – людина енциклопедичних знань. Його професійна зацікавленість стосується пам'яток архітектури та історії. Він постійно працював над підвищенням свого фахового і освітнього рівня. У 1969 році закінчив Всесоюзні курси підвищення кваліфікації з містобудування при Московському архітектурному інституті. У 1970–1973 роках навчався в аспірантурі Науково-дослідного інституту теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури в м. Києві; у 1975–1977 в Народному університеті правових знань в м. Києві. Вивчав іноземні мови – у 1967 році закінчив курси англійської мови, а в 1977 – німецької.

Свою трудову діяльність Богдан Колосок розпочав ще навчаючись у ВУЗі – у 1962 році на посаді архітектора Волинського

міжколгоспоекту. Впродовж 1963–1970 років працював архітектором, головним архітектором проектів Волинської філії ДІПРОМІСТ у Луцьку. Серед його робіт – планування кварталів і парків міст Волині, проекти їх детальних розпланувань, реконструкція однієї з ділянок Театральної площі. За його пропозицією вулиця Лесі Українки в Луцьку стала пішохідною. У 1968–1969 роках за участі Богдана Колоска як головного архітектора (співавтори: Р. Г. Метельницький, Л. П. Санжаров) було розроблено проект Луцького державного історико-культурного заповідника, який під час його захисту у Києві в 1970 році був прийнятий та отримав високу оцінку. Б. Колосок згадував: «По суті, проектування Луцького історико-архітектурного заповідника розпочалося освоєння мною методики наукових досліджень і налагодження стосунків з науковцями причетними до охорони культурної спадщини...».

У 1970 році Б. В. Колосок переїжджає до Києва. Навчається в аспірантурі, захищає кандидатську дисертацію «Містобудівна спадщина Луцька (розвиток древнього міста та проблема спадковості)», в якій розробив концепцію спадкового розвитку міста як однієї з умов збереження культурної спадщини. Матеріали дисертації були використані під час проектування генеральних планів Луцька, Володимира-Волинського, Полтави, Херсона, Бендер, Тирасполя, Ізмаїла та низки інших населених пунктів, щодо яких ним проведені передпроектні дослідження з визначенням історико-культурного потенціалу, розпланування і забудови, розробки історико-архітектурних опорних планів і зон охорони пам'яток.

У кінці 1970-х – 1980-х роках Б. В. Колосок працював на різних посадах у науково-дослідних і проектних інституціях Києва, зокрема, в Науково-дослідному інституті теорії, історії і перспективних проблем радянської архітектури (КиївНДІТІ), КиївНДІТІ-КиївНДІТІАМ. З метою виявлення об'єктів історико-культурної спадщини та розробки заходів для їх збереження науковець обстежив десятки населених пунктів України і Молдови. Склавав численну фототеку забудови та визначних місць України, Молдови, багатьох країн Європи та Азії. Для забезпечення

науккових досліджень зібрав матеріали з архівів України, країн Прибалтики, Російської Федерації, Польщі, Італії. Б. В. Колосок є головним архітектором проектів, автором і співавтором майже 30 архітектурно-містобудівних проектів планування, забудови та благоустрою поселень Казахстану й України.

Кандидат архітектури Богдан Колосок зробив значний внесок у теорію, історію архітектури та містобудування, розробку державних будівельних норм, термінологію, охорону культурної спадщини, краєзнавство, біографістику. Підготував для публікації близько 480 наукових праць загальним обсягом понад 670 др. арк., з них понад 220 – опубліковано, серед них: 9 книжок («Луцьк – пам'ятка архітектури та містобудування: історико-архітектурний нарис»; «Римо-католицькі святині Луцька»; «Православні святині Луцька»; «Ecclesia cathedralis Luceoriensis – Кафедральні споруди Луцька: Історико-архітектурне дослідження Malinowski»; «Zarys dziejów diecezji Łuckiej oraz katedry św. Piotra i Pawła w Łucku»; «Луцький історико-культурний заповідник»; «Луцьк: Історико-архітектурний нарис».

Упродовж багатьох років Б. П. Колосок активно співпрацює з Українським товариством охорони пам'яток історії та культури (УТОPIK). У 1982–1983 роках – він заступник голови правління УТОPIK. У 1992–2015 роках – вчений секретар, завідувач сектору, Центру пам'яткознавства НАН України та УТОPIK.

Богдан Колосок активно займається громадською роботою. Він – член Спільки архітекторів України (з 1968 р.), член Республіканської асоціації країнознавців (з 1990 р.), дійсний член Українського комітету ICOMOS (з 1994 р.), член Національної спільки краєзнавців України (з 2009 р.); член спеціалізованої вченої ради К 26.252.01 Центру пам'яткознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури з часу її заснування; неодноразово обирався до керівних і дорадчих державних, громадських органів; з 1967 року – керівник Київської міської секції охорони пам'яток архітектури і член Правління Київського міського відділення УТОPIK; з 1977 – член Науково-методичної ради Музею народної архітектури та побуту України, член ряду експертних комісій.

Б. В. Колосок має ряд державних відзнак, зокрема він нагороджений медаллю «В пам'ять 1500-леття Києва», медаллю «Ветеран труда», Почесними грамотами Держбуду України (2003–2006 рр.), подякою міського голови Києва О. Омельченка за вагомий особистий внесок у справу збереження історичної та архітектурної спадщини, багаторічну сумлінну працю (2004 р.), Почесною грамотою Міністерства культури України за вагомий особистий внесок у збереження культурної спадщини України та високий професіоналізм (2016 р.), Грамотами Президії Правління Волинської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури і бюро Волинського обласного відділення Спілки журналістів УРСР, Спілки краєзнавців України, Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеся Гончара, Музею народної архітектури та побуту України. Він отримував неодноразові подяки УТОPIK за багаторічну самовіддану діяльність та високу громадянську позицію у справі охорони культурної спадщини України.

Богдан Колосок – лауреат архітектурної премії імені Леоніда Маслова (1999 р.) за самовіддану пам'яткоохоронну працю в галузі архітектури, сприяння збереженню і пропаганду архітектурного надбання Волині та особистий творчий внесок в національну скарбницю культури) та обласної премії в галузі літератури, культури і мистецтва у номінації імені Олександра Цинкаловського (2011 р.) за вагомий внесок у дослідження, вивчення і популяризацію історико-культурної спадщини Волині. Як архітектор він отримав перші премії за проекти: «Добудова кінотеатру «Батьківщина» (Луцьк, 1964 р.), «Картинна галерея обласного краєзнавчого музею в старій частині Луцька» (1968 р.); другі премії за проекти: «Реконструкція Будинку культури в Луцьку» (1964 р.), «Пам'ятник борцям за радянську владу в Центральному парку культури і відпочинку Луцька» (1966 р.).

Євгенія Ковальчук

Література:

Колосок Б. В. Луцьк : арх.-іст. нарис / Б. В. Колосок, Р. Г. Метельницький – Київ : Будівельник, 1990. – 192 с. : іл.

Колосок Б. В. Луцьк – пам'ятка архітектури та містобудування : іст.-краєзн. нарис / Б. В. Колосок. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 124 с

Колосок Б. В. Луцький історико-культурний заповідник : арх.-іст. нарис / Б. В. Колосок, А. М. Якубюк. – Київ : Будівельник, 1987. – 65 с. : іл.

Колосок Б. В. Православні святині Луцька / Б. В. Колосок. – Київ : Техніка, 2003. – 292 с. : іл.

Колосок Б. В. Римо-католицькі святині Луцька / Б. В. Колосок. – Київ : Техніка, 2004. – 224 с. : іл.

Колосок Б. Анатолій Дублянський: листи про віхи життя / Б. Колосок // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 255–260.

Колосок Б. Доля луцького вірменського костюлу Святого Степана / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., 15–17 верес. 2010 р. : наук. зб. / Вол. краєзн. музей. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 142–161.

Колосок Б. Зустрічі з Олександром Цинкаловським / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2014. – Вип. X : матеріали X ювілейної наук.-конф. «Любартівські читання» присвяч. 585-й річниці з'їзду європейських монархів у Луцьку, м. Луцьк, 22–23 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 328–345.

Колосок Б. Луцькі мости кінця XVIII – початку XX століть / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., 15–17 верес. 2010 р. : наук. зб. / Волин. краєзн. музей. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 222–247.

Колосок Б. Мій шлях до крісла заступника голови УТОПІК / Б. Колосок // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 30–38.

Колосок Б. Про 70-річний ювілей / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук.-іст. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – С. 421–426.

Колосок Б. Про «таємниці» розташування у Луцьку Миколаївського храму і кляштору боніфатів / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любартівські читання». – С. 157–167.

Колосок Б. В. Рожко і нова монографія / Б. Колосок // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 367–370.

Колосок Б. Суть термінів «пам'ятка містобудування» і «пам'ятка архітектури» / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. / Держ. іст.-культ. заповідник у м. Луцьку. – Луцьк, 2015. – Вип. XI – С. 343–380.

Колосок Б. Творчий шлях Р. Г. Метельницького : (до біогр. арх., худож. і науковця) / Б. Колосок // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2011. – Вип. VII. – С. 505–527.

Колосок Б. Ю. І. Крашевський на Волині і в Коломиї / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 9–20.

Бірюліна О. Вежа Луцького окольного замку, або про дім Пузини і дім Фальчевського / О. Бірюліна // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. / Держ. іст.-культ. заповідник у м. Луцьку. – Луцьк, 2017. – Вип. XIII. – С. 248–260.

Троневи́ч П. Богдан Колосок – визначний дослідник містобудівної спадщини Луцька / П. Троневи́ч // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 376–379.

Троневи́ч П. Локалізація та проблеми збереження Окольного замку в Луцьку / П. Троневи́ч // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2013. – Вип. IX : матеріали наук. конф. «Любарти́вські читання». – С. 248–256.

Богдан Віталі́йови́ч Колосо́к : біобібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; Волин. краєзн. музей ; упоряд. А. А. Понагайба ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – 64 с.

Богдан Віталі́йови́ч Колосо́к // Краєзнавці України (Сучасні дослідження рідного краю) : довідник. – Київ ; Кам'янець-Подільський, – Т.1. – 2003. – С. 100.

Силу́к А. 19 квітня 70 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора, пам'яткознавця / А. Силу́к // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 49–54.

Силу́к А. 19 квітня 75 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора, пам'яткознавця / А. Силу́к // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 56–62.

Колосо́к Богдан Віталі́йови́ч [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Колосо́к Богдан Віталі́йови́ч [Електронний ресурс] // Національна академія наук України : сайт. – Режим доступу: – Назва з екрану.

Колосо́к Богдан Віталі́йови́ч [Електронний ресурс] // Wikiwand : сайт. – Режим доступу: <https://www.wikiwand.com/>. – Назва з екрану.

20 КВІТНЯ

**60 років від дня народження А. А. Дмитренко (1960) –
українського етнолога**

Алла Адамівна Дмитренко – український науковець, етнограф-«польовик», кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

А. А. Дмитренко народилася 20 квітня 1960 р. у с. Світязь Шпацького району Волинської області. У 1977 р. закінчила Світязьку середню школу і продовжила навчання у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки, в якому 1981 р. отримала спеціальність «Вчитель історії, суспільствознавства». У цьому ж навчальному закладі розпочала працювати з січня 1981 р. лаборантом на кафедрі філософії та політекономії. З листопада 1983 р. до листопада 1986 р. навчалась в аспірантурі Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Т. Рильського АН УРСР. У цей час була сумісником, а по завершенню аспірантури Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки став основним її місцем роботи. У 2000 р. успішно захистила дисертацію на здобуття ступеня кандидата історичних наук за темою «Традиційні промисли українців Західного Полісся в другій половині XIX – 30-х рр. XX ст.» під керівництвом Борисенко Валентини Кирилівни, доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка.

Коло наукових інтересів А. А. Дмитренко охоплює проблеми української етнології, етнографічного музейництва. Найбільшу увагу дослідниця звертає на вивчення традицій привласнюючих форм господарства (збиральництво, бджільництво, мисливство і рибальство) на Правобережному Поліссі не лише як явища матеріальної, але й як важливої складової частини духовної культури.

А. А. Дмитренко неодноразово була учасницею комплексної історико-етнографічної експедиції Центру захисту культурної

спадщини від техногенних катастроф (2005 р. Лугинський район Житомирської області; 2006 р. Рокитнівський район, 2008 р. Сарненський і Дубровицький район, 2009 р. Володимирецький район, 2010 р. Зарічненський район Рівненської області; 2011 р. Ємільченський район Житомирська область, 2012 р. Камінь-Каширський район Волинської області; 2012 р. Володарський, Васильківський та Білоцерківський райони Київської області; 2013 р. Березнівський район Рівненської області). За її організації та участі проводилися експедиції разом із студентами історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки у 2008 р., 2009 р. та 2013 р. до Шацького району, 2010 р. та 2014 р. Камінь-Каширського району, 2011 р. Ратнівського району Волинської області.

Іншим важливим напрямом наукових досліджень А. А. Дмитренко є вивчення різних аспектів розбудови етнографічного музейництва України, проблем сучасних музеїв. З ініціативи завідувача кафедри археології та джерелознавства професора М. М. Кучинка А. А. Дмитренко створила Кабінет етнографії Волині та Полісся у структурі Музею археології. У 2008 р. він виокремився як Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському (з 2012 р. Східноєвропейському) національному університеті імені Лесі Українки. А. А. Дмитренко до 2011 р. опікувалася ним на громадських засадах. Також за її допомогою була створена експозиція Музею бджільництва у с. Баїв Луцького району Волинської області.

Упродовж 1992–2013 рр. А. А. Дмитренко керувала секцією «Етнографія» Волинського відділення Малої академії наук. Нині серед її учнів є кандидати історичних наук, відомі журналісти, вчителі та ін.

Науковий доробок А. А. Дмитренко нараховує близько 300 наукових праць. Зокрема, дослідниця є автором розділів у колективних монографіях «Західне Полісся: історія та культура» (Луцьк, 2011), Т. 3 і 4 п'ятитомного видання «Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження» (Київ, 2012–2013), «Ostatni bartnicy Europy których spotkałem, Krzysztof Hejke» (Варшава, 2017), а також у навчальному

посібнику «Українська етнологія» (Київ, 2007). Нею підготовлено низку науково-методичних розробок, серед яких – «Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею)» (Луцьк, 2017).

А. А. Дмитренко є учасником Міжнародних конференцій (Уфа, Росія, 2014; Мінськ, Білорусь, 2017 і 2018 рр.; Клайпеда, Литва, 2016, 2017 і 2019).

За сумлінну наукову, педагогічну та творчу роботу з молоддю А. А. Дмитренко нагороджена грамотами університету, Луцького міського голови, Волинської обласної ради та державної адміністрації, а також Міністерства освіти України (1997 р.). У 2002 р. отримала відзнаку «Відмінник освіти України», 2008 р. – знак «Антон Макаренко».

Світлана Чибирак

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Атрибуція традиційного натільного одягу українців: за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею : навч-метод. комплекс / уклад. А. А. Дмитренко. – Луцьк : Терен, 2017. – 122 с.

Дмитренко А. Атрибутивні ознаки жіночих сорочок Волині та Західного Полісся в працях дослідників традиційного вбрання / А. Дмитренко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2017. – № 4 (353) : Історичні науки. – С. 155–160.

Дмитренко А. Атрибуція жіночих сорочок : (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею) / А. Дмитренко, Т. Андрусик // Волинський музейний вісник / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 270–276.

Дмитренко А. Атрибуція чоловічих сорочок (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) / А. Дмитренко // Минуле і

сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині : матеріали п'ятої Волин. наук.-етногр. конф., 27–28 квіт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 61. – С. 19–25.

Дмитренко А. Барви поліської сорочки / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 197–199.

Дмитренко А. Бортництво Березнівщини: традиції, сучасний стан і перспективи включення до історико-культурних туристичних ресурсів : за польовими етногр. матеріалами / А. Дмитренко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – № 13 (338) : Історичні науки. – С. 145–151.

Дмитренко А. Весільні обрядодії села Стобихва у спогадах Любові Герасимчук : польові записи 2010 року / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині, 6 груд. 2017 р., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 66–81.

Дмитренко А. Етнографічна експедиція до села Стобихва Камінь-Каширського району / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 21–32

Дмитренко А. Етнографічна експедиція на Ратнівщину / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно – с. Кортеліси, 20 вер. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 256–262.

Дмитренко А. Етнографічні експедиції до Шацького району / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Шацьке поозер'я у світовій та українській історії : матеріали XLV міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2013. – Вип. 45. – С. 76–82.

Дмитренко А. Етнокультурні традиції збирання грибів на Житомирському Поліссі / А. Дмитренко // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2013. – Ч. 13. – С. 15–19.

Дмитренко А. Етнокультурні традиції мисливського промислу Житомирського Полісся / А. Дмитренко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 12 (261) : Історичні науки. – С. 185–190

Дмитренко А. Етнорегіональні особливості волинської сорочки / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України. – Луцьк, 2011. – Вип. 40. – С. 337–344.

Дмитренко А. Збірка жіночих сорочок із Любомльського і Шацького районів у фондах Волинського краєзнавчого музею: формування, конструктивні особливості, декорування / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : матеріали Міжнар. іст.-краєзн. конф. присвяч. 730-ій річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське, 24–25 жовт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 647–665.

Дмитренко А. Колекція вбрання з Ковельщини у Волинському краєзнавчому музеї / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 284–296.

Дмитренко А. Колекція жіночих сорочок з Маневиччини у фондах ВКМ / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 114–121

Дмитренко А. Конструктивні особливості жіночих сорочок зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт. Іваничі, 22 черв. 2011 р. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 345–348

Дмитренко А. Конференція у Музеї народної архітектури та побуту та етнографічні дослідження Волині і Волинського Полісся / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 514–517.

Дмитренко А. Лісове бджільництво на Західному Поліссі: основні пристосування й еволюція промислу / А. Дмитренко // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2010. – Ч. 8. – С. 11–24.

Дмитренко А. Матеріальна культура мешканців Волині і Західного Полісся у творах Ю. Крашевського / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського, 22 листоп. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 55–62.

Дмитренко А. Музей бджільництва Волині у селі Баїв Луцького району / А. Дмитренко // І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали І Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового, смт. Торчин, 26 груд. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 130–133.

Дмитренко А. Музей етнографії Волині та Полісся в системі підготовки студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 120–126.

Дмитренко А. Музейні колекції і майстри : до 85-річчя від дня народж. гончара Володимира Ковальчука / А. Дмитренко // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 39–45.

Дмитренко А. Народна архітектура Волинського Полісся у дослідженнях та музейній діяльності Архипа Данилюка /

А. Дмитренко, В. Сидорчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. 18 жовт. 2018 р. – Ковель, 2018. – С. 498–502.

Дмитренко А. Народне православ'я: рослини у зеленосвятських обрядах Правобережного Полісся / А. Дмитренко // Історія та сучасність православ'я на Волині : матеріали V наук.-практ. конф. 11 листоп. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 19–24.

Дмитренко А. Нематеріальна культурна спадщина: інституалізація терміну та актуалізація у музейній діяльності / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Сілюк. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 204–208.

Дмитренко А. Олекса Ошуркевич – музейний діяч і дослідник народної культури : до 80-річчя від дня народж. / А. Дмитренко // Збереження й дослідження історико-культурної спадщини в музейних зібраннях: історичні, мистецтвознавчі та музеологічні аспекти діяльності : міжнар. наук. конф., 25–27 верес. 2013 р. – Львів, 2013. – С. 580–583.

Дмитренко А. Обхідні ритуальні звичаї Щедрого вечора : рецензія на останнє прижиттєве видан. Олекси Ошуркевича / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 297–299.

Дмитренко А. Останні бортники Волинського полісся : за експедиційними матеріалами з Камінь-Каширського і Ратнівського районів / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині : матеріали п'ятої Волин. наук.-етногр. конф., 27–28 квіт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 61. – С. 12–19.

Дмитренко А. Петро Абрамович та його праця «Етнографічні записи»: 100 років від часу збирання фольклорно-етнографічних матеріалів / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї: матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр.

конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 299–333.

Дмитренко А. Початок становлення раціонального бджільництва на Волині: друга половина XIX – початок XX ст. / А. Дмитренко // Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. пр. – Луцьк, 2018. – С. 376–386.

Дмитренко А. Різдвяні звичаї на Волині : за польовими дослідж. / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріал XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писем. згадки про м. Володимир-Волинський, м. Луцьк – м. Володимир-Волинський, 19–20 черв. 2013 р. – Луцьк, 2013. – С. 91–96.

Дмитренко А. Різдвяні звичаї на Волині: підготовка до свята, переддень Різдва / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф., присвяч 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 227–233.

Дмитренко А. Святково-обрядова культура поліщуків / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 193–197.

Дмитренко А. Село Світязь з найдавніших часів до кінця XVIII століття / А. Дмитренко, А. Цюп'ящук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – С. 311–315.

Дмитренко А. Село Світязь Шацького району у XIX столітті: за матеріалами фонду «Володимир-Волинський повітовий суд» Державного архіву Волинської області / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 72–76

Дмитренко А. Сімейний побут населення Волині в середині XIX ст. : (за повістями Ю. Крашевського) / А. Дмитренко, Т. Натальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського, 22 листоп. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 166–172.

Дмитренко А. «Слава Богу за допомогу»: примовки і ритуальні дії по завершенні ягідного дня та сезону : за матеріалами Правобережного Полісся / А. Дмитренко // Народна творчість українців у просторі та часі: матеріали Міжнар. наук. конф. в рамках VIII Міжнар. фест. укр. фольк. «Берегиня» 10–11 серп. 2018 р. – Луцьк, 2018. – С. 162–177.

Дмитренко А. Тематико-структурний план побудови експозиції музею волинського бджільництва / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 225–229.

Дмитренко А. Тематико-структурний план побудови експозиції музею етнографії Волині та Полісся / А. Дмитренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 18–22.

Дмитренко А. Територія туристичної привабливості, або втрачені і збережені пам'ятки культурної спадщини села Столинські Смоляри / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : матеріали Міжнар. іст.-краєзн. конф. присвяч. 730-ій річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське, 24–25 жовт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 640–646.

Дмитренко А. Традиції домашнього бджільництва Камінь-Каширщини : за польовими матеріалами / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині, 6 груд. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 82–86.

Дмитренко А. Традиції збирання ягід на Житомирському Поліссі в сучасному етнокультурному просторі / А. Дмитренко // Літопис Волині : наук.-популяр. зб. волинезнавства. – Луцьк, 2013. – Ч. 12. – С. 74–79.

Дмитренко А. Традиції створення родини: дошлюбні звичаї Ковельщини та сусідніх сіл Камінь-Каширщини : за польськими матеріалами / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. 18 жовт. 2018 р. – Ковель, 2018. – С. 118–124.

Дмитренко А. Традиційно-побутова культура Західного Полісся / А. Дмитренко // Західне Полісся : історія та культура / наук. ред. В. К. Баран. – Луцьк, 2012. – С. 646–719.

Дмитренко А. Усна історія села Стобихва (у спогадах Олени Макарук) / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині, 6 груд. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 55–65.

Дмитренко А. Хліб у повсякденному житті мешканців Волині і Західного Полісся / А. Дмитренко, Ю. Крайнік // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф., присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 135–139.

Дмитренко А. Художнє вирішення жіночих сорочок Волині : за фондами Волинського краєзнавчого музею / А. Дмитренко, Т. Андрусик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київ. князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору, 23 жовт. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 365–370.

Дмитренко А. Юзеф Крашевський і село Городок Луцького району (за «листами до родини» / А. Дмитренко, Т. Натальчук //

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського, 22 листоп. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 160–165.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред. кол.: І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський та ін. – Луцьк, 2010 – 244 с.

Про А. А. Дмитренка – с. 164.

Дмитренко Алла Адамівна // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років : реклам.-презентац. зб. – Луцьк, 2005. – С. 372–373.

Півницький М. Відображення повсякдення українського села в музейних експозиціях / М. Півницький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 250–254.

Дмитренко Алла Адамівна [Електронний ресурс] // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу: <https://eenu.edu.ua/uk/structure/dmitrenko-alla-adamivna>. – Назва з екрану.

26 КВІТНЯ

**70 років від дня народження Г. В. Охріменка (1950) –
українського археолога**

Відомий археолог, краєзнавець, дослідник історії Волині Григорій Васильович Охріменко народився 26 квітня 1950 р. в м. Прилуки Чернігівської області. З чотирирічного віку проживав з батьками в с. Малохатки Старобільського району Луганської

області, де і закінчив восьмирічну школу. Середню освіту здобув у 1967 р. у загальноосвітніх школах м. Прилуки та м. Бориспіль на Київщині.

У 1968–1972 рр. – навчався на історичному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Брав участь в археологічних експедиціях на комплексі давніх поселень Гнідавська Гірка в с. Рованці Луцького району під керівництвом кандидата історичних наук М. Кучери та М. Матвієйка. Згодом науковець самостійно проводить рятівні розкопки на пам'ятках в Луцьку (вул. Короленка), с. Рованці, де в місцевій пресі публікує повідомлення про здійснені археологічні відкриття.

Григорій Васильович у 1972 р. починає працювати учителем історії та завідувачем навчальної частини школи с. Майдан-Липно Маневицького району на Волинському Поліссі. За дослідницьку діяльність та активну роботу з дітьми йому присвоюють звання вчителя-методиста, а згодом при підтримці Всеукраїнської спілки краєзнавців і заслуженого працівника освіти України. З 1994 р. Г. Охріменко працював науковим співробітником Полісько-Волинського народознавчого центру Волинського державного університету імені Лесі Українки.

У 2002 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Неоліт Волині» базу якої становили матеріали з численних пам'яток цього періоду в селах Годомичі, Комарово, Мала Осниця, Новосілки поліської зони, а також у селах Гірка Полонка, Голишів, Гнідава Луцького району.

У 2005–2019 рр. Григорій Васильович працював у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, де займав посаду доцента кафедри археології та допоміжних історичних дисциплін. Також продовжував працювати у Волинському краєзнавчому музеї та Малій Академії Наук. Коло інтересів вченого не обмежується науково-дослідною та пошуковою роботою, а й охоплює популяризаторську пам'яткоохоронну сфери. За час роботи Г. В. Охріменком було опрацьовано велику кількість пам'яток прадавньої історії Великої Волині. Знахідки з численних археологічних розкопок поповнили колекції в Волинському та Маневицькому краєзнавчих музеях.

У коло наукових інтересів Григорія Васильовича також входить неолітична кераміка, яка стає предметом його професійних зацікавлень на все життя. Зокрема Григорій Охріменко виділив волинську неолітичну культуру, яка вирізнялася своїм посудом, особливостями його форми та декору. Основним типом посуду був горщик середньої величини, переважно з прямовисними стінками та гострим чи круглим дном. Найбільш уживаним елементом декору були гребінцеві відтиски – найчастіше у вигляді паралельних горизонтальних смуг, чотирикутних полів або вертикальних гірлянд. Рідше користувалися іншими штампами для нанесення ліній, сіток, різноманітних насічок, ямок та вм'ятин.

Цікавиться дослідник також епохами палеоліту, мезоліту, мідної доби, доба бронзи та заліза, стратифікацією суспільства, духовною культурою первісних спільнот, керамічним виробництвом, історією раннього землеробства на Волині та Поліссі, предметами озброєння енеоліту – доби бронзи, давніми металевими виробами, кременярством доби бронзи.

Серед наукових праць дослідника варто виокремити: «Розвиток керамічного виробництва на Волині» (у співавторстві з М. Кучинком, Н. Кубицькою, 2003), «Нариси культури давньої Волині» (2006), де автор розкрив особливості духовної та матеріальної культури Волині від льодовикового часу до кінця бронзового віку та періоду Давньої Русі, «Олександр Цинкаловський та праісторія Волині» (2007), «Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби» (у співавторстві з М. Кучинком, В. Савицьким, 2008), в якій описав археологічні, етнографічні та писемні джерела матеріальної та духовної культури регіону IX–XIV століть, «Археологічна спадщина Яна Фітцке» (2005), «Кам'яна доба на території Північно-Західної України (XII–III тис. до н. е.)» (2009), в якій висвітлив тему матеріальної та духовної культури тогочасних людей.

Григорій Васильович є прихильником та першопрохідцем у застосуванні еніологічних та біолокаційних методів в археологічній науці.

У 2010 році Григорій Васильович Охріменко став лауреатом обласної іменної премії в галузі літератури, культури і мистецтва в номінації імені Олександра Цинкаловського.

Григорій Охріменко – серйозний науковець, справжній фанат своєї справи, для якого археологія не лише захоплення, а й справа всього життя.

Адріана Зозуля

Література:

Археологічна спадщина Яна Фітцке / за заг. ред. канд. іст. наук Г. В. Охріменка. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 488 с.

Кучинко М. М. Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби : навч. посіб. / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. М. Савицький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 328 с.

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Луцьк : [б. в.], 1991. – 137 с.

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.

Нариси культури давньої Волині / за заг. ред. канд. іст. наук. Г. В. Охріменка. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 600 с.

Олександр Цинкаловський та праісторія Волині / Г. Охріменко, Н. Склярєнко, О. Каліщук, В. Ткач, О. Романчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 740 с. : 19 с. іл.

Пашкевич Г. О. Матеріали до вивчення неоліту Волині / Г. О. Пашкевич, Г. В. Охріменко ; АН УРСР, Ін-т археології. – Київ : [б. в.], 1990. – 47 с.

Охріменко Г. Волинська неолітична культура / Г. Охріменко. – Луцьк : Охріменко Г. Волинська неолітична культура / Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 154 с.

Охріменко Г. Духовна культура первісного населення : навч. посіб. / Г. Охріменко, С. Локайчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 188 с.

Охріменко Г. Кам'яна доба на території Північно-Західної України (ХІІ–ІІІ тис. до н.е.) / Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 520 с.

Охріменко Г. Культура лінійно-стрічкової кераміки на Волині / Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 138 с.

Охріменко Г. Населення Волині в праісторичні часи : розвиток матеріал. та духов. культури / Г. Охріменко. – Вид. 2-е, доповн. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 250 с.

Охріменко Г. Населення Волині та Волинського Полісся в праісторичні часи : розвиток матеріал. та духов. культури / Г. Охріменко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 224 с.

Охріменко Г. В. Неоліт Волині : ч. I / Г. В. Охріменко. – Луцьк : Де Марк, 1994. – 119 с.

Охріменко Г. В. Неоліт Волині : ч. II / Г. В. Охріменко. – Луцьк : Де Марк, 1993. – 119 с.

Охріменко Г. Розвиток керамічного виробництва на Волині : (археол., етногр., мист. аспекти) / Г. Охріменко, М. Кучинко, Н. Кубицька. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 246 с.

Охріменко Г. Археологічні дослідження на Волинському Поліссі / Г. Охріменко, Н. Скляренко, І. Маркус // Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.- краєзн. конф. «Минуле і сучасне єврейської громади на Волині», 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. «Польська культура в контексті волинського тексту», 3–4 квіт. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 200–208.

Охріменко Г. Археологічні пам'ятки Ківерцівського району / Г. Охріменко ; Бронзові сокири з розширеними краями / Г. Охріменко, С. Локайчук, С. Бубало ; Верболості сережки доби бронзи / Г. Охріменко, С. Бубало, О. Матейчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ківерцівщина та Олика в історії України та Волині : матеріали краєзн. чит., 22 верес. 2017 р., – Луцьк, 2017. – Вип. 62. – С. 210–212, 212–217, 218–225.

Охріменко Г. Археологічні пам'ятки Ковельського району / Г. Охріменко, І. Маркус, В. Савицький, П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 8–13.

Охріменко Г. Археологічні пам'ятки Ратнівського району / Г. Охріменко, В. Савицький, І. Маркус // Минуле і сучасне Волині

та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 року, смт. Ратно-с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 12–19.

Охріменко Г. Археологічні пам'ятки Старовижівського району / Г. Охріменко, В. Савицький, В. Цьось // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України. – Луцьк, 2011. – Вип. 40. – С. 104–111.

Охріменко Г. Вивчення пам'яток Стжижовської культури / Г. Охріменко, Н. Скляренко, О. Кричевський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 236–240.

Охріменко Г. Вивчення старожитностей культури кулястих амфор на Волині та Поліссі / Г. Охріменко, Н. Скляренко, З. Шумейко // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 373–377.

Охріменко Г. 19 січня 65 років від дня народження Л. Л. Залізняка (1951) – українського археолога / Г. Охріменко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба.. – Луцьк, 2015. – С. 36–39.

Охріменко Г. Дослідники археологічних пам'яток Ратнівщини / Г. Охріменко, С. Локайчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно-с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 20–23.

Охріменко Г. Етномілітарні процеси в середній період доби бронзи на Західній Волині та Волинському Поліссі / Г. Охріменко, С. Локайчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та

Волинь у наполеоновських війнах : матеріали ХІ Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 трав. 2012 р., – Луцьк, 2012. – Вип. 41. – С. 285–289.

Охріменко Г. Західна Волинь – Припонтіда: етнокультурні контакти / Г. Охріменко // Праці науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Київ, 2012. – Вип. 7. – С. 258 – 262.

Охріменко Г. Знахідки металевих ретушерів доби бронзи на Волині / Г. Охріменко, О. Кричевський, І. Маркус // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 356–361.

Охріменко Г. Керамічні вироби з поселення Голишів як вияв духовної культури трипільського населення / Г. Охріменко, О. Кричевський, Н. Скляренко // Народна творчість українців у просторі та часі : матеріали Міжнар. нау. конф. в рамках VIII Міжнар. фест. укр. фолк. «Берегиня» 10–11 серп. 2018 р. : наук. зб. – Луцьк, 2018. – С. 368–377.

Охріменко Г. Культура багатоваликової кераміки на Волині / Г. Охріменко // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2011. – Вип. VII. – С. 310–317.

Охріменко Г. Матеріали Стжижівської культури з Волинського краєзнавчого музею виявлені в зоні Полісся / Г. Охріменко, Н. Скляренко, Т. Стременюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 248–254.

Охріменко Г. Нові дані про Дунайську культуру на Волині / Г. Охріменко, О. Кричевський, С. Фіщук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк. – 2016. – Вип. 8. – С. 183–188.

Охріменко Г. Охоронно-пошукові експедиції по первісних пам'ятках археології Волині / Г. Охріменко // Старожитна Волинь : краєзн.-інформ. вісник. – Луцьк, 2016. – С. 60–61.

Охріменко Г. Палеометалеві вироби Волині та Полісся / Г. Охріменко, В. Свенціцький, О. Кричевський // Хроніки Ладомерії: матеріали III Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1030-й річниці заснування міста Володимира-Волинського 15 листоп. 2018 р. – Тернопіль, 2018. – С. 6–13.

Охріменко Г. Пам'ятки середньодніпровської культури на Західній Волині та Волинському Полісся / Г. Охріменко, О. Романчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2011. – Ч. 10. – С. 5–11.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Львів. політехніка, 2010. – 378 с.

Про Г. В. Охріменка – див. Іменний покажчик.

Баюк В. Волинська школа археології: історія та сучасний стан / В. Баюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2011. – Ч. 10. – С. 70–73.

Бондаренко Г. Історіографічний огляд з археології і пам'яткознавства Волині (друга половина XX – початок XXI ст.) / Г. Бондаренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 87–99.

Кучинко М. Григорій Охріменко – дослідник первісної археології Волині / М. Кучинко, З. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф., м. Камнь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 293–294.

Силюк А. Григорій Охріменко – відомий український археолог, краєзнавець, дослідник прадавньої історії Волині / А. Силюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 204–205.

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники / уклад. І. Констанкевич, уклад. Н. Грінчук, Л. Пухер, уклад. О. Маховський, ред. І. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Про Г. В. Охріменка – с. 92.

Охріменко Григорій Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wik>. – Назва з екрану.

Охріменко Григорій Васильович [Електронний ресурс] // Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки : сайт. – Режим доступу: <https://eenu.edu.ua/uk/structure/ohrimenko-grigoriy-vasilovich>. – Назва з екрану.

ТРАВЕНЬ

1 ТРАВНЯ

**75 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) –
Героя України, народного артиста України**

«Ми є сила, хоча б тому, що маємо таку пісню, де три хвилини не просто забави, а нашої суті. Українська пісня справді обіймає своїми крилами світ. Доводилось бувати в багатьох країнах. І без перекладу, не розуміючи ані слова, публіка встає. Я кажу: ви ж не розумієте, про що я співав. А вони відповідають: в українських піснях є щось таке, що лікує. Ми не можемо без пісні, вона душа наша. Взагалі треба частіше заглядати в дзеркало своєї душі, щоб впізнавати себе. Непростий тепер час, але ми ніколи не втратимо своєї неповторності. Бо ми – українці... Направду, народе мій, ти не просто великий, ти океан безмежний. І я щасливий, що з твого колоска рожденний», – це слова Василя Зінкевича.

Василь Зінкевич – ціла епоха в історії української пісні. Це – людина, яка прославила ім'я України далеко за її межами завдяки незламній любові до рідної землі та мелодійній пісні, яка народжується в самому серці. Багато творів у його виконанні увійшло до золотого фонду української естради.

Народився Василь Іванович Зінкевич 1 травня 1945 року в мальовничому селі Васьківці Ізяславського району Хмельницької області. Він згадував: «Я щасливий, що народився в українському селі, ніколи не забуду тієї стежини, що пробігала поміж житами, а над нею – високі безмежні небеса; що українське село – це своєрідна академія високої моралі. Тут бережуть рідне слово, тут бережуть рідну пісню. ...завжди з гордістю кажу, що я народився в селі, навчався в сільській консерваторії, де моїм високим професором був мій український народ...».

Творчий шлях Василя Івановича цікавий та нелегкий. Після закінчення школи юнак вступив до училища декоративно-прикладного мистецтва у Вижниці, яке закінчив у 1968 році. Вищу освіту здобув у Рівненському інституті культури.

З 1968 по 1973 роки В. Зінкевич очолював ансамбль танцю «Смеречина». Знаменита авторська хореографічна композиція «Буковинська мозаїка» разом з декількома іншими танцювальними постановками ввійшли до золотого фонду українського хореографічного мистецтва.

Навіть, перебуваючи на строковій службі в армії, у 1966–1968 роках, Василь Зінкевич не залишав творчість – керував полковим танцювальним ансамблем. Після демобілізації, в кінці 1968 року, він стає солістом вокально-інструментального ансамблю «Смерічка».

У цей же час Василь Іванович знайомиться з Володимиром Івасюком, а вже під час зйомок фільму «Білий птах з чорною ознакою» у селі Розтоках, що на Буковині, вони разом, у народних строях, беруть участь у танцювальних сценах.

У 1971 році в карпатському містечку Яремче за участю Василя Зінкевича був відзнятий перший український музичний телефільм «Червона рута» (сценарист Мирослав Сковчелас, режисер Роман Олексів, оператор Аркадій Дербінян), на який вже через місяць після виходу на екран чекав неймовірний успіх. Василь Зінкевич у цьому фільмі виконує твори Володимира Івасюка: «На швидких поїздах», «Водограй» (у дуєті з Софією Ротару), а також пісню, яка згодом здобула всесоюзну славу і стала улюбленою серед мільйонів людей, – «Червона рута». Пісня «Сизокрилий птах», яка звучить у виконанні Софії Ротару, стає хітом у її репертуарі.

У 1972 році на Всесоюзному конкурсі «Алло, ми шукаємо таланти» ВІА «Смерічка» був нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР і отримав звання народного, а Василь Зінкевич разом з іншими виконавцями стали лауреатами цього конкурсу.

У 1975 році Василь Зінкевич переїздить на Волинь, до Луцька, і стає солістом ансамблю «Світязь», а з 1980 року – його художнім керівником. Із приходом Василя Івановича ВІА «Світязь стає

ще більш популярним. У складі ансамблю були такі обдаровані музиканти, як Станіслав Чуєнко, Іван Благун, Михайло Мусієнко, Олександр Серов, Олег Дерев'янка, Ігор Перчук, а також Дмитро Гершензон, завдяки аранжуванню якого пісні Василя Зінкевича здобувають міжнародне визнання.

Василь Зінкевич, переїхавши до Луцька, не припиняв дружнього та творчого спілкування з Володимиром Івасюком, яке було для співака надзвичайно важливим. Він згадував: «...своїми сьогоднішніми успіхами я завдячую Володимирі Івасюку, бо він чесно вірив у мене, у мої можливості. І вже з висоти свого власного досвіду можу впевнено сказати, що так, Володя мав рацію, коли говорив, що співати пісню – замало співати ноти. Пісню треба співати серцем, розумом і, безперечно, своєю позицією - у житті, творчості. Ми з його піснями – молоді».

Як дзвін прозвучала у виконанні Василя Зінкевича пісня Володимира Івасюка, життя якого було як спалах яскравої зірки, «Літо пізніх жоржин», коли композитора не стало у 1979 році.

20 жовтня 1978 року Василю Зінкевичу було присвоєно звання заслуженого артиста Української РСР, а 3 січня 1986 року – народного артиста Української РСР. У 1994 році митця удостоєно Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. У 1997 році В. Зінкевича нагороджено орденом «Миколи Чудотворця» за вагомий внесок у «примноження добра на Землі» та присвоєно звання «Людина року» у номінації «Митець року». У 1999 році Василь Зінкевич був нагороджений орденами «За заслуги» I та II ступенів.

За результатами конкурсу, проведеного газетою «Голос України» у 2001 році серед читачів, Василь Зінкевич отримав почесне звання: «золотий голос України» і був нагороджений дипломом та особливою відзнакою «золоте перо». Цього ж року Василю Івановичу було вручено свідоцтво Почесного громадянина Луцька.

24 травня 2002 року, коли у Києві відкрилась «Алея зірок» перед Міжнародним центром культури та мистецтв, «Зірка» Василя Зінкевича стала першою на цій алеї.

Альбоми пісень у виконанні Василя Зінкевича: «Скрипка грає», «Крик птиці», «Тече вода» (із серії «Золоті пісні України

80-х»), у 2003 році увійшли до збірки авторських творів Юрія Рибчинського. В альбом «Пісні про кохання» (серія «Золота колекція») увійшли такі пісні, як «Червона рута» В. Івасюка, «Залишені квіти» на музику В. Громцева.

У травні 2005 року з нагоди 60-річчя Василя Івановича на екрани вийшов музичний фільм, присвячений його творчому шляху, наполегливій та відданій праці на теренах вітчизняної естради. У 2005 році митця нагороджено орденом «За заслуги» І ступеня. А у серпні 2009 року присвоєно звання Героя України з врученням ордену Держави.

Серед пісень у виконанні Василя Зінкевича, які стали улюбленими серед мільйонів людей – «Мамина світлиця» (І. Білозір, Б. Стельмах), «Скрипка грає» (І. Поклад, Ю. Рибчинський), «Ясени» (О. Білаш, М. Ткач), «Два кольори» (О. Білаш, Д. Павличко), «Новий день над Україною» (Б. Кучер, С. Галябарда), «Забудь печаль» (Л. Затуловський, Т. Севернюк), «Музика весни» (П. Дворський, Н. Бакай) та багато інших чудових творів.

Василь Зінкевич, крім захоплення музикою, яка стала його покликанням, художник та автор костюмів для Софії Ротару, ВІА «Смерічка» та «Світязь», хореограф, дослідник, цікавиться народним фольклором та етнографією.

Пісні у виконанні Василя Зінкевича не можуть лишити нікого байдужим. Це справжнє мистецтво, покликання якого залишити слід у душах людей, напоїти їх чистою, життєдайною енергією, заставити замислитись. Лише людина, яка по-справжньому віддана рідній землі, любить її народ, працю, здатна творити неймовірно потужні речі, які назавжди залишаться у скарбниці пам'яті цього народу і яку будуть шанувати й інші народи. Оживляючи пісні українських композиторів з потужною українською енергетикою, силою звучання свого мелодійного голосу та незрадливий життєвій позиції, Василь Зінкевич посідає почесне місце в історії та у виконанні української пісні, уособлює найкраще, що є в українській естраді.

Біля десяти років Василь Зінкевич працював над новою концертною програмою «Україна єднає світ», яка незабаром стане справжнім святом української пісні, здатної єднати людей різних

національностей. Це потужне мистецьке дійство, заглиблене в традиції та культуру українського народу, адже за словами митця, «якщо зникне високе українське мистецтво, наш народ осліпне духовно серед білого дня».

Оксана Гаврилюк

Література:

Зінкевич В. І. Я родом з пісенного краю / В. І. Зінкевич // Шаров І. 100 сучасників : роздуми про Україну / І. Шаров. – Київ, 2002. – С. 146–150.

Не вмирає душа наша. – Київ : Україна, 2002. – 172 с.

Про В. І. Зінкевича – с. 167.

Василь Іванович Зінкевич // Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту: С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк, 2015. – С. 100–101.

А Василь Зінкевич – повний кавалер // Віче. – 2005. – 1 верес. – С. 3.

Брязгунова В. Троянд без колючок не існує / В. Брязгунова // Вісті ЦССТУ. – 1995. – № 13. – 23 берез.

Вербич В. Івасюк : життя – як пісня / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 18 груд. – С. 9.

Вікно рубрики : у кожного свій Зінкевич // Волинь-нова. – 2015. – 30 квіт. – С. 2.

Власюк В. Василь Зінкевич : «Лучеськ для мене – це берег творчого натхнення» / В. Власюк // Сім'я і дім. – 2015. – 14 трав. – С. 4.

Гайовий В. Життя, зіткане з пісні / В. Гайовий // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 143–144.

Зі святом 8-го березня // Жінка. – 2014. – № 3. – С. 5.

Маслій М. Яким був Володимир Івасюк – 4 березня народився композитор світового рівня – про маестро згадують друзі та колеги : [спогади В. І. Зінкевича] / М. Маслій // День. – 2017. – 3–4 берез. – С. 22.

Мацерук В. Сукні для Ротару. Костюми для Зінкевича / В. Мацерук // Робітн. газ. – 2002. – 24 груд. – С. 4.

Мельник Р. Василю Зінкевичу – 70! / Р. Мельник // Слово Волині. – 2015. – 30 квіт. – С. 1, 3.

Позняк-Хоменко Н. Золота зірка Василя Зінкевича : легенда української пісні скромно і без пафосу відсвяткував своє 70-річчя / Н. Позняк-Хоменко // Україна молода. – 2015. – 6 трав. – С. 12.

Свереда Т. Василь Зінкевич : «Волинь – це моя батьківщина» / Т. Свереда // Луцьк. замок. – 2015. – 30 квіт. – С. 6.

Завада Л. 1 травня 70 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) – народного артиста України / Л. Завада // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 66–72.

Василь Зінкевич: особистість невідчужима часу [Електронний ресурс] // УЮТ : сайт. – Режим доступу: <https://www.uyut.in.ua/vasil-zinkevich-osobistist-nepidvladna-chasu/>. – Назва з екрану.

4 ТРАВНЯ

135 років від дня народження М. М. Ковальського (1885–1944) – українського громадсько-політичного діяча, члена Української Центральної Ради, голови Українського Центрального Комітету у Другій Речі Посполитій

Народився Микола Миколайович Ковальський 4 травня 1885 р. у селі Баїв тоді Полонківської волості Луцького повіту (тепер Луцького району). Його батько Микола Григорович Ковальський уже більше року був священиком місцевої Свято-Успенської церкви. Тут народилося двоє його синів Микола і Павло.

Батьки намагалися дати дітям хорошу освіту. У перших 1900-х рр. Микола навчався у широко відомій в Україні Острозькій чоловічій гімназії. Після цього продовжив навчання на правничому факультеті університету Св. Володимира у

Києві, який закінчив перед початком Першої світової війни. Уже тоді долучався до нелегальної діяльності, наприклад, в Острозі поширював заборонену літературу, через що перебував під слідством і домашнім арештом. У студентські роки почав займатися громадсько-політичною діяльністю, став членом першої української політичної партії в Наддніпрянській Україні – Революційної української партії (РУП). Входив до таємної політичної української організації – Товариства українських поступовців (ТУП), очолюваного Михайлом Грушевським. Перед Першою світовою війною став членом Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) і був обраний до складу Київської міської управи.

На Всеукраїнському національному конгресі 17-21 квітня 1917 р. М. Ковальського обрали до Української Центральної Ради від просвітніх і громадських організацій Києва. Відтоді він керував відділенням контролю УЦР, був членом Комітету Української Центральної Ради. Протягом 1918 – 1920 рр. очолював Департамент державного контролю Директорії Української Народної Республіки. Певний час виконував завдання контролю фінансових справ армії УНР.

Микола Ковальський брав активну участь в організації самостійного державного життя України. Як представник від УСДРП неодноразово згадується у протоколах засідань Центральної Ради, її комітету під назвою Мала Рада. 28 червня 1917 р. від фракції українських соціал-демократів був обраний до складу комісії, що мала займатися виробленням проекту статуту автономії України.

У партійній та державотворчій діяльності Микола Миколайович проводив чітку патріотичну лінію. Саме в такому дусі згадував про нього Ісак Мазепа – теж член УСДРП, в певний час – прем'єр-міністр уряду Директорії УНР і автор книги спогадів «Україна в огні й бурі революції». За його свідченнями, у партії соціал-демократів М. Ковальський займав одну з провідних позицій. А в середині січня 1919 р. на VI-му з'їзді УСДРП був обраний до Центрального Комітету партії.

Із часу обрання до Центрального Комітету Микола Миколайович брав участь у багатьох нарадах. Так, 18 травня 1920 р. у Вінниці відбувалася нарада щодо становища в якому перебувала у той час УНР. М. Ковальський і М. Бухановський (теж член ЦК УСДРП), які спеціально на нараду прибули із Києва, дуже нарікали на більшовицький режим в Україні, вже тоді побачивши його антиукраїнську суть. Вони наголошували, що у внутрішньому управлінні Україна цілком підпорядкована Москві. Всюди панує безоглядна централізація. Виборні ревкоми змінені призначеними, переважно з людей зайшлих, ворожих українській справі. А соціально-економічна політика більшовиків, спрямована на те, щоб безоглядно вивозити з України її матеріальні ресурси. Всупереч проголошенню більшовиками нової національної політики в Україні, в урядових установах панувала російська мова. Підручники, газети, агітаційні видання друкувалися російською.

М. Ковальський і М. Бухановський пропонували боротися проти більшовизму усіма можливими методами. Наголошували на необхідності залучати до боротьби поляків, стримуючи окупаційні тенденції. Для цього пропонувалося посилити представництво УСДРП в уряді, залишивши його за соціал-демократом Ісаком Мазепою. На таких позиціях М. Ковальський стояв навіть тоді, коли інші члени Центрального Комітету погоджувались з відставкою. Він єдиний, хто «залишився при окремій думці».

У 1920 р., коли Україна перебувала у скрутному становищі, ЧК проводила боротьбу з так званою «контрреволюцією». Одним із тих, хто за свої переконання, побував у їхніх лежачках, був М. Ковальський. Тільки рішучість колег по партії дозволила уникнути найгіршого.

Микола Ковальський намагався боротися за українську справу до кінця і емігрував у 1921 р., коли можливості для боротьби в цьому напрямі уже були втрачені. За кордоном опинився у польському місті Тарнов, де знаходився осередок уряду УНР в екзилі і ставка Головного отамана Симона Петлюри. Тут він проводив активну громадську роботу і був обраний до управи Товариства допомоги емігрантам з України та їх родичам. Не полишав також роботи в Українській соціал-демократичній партії, від якої входив до

українського парламенту на чужині, що прийняв назву Рада Республіки.

З 1923 р. М. Ковальський увійшов до головної управи створеного у Варшаві Українського Центрального Комітету (УЦК) – організації, що обстоювала юридичне становище українських емігрантів і сприяла економічному і духовному розвитку національних осередків українців у Польщі. З грудня 1925 по 1940 рр. він виконував обов'язки головуючого в УЦК.

Із початком німецького окупаційного режиму, коли всі українські та інші національні організації були ліквідовані, зокрема й відділи та гуртки УЦК, Микола Миколайович працював контролером у польському кооперативі «Сполем». У Варшаві пережив час польського повстання проти німців 1944 р. Налагодив і підтримував активну співпрацю з українським рухом Опору, Організацією українських націоналістів. Натомість пропозицію співпрацювати з окупаційною владою категорично відкинув, що коштувало йому життя. За непослух і відмову у налагодженні контактів у вересні 1944 р. М. Ковальського заарештували і відправили разом з дружиною спочатку в концтабір Штутгоф, біля Гданська, а в листопаді – у Дахау біля Мюнхена, де він і загинув 28 грудня 1944 р.

Олександр Мельник

Література:

Верстюк В. Ковальський Микола Миколайович / В. Верстюк, Т. Осташко // Верстюк В. Діячі Української Центральної Ради / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ, 1998. – С. 106.

Мельник О. До питання про зв'язки родини Ковальських з Луцькими землями / О. Мельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали ХІІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно – с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 372–378.

Плохій С. Життєва місія Миколи Ковальського / С. Плохій // Дзеркало тижня. – 2006. – 11 листоп. – С. 21.

Вішка О. В. Ковальський Микола Миколайович / О. В. Вішка // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2013. – Т. 13 : Киї–Кок. – С. 496.

4 ТРАВНЯ

25 років від часу створення регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» (з 2007 року національний природний парк «Прип'ять-Стохід») (1995)

Історія національного природного парку «Прип'ять-Стохід» почалася 4 травня 1995 року, коли було прийняте рішення Волинської обласної ради № 4/5 про створення регіонального національного парку з такою ж назвою на площі 22628 га у Любешівському районі Волинської області. Під охорону держави був узятий унікальний природний комплекс – межиріччя Прип'яті й Стоходу в тих місцях, де їх русла розгалужуються на численні «рукави», стариці, меандри, утворюють лабіринти з піщаними або заболоченими островами між ними. Перлиною парку є велике заплавне озеро Любязь, через яке проходить русло головної ріки Волині – Прип'яті. За цю особливість парк називають «волинською Венецією» або «поліською Амазонією».

Статус заповідної території загальнодержавного значення парк «Прип'ять-Стохід» отримав відповідно до Указу Президента України № 699/20017 від 13 серпня 2007 року. Загальна площа парку збільшилася до 39 315,5 га, із яких 5961,93 га земель у постійному користуванні, 33 353,57 га використовуються у сільськогосподарському та лісгосподарському виробництві, а також – території населених пунктів. Землі лісового фонду парку складають 13243,63 га (33,63 % усіх угідь), чагарникової рослинності – 6192,36 га (15,75%), верхових, низинних і перехідних боліт – 1747,59 га (43,61 %), пісків – 54,13 га (0,14 %), водойм 2164,79 га (5,51 %).

Територія національного парку поділяється на такі функціональні зони: заповідну (5783,1 га) у заплавах рік Прип'яті та Стоходу з болотними і лісовими масивами; регульованої рекреації

.....
(4394,8 га) у межах гідрологічних заказників «Рогізнєнський», «Цирський», «Великоглушанський», «Ветлівський», «Прип'ятський 1, 2, 3», «Гірківський» та стаціонарної рекреації (108,5 га) на берегах річок Прип'яті біля с. Сваловичі та Стоходу біля с. Заріки, оз. Любязя, оз. Білого; господарську (29029,1 га), на якій господарська діяльність ведеться із дотриманням природоохоронного законодавства.

Флора парку нараховує 510 видів судинних рослин, з них 487 – покритонасінні, 4 – голонасінні, 11 – папороті, 8 – хвощі і плауни. Значна частина рослин – рідкісні. До Червоної книги України занесено 42 види рослин, що ростуть на території межиріччя Прип'яті та Стоходу: сальвінія плаваюча, альдрованда пухирчаста, юринея волошкоподібна, зозулині черевички справжні, лілія лісова, смілка литовська, козельці українські, щитолісник звичайний та ін.

Фауна національного парку нараховує близько 1150 видів тварин: 60 видів ссавців, 225 – птахів, 6 – плазунів, 12 – земноводних, 30 – круглоротих і риб, понад 800 видів безхребетних. 84 представники тваринного світу занесено до Червоної книги України, 24 – до Європейського червоного списку, 25 – до Червоного списку МСОП. Найбільш рідкісні і цінні для науки види: мінога українська, карась звичайний (золотий), ропуха очеретяна, орел-карлик, орлан-білохвіст, сокіл сапсан, пугач, сова болотна, журавель сірий, лелека чорний, норка європейська, видра річкова, горностай.

Унікальність цієї заповідної території у тому, що тут склалися винятково сприятливі умови для гніздування водоплаваючих та навколводних птахів звичайних і рідкісних видів. Так, на території парку одне із небагатьох достовірно відомих місць гніздувань таких унікальних для України птахів, як скопи, очеретянки прудкої, сорокопуда сірого, синиці білої (зображена на логотипі парку «Прип'ять-Стохід»).

Під час осінніх та весняних міграцій на водоймах Прип'ять-Стирського межиріччя зустрічається 120–150 тисяч птахів із рядів журавлеподібних, сивкоподібних, гусеподібних, горобцеподібних. Ця територія включена до водно-болотних угідь міжнародного

значення за Рамсарською конвенцією, що прийнята в 1971 році, про охорону місць гніздування, перельотів та зимівлі водно-болотної орнітофауни.

Для активного відпочинку на природі організовані пішохідні, велосипедні, водні маршрути, любительська риболовля. Відвідувачам парку пропонуються наукові орнітологічні, історичні, етнографічні подорожі. Щорічно проводяться змагання із водного екстремального туризму «Поліська регата».

Тетяна Тищенко

Література:

Національний природний парк «Прип'ять-Стохід»: рішення обл. ради від 22.12.05 р. ; Характеристика природного парку «Прип'ять-Стохід», що створюється на базі регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» та ін. об'єктів природно-заповідного фонду області // Волинь. – 2005. – 27 груд.

Мельник В. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» / В. Мельник, О. Бірюліна. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 48 с.

Андрієнко Т. Проектовані національні природні парки: НПП «Прип'ять-Стохід» / Т. Андрієнко, О. Прядко // Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона. – Київ, 2006. – С. 245–256.

Андрієнко Т. Флористичне та ценотичне різноманіття проектованого національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / Т. Андрієнко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 11: Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку. – С. 132–140.

Гелюта В. Агарикоїдні гриби Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / В. Гелюта // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. – Луцьк, 2010. – № 7. – С. 91–102.

Гетьман В. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» / В. Гетьман // Національні природні парки України / В. Гетьман // Національні природні парки України. – Київ, 2012. – С. 60–62.

Кузьмішина І. Географічний аналіз адвентинних видів рослин Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» (Волинська область) / І. Кузьмішина // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 2: Біологічні науки. – С. 15–18.

Лемехова А. Біотичне різноманіття національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / А. Лемехова // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірантів (14–15 трав. 2014 р.) : у 3-х т. – Луцьк, 2014. – Т. 1. – С. 186–188.

Лотоцька Н. Історико-культурна спадщина на території Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / Н. Лотоцька // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірантів (14–15 трав. 2012 р.) : у 3-х т. – Луцьк, 2012. – Т. 3. – С. 76–77.

Михалик Н. Демографічна характеристика населення Національного парку «Прип'ять-Стохід» / Н. Михалик // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірантів (14–15 трав. 2013 р.) : у 3-х т. – Луцьк, 2013. – Т. 1. – С. 97–98.

Нетробчук І. Туристсько-рекреаційна діяльність в Національному природному парку «Прип'ять-Стохід» / М. Нетробчук // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. – Луцьк, 2014. – №11. – С. 139–144.

Тарасюк Н. Кліматичні особливості регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» / Н. Тарасюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. – Луцьк, 2004. – № 1. – С. 68–73.

Тарасюк Ф. Температурний режим повітря Національного парку «Прип'ять-Стохід» у контексті глобального потепління / Ф. Тарасюк, М. Тарасюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. – Луцьк, 2014. – №11. – С. 109–114.

Худоба В. Радіоактивне забруднення рекреаційних зон регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» / В. Худоба // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. – Луцьк, 2012. – №9. – С. 343–347.

Цяк І. Рекреаційні ресурси клімату Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / І. Цяк // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірантів (14–15 трав. 2014 р.) : у 3-х т. – Луцьк, 2014. – Т. 1. – С. 242–244.

Юзьвін Т. Значення НПП «Прип'ять-Стохід» у природоохоронній діяльності / Т. Юзьвін // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірантів (14–15 трав. 2012 р.) : у 3-х т. – Луцьк, 2012. – Т. 3. – С. 110–111.

Булковська О. Волинське закрайсвіття / О. Булковська // Уряд. кур'єр. – 2017. – 15 черв. – С. 10.

Зубчук К. Репортаж із пташиного раю / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2013. – 20 черв. – С. 12.

Малімон Н. З другої спроби: на Волині висадили ліс на місці спаленого / Н. Малімон // День. – 2017. – 15 берез. – С. 2.

Мельник В. Українська Амазонія чекає на туристів / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2014. – 23 серп. – С. 16.

Наумук С. Туди, де живе цар птахів / С. Наумук // Волинь-нова. – 2012. – 10 трав. – С. 12.

Урядова Т. Заради довкілля, гармонійного життя людини з природою / Т. Урядова // Нове життя. – 2017. – 12 серп. – С. 4.

Регіональний ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід» // Заповідними стежками Полісся : путівник. – Київ, 2007. – С. 19–21.

Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» [Електронний ресурс] // Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» : сайт. – Режим доступу: <http://www.pripyat-stohid.com.ua>. – Назва з екрану.

ЧЕРВЕНЬ

2 ЧЕРВНЯ

**50 років від дня народження Т. М. Домбровської (1970) –
майстра народної вишивки та бісероплетіння, члена
Національної спілки майстрів народного мистецтва України**

Тамара Михайлівна Домбровська народилася 2 червня 1970 р. у м. Луцьку. У 1985 р. закінчила початкову школу. Хист до творчості проявився ще у ранньому дитинстві.

Протягом 1985–1986 рр. була учасницею ансамблю «Волинянка». Впродовж 1985–1988 рр. здобувала освіту у вечірній школі. У 1988–2000 рр. навчалася у Луцькому медичному училищі. З кінця 1989 р. працює медичною сестрою у Луцькій центральній районній лікарні (с. Липини). Однак основна робота не заважає займатись улюбленою справою – вишиванням.

Учителем та наставницею Т. Домбровської стала Зінаїда Іванівна Магеровська, яка допомогла опанувати вишивання занизуванням, показала особливості нанесення узорів давньою технікою. Велика заслуга у вдосконаленні навичок належить матері майстрині – Мирославі Кузьмівні Тимошук, відомій волинській вишивальниці, яка усе життя присвятила відновленню орнаментів у техніці занизування та за плідну працю отримала звання «Заслужений майстер народної творчості України». Захопившись занизуванням ще у юні роки, майстриня вправно вишиває не лише рушники, а й чоловічі й жіночі сорочки, фартушки, хустки та інші компоненти вбрання.

Продовжуючи родинну традицію, Тамара Михайлівна вишиває занизуванням у волинській манері. Для цього роками досліджувала волинську вишивку у музейних збірках, переймала досвід у інших майстринь – вишивальниць краю, копіювала фрагменти узорів з давніх вишитих рушників із різних районів Волинського Полісся.

Вперше її вишивка занизуванням була представлена під час Першого фестивалю українського фольклору «Берегиня» (м. Луцьк, 1991 р.). Після схвальних відгуків Тамару Михайлівну запросили вступити у Національну спілку майстрів народного

мистецтва України. У 1992 р. після двох захистів своїх робіт вона отримала членський квиток Спілки.

Ще одне захоплення майстрині, що з роками переросло в улюблену справу, – це вишивка бісером та бісероплетіння. У 1986 р. відбулося знайомство Тамари Михайлівни з досвідченими волинськими майстринями – Іриною Сензюк та Марією Дімур. Вони познайомили юну майстриню з особливостями вишивки бісером. Першими вишитими роботами Тамари Домбровської були: ікони для сім'ї та чоловіча сорочка. Поступово вона навчилася переносити елементи вишивки на плетені з бісеру прикраси та виготовляти різноманітні доповнення до вишитих костюмів: ажурні комірці, гердани та ін. Згодом опанувала техніку алмазної вишивки та оздоблює нею картини.

Вишиті занизуванням рушники та компоненти вбрання, прикраси з бісеру знаходяться у приватних колекціях різних країн світу – США, Канади, Фінляндії, Німеччини, Польщі, Франції. Її прикраси з бісеру, силянки та гердани вже копіюють умільці з усієї України.

Попри основну роботу Тамара Михайлівна – активна учасниця регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставок, фестивалів, семінарів. Зокрема, брала участь у I фестивалі дзвонарного мистецтва «Благовіст Волині» (м. Луцьк, 1992 р.), I Міжнародному фестивалі вертепів (м. Луцьк, 1993 р.), Всеукраїнському огляді народної творчості (м. Луцьк, м. Київ, 1999 р.), Фестивалі «Родослав» (м. Івано-Франківськ, 2001 р.), Міжнародному фестивалі українського фольклору «Берегиня» (м. Луцьк, 2003 р.), IX Всеукраїнському літературно-мистецького фестивалі «Кролевецькі рушники» (м. Кролевець, 2003 р.), Міжнародному фольклорному фестивалі «Сила України» (м. Запоріжжя, 2005 р.), Міжрегіональному семінарі «Зрима пісня» (Одеса, 2004 р.)

Завдяки привітній вдачі, щирості та відкритості Тамара Михайлівна Домбровська залюбки ділиться власними секретами техніки вишивання та бісероплетіння із усіма бажаючими. «Коли учні досягають мети – це велика радість для вчителя», – вважає майстриня.

Оксана Моренчук

Література:

Винничук В. Вишиває мама, вишивають доньки... / В. Винничук // Волинь. – 2004. – 22 лип. – С. 3.

Куцик О. Вибирати візерунки на сорочки й сукні слід обережно! / О. Куцик // Слово Волині. – 2013. – 12 верес. – С. 11.

Старикова О. Л. Домбровська Тамара Михайлівна (м. Луцьк) – майстриня народного мистецтва / О. Л. Старикова // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2008. – Т. 8. – С. 245.

Виставка «Родинна спадковість народних традицій» [Електронний ресурс] // Lutsk online : сайт. – Режим доступу: <https://lutsk-online.com>. – Назва з екрану.

У Волинському краєзнавчому музеї покажуть родинну спадковість народних традицій [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу: http://volyn-kray-mus.at.ua/news/u_volinskomu. – Назва з екрану.

8 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945–2017) – Луцького міського голови, заслуженого економіста України

Антон Федорович Кривицький – заслужений економіст України (1999), член-кореспондент Академії підприємництва та менеджменту України, кандидат економічних наук, міський голова трьох скликань.

Народився 8 червня 1945 року в селі Виноградне Березівського району Одеської області в сім'ї робітників. Сім'я Федора і Парасковії Кривицьких була виселена з села Сайчиці Холмського повіту. У грудні 1945 року батьки переїхали до Луцька. Хлопець зростав у родині, де панувала атмосфера порядності, працьовитості та чесності. У юнацькі роки він захоплювався велосипедним спортом, встановив велорекорд України в заїзді

на чотири кілометри. Середню освіту здобув у Луцькій середній школі №7, яку закінчив із срібною медаллю. Трудову діяльність розпочав у 17 років – слюсарем на Луцькому електроапаратному заводі. У 1969 році, отримавши диплом інженера-будівельника Львівського політехнічного інституту, працював за фахом у Луцькому заводоуправлінні будівельних матеріалів. Після служби в армії перейшов на роботу в комсомольські та партійні органи.

Із 1984 року працював в органах місцевого самоврядування: головою Нововолинського міськвиконкому (1984–1987), головою Луцького міськвиконкому (1987–1991), першим заступником голови Волинського облвиконкому (1991–1992), головою комітету інвестицій, будівництва, архітектури і містобудування Волинської облдержадміністрації (1992–1994).

У 1990 році під час його головування ще до офіційного проголошення незалежності України, біля Луцької міської ради піднято синьо-жовтий прапор. То був другий в Україні (після Львова) прапор піднятий над міською радою. Впродовж 1981–1991 рр. чотири рази обирався народним депутатом міських рад Луцька та Нововолинська.

З 1994 року тричі очолював міське самоврядування Луцька: у 1994–1998 рр. – голова Луцької міської ради народних депутатів. У 1998–2006 рр. був знову обраний Луцьким міським головою. За час керування містом А. Кривицький мав політичну волю втілювати непрості рішення, виявив себе як талановитий лідер громади, дбайливий господар, щирий патріот свого міста.

Кривицький Антон Федорович – автор запатентованої в Україні єдиної комп'ютерної системи обліку обсягу наданих житлово-комунальних послуг і розрахунків за них. Він був ініціатором багатьох нормативно-правових актів, що згодом набрали статусу законів держави – впровадження місцевого акцизного збору, проведення аукціонів продажу земельних ділянок і нерухомості, створення муніципальної дружини, заборони зовнішньої реклами тютюнових і алкогольних виробів тощо. За його сприяння місто Луцьк стало територією для впровадження загальнодержавних і міжнародних пілотних проектів, таких, як: реструктуризація комунальних підприємств і реформа тарифної політики,

регуляторна реформа, впровадження заходів із енергозбереження. За його каденції в обласному центрі збудували тролейбусну лінію на вулицю Володимирську і мікрорайон Вересневе, а також запровадили конкурси на пасажирські перевезення. У місті розпочалося будівництво наземного переходу над коліями залізничного вокзалу, тому лучани називають перехід «мостом Кривицького». Саме за головування Антона Кривицького Луцьк чотири роки поспіль займав призові місця у всеукраїнському конкурсі «Місто найкращого благоустрою» серед міст із населенням від 100 до 500 тис. тощо.

Антон Кривицький був принциповою, рішучою, мудрою людиною. За його підтримки в Луцьку побудували пам'ятники Тарасові Шевченку (1995), Святому Миколаю, заступнику і покровителю міста Луцька (2000), пам'ятник-каплицю борцям за волю України (2001), першому президенту України Михайлові Грушевському (2002), пам'ятний знак жертвам депортації українців із етнічних земель у Польщі (2002).

У 2000 році Антон Федорович працював секретарем Волинського обкому СДПУ(о). Через чотири роки був виключений із партії постановою політбюро СДПУ(о) за «неправильну» поведінку під час «Помаранчевої революції».

У 2006–2010 рр. він – начальник головного управління містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства Волинської обласної державної адміністрації. У грудні 2010 року став радником луцького міського голови Миколи Романюка.

Нагороджений орденами «За заслуги III ст.» (2003), «За заслуги II ст.» (2005), «За розбудову України», церковним орденом «Різдво Христове» та медалями «70 років Збройних Сил СРСР», «Ветеран праці», пам'ятною медаллю «Папи Римського Іоанна Павла II».

15 серпня 2002 року А. Ф. Кривицькому присвоєно звання Почесного громадянина міста Луцька.

Антон Федорович Кривицький помер 20 січня 2017 року в Луцьку. Похований на кладовищі в селі Гаразджа.

Упродовж багатьох років самовідданої праці він здобув незаперечний авторитет і повагу як умілий державний керівник та

організатор, фахівець своєї справи, який зробив значний внесок у розвиток і розбудову міста Луцька та Волинського краю.

Віталія Станіславчук

Література:

Кривицький А. Він завжди розширював колію і горизонти / А. Кривицький // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 74–75.

Кривицький А. «До громадської думки потрібно прислухатися, бо люди завжди мудріші, ніж влада» / А. Кривицький // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю з видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 136–137.

Кривицький А. Свобода інформації, врядування та місце самоврядування / А. Кривицький // Українська політична журналістика і вибори : Міжнар. наук.-практ. конф. / ред. М. І. Мартинюк. – Луцьк, 2005. – С. 65–70.

Антон Кривицький: «Моя основна функція – говорити голові правду» // Луцьк. замок. – 2011. – 17 лют. – С. 3, 8.

Кривицький А. За Луцьк! За Україну! За добробут! / А. Кривицький // Вісник. – 2014. – 16 жовт. – С. 19.

Відійшов у вічність Антон Федорович Кривицький // Луцьк. замок. – 2017. – 26 січ. – С. 2.

Данилюк В. Без Антона Кривицького / В. Данилюк // Волин. газ. – 2017. – 26 січ. – С. 1, 3.

Січкун С. 10 фактів про Кривицького: на 72-му році відійшов у вічність триразовий мер Луцька / С. Січкун // Сім'я і дім. – 2017. – 26 січ. – С. 13.

Солоненко М. Не стало Почесного громадянина / М. Солоненко // Голос України. – 2017. – 24 січ. – С. 7.

Харів О. Антон Кривицький : «Кожен період історії дає свій шанс» / О. Харів // Луцьк. замок. – 2011. – 4 серп. – С. 8.

Хотимчук Є. І пам'ятатимуть Кривицького люди, вулиці, будинки й увесь Луцьк / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2017. – 26 січ. – С. 10.

Гриморович О. 8 червня 60 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) – Луцького міського голови / О. Гриморович // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 71–73.

Кривицький Антон Федорович // Хто є хто на Волині: видат. земляки : довід.-біогр. вид. – Київ, 2003. – С. 37.

Кривицький Антон Федорович // Хто є хто в Україні. – Київ, 2001. – С. 223.

Станіславчук В. 8 червня 70 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) – українського державного діяча, заслуженого економіста України / В. Станіславчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 86–90.

Кривицький Антон Федорович [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/dossiers/kryvytskyy-anton-fedorovych>. – Назва з екрану.

19 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – народної артистки України

Людмила Іванівна Приходько – народна артистка України, актриса Волинського обласного академічного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Вона зіграла понад сотню ролей у виставах за творами української і світової класики, сучасної вітчизняної драматургії. У творчому доробку – ролі у драмах, комедіях, трагікомедіях, поетичних виставах.

«Вона неперевершений оповідач і народних жартів, і замальовок із життя, і спогадів про театральне минуле. Багато з її висловів стають афоризмами акторів. Під її колоритні розповіді

перед очима миготять сторінки життя, розгортаються події і пропливають постаті, що назавжди закриті від мене завісою часу...» – згадує про свою колегу заслужена артистка України Світлана Органіста.

Народилася Людмила Приходько 19 червня 1945 року у Каневі Черкаської області. Ще навчаючись у місцевій школі, стала активною учасницею шкільного драмгуртка, особливо захоплювалась книгами. Виступала на сцені. На конкурсі читців, приуроченому 100-річчю від дня смерті Тараса Шевченка, зайняла 2-ге місце. Після цього відчула, що стане актрисою, навіть попри те, що мама – проти. У 1963 році Людмила закінчила середню школу із золотою медаллю, вступила до Київського державного інституту театрального мистецтва імені Карпенка-Карого, який закінчила з відзнакою.

Молода актриса Людмила Приходько отримала запрошення від п'яти театрів, мала змогу попрацювати у Полтавському, Івано-Франківському, Тернопільському театрах. У 1976 році разом із чоловіком Миколою Стефураком переїхала на Волинь, ставши актрисою Волинського обласного музично-драматичного театру. Співпрацювала з цікавими режисерами – народними артистами України Борисом Прокоповичем, Ярославом Гелясом, Анатолієм Горчинським, Павлом Загребельним, Віталієм Смоляком, заслуженим артистом України Еділом Ольшевським, Миколою Стефураком... Їх було три десятки на її мистецькому шляху, але найважливішим режисером у своєму житті вважає заслуженого діяча мистецтв України Михайла Ілляшенка, з яким співпрацювала 23 роки.

Від першого виходу на сцену Людмилою Приходько зіграно понад сто п'ятдесят ролей у різних виставах. Етапними вважає Мавку з «Лісової пісні» Лесі Українки (режисер Ярослав Сисак), Марину Турчин («Соловейко Сольвейг» Івана Драча; режисер Михайло Ілляшенко), Кочубеїху («Я кличу Всевишнього Бога... (Іван Мазепа)» Дмитра Строїча) і вперше виконану на українській сцені роль Лісістрати за Аристофаном (режисер Михайло Ілляшенко).

Людмила Іванівна Приходько — актриса з великої літери, для якої успіх не лише тоді, коли аплодують, а коли пам'ятають

через роки. Адже і нині до неї з вдячністю звертаються глядачі, які бачили її дебют в «Іркутській історії». Майбутнє України, вважає Людмила Іванівна, – у формуванні української еліти, яка здатна повести за собою народ. Майбутнє рідного театру – у талановитих, професійних і, що важливо, совісних і відповідальних людях різних поколінь, для яких театр – справа всього життя.

Людмила Приходько любить поезію і майстерно виконує твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, Ліни Костенко, Дмитра Павличка, Надії Гуменюк... На обласному радіо веде авторську передачу «Театр поетичного слова». Багато часу віддає громадській роботі. Вона – голова первинної організації Національної спілки театральних діячів України, член Національної спілки журналістів України, член ради Спілки жінок України.

Багатолітня праця Людмили Приходько відзначена численними нагородами: орденом княгині Ольги, Золотою медаллю української журналістики, почесними відзнаками від луцького міського голови та волинського обласного керівництва.

У 1988 році Людмилі Приходько було присвоєно звання «Заслужена артистка УРСР». 1993 року Указом Президента України за великий особистий внесок у розвиток українського театального мистецтва та високу виконавську майстерність отримала звання «Народної артистки України». У 1995 році у Канівській міській гімназії ім. Івана Франка, яку закінчувала Людмила Іванівна, заснована стипендія її імені для відмінників з гуманітарних предметів.

«Пишаюся тим, що народилася на землі Тараса Шевченка і на Канівській горі зустріла перший у житті дорослий світанок, горда з того, що покликання своє здійснила на батьківщині Лесі Українки. Коли за розподілом потрапила в Луцьк, думала — ненадовго, а вийшло — на все творче життя. Тодішній очільник управління культури Волині Микола Царенко передбачив: «Це місто і ця земля тебе так закохають, що вже нікуди не поїдеш». Так і сталося. Ніде у світі немає стільки населених пунктів, які б у своєму корені мали любов – Любомль, Любитів, Любешів, Люблинець, Любче, Любохини, Люб'язь... Не раз, подорожуючи Волинню, думала: як же ж тут люди вміли любити, якщо залишили по собі такі

назви! Ніде не бачила таких озер прозорих, як на Волині, таких чистих світанків! І ніде у світі немає таких добренних людей, яких зустрічала тут протягом 40 років. Вони мене наділили вірною любов'ю, а я їм повсякчас відповідаю взаємністю», – так висловлюється прима театру, Актриса з великої літери Людмила Приходько, для якої успіх не лише тоді, коли аплодують, а коли пам'ятають через роки.

Марія Філонюк

Література:

Приходько Л. І. Лицар зі щедрою душею / Л. І. Приходько // Антонюк А. Життя – як пісня : визначні постаті Волині / А. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 254–255.

Приходько Л. Лицар культури і мистецтва! / Л. Приходько // Патріарх волинської культури : з нагоди 90-річчя від дня народж. заслуженого працівника культури України Миколи Олександровича Царенка / упоряд. А. Антонюк. – Луцьк, 2011. – С. 121–122.

Приходько Л. «Усі мої героїні були зіткані з любові» / Л. Приходько // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 210.

Приходько Л. А ви знаєте, що Леся Українка у «Лісовій пісні» закодувала наш прапор? / Л. Приходько // Волинь-нова. + Читанка для всіх : спецвипуск. – 2016. – 29 берез. – С. 18–20.

Приходько Л. Бачити диво / Л. Приходько // Віче-інформ. – 2013. – 10–16 січ. – С. 1.

Приходько Л. Вклоняюсь їй / Л. Приходько // Жінка. – 1994. – № 8. – С. 10.

Приходько Л. «Якщо не встигну, щось не докажу, не долюблю когось, не дочекаюсь» / Л. Приходько // Волинь. – 2019. – 10 жовт. – С. 12.

Вересковець О. Бенефіс Людмили Приходько / О. Вересковець // Віче-інформ. – 2015. – 25 черв.–1 лип. – С. 7.

Вересковець О. Бувальщини від народної артистки / О. Вересковець // Вісник. – 2018. – 12 квіт. – С. 15.

Вересковець О. Людмила Приходько: «Бо муку свою люблю. І їй даю життя» / О. Вересковець // Віче-інформ. – 2015. – 18–24 черв. – С. 1, 6.

Занюк Л. Людмила Приходько: «Волинь» мене підтримувала у складний час, тому ваше свято – моє свято» / Л. Занюк // Волинь. – 2019. – 26 верес. – С. 7.

Зустрічі: Людмила Приходько зіграла Мавку більше 300 разів // Волинь-нова. – 2012. – 25 лют. – С. 2.

Людмила Приходько: «Такої премії в державі ще не було...» // Віче-інформ. – 2013. – 11–17 лип. – С. 2.

Органіста С. Вона бачить світ із Тарасової гори / С. Органіста // Волинь-нова. – 2016. – 17 груд. – С. 6.

Романюк Н. Як актор Миколайчук луцьку куму в шампанському купав: волинські дороги відомого митця Івана Миколайчука / Н. Романюк // Вісник і К. – 2018. – 14 черв. – С. 12, 21 черв. – С. 12.

Солоненко М. Знову звучить Лесина поезія / М. Солоненко // Голос України. – 2018. – 26 верес. – С. 1.

У Людмили Приходько ювілейний бенефіс // Волинь-нова. – 2015. – 20 черв. – С. 10.

Філатенко А. 50 років на сцені і досі в пошуку / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2015. – 18 черв. – С. 18.

Приходько Людмила Іванівна // Хто є хто на Волині: наші земляки : довід.-біогр. вид. – Київ, 2004. – Вип. 2. – С. 118.

Коваль О. 19 червня 60 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – актриси Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 79–81.

Філонюк М. 19 червня 70 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – народної артистки України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 101–104.

Людмила Приходько [Електронний ресурс] // Волинський обласний академічний музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка : сайт. – Режим доступу : <http://www.teatr.volyn.ua/artist/1>. – Назва з екрану.

19 ЧЕРВНЯ

65 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директорки Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслуженого працівника культури України

Унікальність свого багатогранного «Я» Людмила Антонівна Стасюк реалізовує самовідданою та успішною працею у царині культури, передовсім – у бібліотечній сфері. Вона, Особистість із великої літери і водночас надзвичайно скромна, глибоко духовна людина, талант умілого керівника, справжнього патріота доводить конкретикою щоденних діянь. Особливо переконливо ці риси Людмили Антонівни виявилися у головній книгозбірні Волині – найпотужнішій загальнодоступній бібліотеці регіону, провідному соціокультурному, інформаційному закладі, головному методичному центрі для бібліотек області. Тут вона, свого часу розпочавши професійну біографію, уже 19 років обіймає посаду директора перетворивши більшість колективу в команду подвижників-однодумців.

Життєпис Л. А. Стасюк – у контексті буття історичної Волині. Народилася вона 1955 року в селищі міського типу Демидівка, що у Рівненській області. Впродовж 1962–1972 років навчалася у місцевій середній школі. Захоплення художньою літературою, любов до книги привели її до Київського державного інституту культури. Завершивши 1976 року навчання у цьому виші, Людмила Антонівна отримала направлення до Волинської обласної універсальної бібліотеки, де почала працювати на посаді бібліотекаря відділу читальних залів. І фактично відразу, будучи обізнаною, відповідальною, надзвичайно самовимогливою, принциповою, а водночас невимушено-щирою у комунікації, стала

своєю як для колег по праці, так і читацького загалу. Тож, працюючи у згадуваній книгозбірні понад тринадцять років, закономірно досягла кар'єрного росту – очолила науково-методичний відділ.

1989-го в адміністрації звернули увагу на високу результативність праці, професійний підхід і наполегливість, аналітичне мислення, організаторські задатки Л. А. Стасюк - її призначено старшим інспектором по бібліотеках обласного управління культури. Цей період, будучи по-своєму нелегким іспитом, виявився етапним у подальшому професійному зростанні та розвитку ділових якостей Людмили Антонівни.

Набутий досвід став запорукою подальшої ефективної праці, коли Л. А. Стасюк протягом 1996 –1999 років очолювала Волинську обласну бібліотеку для дітей. Відтак вона вдячно згадуватиме період діяльності на посаді директора цієї книгозбірні як свято спілкування з найменшим читачем, де була свідком його особливого пізнання світу через хорошу книгу, яку зазвичай нерідко (і найчастіше!) сама ж рекомендувала прочитати.

1999 року Людмила Стасюк повертається до книгозбірні, де розпочала свою професійну біографію. А 2001 року, зважаючи на прохання працівників обласної наукової бібліотеки, її призначено директором цього закладу.

Можна у доброму розумінні подивовуватися, якими нерідко неймовірними зусиллями вдалося Людмилі Антонівні разом із колегами (їх за працелюбність і зважаючи на ім'я, присвоєне закладу ще у 1991-му, називають «пчілками») домогтися подальшого зростання потенціалу бібліотеки. Нині очолювана нею книгозбірня з 80-річною історією (має фонд, що нараховує понад 804 тисячі примірників), – найпотужніша в області загальнодоступна бібліотека, провідний просвітницький, культурний, науково-інформаційний центр області, науково-методичний центр для бібліотек Волині. На сьогодні її послугами користується понад 35 тисяч читачів обласного центру та Волинської області, які знаходять у стінах бібліотеки інтелектуальну поживу, можливість навчання та спілкування в різноманітних осередках, створених за сприяння Посольства США в Україні, фундації Білла і Мелінди Гейтс, в співпраці з громадськими організаціями Луцька. У

книгозбірні продовжують роботу центр європейської інформації, інформаційний центр «Вікно в Америку», інтернет-центр. Спільно з ГО «Інститут волонтерства та громадського розвитку» реалізується проект «Місто різних – місто рівних» (за підтримки Міжнародної організації з міграції та агентства ООН з питань міграції). На базі бібліотеки розгорнута робота ГО «Волинська ветеранська спілка політ'язнів і репресованих».

Свідчення зростаючого наукового потенціалу головної книгозбірні області – щорічна підготовка «Календаря знаменних і пам'ятних дат Волині», біобібліографічних видань, присвячених систематизації доробку видатних земляків (зокрема Петра Маха, Мирослава Стефанишина, Василя Слапчука, Йосипа Струцюка, Івана Корсака, Володимира Рожка, Богдана Колоска, Наталії Пушкар), проведення наукових конференцій. Так, у рамках відзначення 170-річчя від дня народження Олени Пчілки спільно з Волинським краєзнавчим музеєм 25–26 червня 2019 року проведено наукову конференцію «Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури».

Людмила Стасюк завше принципова, з чіткою громадянською позицією. Під її керівництвом Волинська ДОУНБ імені Олени Пчілки стала визнаним майданчиком гуртування громади Луцька та Волині навколо важливих питань. Про це свідчить суспільний резонанс таких заходів, як історична година «Моя соборна Україна знов зустрічає новий день», краєзнавчі години, присвячені пам'яті видатних луцьких діячів Кохів, Тимошенків, Певних, щорічне поетичне свято «Читаємо Шевченка разом», презентація колекції книг відомого мистецтвознавця Галини Стельмашук, вечори пам'яті видатних краян. З 2002 року бібліотека (єдина в державі!) проводить за підтримки обласної влади літературний конкурс «Неповторність», який відкрив для України ряд яскравих молодих поетів і прозаїків переможцям якого надається сприяння в виданні дебютних збірок.

За директорування Людмили Стасюк триває модернізація книгозбірні. 19 липня 2019 року завершено процедуру ліквідації юридичної особи – обласної наукової медичної бібліотеки шляхом приєднання. Зареєстровано новий статут Волинської ДОУНБ імені

Олени Пчілки. Відтепер у структурі бібліотеки – відділ наукової медичної літератури. Книгозбірня надає методичну і практичну допомогу, організовує навчання бібліотекарів 51 територіальної громади Волині. На базі регіонального тренінгового центру при бібліотеці здійснюється масштабна робота з навчання основам електронної грамотності, пошуку місць праці. Діють очна приймальня з надання первинної правової допомоги жителям Головного управління юстиції у Волинській області та віртуальна – для жителів віддалених громад області.

Завдяки здатності Л. А. Стасюк гуртувати колектив, працювати системно та на перспективу, віднаходити інноваційні орієнтири книгозбірня нарощує свій потенціал, відбувається автоматизація виробничих процесів, триває процес формування електронний каталогу. Комунікабельна, відкрита до спілкування директор зуміла трансформувати бібліотеку в культурний осередок, де постійно проходять художні виставки, літературні вечори, презентації, зустрічі з непересічними особистостями, творчою молоддю, зібрання культурно-мистецьких товариств. Людмила Антонівна також активно працює над нарощенням інтелектуального потенціалу бібліотек області, вдосконаленням бібліотечного обслуговування і перетворенням книгозбірень в освітні та культурно-інформаційні осередки громад.

Водночас Л. А. Стасюк не обмежується суто посадовими обов'язками. Вона – член ради з питань видавничої справи, журі конкурсів «Світ волинської книги» та молодих літераторів, комітету з присудження обласних мистецьких премій. Сумлінна праця Людмили Антонівни і вагомий внесок в розвиток бібліотечної справи відзначені численними нагородами: значком Міністерства культури СРСР і ЦК профспілки працівників культури «За відмінну роботу» (1990), цінним подарунком Президента України з нагоди 10-ї річниці Незалежності України (2001), Почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури» (2005). У 2011 році вона удостоєна звання «Заслужений працівник культури України». Та найвищою нагородою для Людмили Антонівни Стасюк залишається вдячність колег і читачів, можливість, очолюючи

головну книгозбірню Волині, працювати для подальшого поступу краю – одного з історичних, культурницьких, духовних форпостів України.

Віктор Вербич

Література:

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек : Указ Президента України від 30 верес. 2011 р. № 957/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 28. – С. 1098.

Про присвоєння звання «Заслужений працівник культури України» Стасюк Л. А.

Бібліотеки Волині на шляху інноваційного розвитку. З досвіду робБібліотеки Волині на шляху інноваційного розвитку. З досвіду роботи запровадження інноваційних бібліотечних послуг у бібліотеках області / уклад.: Л. А. Стасюк, Л. М. Назарчук. – Луцьк : б. в., 2015. – 11 с.

Волинська грань польської літератури : до 160-річчя від дня народження Габріелі Запольської, польської актриси та письменниці : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; уклад.: І. І. Снітко, О. В. Гапонюк ; ред. Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в., 2017. – 14 с.

Волинь бібліотечна в цифрах. 2015 рік / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; авт.-упоряд.: Л. М. Назарчук, О. Синиця, І. Снітко ; відпов. за вип. Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в., 2016. – 24 с.

Ева Фелінська – патріотка, матір, письменниця : до 225-річчя від дня народження – волинської письменниці громадської діячки : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Н. М. Воробей, С. В. Сидорук, О. А. Синиця ; ред. Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в., 2018. – 16 с.

Європейський з'їзд монархів 1429 року в Луцьку – крізь призму століть : з нагоди відзначення в області 590-річчя з'їзду Європейських монархів у місті Луцьку : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Л. А. Стасюк ; упоряд.: О. О. Кушнерик, Н. Д. Хомяк. – Луцьк : б. в., 2019. – 16 с.

Збірник сценаріїв національно-патріотичної тематики за підсумками конкурсу «Незламний дух нескореної нації». Вип. 1. : сценарії переможців конкурсу (1, 2, 3 місця) / упоряд.: Л. М. Назарчук, О. А. Синиця, І. І. Снітко ; авт. передм., ред. Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в, 2016. – 41 с.

Збірник сценаріїв національно-патріотичної тематики за підсумками конкурсу «Незламний дух нескореної нації». Вип. 2. : кращі сценарії, схвалені журі конкурсу / упоряд.: Л. М. Назарчук, О. А. Синиця, І. І. Снітко ; авт. передм., ред. Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в, 2016. – 46 с.

«Ім промовляти душа моя буде» : твори видатної української поетеси у фондах головної бібліотеки Волині / авт. тексту Л. А. Стасюк ; упоряд.: Н. В. Рибачук, С. К. Ворожейкіна, О. Б. Нагайцева. – Луцьк : Терези, 2016. – 31 с.

Фонд рідкісних і цінних видань – перлина книжкових зібрань головної бібліотеки Волині / ред. Л. А. Стасюк ; упоряд.: Н. В. Рибачук, Л. С. Довгай. – Луцьк : Терези, 2015. – 33 с. : іл.

Щоб мить увіковічнити у слові : до відзначення 65-річчя від дня народження Олега Потурая, українського письменника : метод.-біогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; уклад.: О. О. Кушнерик, А. А. Понагайба ; ред. Л. А. Стасюк. – Луцьк : [б. в.], 2019. – 20 с.

Стасюк Л. Він був добрим ангелом бібліотеки / Л. Стасюк // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. статей. – Київ, 2018. – С. 192–197.

Стасюк Л. Волинська обласна організація Української бібліотечної асоціації і спорудження пам'ятника Олені Пчілці у Луцьку / Л. Стасюк // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. 2019 р. – Луцьк, 2019. – С. 46–48.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волинського краю / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали

LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 45–47.

Стасюк Л. 10 червня 75 років від дня створення Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (1940) Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 90–94.

Стасюк Л. Історія спорудження погруддя Олени Пчілки в м. Луцьку : хроніка подій / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 283–285.

Стасюк Л. Лідер і вихователь / Л. Стасюк // Антонюк А. Життя – як пісня : визначні постаті Волині / А. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 12–15.

Стасюк Л. Науково-практична конференція «Олена Пчілки і Волинь» (29–30 червня 1999 року) крізь призму часу / Л. Стасюк // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. 2019 р. – Луцьк, 2019. – С. 43–46.

Стасюк Л. Реконструкція приміщення головної бібліотеки Волині як складова формування нового іміджу бібліотеки / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 80–81.

Стасюк Л. Співпраця ВОУНБ ім. Олени Пчілки та ВОО УТОПІК / Л. Стасюк // Старожитна Волинь : краєзн.-інформ. вісн. / упоряд. Г. С. Марчук. – Луцьк, 2016. – С. 46–47.

Стасюк Л. 13 березня 60 років від дня народження Г. М. Божик (1956) – директора Ковельської районної централізованої бібліотечної системи, заслуженого працівника культури України / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 91–94.

Стасюк Л. 13 березня 80 років від дня народження Г. С. Кухарської (1939) – організатора бібліотечної справи на Волині / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Київ, 2018. – С. 78–81.

Стасюк Л. А. Чверть століття – з іменем Олени Пчілки / Л. А. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 24–25 лют. 2016 р. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 207–209.

Стасюк Л. 6 січня 80 років від дня народження М. М. Мах (1939) – заслуженого працівника культури України / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Київ, 2018. – С. 26–29.

Стасюк Л. «Дотримання інструкції і охорона, цього достатньо, щоб не було ексцесів» / Л. Стасюк // День. – 2016. – 18 трав. – С. 10.

Євтушок Є. Науково-дослідна робота Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки / Є. Євтушок // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 48–51.

Кушнерик О. Популяризація життя і діяльності Олени Пчілки, Лесі Українки та родини Косачів-Драгоманових в книгозбірнях області / О. Кушнерик // Минуле і сучасне Волині та Полісся.

Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 231–235.

Пахолок З. О. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки. Визначні події історії Волині у датах і персоналіях / З. О. Пахолок // Пахолок З. О. Луцька homo visia : іст.-краєзн. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 158–162.

Бондар Л. Найбільша бібліотека Волині відсвяткувала ювілей / Л. Бондар // Хроніки Любарта. – 2015. – 11 черв. – С. 7.

Вербич В. Усі книги лучанина – в бібліотеці Конгресу США / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2014. – 16 січ. – С. 13.

Лівіцька О. 500 тисяч книг... під землею / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2015. – 3 груд. – С. 7.

Мельник В. «Попри бурхливу комп'ютеризацію, люди завжди читатимуть книжки» / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2014. – 1 жовт. – С. 18.

Рибачук Н. Мудрий керівник, наставник, учитель / Н. Рибачук // Бібліотечна планета. – 2015. – № 2. – С. 39.

Штинько В. Храм книги скликає друзів / В. Штинько // Волинь-нова. – 2015. – 18 черв. – С. 16.

Ксендзук Е. 19 червня 50 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки / Е. Ксендзук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 81–82.

Рибачук Н. 19 червня 60 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) –директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслуженого працівника культури України / Н. Рибачук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн.

музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 104–108.

Людмила Стасюк, директор Волинської державної обласної універсальної бібліотеки імені Олени Пчілки [Електронний ресурс] // День : сайт. – Режим доступу: <http://incognita.day.kyiv.ua/lyudmila-stasyuk.html>. – Назва з екрану.

Про призначення Стасюк Л. А. на посаду директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Волинської обласної ради. – Режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/session/15/34>. – Назва з екрану.

27 ЧЕРВНЯ

90 років від дня народження Р. Г. Кушнірука (1930) – українського композитора і диригента, заслуженого працівника культури України

Народився Ростислав Кушнірук 27 червня 1930 року в селі Німецьке (Кам'янка), яке нині входить до території Княгининка Луцького району, в патріотичній та заможній родині Григорія Дем'яновича і Марії Матвіївни Кушніруків. У сім'ї плекали шану як до фізичної праці, так і до освіти.

Батько передплачував журнали «Сільський господар», «Золотий колос», був активним учасником сільськогосподарських виставок та ініціював спорудження православної церкви в селі. З самого дитинства Ростислав Кушнірук був свідком зібрань місцевої «Просвіти», куховарських курсів (фото учасників, серед яких і Ростислав Кушнірук, було надруковане в одному з чисел журналу «Сільський господар» за 1934 рік), учасником церковного хору.

Родину Кушніруків зачепила трагедія, що сталася в луцькій тюрмі на початку війни і змінила життя хлопця назавжди. Рідний брат Ростислава Аполлінарій, випускник Луцької української гімназії, активно воював у лавах Української повстанської армії,

трагічно загинув під час війни, а батьків з дітьми було вивезено до Кіровської області (Росія) до спецпоселення № 3. Разом з тисячами таких же українських патріотів, протягом чотирнадцяти років, сім'я працювала на лісоповалі в нелюдських умовах суворої тайги, щоб потім повернутися на рідну землю.

Будучи ще юнаком, там в Сибіру, Ростислав Григорович навчився ковальського ремесла, отримав права водія, працював шофером на лісовозі. Але любов до музики не залишала його. Він самотужки опанував нотну грамоту, навчився грі на акордеоні, гармошці та баяні. Згодом Ростислав Кушнірук працює завклубом та організатором самодіяльності в клубі Синегорського ліспромгоспу.

Після реабілітації за результатами після прослуховування був зарахований артистом В'ятського народного хору. В 1959 році гастролював у складі колективу в Москві.

Після повернення на Волинь прописується хоч і з труднощами в Луцьку. Тут Р. Г. Кушнірук працює диспетчером в автобусному парку, одночасно бере участь у художній самодіяльності в Луцькому районному, а потім – міському будинку культури. Проходить також курси керівників художньої самодіяльності. Після чого вступає до Луцького державного музичного училища та закінчує його з відзнакою. Під час навчання Ростислав Кушнірук створює в селі Скобелка Горохівського району хор, який був учасником обласного конкурсу хорових колективів Волині. Після розподілу отримує запрошення працювати викладачем хорових дисциплін у рідному училищі, а по закінченню Рівненського педагогічного інституту призначається завідувачем відділення заочного навчання у Луцькому музичному училищі.

У 1983–1984 роках Ростислав Григорович був керівником хорового колективу в Горохівському радгоспі-технікумі, а з 1984 року і донині очолює Локачинську хорову капелу, яка завдяки йому стала дипломантом всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

Також Ростислав Григорович є активним учасником громадсько-політичного життя. А саме є одним з організаторів Народного Руху України на Волині, незмінним членом його крайового проводу і ради. Є членом ради обласної організації

Всеукраїнського товариства «Просвіта» та ініціатор збору матеріалів про учасників визвольного руху.

Колектив «Посвіт», яким керував Р. Кушнірук, у своєму репертуарі має велику кількість пісень, присвячених січовим стрільцям та українським повстанцям. За більш ніж 20 років діяльності колектив об'їздив усі куточки України та побував за кордоном. Видано збірку «Оригінальні твори та обробки авторських, народних пісень» з репертуару хорової капели «Посвіт», а в травні 2007 року – другу збірку «Ми зродилися із крові народу», присвячену 65-й річниці створення Української Повстанської Армії.

За свою багаторічну подвижницьку працю та активну громадянську позицію Ростислав Григорович першим був удостоєний звання лауреата обласних премій «Одержимість» та імені Миколи Куделі (2000 р.), був відзначений медаллю «За працю і звитягу», пам'ятним знаком до 100-річчя Р. Шухевича, численними подяками, грамотами та дипломами. А в 1998 році Ростиславу Григоровичу Кушніруку було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Валентина Машлай

Література:

Промениста зоря хору «Посвіт» / уклад.: А. Криштальський, Р. Кушнірук. – Луцьк : Терен, 2010. – 30 с.

Романчук В. Свято-Покровська церква села Княгининок-Маяки / В. Романчук, Р. Кушнірук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 42 с.

Кушнірук Р. Г. Ми зродились із крові народу : зб. хорових творів, обробок та аранжувань / Р. Г. Кушнірук ; передм. Є. Сверстюк, М. Стефанишин, Є. Гіщинський. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 116 с.

Кушнірук Р. Йшли на схід із волинськими бранцями ешелони... / Р. Кушнірук // Ступак А. Хресна дорога матері : спогади / А. Ступак. – Луцьк, 2019. – С. 128–131.

Кушнірук Р. «Вас расстреляют, и мы поедem к вам жить» / Р. Кушнірук // Волинь-нова. – 2016. – 8 листоп. – С. 10.

Кушнірук Р. Коли боялися не тільки співати, а й слухати колядки / Р. Кушнірук // Волинь-нова. – 2016. – 12 січ. – С. 5.

Кушнірук Р. Навіть проголошуючи суверенітет, у парламенті боялися заспівати «Ще не вмерла...» / Р. Кушнірук // Волинь-нова. – 2016. – 23 серп. – С. 2.

Кушнірук Р. Не пожаліли навіть стареньку, четверо синів якої воювали в Червоній армії / Р. Кушнірук // Волинь-нова. – 2014. – 11 груд. – С. 7.

Кушнірук Р. У кожного свій біль / Р. Кушнірук // Волинь-нова. – 2007. – 17 квіт. – С. 5.

Про відзначення державними нагородами України колишніх політичних в'язнів і репресованих : Указ Президента України № 1653/2005 від 26 листоп. 2005 р. // Уряд. кур'єр. – 2005. – 1 груд.

Денисюк В. Зачаровані мистецтвом : до 40-річчя Луцького міського Будинку культури – народного Дому «Просвіта» / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 160 с.

Про Р. Г. Кушнірука – с. 94.

Денисюк В. Обереги духовності : до 50-річчя Луцького міського Будинку культури — народного дому «Просвіта» / В. Денисюк. – Луцьк, 2007. – 184 с.

Про Р. Г. Кушнірука – с. 111.

Жулинський М. Моя Друга світова : роман-хроніка в голосах / М. Жулинський. – Київ : Ярославів Вал, 2016. – 416 с.

Про Р. Г. Кушнірука – с. 368–376.

Стефанишин М. Я щиро вдячний долі : спогади і статті / М. Стефанишин. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 90 с.

Про Р. Г. Кушнірука – с. 79–80.

Кушнірук Ростислав Григорович : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / авт. проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – с. 193–197.

Антонюк Ю. Життя присвятив пісні / Ю. Антонюк // Слава праці. – 2015. – 18 лип. – С. 8.

Бихнюк А. Ростислав Кушнірук: «Я вдячний Богу і батькам...» / А. Бихнюк // Слава праці. – 2007. – 5 лип.

Бородулін С. Не загине пісня наша! : нарис / С. Бородулін // Слава праці. – 2000. – 24 черв., 1 лип.

Віктор В. Ростислав Кушнірук: як не я, тоді хто? / В. Віктор // Луцьк. замок. – 2000. – 13 лип.

Вітаємо // Сім'я і дім. – 2010. – 24–30 черв. – С. 3.

Волинь вшановує повстанців // Уряд. кур'єр. – 2007. – 5 жовт. – С. 11.

Гатальська Н. На крилах пісні / Н. Гатальська // Селян. життя. – 2010. – 26 черв.

Гуменюк Н. І молотом невідьничим неволю розбивав / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 22 черв. – С. 1, 2.

Гуменюк Н. Ростислав Кушнірук – лауреат премії ім. Миколи Куделі / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 27 квіт.

Калашева О. Ще одна нагорода керівнику «Посвіту» / О. Калашева // Волин. газ. – 2006. – 30 берез. – С. 9.

Лис В. Назвав кандидатів Народний Рух / В. Лис // Волинь-нова. – 2010. – 7 жовт. – С. 2.

Лугова М. У 85 заспівав «Запорожець за Дунаєм» / М. Лугова // Волинь-нова. – 2015 – 9 лип. – С. 4.

Михайленко С. Він створив хор, що став легендою / С. Михайленко // Луцьк. замок. – 2011. – 21 лип. – С. 8.

Уліцький В. Конкурую з дружиною, хто першим читатиме «Волинь» / В. Уліцький // Волинь. – 2019. – 6 верес. – С. 4.

Уліцький В. Чому ми вчасно не розчули голос-крик Ростислава Кушнірука / В. Уліцький // Волинь-нова. – 2015. – 4 лип. – С. 3.

Філатенко А. Його роки — його багатство / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 26 черв. – С. 12, 1 лип. – С. 6.

Штинько В. Пісні, що кличуть до борні / В. Штинько // Волинь-нова. – 2007. – 2 жовт. – С. 7.

Мирослав Стефанишин: композитор, музикознавець, фольклорист: біобібліогр. покажч. / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.-ред. А. А. Понагайба, упоряд. Н. С. Пилипюк. – Луцьк : Терези, 2017. – 148 с.

Кушнірук Р. Г. – с. 88.

Малімон Н. У Луцьку – ювілейний концерт капели “Посвіт”, яка 30 років тому повернула пісні репресованого відродження [Електронний ресурс] // День : щоденна всеукр. газ. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/121019-u-lucku-yuvileyniy-koncert-kapeli-posvit-yaka-30-rokiv-tomu>. – Назва з екрану.

Уліцький В. Конкурую з дружиною, хто першим читатиме “Волинь” [Електронний ресурс] // Волинь : Незалежна громадсько-політична газета : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/136666-konkuruiu-z-druzhynoiu-khto-pershym-chytatyme-volyn>. – Назва з екрану.

ЛИПЕНЬ

13 ЛИПНЯ

125 років від дня народження В. Ю. Мохнюка (1895-1941) – громадсько-політичного діяча, посла польського Сейму

Василь Юстимович Мохнюк народився 13 липня 1895 року у м. Любомль Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. В 1904–1910 роках навчався у місцевому сільському двокласному училищі. Після закінчення навчального закладу працював на посаді обліковця в одному із приватних банків м. Смоленськ. У 1915 році був призваний на військову службу, яку відбував у м. Новий Петергоф поблизу м. Санкт-Петербург. Згодом переведений у штабну канцелярію. До кінця Першої світової війни Василь Мохнюк перебував на Ризькому фронті.

У 1917 році він, повертаючись на Волинь, зупинився у м. Житомир, де брав участь у формуванні українських військових

частин. У період Української революції воював проти більшовиків та поляків. У 1919 році в районі міст Броди-Радивилів потрапив у польський полон, перебував у таборах для військовополонених у місто Домб'є, Ланьцут.

Повернувшись з ув'язнення у м. Любомль, Василь Мохнюк поринув у громадсько-політичне життя. У 1922 році його обрано до складу повітового відділу сеймику Любомльського повіту. Він бере участь у передвиборчій агітації «Блоку національних меншин». Як кандидат у посли сейму був зареєстрований у Ковельському виборчому окрузі, однак пройти по списку партії йому не вдалося.

До сейму Василь Мохнюк потрапив у 1923 році замість іншого українського посла Миколи Пирогова, позбавленого польською владою депутатського мандату. 21 червня того ж року він урочисто склав присягу народного обранця.

22 лютого 1924 року Василь Мохнюк увійшов до складу посольського клубу Української соціал-демократичної партії. В грудні того ж року відмовився підтримати рішення колег увійти до комуністичної фракції, деякий час був позафракційним. Працював в еміграційній та бюджетній сеймових комісіях, був автором 23 інтерпеляцій, один раз виступав з сеймовою трибуни.

Зокрема, у 1924–1925 рр. посол Василь Мохнюк підтримував звернення колег щодо боротьби з кризою в господарстві та економіці країни, матеріального забезпечення молоді на випадок безробіття, організації українського та іншого шкільництва, амністії політв'язнів тощо.

На особливу увагу заслуговує його запит від 10 квітня 1924 року до міністра земельних реформ, землеробства і державного майна з приводу відбирання землі у селян і розподілу її між осадниками в Любомльському повіті. «Малоземельні і безземельні селяни на українських землях, включених до Польської держави, знаходяться нині в жахливому становищі. Весь державний, господарський тягар покладений на них польським урядом у формі різного роду податків і данини, зруйнував і без того злиднений їх маєтковий стан, а уряд зовсім не відчуває обов'язку прийти на допомогу. Систематично запроваджувана колонізаційна політика на українських землях є яскравим доказом того, що польський

уряд вбачає дві категорії населення. Одна з них користується величезною державною допомогою, а друга – в цім випадку українське і інше місцеве населення – несе лише тягарі і замість цього крім політичного і соціального, культурного утиску, від уряду абсолютно нічого не одержує.....», – йшлося у зверненні.

У червні 1925 року Василь Мохнюк повернувся до складу Українського посольського клубу.

Паралельно з депутатською діяльністю молодий політик був активним і в громадському житті Любомля. Зокрема, підтримував місцевий аматорський драматичний гурток, організував створення в місті споживчого кооперативу «Самопоміч», сприяв проведенню кооперативних курсів тощо. За участі Василя Мохнюка та його дружини Афанасії в м. Любомль було засновано книжковий магазин «Наша культура», де можна було придбати україномовну літературу.

Після розпуску сейму 28 листопада 1927 року Василь Мохнюк склав свої повноваження посла. В наступному році він брав активну участь у передвиборній кампанії, представляючи партію «Сельроб»(правиця).

У 1930 році В. Мохнюк був заарештований польською поліцією за підозрою у зв'язках з Комуністичною партією Західної України. В період досудового слідства перебував у в'язницях м. Ковель та м. Луцьк. 25 квітня 1931 року рішенням суду Василь Мохнюк був звільнений у зв'язку з відсутністю доказів.

Із початком Другої світової війни був включений у склад тимчасового комітету у м. Любомль, який мав урочисто зустрічати Червону Армію. Від часу встановлення радянської влади Василь Мохнюк продовжував працювати в книгарні, а його дружина влаштувалася на вчительську роботу.

24 грудня 1939 року Василь Мохнюк був заарештований Любомльським відділом НКВС за підозрою у зв'язках з ОУН. Покарання відбував у Ковельській в'язниці, згодом переведений в Луцьку тюрму. У квітні 1940 року дружину та дітей арештованого було вислано в Казахстан.

Ймовірно, Василь Мохнюк був розстріляний органами НКВС в Луцькій тюрмі 23–24 червня 1941 року. Посмертно реабілітований у 1967 році.

Юрій Фініковський

Література:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 746 с.

Про В. Ю. Мохнюка – с. 475.

Дзей М. Доля Василя Мохнюка / М. Дзей // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сушук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 567–574.

Дзей М. Український посольський клуб (1922–1927 рр.) ; Доля посла Мохнюка ; Холокост на Любомльщині / М. Дзей // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали ХХV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 116–120, 120–126, 129–136, 166–172.

Козир С. Василь Мохнюк – посол сейму Речі Посполитої / С. Козир // Волинь і волиняни в історії та культурі України. – Луцьк, 2018. – С. 58–60.

Красицький І. Діяльність Українського Посольського Клубу (1922–1927 рр.) ; УНАКОР на Любомльщині / І. Красицький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали ХХV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська, м. Любомль, 25 жовт. 2007 р. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 120–125; 126–128.

Дзей М. Василь Мохнюк: життя і доля / М. Дзей // Наше життя. – 1996. – 26 черв. – С. 3, 29 черв. – С. 3.

Дзей М. Доля посла Василя Мохнюка / М. Дзей // Наше життя. – 2015. – 23 лип. – С. 3.

Дзей М. Любомльський посол: слідами ще одного злочину НКВС / М. Дзей, В. Хвас // Нар. трибуна – 1992. – 25 лип. – С. 3.

Левчанівська І. Спогади про маму / І. Левчанівська // Волинь : всеукр. суспіл.-політ. літ.-мистец. часоп. – №1. – С. 139.

Хвас В. Він служив людям / В. Хвас // Наше життя. – 1995. – 26 лип. – С. 3.

Хвас В. Посол / В. Хвас, М. Дзей // Рад. життя. – 1991. – 12 лют. – С. 2–3.

Василь Мохнюк [Електронний ресурс] // Кордон : сайт. – Режим доступу: <http://kordon.in.ua/tag/vasyl-mohnyuk/>. – Назва з екрану.

Мохнюк Василь Юстимович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%>. – Назва з екрану.

Хоменчук О. Він зробив для свого народу усе, що міг / О. Хоменчук [Електронний ресурс] // Наше слово : сайт. – Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl/vin-zrobiv-dlja-svogo-narodu-use-shho-mig/>. – Назва з екрану.

14 ЛИПНЯ

55 років від дня народження В. Ф. Кусика (1965) – художника-кераміста, заслуженого майстра народної творчості України

Володимир Федорович Кусик народився 14 липня 1965 р. в м. Луцьку, у сім'ї будівельників. Хист до мистецтва проявився ще у ранньому дитинстві. Протягом 1976–1980 рр. Володимир Кусик навчався у Луцькій художній школі. Талановиті вчителі, дружній клас та творча атмосфера школи сприяли ще більшому зацікавленню мистецтвом. Саме тоді відбулося його перше знайомство з глиною.

Закінчивши навчання у школі, Володимир Кусик у 1986 р. вступив до Львівського державного інституту декоративного і прикладного мистецтва (нині – Львівська національна академія мистецтв) на спеціальність «Художня кераміка». Важливе значення для вдосконалення вміння та набуття нового досвіду мала навчальна практика на Баранівському фарфоровому заводі (Житомирська обл.) та на Полонському порцеляновому заводі (Хмельницька обл.). Там він вперше побачив складні технологічні процеси виготовлення гончарних виробів, їх декорування та розпису. У 1991 р. Володимир Федорович отримав диплом художника декоративно-прикладного мистецтва за фахом – «Художня кераміка».

Здобувши вищу освіту, В. Кусик разом із товаришами-гончарами створили у Луцьку підприємство із виготовлення виробів з глини під назвою «Глек». Їх роботі передувала плідна дослідницька робота. Для отримання знань про особливості традиційного волинського гончарного промислу молоді гончарі спілкувалися із досвідченими майстрами краю. В результаті відкрили автентичну якісну глину, яка найкраще підходить для гончарства, дослідили центри чорнодимленої кераміки краю. Усі набуті знання втілювали у гончарні вироби, які користувались неабияким попитом серед жителів Луцька та області. Свої гончарні вироби виставляли під час міських святкувань, на міських ярмарках. Уже через деякий час гончарну продукцію волинського «Глека» можна було побачити на ярмарках столиці. У 1999 р. відбулась Всеукраїнська виставка чорнодимленої кераміки. Тоді ж були вперше виставлені роботи Володимира Федоровича на всеукраїнському рівні.

Із 1995 р. Володимир Кусик працює викладачем кафедри «Художні ремесла та народні промисли» у Луцькому Вищому професійному училищі будівництва та архітектури №2. Є спеціалістом вищої категорії.

У 1996 р. став кандидатом, а у 2001 р. – дійсним членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. За високу професійну майстерність, зберігання та відродження волинських традицій гончарства у 2016 р. В. Кусику було присвоєно звання «Заслужений майстер народної творчості України». 2017 року його обрано головою Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України.

Володимир Федорович представляє гончарство волинського краю як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівні. З 1990-х рр. бере активну участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставках, симпозіумах з гончарства. Учасник виставок: «Народне мистецтво» (м. Київ, 2000 р.), «Бубнівська кераміка» (м. Вінниця, 2000 р.), «Під знаком Сонця» (м. Луцьк, 2004 р.), «Кращий твір року» (м. Київ, 2014–2018 рр.), «Український сувенір» (м. Київ, 2014 р.), персональної виставки у Волинському краєзнавчому музеї «Світ особливого» (Луцьк, 2015 р.), звітної

виставки Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України «Бриль» (м. Луцьк, 2016 р.), «Перевесло. Народне мистецтво в часі й просторі» (м. Луцьк, 2018 р.).

Він – активний учасник фольклорно-етнографічних фестивалів «Берегиня» (м. Луцьк) та міжнародних культурних фестивалів «Ягелонський ярмарок» (Люблін, 2015-2018 рр.); учасник симпозіуму українських гончарів у селі Бубнівка Вінницької обл. та І симпозіуму гончарного мистецтва у Чигирині. Роботи майстра неодноразово відзначались грамотами і дипломами, включилися до каталогів виставок.

Основні напрямки роботи Володимира Кусика – чорнодимлений та полив'яний посуд, дрібна керамічна пластика, монументальна кераміка, оздоба для інтер'єрів та екстер'єрів. Майстер продовжує відшліфовувати давню традицію гончарного ремесла, але як фахівець наповнює свої твори новим змістом, подихом сучасності.

Оксана Моренчук

Література:

Кераміка України / [редкол.: М. А. Серб та ін.]. – Київ : Логос України, 2009. – 162 с.

Про В. Ф. Кусика – див. Іменний покажчик.

Гатальська Н. Матеріали до словника – довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф., м. Луцьк, 12–13 трав. 2005 р. – Луцьк, 2005. – Вип. 15. – С. 191–202.

Слота О. Гончарство Волині. Творчі пошуки майстрів сучасності на тлі традицій давнини / О. Слота // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф., м. Луцьк, 12–13 трав. 2005 р. – Луцьк, 2005. – Вип. 15. – С. 189–191.

Вікно рубрики : спішіть побачити – сто рушників Галини і Світлани Махонюк та кераміку Володимира Кусика // Волинь-нова. – 2015. – 31 жовт. – С. 2.

Жижа́ра Р. Президентський орден для Луцького мера : Порошенко відзначив нагородами і званнями сімох достойних волинян / Р. Жижа́ра // Сім'я і дім. – 2016. – 24 серп. – С. 2.

Ліберман І. Приховані чари : про що розповідає глина? / І. Ліберман // Сім'я і дім. – 2016. – 5 трав. – С. 8.

Навроцька З. Не святі горшки ліплять... / З. Навроцька // Віче. – 2000. – 5 жовт. – 4.

Потапенко Г. Глина для Божого ремесла : народні промисли / Г. Потапенко // Волин. губерн. відом. – 2003. – 31 лип. – С. 6.

Ремесла: не боги горшки ліплять, а народні майстри // Волинь. – 2003. – 29 лип. – С. 1.

Солтисюк Л. Володимир Кусик: «Глина взяла мене в свої тенета назавжди» / Л. Солтисюк // Аверс-прес. – 2001. – 22 берез. – С. 3.

Навроцька З. М. Кусик Володимир Федорович / З. М. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз-Лев. – С. 258–259.

Кусик Володимир Федорович Volodymyr Fedorovych Kusyk [Електронний ресурс] // Кераміка України : сайт. – Режим доступу: <http://www.logos.biz.ua/proj/keram/pdf/129.pdf>. – Назва з екрану.

Обласний музей відкрив „Світ особливого” Світлани і Галини Махонюк та Володимира Кусика [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу: http://volynkraymus.at.ua/news/oblasnij_muzej. – Назва з екрану.

17 ЛИПНЯ

50 років від дня народження А. І. Бойка (1970) – заслуженого майстра народної творчості України

Анатолій Ігорович Бойко народився 17 липня 1970 р. в селі Буглів Ланівецького району Тернопільської області. Закінчив Дубенське професійно-технічне училище декоративно-прикладного мистецтва. Здобув професію різьбяр по дереву.

Під час строкової військової служби брав участь у бойових діях в Нагорному Карабасі. Тоді був поранений й отримав інвалідність. Опісля працював на різних роботах у різних містах. З 2003 р. проживає в м. Володимирі-Волинському.

Анатолій Бойко опанував більше п'ятнадцяти різноманітних технік декоративно-ужиткового мистецтва. Займається вишивкою, живописом, плетінням з природних матеріалів, ліпленням, різьбою, графікою тощо. Працює з різними матеріалами серед яких нитки, скло, метал, каміння, олівці, фарби, порцеляна та інші. Та чи не найбільшим його захопленням стало виготовлення декоративних великодніх яєць. Спершу створював шкрябанки, писанки за допомогою воскового розпису та витравлення, згодом зацікавився складнішими техніками – різьбленням, інкрустацією, куванням металом по шкаралупі яйця. Навчався самостійно, поступово розкриваючи для себе усі секрети технологічних прийомів.

Для створення однієї роботи майстер затрачає від кількох днів до місяця, а то й більше, залежно від складності виконання. Кожен твір вимагає наполегливості, уваги, точності. Ескізів автор не створює, однак яким має бути готовий твір продумує наперед. За основу обирає курячі, індичі, качині, перепелині та страусині яйця. Для їх декорування використовує різні матеріали: мідь, латунь, алюміній, срібло, бурштин, малахіт, агат, обсидіан, бірюзу, яшму. Роботи виконує бор-машиною або алмазним буром. Для склеювання деталей використовує смоли власної розробки. Анатолій Бойко є також розробником двох авторських технік, аналогів яким немає у світі, – обковування шкаралупи яйця металом (холодна ковка) та витягування (створення спіралі).

За виконання оригінальних творів шляхом декорування шкаралупи яйця металом й дорогоцінним камінням волинянина назвали «українським Фаберже». Серед його робіт є інкрустовані та різьблені яйця ему, світильники й шкатулки зі страусиних, гусячих яєць, декоровані перепелині яйця, бурштинові, із секретами та інші.

За роки плідної творчої праці автор став власником найбільшої колекції декоративних яєць, оздоблених металом. Цей факт 2015 року був зафіксований у Національному реєстрі рекордів.

Анатолій Бойко є членом міжнародної асоціації художників, які працюють з яєчною шкаралупою (World Egg Artist Association). Його роботи, поряд з творами всесвітньо відомих майстрів, увійшли до каталогу цієї організації.

Анатолій Бойко сповідує активну громадянську позицію. Входить до ради «Союзу організацій інвалідів України». Брав участь у Міжнародному фестивалі художньої творчості людей із обмеженими можливостями «На крилах надії» (2014 р.). Проводить майстер-класи, займається реабілітацією воїнів за допомогою мистецтва.

За вагомий особистий внесок у реалізацію державної політики у сфері соціального захисту і реабілітації осіб з інвалідністю, багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм у 2017 році Анатолію Бойку присвоєне звання «Заслужений майстер народної творчості України».

Його авторські роботи експонувалися на різноманітних персональних виставках в Луцьку, Володимирі-Волинському, Ковелі, Києві, Коломиї, Шепетівці, Мелітополі. Зберігаються твори волинського майстра у приватних колекціях в Англії, Канаді, Німеччині, США, Японії, Іспанії, Польщі.

У липні 2019 р. за визначні заслуги перед територіальною громадою в галузі культури і мистецтв Анатолію Бойку присвоєне звання почесного громадянина міста Володимира-Волинського.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Киба Я. Відомі і знамениті жителі / Я. Киба // Киба Я. Володимирщина: минувшина і сучасність : іст.-економ. і краєзн. вид. / Я. Киба. – Луцьк, 2017. – С. 209–259.

Про А. І. Бойка – с. 225.

А у вазі понад сім тисяч деталей // Слово правди. – 2011. – 29 груд. – С. 11.

Банада О. Анатолій Бойко помістить вертеп у курячому яйці / О. Банада // Волинь-нова. – 2018. – 4 січ. – С. 1, 15.

Березіна О. Творчість «Волинського Фаберже» служитиме шляхетній справі – реабілітації інвалідів АТО / О. Березіна // Місто вечірнє. – 2016. – 17 листоп. – С. 7.

Білоцька Ж. Унікальні пасхальні сувеніри Анатолія Бойка / Ж. Білоцька // Слово правди. – 2017. – 13 квіт. – С. 8.

Виставки : ажурні витвори Анатолія Бойка // Волинь-нова. – 2014. – 24 квіт. – С. 2.

Вознюк Я. Неперевершений талант «Волинського Фаберже» Анатолія Бойка / Я. Вознюк // Відомості. – 2016. – 18–24 лют. – С. 8.

Зай А. Колекція Анатолія Бойка номінована на рекорд України / А. Зай // Місто вечірнє. – 2015. – 26 листоп. – С. 3.

Знай наших : у Всеукраїнському реєстрі майстрів – Анатолій Бойко // Волинь-нова. – 2013. – 7 листоп. – С. 2.

Ізотова Т. Рекордсмен з оздоблення яєчної шкарлупи / Т. Ізотова // Слово правди. – 2015. – 3 груд. – С. 1, 5.

Конончук О. Неймовірна країна писанок / О. Конончук // Волин. газ. – 2017. – 13 квіт. – С. 9.

Кравчук Н. Волинський майстер перевершив самого Фаберже / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2016. – 28 квіт. – С. 10.

Крайванович С. Волинський Фаберже продає свою колекцію заради благодійності / С. Крайванович // Вісник+К. – 2016. – 7 лип. – С. 3.

Кузьменко В. Розгадані загадки «Волинського Фаберже» / В. Кузьменко // Волин газ. + Княже місто. – 2019. – 1 серп. – С. 1, 3.

Куренкова О. Краса і крихкість / О. Куренкова // Маршрут № 1. – 2018. – № 3/4. – С. 37.

Литвинова В. Нові розробки володимирського «Фаберже» / В. Литвинова // Слово правди. – 2014. – 13 лют. – С. 12.

Лідницька Р. Анатолій Бойко: «Я в постійному творчому пошуку» / Р. Лідницька // Рідне місто. – 2011. – 8 верес. – С. 7.

Наш земляк – рекордсмен // Слово правди. – 2015. – 26 листоп. – С. 3.

Палаєвська Т. Володимирський митець розгадує таємниці всесвіту: його називають волинським Фаберже / Т. Палаєвська // Сім'я і дім. – 2017. – 13 квіт. – С. 1, 8.

Солодуха А. Нові мотиви на виставці Анатолія Бойка / А. Солодуха // Слово правди. – 2013. – 7 лют. – С. 3.

Сомова Є. «Волинський Фаберже» – заслужений майстер народної творчості / Є. Сомова // Волинь-нова. – 2017. – 5 груд. – С. 4.

Анатолій Бойко творить дива з яєчної шкаралупи у майстерні Володимира-Волинського [Електронний ресурс] // Буг : сайт. – Режим доступу: <http://bug.org.ua/news/volodymyr/anatoliy-boyko>. – Назва з екрану.

Бойко Анатолій [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт. – Режим доступу: https://www.volart.com.ua/art/boyko_anatoliy. – Назва з екрану.

Волинський майстер виготовляє шедеври із яєчної шкаралупи та металу [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/society/volynskyu>. – Назва з екрану.

Волинський Фаберже: «Вивчив усі знаки, символи і коди з часів Трипілья» [Електронний ресурс] // Волинь пост : сайт. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/articles/1115-volynskyj-faberzhe-vyvchyv-usi-znaky>. – Назва з екрану.

СЕРПЕНЬ

2 СЕРПНЯ

**70 років від дня народження В. В. Москалюк (1950) –
заслуженого працівника культури України**

Валентина Василівна Москалюк – головний режисер Волинської обласної філармонії, заслужений працівник культури України. 50 років свого життя вона присвятила праці в закладах культури Волинської області.

Народилася В. В. Москалюк 2 серпня 1950 року в с. Підлозці Млинівського району Рівненської області. Валентина була активною, життєрадісною дівчиною, учасницею місцевої художньої самодіяльності. Однак її найбільшим захопленням були книги. У 1967 році після закінчення Торговицької середньої школи Валентина Москалюк вступила до Луцького культосвітнього училища на спеціальність «Бібліотечна справа». У 1969 році вона успішно закінчує училище і здобуває фах бібліотекаря-бібліографа. Як молодий спеціаліст їде за направленням у Локачинський район

Волинської області. Працює бібліотекаркою в Локачинській районній бібліотеці для дітей.

Бібліотечній справі Валентина Москалюк присвятила багато років свого життя. У професії бібліотекаря виявились її найкращі людські риси – розум, працьовитість, інтелігентність. У 1971 році вона переїздить до Луцька. Її запрошують на роботу у Волинську обласну дитячу бібліотеку на посаду завідувачки методичного кабінету бібліотеки. У 1973 році Валентину Василівну було переведено на посаду старшого інспектора по бібліотеках Волинського обласного управління культури. Її вчителями були знані і досвідчені працівники галузі культури – М. О. Царенко, Д. А. Поштарук, Г. П. Місан, М. С. Ярошук, В. М. Чеблін, А. П. Антонюк. Паралельно Валентина Москалюк навчається у Київському інституті культури імені О. Є. Корнійчука, де у 1975 році отримує диплом про вищу освіту.

Протягом 1985–1989 років В. В. Москалюк працює на різних посадах у закладах культури Волині. Вона була заступником директора обласного центру народної творчості, один рік – завідувачкою відділу Волинської обласної наукової медичної бібліотеки, протягом трьох років – помічником головного режисера з літературної частини Волинської обласної філармонії.

Упродовж з 1989 по 1998 ріки Валентина Василівна обіймала посаду завідувачки науково-методичного відділу Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки. Працюючи в бібліотеці, вона стала ініціатором та організатором цікавих науково-освітніх масових заходів, зокрема, циклу вечорів історичного портрета та літературно-мистецьких вечорів за участю артистів Волинської обласної філармонії під гаслом «Повернуті та незаслужено забуті імена».

У 1998–2004 роках В. Москалюк переходить на роботу до Луцького міського управління культури, де працює на посаді інспектора. Вона була автором сценаріїв і режисером-постановником багатьох масових заходів до державних і професійних свят, режисером шести міжнародних фестивалів «Поліське літо з фольклором», міських фестивалів хорових колективів, в організації яких яскраво проявилась її творча

особистість. Починаючи з 2002 року, Валентина Москалюк активно співпрацює з Волинською обласною організацією Української спілки ветеранів Афганістану. Лучанам запам'яталися вечори-реквієми, тематичні концерти, присвячені річницям виведення радянських військ з Афганістану, цікаво і професійно, проведені Валентиною Москалюк.

Особливо творчими для Валентини Василівни стали роки праці у Волинській обласній державній філармонії. За її сценаріями було проведено десятки свят та концертів. Виконані в її постановці свята з нагоди ювілеїв створення філармонії у 2000, 2010, 2015 роках, дозволили зібрати та систематизувати матеріал з історії та діяльності закладу культури, що знайшло реалізацію у виданні книги «Волинська обласна філармонія», яка вийшла друком до 75-річчя філармонії в 2015 році (керівники та автори проекту видання – С. І. Єфіменко та В. В. Москалюк). Як головний режисер філармонії В. В. Москалюк здійснила постановку багатьох концертів до Міжнародного дня музики, відкриття концертних сезонів філармонії «Магія музики» (2011–2013 рр.) та «А музика звучить» (2015), літературно-мистецьких вечорів, присвячених 140-річчю від дня народження Лесі Українки, 170-річчю Миколи Лисенка, 200-річчю Тараса Шевченка, 160-річчю Івана Франка, різноманітних тематичних концертів до державних та професійних свят.

За вагомий внесок у популяризацію досягнень національної культури в 1996 році В. В. Москалюк було присуджено обласну премію в галузі літератури, культури і мистецтва у номінації імені Миколи Куделі. Вона стала її першим лауреатом. Валентина Москалюк за свою подвижницьку працю в галузі культури Волині має різноманітні нагороди і відзнаки. Вона нагороджена значком «За отличную работу» Міністерства культури СРСР, медалями «За заслуги» III (2005), II (2010), I (2016) ступенів Української спілки ветеранів Афганістану, медаллю «За подвижничество в культуре» Українського Фонду культури (1997), багатьма почесними грамотами і подяками Волинської обласної ради, обласної державної адміністрації, Луцької міської ради і управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації.

9 листопада 2016 р. Валентині Василівні Москалюк присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Євгенія Ковальчук

Література:

Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту:
С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.

Волинь бібліотечна : довідник. – Луцьк, 2003. – 48 с.

Про В. В. Москалюк – с. 42.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 692 с.

Про В. В. Москалюк – с. 389

Москалюк Валентина Василівна: заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / авт. проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 363–368.

Живе мелодія у слові // Волинь. – 1995. – 20 квіт. – С. 2.

Штинько В. Свято поезії / В. Штинько // Волинь. – 1995. – 22 черв. – С. 2.

Ксендзук Е. 2 серпня 55 років від дня народження В. В. Москалюк (1950) – першого лауреата обласної премії імені Миколи Куделі / Е. Ксендзук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 88–89.

Москалюк Валентина Василівна [Електронний ресурс] // Волинська обласна філармонія : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynconcert.> – Назва з екрану.

28 СЕРПНЯ

**90 років від дня народження М. Я. Лейкіна (1930–2007) –
заслуженого вчителя Української РСР**

В освіті Волині Михайло Якович Лейкін займав особливе місце. Його знали і поважали керівники закладів освіти області, до нього їздили вчитися новопризначені завідувачі відділів освіти, до його думки дослухалися керівники освіти області та України.

Народився М. Я. Лейкін 28 серпня 1930 року в с. Ріпки Чернігівської області. Після закінчення школи у 1948 році рік працював вантажником у Чернігівському облкниготорзі. У 1949–1951 роках навчався у Чернігівському вчительському інституті, після закінчення якого за направленням прибув на роботу у Волинську область. Вже працюючи на Волині, заочно закінчив Ніжинський педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (1955 р).

Становленню та розвитку освіти Волині Михайло Якович віддав понад 55 років свого життя. Педагогічну діяльність розпочав з посади вчителя Холопичівської семирічної школи (1951–1952). У 1952 році обійняв посаду директора Ворончинської семирічної школи (1952–1954) Затурцівського району. Три роки поспіль працював завідувачем Затурцівського та Іваничівського районних відділів народної освіти (1954–1957). Зі створенням у жовтні 1958 року Нововолинського району був призначений завідувачем новоствореного відділу народної освіти. З 1963 року у зв'язку з адміністративною реформою очолив інспекцію по народній освіті при виконкомі Нововолинської міської ради депутатів трудящих, а з 1965 і до 1990 року керував розвитком освіти в місті як завідувач міського відділу народної освіти.

Він був здібним керівником, вмілим організатором освіти. За роки його роботи в місті було збудовано 12 шкіл, 18 дитячих дошкільних закладів, за кошти підприємств споруджено спортивну школу, табір праці і відпочинку на території Іваничівського району, триповерхове приміщення Палацу піонерів (з початку 90-х – Будинку школярів; з 2001 р. – Дитячо-юнацький центр учнівської молоді). На святкуванні 40-річчя Будинку школярів, ведучий так запросив до слова М. Я. Лейкіна: «У мальовничому

куточку Нововолинська великими вікнами кришталево сяє на сонці архітектурний ансамбль. Це – Будинок школярів, а вклала організаторські здібності, енергію в його будівництво людина, яку дуже поважає наш колектив. Ваша матеріальна підтримка й вимогливість – запорука нашого успіху, Михайле Яковичу». У будівництво кожного закладу освіти він вкладав свій час, ідеї та розум. Надзвичайно відповідальний сам Михайло Якович вимагав відповідального ставлення до своїх обов'язків від усіх, з ким йому доводилося співпрацювати: чи то з робітниками на будівництві шкіл, чи з керівництвом базових підприємств, чи з учнями в шкільному класі, чи з учителями на засіданні педагогічної ради або методичного об'єднання, чи з директорами навчальних закладів.

У відповідності з існуючими на той час нормативними документами, трудове і професійне навчання учнів було в основному організоване безпосередньо на базових підприємствах. На семи підприємствах міста було обладнано вісім навчальних ділянок на 175 робочих місць, де понад 1600 учнів навчали 21 майстер виробничого навчання. В жовтні 1964 року з ініціативи Михайла Яковича вперше в Нововолинську пройшов тиждень школи. У зміст програми тижня було вкладено чимало хисту та творчої думки. У десяти початкових та середніх школах міста відбулися зустрічі з шефами з різних підприємств міста: шахт, АТП, ДОКу, хлібозаводу, харчокомбінату та ін. Свято врожаю прикрасила виставка вирощеного учнями на пришкольніх ділянках та зустрічі з передовиками сільськогосподарського виробництва з навколишніх сіл. День підручника учні провели у бібліотеках, навчаючись ремонту книг. Цікаво відбулася зустріч вихованців школи-інтернату з депутатом Верховної Ради Української РСР бригадиром комбайнової бригади шахти № 5 Миколою Шимчуком. У свою чергу учні показали гостю школу, музей Тараса Шевченка, кімнату інтернаціональної дружби, розповіли про організацію різних конкурсів, ігор тощо. Шостий день тижня належав учителям. Трьом сім'ям педагогів були вручені ордери на квартири. Завершення тижня школи стало справжнім святом учнів на міському стадіоні «Шахтар»: художньо оформлена пантоміма, що розповіла про успіхи в навчанні учасників свята,

їх плани і наміри; виступи художньої самодіяльності, спортивні змагання, яскравий фейєрверк. І скрізь до проведення заходів встигав долучитися Михайло Якович.

Педагогічний колектив міста під керівництвом М. Я. Лейкіна неодноразово виходив переможцем в змаганні за кращу підготовку установ освіти до нового навчального року. Досвід організації фізичного виховання, створення необхідної матеріальної бази в школах міста вивчався Міністерством освіти України і був схвалений колегією Міністерства освіти СРСР. Управлінська діяльність відділу освіти неодноразово схвалювалася обласним відділом освіти та експонувався на виставці досягнень народного господарства України і в Центральному інституті перепідготовки педагогічних кадрів Міністерства освіти України. У 1988 році після фронтальної перевірки шкіл міста інспекцією Міністерства народної освіти УРСР відділ був відзначений на серпневій конференції вчителів як кращий в Україні.

У серпні 1990 року Михайло Якович вийшов на пенсію і переїхав до Луцька. Але неспокійне серце кликало до роботи. Колектив Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (ВІППО) збагатився досвідченим управлінцем, вмілим методистом та викладачем. З грудня 1990 року до січня 2007 року М. Я. Лейкін працював методистом відділу проблем управління та методичної роботи, старшим викладачем кафедри управлінської діяльності ВІППО. Його заняття зі слухачами курсів підвищення кваліфікації будувались на підґрунті плідного досвіду та постійної роботи над собою. Він був надзвичайно цікавим співрозмовником: розумним, тактовним, ерудованим. Де б не працював Михайло Якович, скрізь виявлявся його педагогічний талант та готовність ділитися своїми знаннями, ідеями та баченням шляхів втілення їх в життя.

М. Я. Лейкін двічі обирався делегатом з'їздів вчителів. Його було занесено до обласної Книги Пошани. Понад 30 років обирався депутатом місцевих рад різних років.

Трудові досягнення М. Я. Лейкіна відзначено нагородами: орденами Трудового Червоного Прапора і «Знак пошани», медаллю «За трудову відзнаку». В 1981 році йому було присвоєно почесне

звання «Заслужений вчитель Української РСР». Міністерством освіти СРСР його було нагороджено знаком «Отличник просвещения» та Почесною грамотою; Міністерством освіти України – знаком «Відмінник освіти» та кількома грамотами; обласною Радою народних депутатів – Почесними грамотами. Рішенням сесії міської ради № 29/18 від 16 грудня 2013 року йому присвоєно звання «Почесний громадянин міста Нововолинська» (посмертно).

Похований Михайло Якович Лейкін на міському кладовищі в смт Іваничі.

Галина Романчук

Література:

Лейкін М. Методичні рекомендації з питань інспектування управлінської діяльності (на допомогу інспектору шкіл та методисту) / М. Лейкін, М. Гуменюк. – Луцьк, 1997. – 14 с.

Лейкін М. Впровадження громадсько-державної форми управління школою – вимога часу / М. Лейкін // Пед. пошук. – 2003. – № 4 (40). – С. 24–25.

Лейкін М. Модернізація планування – важливий етап реформування школи / М. Лейкін // Пед. пошук. – 2001. – № 2 (30). – С. 16.

Лейкін М. Від уміння прогнозувати – до вміння передбачити майбутні дії в конкретних планах / М. Лейкін // Пед. пошук. – 2000. – № 3 (27). – С. 9–11.

Лейкін М. Урок повторення «Азбуки управління» / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1999. – № 3 (23). – С. 7–8.

Лейкін М. Уроки професійної майстерності в «Азбуці управління» / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1999. – № 4 (24). – С. 14–15.

Лейкін М. Деякі питання підготовки і аналізу уроку / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1998. – № 1 (17). – С. 25–26.

Лейкін М. На шляху до нової школи / М. Лейкін // Волинь. – 1996. – 12 листоп.

Лейкін М. Соціологічні і психологічні аспекти управління школою / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1996. – № 4 (12). – С. 12.

Лейкін М. Практичні кроки до співдружності / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1996. – № 1 (9). – С. 12.

Лейкін М. Обласна науково-практична конференція / М. Лейкін // Пед. пошук. – 1995. – № 6 (3). – С. 29.

Лейкін М. Удосконалюючи навчальний процес / М. Лейкін // Робітн. голос. – 1990. – 8 серп. – С. 2.

Лейкін М. Зимові канікули школярів / М. Лейкін // Рад. Волинь. – 1985. – 3 січ. – С. 2.

Лейкін М. Нове стає традицією / М. Лейкін // Рад. Волинь. – 1965. – 19 січ. – С. 3.

Лейкін М. Нововолинськ вітає юних / М. Лейкін // Рад. Волинь. – 1964. – 10 жовт. – С. 4.

Лейкін М. Професіоналізм – запорука успіху директора школи / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1998. – № 2/3 (18–19). – С. 42–44.

Лейкін М. Удосконалюючи інформаційне забезпечення і педагогічний аналіз, удосконалюємо управлінський процес / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1997. – № 4 (16). – С. 19–21.

Лейкін М. Організаційна діяльність в управлінні / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1997. – № 3 (15). – С. 14–15.

Лейкін М. Управлінське рішення. Яким йому бути? / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1997. – № 1 (13). – С. 26–29.

Лейкін М. Плануванню роботи школи – посилену увагу керівника / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1996. – № 1 (9). – С. 15–16.

Лейкін М. Управління з погляду на сучасну школу / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1995. – № 8. – С. 34–36.

Лейкін М. Управління з погляду на сучасну школу / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1995. – № 6 (3). – С. 27–29.

Лейкін М. На допомогу заступнику директора школи / М. Лейкін, М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1995. – № 5 (2). – С. 13–22.

Лейкін М. Перший серед сільських педагогів / М. Лейкін, Н. Дроботова // Пед. пошук. – 1998. – №1(17). – С. 5.

Кондратович О. Здійснюючи педагогічний всеобуч : з досвіду пед. пропаганди в закладах нар. освіти міста Нововолинська / О. Кондратович. – Луцьк, 1983. – 6 с.

Нововолинськ та околиці. Край шахтарської праці : іст.-публіцист. нариси. – Львів : Вид. дім УкрПОЛ, 2008. – 164 с.

Балик Н. І традиції, і новаторство / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1989. – 7 квіт. – С. 2.

Бойко І. Вирішує педагогічна майстерність / І. Бойко // Рад. Волинь. – 1969. – 31 серп. – С. 3.

Бойко І. Виховувати наполегливо, уміло / І. Бойко // Рад. Волинь. – 1963. – 30 серп. – С. 3.

Гаврилів Я. Творчої наснаги / Я. Гаврилів // Робітн. голос. – 1990. – 1 верес. – С. 1.

Грушка Є. Екзаменує життя / Є. Грушка // Рад. Волинь. – 1966. – 30 серп. – С. 2.

Жук Н. Семінар у Нововолинську / Н. Жук // Робітн. голос. – 1991. – 17 трав. – С. 1.

Калитенко В. Виховувати патріотів / В. Калитенко // Рад. Волинь. – 1972. – 17 берез. – С. 3.

Качур В. Велика радість гірників / В. Качур // Колос. – 1997. – 17 серп. С. 2.

Лісова А. Збутися б усім задумам, про які велась мова за «круглим столом» педагогів міста Нововолинська / А. Лісова // Робітн. голос. – 1991. – 9 січ. – С. 1.

Олійник М. Самодіяльна творчість вчителів / М. Олійник // Рад. Волинь. – 1957. – 16 квіт. – С. 4.

Почесні звання // Рад. Волинь. – 1981. – 24 лип. – С. 1.

Філатенко А. Добром зігріти дитячу душу / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1989. – 19 квіт. – С. 2.

ВЕРЕСЕНЬ

1 ВЕРЕСНЯ

**70 років від дня народження Г. М. Волошинської (1950) –
заслуженого вчителя України**

Ганна Михайлівна Волошинська народилась в селі Туропин Турійського району 1 вересня 1950 року. Зі шкільної парти мріяла

стати вчителем. Професію здобувала на біологічному факультеті Тернопільського педагогічного інституту.

У Вербській загальноосвітній школі I-II ступенів Володимир-Волинського району формувались грані її таланту.

Постійно самовдосконалювалась, опановуючи новітні досягнення сучасної педагогіки та психології, впроваджуючи їх у педагогічну діяльність. Вивчала досвід колег та кращих педагогів району, області, України. Фахова періодика завжди була на її робочому столі.

У шкільному кабінеті вчитель збирала та систематизувала роздатковий матеріал, працюючи за модульно-рейтинговою системою оцінювання знань учнів, що давало щорічні вагомі результати. Вихованці Ганни Михайлівни ставали переможцями районних та учасниками обласних олімпіад. Поряд із традиційним опитуванням використовувала взаємодоповнення та взаєморецензування, а також диференційовні картки-завдання, що робило уроки Ганни Михайлівни особливо цікавими та пізнавальними. Її досвід проведення уроку-подорожі у весняному лісі Волинського Полісся, описаний у газеті «Молода Волинь», активно використовувався педагогами області. Активно влаштовуючи екскурсії в природу, вчила учнів осмислювати екологічні явища, робити висновки про стан довкілля, розумно взаємодіяти з ним. Намагалася виховувати у дітей розуміння естетичної краси природи і на цій основі формувати моральні почуття обов'язку і відповідальності за її збереження. Вчителька власним прикладом спонукала учнів до природоохоронної діяльності, мотивувала до нових взаємостосунків з природою.

У 1993 році Ганна Михайлівна взяла участь у районному та обласному етапах Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» (у номінації біологія), де стала відповідно переможцем і лауреатом. Як писала її колега, вчителька Вербської неповної середньої школи Н. Юринець у районній газеті «Слово правди»: «такий успіх до Ганни Михайлівни прийшов тому, що вона дуже любить свою професію. І, зрозуміло, дітей. ... Ганна Михайлівна завжди весела, життєрадісна, вся в шкільних справах, постійно вдосконалює методику викладання хімії, біології...». На основі власного досвіду

Ганна Михайлівна розробила навчально-методичний посібник «Використання народознавчого матеріалу на уроках біології». Цей напрям її роботи вивчався Волинським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та знайшов відображення у виданні інституту «Анотований каталог передового педагогічного досвіду».

У 1993–1999 роках досвідчений педагог поєднувала вчительську роботу з нелегкими обов'язками директора школи, залишаючись для учнів, колег та батьків взірцем доброзичливості, принциповості та порядності. Вимоглива до себе і до оточуючих, завжди приходила на допомоги як учням і батькам, так і вчителям.

Про активність у громадському житті Ганна Михайлівна свідчить обрання її депутатом районної ради. Її праця відзначена чисельними відомчими нагородами. У 1994 році за значний особистий внесок у розвиток національної освіти, впровадження сучасних форм навчання і виховання молоді їй присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України».

Наталія Кот

Література:

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк : [Б. в.], 1995. – 28 с.

Про Г. М. Волошинську – с. 15.

Весна співає і чарує // Молода Волинь. – 1992. – 8 трав. – С. 5.

Обрано депутатів районної Ради // Слово правди. – 1994. – 2 лип. – С. 1.

Юринець Н. Учитель року / Н. Юринець // Слово правди. – 1993. – 30 берез. – С. 1.

7 ВЕРЕСНЯ

**65 років від дня народження О. П. Якимчука (1955) –
народного артиста України**

Олександр Якимчук народився 7 вересня 1955 року в місті Омську. З 1963 року живе у місті Луцьку. В 1972 році закінчив середню школу № 15, де активно брав участь у самодіяльності – грав у шкільних виставах та танцював у хореографічному колективі.

У 1972 році почав працювати у Волинському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка. Спочатку був монтувальником декорацій і виходив на сцену лише в якості учасника масових епізодичних сцен. У 1973–1975 роках служив у лавах Радянської Армії, де також активно брав участь у художній самодіяльності.

У 1975 році повертається до Луцька і працює на посаді артиста балету у Волинському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка. З 1980 року переведений на посаду артиста драми. Заочно закінчує Волинське державне училище культури і мистецтва та Рівненський інститут культури. У 1990 році отримав почесне звання «Заслужений артист України», у 2005 році – «Народний артист України».

За період роботи у театрі зіграв близько 150 ролей, був автором лібрето і віршів до вистав: «Славнозвісний 702-й», «Дами і гусари», художником-постановником вистав «Жахливе дівчисько», «Залізні солдати», «Пеппі Довгапанчоха». Здійснив постановку п'єси «Дорога Олена Сергіївна» зі студентами акторського факультету Волинського державного училища культури і мистецтва імені І. Стравінського. Виступав у ролі режисера, художника, автора перекладів пісень до вистави «Бременські музиканти». Ставив концерти, новорічні ранки, капусники.

Також Олександр Якимчук викладав у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (нині Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки), Волинському державному училищі культури і мистецтва, Волинському інституті економіки та менеджменту. Працював з самодіяльними театральними колективами міста Луцька та Волинської області – університетськими, колективами шкіл, закладів смт. Локачі та ін. Ще однією зі сторінок біографії актора була робота на Волинському державному телебаченні, де вів програму. Олександр Якимчук – активний учасник та ведучий масових заходів у місті та області. Також знімався в епізодичних ролях у кіно.

О. П. Якимчук зіграв багато цікавих ролей у виставах Волинського академічного обласного українського музично-

драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, серед них: Лісовик («Лісова пісня»), Кирило Петрович Шпак («Шельменко-денщик»), Максим («Неаполь – місто попелюшок»), Клавдій І («Химерна Мессаліна»), Зевс («Енеїда»), Корній Чуб («Різдвяна ніч»), Глейтюк («Циганка Аза»), Микола («Голоси...»), Михайло Юрша («Присмерк»), Вовк («Стережися Лева»), Хав'єр Гусман («Три ідеальні подружжя. Анатомія зради»), Платон («Століття Якова. Перше кохання»), Лейзер-Вольф («Шалом Алейну – мир нам»), Річард Уіллі («Номер 13. Неймовірні пригоди в готелі класу LUX»), Терешко («Суєта»), Возний («Наталка Полтавка»), Аттіліо («Циліндр»), Сват («Століття Якова: Перше кохання»), Луїджи Палья («Повернення в Соренто»), Голос Сищика («Бременські музиканти»). Він відбувся також як режисер і художник-постановник вистави «Бременські музиканти».

Валентина Машлай

Література:

Про відзначення державними нагородами України з нагоди 14-ї річниці Незалежності України : Указ Президента України : [присвоєно звання народний артист України Якимчуку Олександру Павловичу] // Культура і життя. – 2005. – 21 верес. – С. 1.

Якимчук Олександр Павлович : народний артист України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / авт. проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 261–263.

Відзначив ювілей народний артист України Олександр Якимчук // Луцьк. замок. – 2015. – 17 верес. – С. 5.

Гуменюк Н. Олександр Якимчук: «Без любові немає ні митця, ні мистецтва» / Н. Гуменюк // Віче. – 2005. – 24 берез. – С. 16.

Клімчук Л. Воїстину народний улюбленець / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2005. – 15 верес. – С. 3.

Клімчук Л. Творці новорічного настрою / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 29 груд. – С. 9.

Комарук О. Біла Борода і ...чорношкірий Санта Клаус / О. Комарук // Досвіт. зоря. – 2004. – 30 груд. – С. 1.

Лауреати [міжнародної премії ім. Володимира Винниченка – народний артист України Олександр Якимчук] // Уряд. кур'єр. – 2014. – 29 лип. – С. 10.

Лис В. І ювілей, і звання народного Олександра Якимчука / В. Лис // Волинь. – 2005. – 10 верес. – С. 3.

Моспанюк С. Світле свято – Новий рік / С. Моспанюк // Волин. губерні. відом. – 2000. – 28 груд. – С. 5.

Народний артист України Олександр Якимчук відзначив ювілей // Відомості. – 2015. – 17–23 верес. – С. 12.

Романюк Н. «Вийдеш на сцену – поклонися їй. Бо до тебе там народжувалися й вмирали великі артисти» / Н. Романюк // Віче-інформ. – 2015. – 26 лют. – 4 берез. – С. 9.

Філатенко А. Олександр Якимчук : «Театр для мене – це святе» / А. Філатенко // Волинь. – 2004. – 20 січ. – С. 5.

Шишко Л. «Після ролі Дядька здалося, що можу грати все» / Л. Шишко // Відомості. – 2008. – 24-30 січ. – С. 20.

Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Рівне : Ліста, 1997. – 365 с. *Про О. П. Якимчука – с. 209.*

Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Рівне : Зень О., 2011. – 385 с. *Про О. П. Якимчука – с. 380.*

Олександр Якимчук [Електронний ресурс] // Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка : сайт. – Режим доступу: <http://www.teatr.volyn.ua/artist/2>. – Назва з екрану.

І ювілей, і звання народного Олександра Якимчука [Електронний ресурс] // Волинь : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/12523-i-yuviley-i-zvannya-narodnogo-oleksandra-yakimchuka.html>. – Назва з екрану.

12 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження Є. С. Колодійчука (1940–2010) – українського письменника

Український письменник-гуморист, журналіст і пісняр Євген Сергійович Колодійчук народився 12 вересня 1940 року у с. Марія-Воля Володимир-Волинського району Волинської області. Закінчив Володимир-Волинську середню школу № 2.

У 1969 році Євген Колодійчук закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка.

Як журналіст він працює у київських виданнях: газеті «Молода гвардія» (1969–1972), у журналі «Україна» (1976–1986), у газетах «Наш час» (1992–1996) та «Урядовий кур'єр» у відділі сатири (1995–2007).

Творчість Євгена Сергійовича Колодійчука є багатогранною. Він є автором багатьох поетичних збірок на ліричну і гумористичну тематику, зокрема: «Рентабельний злодій» (1979), «Неонові штани» (1984), «Поцілунок опівночі» (1986), «Куди зникла жінка?» (1987), «Бульдог на курорті» (2003), «Куплю президента» (2004), «Чого ірже лошатко?» (2009), «Роса на серці» (2011).

Як письменник він видав ряд публіцистичних творів. Це – книги: «Диво зцілення» (1993), «Лікуймося добром (про народну та нетрадиційну медицину)» (2007), «Де і як лікують рак» (2010).

У своїй літературній творчості Євген Колодійчук використовував різні жанрово-видові форми творів: гумореска та гумористично-сатиристична повість. Він розробляв широке коло тем, серед яких народна і нетрадиційна медицина, наука, козацтво, народознавство, фольклор. У своїх творах письменник порушував проблеми сучасного села, екології, педагогіки, історії та культури.

Окремі твори Є. С. Колодійчука покладено на музику, зокрема Л. Бражниковою – «Володимире мій», «Сльозиться Луга».

У 1985 році Євген Сергійович Колодійчук став членом Національної спілки письменників України. За свою багаторічну плідну працю був відзначений літературними преміями у 2006 році – імені Остапа Вишні, у 2007 – імені Степана Олійника.

20 липня 2010 року після тяжкої хвороби Євген Колодійчук помер у Києві, не доживши до свого сімдесятиріччя. Поховали його на Волині – у с. Селець Володимир-Волинського району.

На сільській школі, яку закінчив Є. С. Колодійчук, розмістили меморіальну дошку про талановитого випускника – журналіста і письменника.

У 2012 році у м. Володимир-Волинський був заснований щорічний дитячий літературно-гумористичний конкурс «Колодійчукові роси». Його започаткували вдова письменника Жанна Колодійчук спільно з редакцією володимир-волинської газети «Слово правди» і районною бібліотекою. У конкурсі беруть участь обдаровані юні літератори шкіл міста Володимира-Волинського та району. Організатори творчого змагання ставлять за мету допомагати молоді виявляти літературні здібності, висловлювати свою любов до рідного краю, шану до власного коріння.

Зберігся творчий архів Є. Колодійчука, в якому є ще багато творів, які ніколи не були опубліковані.

За заповітом, вдова Євгена Колодійчука пані Жанна передала родинну бібліотеку Волинській ДОУНБ імені Олени Пчілки. Активну участь у перевезенні з Києва взяв письменник Іван Корсак.

Людмила Ланшина

Література:

Колодійчук Є. С. Бульдог на курорті : гумор і сатира / Є. С. Колодійчук. – Київ : Літопис-ХХ, 2003. – 69 с.

Колодійчук Є. С. Де і як лікують рак? / Є. С. Колодійчук. – Київ : Дія, 2010. – 151 с.

Колодійчук Є. С. Диво зцілення : розповіді з народознавства / Є. С. Колодійчук. – Київ : Укр. письменник, 1993. – 208 с.

Колодійчук Є. С. Куди зникла жінка? : гуморески, оповідання, повість / Є. С. Колодійчук ; худож. Б. О. Волобуєв. – Київ : Рад. письменник, 1987. – 221 с. : іл.

Колодійчук Є. С. Куплю президента : гумор і сатира / Є. С. Колодійчук. – Київ : Комбі ЛТД, 2004. – 252 с.

Колодійчук Є. С. Поцілунок опівночі : повісті, гуморески, оповідання / Є. С. Колодійчук ; худож. Р. Ф. Сахалтуєв. – Київ : Молодь, 1986. – 159 с.

Колодійчук Є. С. Рентабельний злодій : гуморески / Є. С. Колодійчук. – Київ : Молодь, 1979. – 96 с. – (Перша книга прозаїка).

Колодійчук Є. С. Роса на серці : вірші різних років / Є. С. Колодійчук. – Київ : Комп'ютерпрес, 2011. – 242 с.

Колодійчук Є. С. Чого ірже лошатко? : вірші для дітей дошкіль. та молод. шк. віку / Є. С. Колодійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 28 с. : іл.

Колодійчук Є. Автоінтерв'ю ; Як на війні ; Колись усе було ; Кульгпохід на порнофільм ; Гвалт, ріжуть! ; Кошмар ; Четверта влада / Є. Колодійчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 192–205.

Колодійчук Є. Найкрутіший детектив / Є. Колодійчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 168–174.

Колодійчук Є. Таємниці Волинської землі / Є. Колодійчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2006. – Вип. 6. – С. 25–34.

Колодійчук Є. Шацьке поозер'я : що залишимо нащадкам? / Є. Колодійчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2006. – Вип. 6. – С. 160–163.

Колодійчук Є. Била мене мати : сміхограй / Є. Колодійчук // Сіл. час. – 2001. – 18 лип.

Колодійчук Є. Дві гуморески / Є. Колодійчук // Літ. Україна. – 1996. – 21 листоп.

Колодійчук Є. Закон космосу / Є. Колодійчук // Київ. – 1994. – № 11/12. – С. 112–116.

Колодійчук Є. Нічний дзвінок : майже фантаст. повість / Є. Колодійчук // Київ. – 1990. – № 7. – С. 6–54.

Колодійчук Є. Плеті сам! / Є. Колодійчук // Віче. – 1995. – 13 січ.

Колодійчук Є. Подзвонюй... : гумореска / Є. Колодійчук // Літ. Україна. – 1984. – 5 трав.

Колодійчук Є. Хто винен / Є. Колодійчук // Літ. Україна. – 2005. – 31 груд. – С. 4.

Киба Я. Відомі і знамениті жителі / Я. Киба // Володимирщина: минувшина і сучасність : іст.-економ. і краєзн. вид. / Я. Киба. – Луцьк, 2017. – С. 209–259.

Скорик М. Колодійчук Євген Сергійович / М. Скорик // На пожарищі власного серця. Студентський бунт – рік 1965 / М. Т. Скорик. – Київ, 2019. – С. 241–247.

Булавіна А. «Хочеться, щоб до світлиці мого дядечка приходила не тільки родина, а й шанувальники його таланту» / А. Булавіна // Місто вечірнє. – 2019. – 30 трав. – С. 1,5.

Гусак Л. Євген Колодійчук у рідні місця завітав з подарунками / Л. Гусак // Слово правди. – 2009. – 2 листоп. – С. 3.

І знову Колодійчуковий конкурс для юних літераторів // Слово правди. – 2013. – 7 берез. – С. 12, 14 берез. – С. 16, 21 берез. – С. 12.

Колодійчуковий конкурс для юних літераторів // Слово правди. – 2012. – 26 квіт. – С. 2.

Лучканина Л. Волинь Євгена Колодійчука / О. Лучканина // Літ. Україна. – 2011. – 22 верес. – С. 7.

Мазурок Д. Гумористи продовжують справу земляка / Д. Мазурок // Слово правди. – 2012. – 4 жовт. – С. 14.

Мельник В. Був добрим і гострим на слово : на Волині вшанували Євгена Колодійчука / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2011. – 28 верес. – С. 17.

Надюкова І. І знову блисне Колодійчукова роса / І. Надюкова // Слово правди. – 2011. – 28 квіт. – С. 3.

Надюкова І. Пісенна дорога Євгена Колодійчука / І. Надюкова // Слово правди. – 2018. – 20 верес. – С. 2.

Надюкова І. Творчий конкурс пам'яті земляка відкриває шлях юним літераторам / І. Надюкова // Літ. Україна. – 2018. – 4 жовт. – С. 3.

Перебийніс Н. Сміється, плаче і співає / Н. Перебийніс // Літ. Україна. – 2013. – 3 січ.

Недоспівані пісні гумориста Євгена Колодійчука // Слово правди. – 2010. – 9 верес.

Рік із болючою рососою на серці // Слово правди. – 2011. – 14 лип. – С. 12.

Сташенко О. «Він не дожив два місяці до звання генія...» / О. Сташенко // Літ. Україна. – 2010. – 14 жовт. – С. 2.

Царства небесного і слави земної – Євгенові Колодійчуку : [некролог] // Літ. Україна. – 2010. – 5 серп. – С. 2.

Власенко І. М. Колодійчук Євген Сергійович / І. М. Власенко // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2014. – Т. 14 : Кол- Кос. – С. 72.

Євген Колодійчук // Письменники України : біобіогр. довід. – Київ, 2006. – С. 190.

Був добрим і гострим на слово [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр : сайт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/buv-dobrim-i-gostrim-na-slovo>. – Назва з екрану.

Виставку пам'яті Євгена Колодійчука відкрили у місті над Лугою [Електронний ресурс] // Волинь : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.-iati>. – Назва з екрану.

Євген Колодійчук [Електронний ресурс] // Володимир-Волинський інформаційний портал : сайт. – Режим доступу: <http://mistovechirne.in.ua/tag>. – Назва з екрану.

16 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження О. В. Ілюшика (1945 – 2018) – заслуженого працівника культури України

Олександр Ілюшик народився 16 вересня 1945 року у селі Дроздні Ковельського району Волинської області у сім'ї інтелігентів. Мати, Валентина Трохимівна – філолог, працювала вчителем української мови і літератури. Батько, Василь Петрович – обдарований музикант, диригент, інструменталіст; працюючи вчителем співів у селі Тойкут на Ковельщині, де жила родина, зумів організувати зі своїх учнів чудовий хор, а з односельчан – ансамбль трістих музик. Тож не дивно, що його музичні здібності успадкував син.

Свій фах Олександр здобував спершу в Львівському музично-педагогічному училищі, а з 1973 року, після викладання в музичній школі у м. Ковелі – у Київському інституті культури. Тут, у Києві, юнак знайшов свою суджену – однокурсницю Світлану Матвієнко, з якою їх на все життя поєднали кохання, диригентсько-педагогічне покликання і захоплення українською народною піснею.

У 1977 році дипломований спеціаліст приїздить на рідну Волинь і працює викладачем хорових дисциплін відділу народного пісенного мистецтва Луцького культосвітнього училища. А у 1979 році його запрошують на посаду хормейстера у Волинський народний хор.

Знаний творчий колектив Волині, який було розформовано урядовим указом ще у 1959 році, на той час переживає своє друге народження. У 1978 році до Луцька переїздить народний артист України, видатний майстер українського хорового співу, композитор і диригент Анатолій Пашкевич, який береться за цю нелегку справу. Він розпочинає організаційну діяльність із пошуку талановитих кадрів. Було оголошено конкурс на посаду хормейстера, в процесі якого з кількох кандидатів обрали молодого перспективного фахівця Олександра Ілюшика.

Перший досвід роботи у філармонії став для нового хормейстера справжньою школою гарту. «Нелегкі то були часи, – згадує дружина і колега Олександра Васильовича, Світлана Кузьмівна Ілюшик, – ми, молоді ентузіасти, тоді ще не мали власної квартири – доводилось наймати, умови були важкі. В пошуках нового житла тимчасово опинились на вулиці якраз перед відповідальною гастрольною поїздкою. І Анатолій Максимович Пашкевич буквально настояв, щоб ми переїхали до нього, де нам довелося прожити близько чотирьох місяців...». Подружжя назавжди зберегло почуття вдячності і глибокої поваги до людини, яка була «вимогливим наставником, чудовим колегою і турботливим батьком».

Праця у творчому тандемі з Анатолієм Пашкевичем виявилася для Олександра Ілюшика плідною. Адже саме тоді формується програма творів, які згодом стануть візитною карткою Волинського народного хору, його «золотим фондом». Триває напружений

робочий процес, в ході якого блискучі фахові навички молодого диригента, його знання особливостей структури і мелодики народної пісні, режим напружених репетицій творять справжнє диво: хорові голоси звучать як одне ціле. Досягнення ідеальної ансамблевості, широкої шкали динамічних відтінків і техніки вокальної майстерності виводять колектив на новий виконавський рівень, котрий дозволяє значно розширити сценічний репертуар. Уже незабаром вперше прозвучать твори Анатолія Пашкевича, котрі скоро стануть знайомими і улюбленими: «Виростеш ти, сину» (сл. В. Симоненка), «Світязь», «Мамина вишня», «Фронтіві побратими» і, звичайно ж, славетна «Пісня про Волинь» (сл. Д. Луценка). Запам'ятаються шанувальникам і перші вокально-хореографічні композиції: «Ми з Волині», «На Івана, на Купала», «Волинські притупи», «Гопак». Справжнім виконавським успіхом стануть концертні номери а capella: «Як була я дай у матінки свої» (українська народна пісня, обробка А. Пашкевича) і «Заграй, моя сопілонько» (обробка М. Стефанишина). А твір А. Пашкевича «Реве та стогне Дніпр широкий» (сл. Т. Шевченка) люди будуть слухати стоячи, оваціями дякуючи хору і диригентові за їх високе мистецтво виконання.

Наступним етапом творчої біографії Олександра Ілюшика стала праця на педагогічній ниві. З 1985 року він пов'язав своє життя з Луцьким культосвітнім училищем, де викладав цілий ряд предметів: «диригування», «постава голосу», «розшифровка народних пісень», «аранжування», «навчальна практика». З того ж часу очолив народний хор училища, який під його керівництвом став незмінним учасником звітних концертів не лише установи, а й області. За понад 30 років викладацької діяльності Олександр Васильович виховав цілу плеяду учнів, які нині по всіх куточках України продовжують справу вчителя в якості хормейстерів та артистів відомих національних колективів. Ряд молодих талановитих випускників класу Ілюшика нині є гордістю вокальної групи Волинського народного хору.

Окремою сторінкою діяльності Олександра Ілюшика стала справа популяризації української народної пісні в самодіяльних колективах Волині. Очолювані ним хор працівників Луцького

підшипникового заводу та хор лікарів Волинської обласної психіатричної лікарні (с. Липини) успішно концертували на сценах області та України. Понад 20 років Олександр Васильович керував народною хоровою капелою «Лісова пісня» Луцької територіальної організації УТОС, учасниками якої були незрячі люди. Титанічні зусилля хормейстера увінчалися неабияким успіхом – капела неодноразово отримувала призові місця на Всеукраїнському музичному огляді-конкурсі УТОС (м. Євпаторія), успішно гастролювала в Україні, Польщі, Білорусії.

За роки концертної діяльності колективи під началом видатного диригента виконували кращі зразки хорової музики відомих українських композиторів: М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича та інших. Цей ряд поповнили авторські твори самого Олександра Ілюшика: «Гетьте, думи, ви хмари осінні!», «Калинонька» (сл. Лесі Українки), «Сини», «Волинські вечори», «Мамина коса» (сл. І. Чернецького), «Село Журавлини» (сл. О. Шуміка), «Україно моя» (сл. Байди), обробки українських народних пісень «Розкопаю гору», «Коло млина, коло броду», «Журба за журбою», «Доню моя молодая», «Попід мостом, мостом», духовний піснеспів «Богородице Діво, радуйся».

За значний особистий внесок у розвиток національної культури Олександр Васильович Ілюшик удостоєний звання заслуженого працівника культури України. Його плідну багаторічну працю неодноразово відзначено почесними грамотами Міністерства культури України, обласної та міської рад, Волинського коледжу культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського.

27 вересня 2018 року передчасно від важкої хвороби Олександр Ілюшик пішов з життя. Його справу нині продовжують члени родини, обдаровані й співочі. Так само віддано викладає народно-пісенне мистецтво у їх із чоловіком рідному коледжі дружина, Світлана Кузьмівна Ілюшик. Лунають в різних куточках світу українські традиційні пісні у виконанні фольклорних гуртів м. Луцька, якими керує старша донька Оксана Годлевська. Успішно навчається на відділі вокалу Київського національного інституту мистецтв перший онук Остап Годлевський.

Маєстро залишив по собі світлу пам'ять і значну творчу спадщину. А його вдячні учні-випускники у численних колективах прагнуть досягти такого рівня виконавської майстерності, який би дозволив з гордістю сказати: «Я вчився у Ілюшика!»

Людмила Завада

Література:

Волинське державне училище культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського / ред. Д. Головенко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 56 с.

Про О. В. Ілюшика – с. 43.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. Уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про О. В. Ілюшика – с. 147–150.

Барановська В. На зустріч із піснею / В. Барановська // Луцьк. замок. – 2002. – 28 листоп.

Єфімов С. Ода мужності / С. Єфімов // Віче. – 2001. – 3 трав.

Ричук Ю. У «Лісової пісні» – ювілей / Ю. Ричук // Аверс-прес. – 2004. – 19 лют.

Заслужені працівники культури України [Електронний ресурс] // Луцька міська рада : сайт. – Режим доступу: <https://www.google.com>. – Назва з екрану.

Народне пісенне мистецтво [Електронний ресурс] // Волинський коледж культури і мистецтв ім. І.Ф. Стравінського : сайт. – Режим доступу : <http://www.vkkm.lutsk.ua/narodne%20pisenne.html>. – Назва з екрану.

У Рожище завітала хорова капелла [Електронний ресурс] // Рожищенська районна державна адміністрація : сайт. – Режим доступу: <http://www.rozhadm.gov.ua/1new/item/2687-u-rozhyshche-zavitala-khorova-kapella>. – Назва з екрану.

ЖОВТЕНЬ

9 ЖОВТНЯ

**60 років від дня народження І. А. Ольховського (1960) –
українського журналіста та письменника**

Іван Андрійович Ольховський народився 9 жовтня 1960 року в селі Вижгів Любомльського району Волинської області. Навчався у Вижгівській восьмирічній школі, згодом у Володимир-Волинському педагогічному училищі імені А.Ю. Кримського, яке закінчив у 1980 році. В цей період з'являються його перші публікації у місцевій пресі.

У 1980–1985 роках Іван Ольховський продовжував здобувати освіту на факультеті журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Із грудня 1984 року він працював на посаді кореспондента, відповідального секретаря Броварської міськрайонної газети «Нове життя», згодом – у республіканському дитячому тижневику «Зірка». У 1990–1994 роках був депутатом Київської обласної ради. В цей час займається громадсько-політичною роботою, був заступником голови, начальником інформаційного центру Київської обласної організації Народного Руху України.

У 1992–1994 роках Іван Ольховський перебував на посаді кореспондента, заступника головного редактора газети «Гарт», деякий період працював провідним спеціалістом у зв'язках із засобами масової інформації Київської облдержадміністрації. У 1993 році виступив співавтором сценарію художньо-публіцистичного фільму «Море і Україна», створеного на кіностудії «Дана».

У 1995–2002 роках І. Ольховський був головним редактором газети «Патріот України». В цей час він паралельно друкував свої вірші в літературному альманасі «Криниця», журналі «Київ». У 2002 році вірші побачили світ окремою збіркою під назвою «Меланхолія».

У 2003–2004 роках Іван Олександрович працював головним редактором видання «Українська газета», а у 2005–2007 роках

він – редактор тижневика «Українська газета плюс». Входив до журі конкурсів авторської пісні «Українська хвиля» (Суми, 2003), «Тернова струна» (Кривий Ріг, 2003), Всеукраїнського молодіжного фестивалю поезії та авторської пісні «Відкриті небеса» (Київ, 2006). Із 2008 року І. А. Ольховський працює головним редактором газети «Час Руху».

Паралельно з журналістською діяльністю Іван Ольховський багато уваги відводить питанням історії України ХХ століття. Він є автором передмов до книг спогадів Тараса Бульби-Боровця «Армія без держави» та Юрія Тютюнника «Спогади генерал-хорунжого», нарисів про відомих діячів національно-визвольного руху в роки Другої світової війни Юрія Ступницького, Порфира Антонюка, Олексія Брися, політв'язнів Данила Шумука, Івана Покровського тощо. У 2006 році окремою книгою вийшло його історико-документальне дослідження «Боротьба за незалежність України на Броварщині».

І. Ольховський є також відомим фахівцем із питань українсько-польських відносин на Волині у роки Другої світової війни. Його книга «Кривава Волинь», присвячена українсько-польському протистоянню на теренах Любомльського, Шацького, Гурійського районів, є першою спробою системно дослідити означену проблему та об'єктивно підійти до неї. Від 2018 року дослідник продовжує працювати над даним питанням у рамках міжнародного проекту «Жертви українсько-польського протистояння 1939–1947 років», започаткованого Українським католицьким університетом.

У 2015 році побачила світ книга Івана Ольховського «Засновник УПА (1941–1943). Непрочитані сторінки життєпису Тараса Бульби-Боровця», роком пізніше – документальний нарис «Як виникла УПА».

Сьогодні Іван Ольховський є учасником багатьох міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, присвячених новітній історії України, активним громадським діячем.

Юрій Фініковський

Література:

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 1: Українсько-польське протистояння на теренах Любомльського та Шацького районів у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2008. – 248 с.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 2: Українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2011. – 342 с.

Ольховський І. А. Засновник УПА (1941–1943). Сторінки непрочитаного життєпису Тараса Бульби-Боровця / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2015. – 334 с.

Ольховський І. Як виникло УПА / І. Ольховський. – Біла церква : Білоцеркв. кн. фабрика. – 32 с.

Ольховський І. Діяльність переспівського та рожищенського відтинків Армії Крайової (криптоніми «Стохід», «Коло») Ківерцівського округу АК (1942–1944) / І. Ольховський // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці Незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2018. – С. 551–557.

Ольховський І. Коли виникла Українська Повстанська Армія? / І. Ольховський // «Зродились ми великої години...» ОУН і УПА / упоряд., авт. передм. В. Кіпіані. – Харків, 2016. – С. 152–159.

Ольховський І. Українсько-польське протистояння на території Любомльського та Шацького районів у 1939–1945 роках / І. Ольховський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 137–147.

Ольховський І. Хто розгромив загін УПА імені Богуна («Січ»)? / І. Ольховський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф. присвяч. 730-й річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-й річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 401–405.

Ольховський І. Коли і як виникла УПА / І. Ольховський // Укр. культура. – 2018. – № 1. – С. 6–15.

Ольховський І. Отаман із Полісся / І. Ольховський // Україна молода. – 2018. – 7 берез. – С. 11.

Ольховський І. Терен – доля Покровських : маловідомі сторінки історії / І. Ольховський // Наше життя. – 2007. – 15 лют. – С. 2 ; 17 лют. – С. 2 ; 24 лют. – С. 3 ; 3 берез. – С. 2.

В'ятрович В. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна / В. В'ятрович. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2016. – 304 с.

Про І. А. Ольховського – с. 213.

Корнійчук Н. Ф. Дослідження Івана Ольховського / Н. Ф. Корнійчук // Корнійчук Н. Ф. Ой, ти розрив-трава... Польсько-українське протистояння на Волині у 40-х рр. XX століття / Н. Ф. Корнійчук. – Луцьк, 2015. – С. 181–183.

Коширець С. Досліджуючи правду абсурдної війни / С. Коширець // Слово правди. – 2019. – 30 трав. – С. 5.

Досліджуючи правду абсурдної війни [Електронний ресурс] // Слово правди : сайт. – Режим доступу: <http://slovopravdy.com.ua>. – Назва з екрану.

Іван Ольховський [Електронний ресурс] // Історична правда : сайт. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/authors/52120b95c27b8/>. – Назва з екрану.

Ольховський Іван Андрійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

17 ЖОВТНЯ

100 років від дня народження Ю. О. Стельмашука (1920–1945) – організатора відділів УПА на Волині

Юрій Стельмашук народився 17 жовтня 1920 р. у с. Коршів, тепер Луцького району Волинської області в сім'ї українського селянина Олександра Стельмашука і росіянки Пелагеї Юр'євої. У сім'ї було ще троє дітей – Ганна, Ніна та Левко. Юрій навчався у місцевій сільській початковій школі, пізніше у с. Несвіч. У 1935–

1939 рр. пройшов курс навчання у Луцькій українській гімназії. У ці роки брав активну участь у роботі нелегального націоналістичного гуртка. Разом з двоюрідним братом Степаном у травні 1939 р. був арештований польською поліцією за підозрою у співпраці з ОУН, однак через відсутність доказів їх відпустили. Юрій повернувся у Коршів, де у вересні-листопаді працював секретарем сільради. За одними даними, у цей же час навчався у Львівському університеті, за іншими – з грудня 1939 р. здобував освіту в Луцькому фізико-математичному ліцеї. З огляду на можливий арешт органами НКВС у січні 1940 р. нелегально перейшов радянсько-німецький кордон та осів у м. Грубешів. Перехід був нелегкий: до кордону потрібно було добиратися багnistими теренами, де місцеві жителі копали торф, обминати прикордонні застави. Завдяки Українському комітетові допомоги біженцям і полоненим отримав аусвайс та продовжив навчання у Холмській гімназії, закінчивши її в грудні 1940 р.

У цей час Юрій Стельмашук приєднався до місцевого осередку юнацької ланки ОУН. Відтепер і надалі у підпільному середовищі він буде відомий під псевдами «Грім», «Рудий», «Кайдаш». До підпільної боротьби долучилася і його сестра Ганна. У травні 1941 р. разом з подругами, підпільницями ОУН, вона загинула у нерівному бою проти енкавеєсівців у с. Вишків біля Луцька. А їхніх батьків перед самим початком німецько-радянської війни депортували в Омську область.

Юрій дуже швидко ввійшов у вир національно-визвольної боротьби. На самому початку 1941 р. перебував у с. Вілька Угруйська на Грубешівщині, де мав створити осередок ОУН, однак захворів та повернувся до м. Холм. У березні 1941 р. у Кракові встановив зв'язок з революційним Проводом ОУН і пройшов вишкіл організаційних референтів ОУН у с. Турковичі Грубешівського повіту. Наприкінці травня 1941 р. закінчив військову школу для підготовки командних кадрів у німецькому м. Бранденбург та був скерований на військові розвідувально-диверсійні курси в м. Нойгаммер.

Повернувшись до Кракова на початку літа 1941 р., Юрій Стельмашук отримав нове завдання. У складі розвідувально-

диверсійної групи 14–16 червня 1941 р. був переправлений у м. Ужгород, а звідти таємно перекинутий в Славський район Львівської області. Другого липня він прибув до Львова, звідки за пропозицією Василя Кука («Юрка Лемеша») відправився з Похідною групою ОУН у м. Житомир. Щоб уникнути роботи перекладачем у начальника оперативної групи гестапо Кальзена, був відправлений В. Куком до Рівного з поштою для Я. Стецька. У серпні 1941 р. приїхав у Луцьк і був призначений військовим референтом обласної молодіжної організації ОУН «Січ», яка при німцях спочатку діяла легально. З вересня перебував на нелегальному становищі, мешкав у Коршеві.

У грудні 1941 – січні 1942 рр. Юрій Стельмащук був військовим референтом Луцької округи, в лютому – березні 1942 р. – Ковельської округи ОУН. Протягом першої половини 1942 р. проводив три військові вишколи з активом ОУН, внаслідок яких, зокрема у Луцьку, було підготовлено 60 осіб, а в Ковелі – 100. З квітня 1943 р. призначений командиром загону «Озеро». Разом із іншими відділами УПА 25 березня 1943 р. звільняв від німців селище Колки, а в серпні – місто Камінь-Каширський.

Восени 1943 р. Ю. Стельмащук був призначений командиром запілля військової округи «Турів», що охоплювала Володимирщину, Луччину, Ковельщину, Берестейщину. Під його керівництвом і за особистої участі групи повстанців неодноразово зав'язували бої з партизанами І. Федорова, німцями та поляками. Наприкінці грудня 1943 р. за наказом Дмитра Клячківського («Клима Савура») загін «Рудого» був розділений на 3 групи по 500–600 осіб і отримав завдання перейти лінію фронту для боротьби з Червоною Армією. Оскільки зв'язок з Центральним проводом ОУН був втрачений, то у тил червоноармійців Ю. Стельмащук зміг перейти навесні 1944 р. на чолі невеликого загону. У червні того ж року у с. Бущині він зустрівся з боївкою Седлищанського району, залишками загонів Тихона Зінчука («Кубіка») та Климука («Криги»). В результаті цього він сформував загін чисельністю 250 бійців.

У вересні 1944 р. Юрій Стельмащук зустрівся з «Климом Савуром» у Клевані, де отримав призначення на посаду командувача З'єднаних груп УПА-Північ «Завихост» (З'єднані групи № 33).

27 грудня, коли «Рудий» повертався у Камінь-Каширський, відбулося зіткнення охорони штабу із загonom внутрішніх військ поблизу хутора Ями на Рафалівщині Рівненської області. У цей же час, як перший заступник крайового провідника Івана Литвинчука («Дубового») він брав участь у нараді крайового активу ОУН у Володимирецьких лісах, у селі Великі Луки. На цій нараді вирішувалося питання реорганізації УПА – призначення людей, розподіл країв, план роботи. Ю. Стельмашук, будучи командиром з'єднання «Завихост», повинен був перейти в підпілля і готуватися до майбутніх боїв.

У середині січня 1945 р. «Рудий» захворів на тиф і 26 січня важкохворим був схоплений оперативниками НКДБ та енкавеесівцями поблизу с. Яйно (нині Піщане) Камінь-Каширського району. Референтом СБ Панасом Ковальчуком («Петром») планувалося його визволення з місцевої в'язниці та через розконспірацію операцію довелося припинити. 28 січня Ю. Стельмашука доправили до Луцька, а звідти етапували до Рівного. 8–9 лютого 1945 р. його допитував особисто заступник наркома внутрішніх справ УРСР Тимофій Строкач.

Думки істориків про свідчення «Рудого» розходяться. Одні вважають, що він пішов на співпрацю з енкавеесівцями. Так, за версією І. Марчука та Я. Антонюка, саме його свідчення дали можливість визначити місце перебування «Клима Савура», внаслідок чого той 12 лютого 1945 р. загинув на Оржівських хуторах поблизу Клевая на Рівненщині. Крім того, «Рудий» проводив упізнання в Рівному тіла «Клима Савура». Його дані згадуються, як основні в оперативних донесеннях НКВС, спогадах Т. Строкача, щоденникових записах Івана Литвинчука («Дубового») та ін. Під його іменем вийшли звернення з закликом до повстанців виходити з повинною, а протягом 12–22 квітня 1945 р. він виступав на пропагандистських мітингах у містах Луцьку, Ковелі, Каміні-Каширському, багатьох селищах і селах Волині.

Проте є інша версія щодо розвитку і значення цих подій. Історик С. Рябенко вважає, що свідчення Ю. Стельмашука не були визначальними під час підготовки операції на Оржівських хуторах, а, відповідно, він не причетний до знищення «Клима Савура». Його

ім'я як основного інформатора про місце перебування останнього, на думку дослідника, з'явилося внаслідок конкуренції між райвідділами НКВС і НКДБ. Справа в тому, що «Рудий» перебував у руках енкавеєсців, а поштовх для проведення операції, начебто, дали свідчення секретного інформатора «Павла», які ще 5 лютого отримали кадебісти. Заради справедливості варто згадати, що зустрічаються спогади сучасників, у яких вказується, що на допитах він тримався мужньо і нікого не видав.

Як би там не було, але за свою участь у національно-визвольній боротьбі Ю. Стельмащук постраждав. У червні 1945 р. проти нього порушили кримінальну справу, а 6 серпня Військовим трибуналом військ НКВС Київської області засудили до розстрілу. За одними даними вирок виконано 25 серпня, за іншими – 5 жовтня в Лук'янівській в'язниці. У 1990-х рр. розглядалася справа про реабілітацію Ю. Стельмащука, але за висновком Генеральної Прокуратури України від 6 травня 1996 р., він не був реабілітований.

Олександр Мельник

Література:

Антонюк Я. Літопис УПА Український визвольний рух у постатях керівників. Волинська та Брестська області (1930–1955). Т. 13 / Я. Антонюк ; відпов. ред. Й. Потічний. – Торонто ; Львів : Літопис УПА, 2014. – 1069 с.

Про Ю. О. Стельмащука – с. 630.

В'ятрович В. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна / В. В'ятрович. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2016. – 304 с.

Про Ю. О. Стельмащука – с. 93–95.

Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України / В. Г. Дмитрук. – Вид. 2-ге змін. та допов. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 724 с.

Про Ю. О. Стельмащука – див. Іменний покажчик.

Ковальчук В. Діяльність ОУН (б) і Запілля УПА на Волині й південному Поліссі (1941–1944 рр.). Т. 7. / В. Ковальчук. – Торонто ; Львів : Літопис УПА, 2006. – 505 с.

Про Ю. О. Стельмащука – див. Іменний покажчик.

Коханська Г. З Україною у серці : споми́ни. Т. 9. / Г. Коханська. – Торонто ; Львів : Літопис УПА, 2008. – 397 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Літопис УПА. Воєнна округа УПА «Буг»: документи і матеріали 1943–1952. Т. 12 / упоряд.: В. Мороз, О. Вовк. – Київ; Торонто: Літопис УПА, 2009. – 797 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Літопис УПА. Воєнна округа УПА «Буг»: документи і матеріали 1943–1952. Т. 13. / упоряд.: В. Мороз, О. Вовк. – Київ; Торонто: Літопис УПА, 2009. – 1229 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Літопис УПА. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля 1943–1944: документи і матеріали. Т. 2. / упоряд.: О. Вовк, І. Павленко. – Київ; Торонто: Літопис УПА, 1999. – 723 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Літопис УПА. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля 1944–1946: документи і матеріали. Т. 8. / упоряд.: О. Вовк, С. Кокін. – Київ; Торонто: Літопис УПА, 2006. – 1448 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Маршрути поколінь: путівник героїчними стежками УПА на Волині / ред., упоряд. Л. Бондарчук. – Луцьк: Терен, 2011. – 79 с.

Фото Ю. О. Стельмашука – с. 35.

Марчук І. В. Командир УПА-Північ Дмитро Клячківський – «Клим Савур»: монографія / І. В. Марчук. – Рівне, 2009. – 168 с.

Про Ю. О. Стельмашука – с. 29, 36–37.

Ніколаєва Н. Уляна Крюченко – «Оксана» / Н. Ніколаєва. – Торонто; Львів: Літопис УПА, 2013. – 126 с.

Про Ю. О. Стельмашука – див. Іменний покажчик.

Україна–Польща: важкі питання: матеріали II Міжнар. семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках. Т. 1/2. / ред. М. Кучерепа. – Варшава, 1998. – 245 с.

Про Ю. О. Стельмашука – с. 110.

Вавренчук М. Патріотів славні імені // Вірні присязі. Учасники національно-визвольного руху Рожищенський район, Волинська область (1917–1960) / М. Вавренчук. – Луцьк, 2017. – С. 18–37.

Вельма М. Завершальний етап боїв за визволення Ковельщини від фашистських загарбників / М. Вельма // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині:

матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 198–202.

Егорова-Сасовська В. Волинь – твердиня українського духу / В. Егорова-Сасовська // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 198–208.

Калюх Є. Медична служба в загонах УПА / Є. Калюх // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : міжнар. іст.-краєзн. конф. присвяч. 730-ій річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 384–387.

Данилюк В. Таємниця пісні «І знову кров...» / В. Данилюк // Волин. газ. – 2019. – 15 серп. – С. 8.

Беземський Г. Командиру округи було двадцять три / Г. Беземський // Волинь. – 1997. – 14 жовт. – С. 3.

Беземський Г. Загинули в бою за землю свою / Г. Беземський // Слава праці. – 2006. – 17 жовт. – С. 3.

Козак М. «Сенсація» сумнівної проби: Я стверджую : Юрій Стельмашук (псевдо «Рудий», «Кайдаш») не зрадив Кліма Савура! / М. Козак // Нар. трибуна. – 1992. – 6 черв. – С. 1.

Островець В. А гине народ! / В. Островець // Полісся. – 2003. – 7 жовт. – С. 3.

Пам'ять: вшанували полковника УПА Юрія Стельмашука // Волинь. – 2002. – 3 жовт. – С. 1.

Потапенко Г. 3 нагоди відкриття пам'ятного знака / Г. Потапенко // Віче. – 2002. – 3 жовт. – С. 2.

«На підставі показань Рудого». Чи був насправді зрадником волинський командир УПА? [Електронний ресурс] // Історична

правда : сайт. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/59a487ca27934>. – Назва з екрану.

«Рудий» у полоні. Як чекісти намагались використати командира УПА до і після смерті [Електронний ресурс] // Історична правда : сайт. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/5a33e0b77c4aa>. – Назва з екрану.

Стельмашук Юрій Олександрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

21 ЖОВТНЯ

70 років від дня народження О. М. Середюка (1950) – українського історика, публіциста та громадського діяча

Олександр Миколайович Середюк народився 21 жовтня 1950 року у м. Гайсин, що на Вінниччині, в робітничій сім'ї. Свою трудову діяльність розпочав у 1965 році. Після закінчення Ладижинського технікуму механізації сільського господарства працював у колгоспі на Вінниччині. У 1969–1971рр. служив у частинах морської авіації Балтійського та Тихоокеанського флотів. Після закінчення у 1977 році Львівського державного університету імені Івана Франка, працював старшим науковим співробітником Волинського краєзнавчого музею.

3 грудня 1978 року на запрошення дирекції Волинської державної сільськогосподарської дослідної станції почав працювати над створенням нового музею у Рокинівському будинку культури. 5 лютого 1979 року було відкрито перший зал Музею історії сільського господарства Волині у селищі Рокині. О. М. Середюк є автором тематико-експозиційних планів цікавої та оригінально оформленої стаціонарної експозиції музею, розміщеної у семи залах, площею понад 500 квадратних метрів. У 1983 році Колегія Міністерства культури України присвоїла музею почесне звання народного.

З 1989 року за власною ініціативою директор музею Олександр Середюк розпочав роботу над створенням музею-скансену. Першим етапом стало створення на території Рокинівського

дендропарку експозиції просто неба – «Козацького зимівника», площею понад 15 гектарів. Олександр Миколайович відшукав, перевіз і встановив, зберігши від руйнування та зникнення, понад 10 стародавніх архітектурних споруд, зокрема вітряний млин, курну хату 1875 року, дводільну поліську хату, кузню з ковальським міхом, клуню, хлів-стодолу, льох, дровітню, збудував дерев'яну церкву. Він відтворив справжній «козацький зимівник», придбавши за власний кошт коней та іншу свійських тварин. У 2010 році відшукав унікальну хату 1804 року, що знаходилась у с. Острів'я Шацького району, та перевіз її в музей.

Олександр Миколайович започаткував вивчення й відтворення родинного суспільного життя українців, відтворення українських народних обрядів у музеї. Це захоплює відвідувачів музею, розвиває у них живе сприйняття архівного матеріалу та переносить в атмосферу попередньої епохи. Нині директор музею продовжує розширення експозиції просто неба, споруджуючи на площі 15 гектарів «Волинську Січ».

Ще одним напрямком роботи музею стало вивчення феномену вітчизняної історії – українського козацтва. Олександр Миколайович Середюк займається вивченням і дослідженням історії козацтва. Разом зі своїми козаками-побратимами заснував Молодіжну громадську організацію «Школа козацького гарту», в якій є вчителем бойового Гопака.

Олександр Миколайович щиро відданий ідеї української державності. З 1989 року він – член Народного руху України. Вперше в Україні в 1990 році створив експозиційний зал «Історія української державності». Написав і видав брошуру «Символіку не обирають, її успадковують».

Вагома науково-краєзнавча та просвітницька робота О. М. Середюка. Він – автор понад 50 наукових праць на історичну та краєзнавчу тематику, актуальних публіцистичних творів, 25 книг та більше сотні різноманітних статей. За останні роки вийшли друком його книги: «Скарбниця історії Волині» (1998 р.), «Експропріація» (2002 р.), «SOS» (2004 р.), «Рокині – Рукині, руки, що творять» (2009 р.), «Лицарі Сонця» (2006 р., 2008 р.), «Козак – не пияк» (2010 р.), «РУХ – Рятуйте Україну, хлопці» (2011 р.),

«Майдан» (2014 р.), «Україна – хроніка подій: від Майдану – до АТО» (2015 р.), «Злий геній – вождь тероризму» (2015 р., 2017 р.), «Воїн і Вчитель» (2015 р.), «Мамай – український Спаситель» (2017 р.), «Ленін – злий геній, вождь тероризму» (2017 р.), «Український рік. Історія, традиції, звичаї, сценарії проведення свят» (2018 р.).

Олександр Миколайович Середюк – відомий в Україні та на Волині громадсько-політичний діяч. Він – активний учасник Помаранчевої революції та революції Гідності, з перших днів якої був мобілізований українським козацтвом. Він неодноразово обирався депутатом Рокинівської селищної ради, а у 2006 році – депутатом Луцької районної ради.

О. Середюк має активну життєву позицію, веде здоровий спосіб життя. Він захоплюється біоінформаційними технологіями оздоровлення, туризмом, склав залік «Альпініст СРСР», брав участь у сходженні на гору Ельбрус.

О. М. Середюк став лауреатом обласної премії імені Леоніда Маслова (1999 р.) та Республіканської Премії Національної спілки краєзнавців України імені Героя України Михайла Сікорського (2016 р.). За плідну працю неодноразово нагороджувався Почесними відзнаками Волинської обласної ради та обласної державної адміністрації, грамотами Міністерства культури і туризму України. Постановою Козацької Ради України нагороджений медаллю «Козацької Слави» та срібним хрестом «Козацької Слави».

Олександр Вернидубов

Література:

Середюк О. Актуальні проблеми захисту інтелектуальної власності працівників культури, музеїв, освіти, мистецтв і науки : метод. рек. / О. Середюк, О. Максимович. – Луцьк, 2016. – 40 с.

Середюк О. Ангел України / О. Середюк. – Луцьк : [б. в.], 2007. – 71 с.

Середюк О. М. Ангел-хранитель : політ. портрет / О. М. Середюк. – Луцьк : [б. в.], 2002. – 40 с.

Середюк О. М. Експропріація : як повернути наші вклади і збільшити пенсії / О. М. Середюк. – Луцьк : [б. в.], 2002. – 76 с.

Середюк О. Козак Мамай – український Спаситель. Козаки-характерники Байда і Сірко / О. Середюк, С. В. Лис. – Київ : ФОП Стебеляк, 2017. – 80 с.

Середюк О. М. Козак – не пияк, бо справжній козак знає Бойовий Гопак: іст.-публ. нарис / О. М. Середюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 46 с.

Середюк О. М. Крила з минулого / О. М. Середюк. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волин. обл. друк. по пресі, 1990. – 11 с.

Середюк О. Ленін. Злий геній – вождь тероризму : наук.-іст. дослід. / О. Середюк ; худож. В. Кратюк. – Київ ; Луцьк : ФОП Стебляк, 2017. – 640 с.

Середюк О. М. Лицарі Сонця : іст. нарис / О. М. Середюк. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 432 с.

Середюк О. М. Майдан : публ. ст. / О. М. Середюк. – Луцьк : АРТстудія, 2015. – 264 с.

Середюк О. Радіація чи «радіофобія»? Журналістське розслідування Чорнобильської катастрофи 1986 рок / О. Середюк. – Нововолинськ : Оснастка, [2018]. – 39 с.

Середюк О. М. Рятуйте Україну, хлопці! : публ. ст. / О. М. Середюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 164 с.

Середюк О. М. Скарбниця історії : інформ.-реклам. путів. по нар. музею історії сіл. госп-ва Волині. – Луцьк : [б. в.], 1990. – 38 с.

Середюк О. М. Скарбниця історії Волині : іст.-краєзн. нарис про нар. музей історії сіл. госп-ва Волині / О. М. Середюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 124 с. : іл.

Середюк О. М. SOS : публіцистика / О. М. Середюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 296 с.

Середюк О. М. Україна. Хроніка подій: від майдану – до АТО / О. М. Середюк. – Київ : Стебеляк, 2015. – 340 с.

Середюк О. М. Український рік. Історія, традиції, звичаї і обряди : сценарії проведення свят / О. М. Середюк. – Київ, 2018. – 383 с.

Середюк О. Юлія : політ. портрет Ю. В. Тимошенко / О. Середюк. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 225 с.

Рокині – Рукині (руки, що творять) : іст.-краєзн. нарис / за ред. О. Середюка. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 312 с.

Середюк О. Відроджуємо касту воїнів / О. Середюк // Волинь – край козацький : матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзн. / ред.: Г. Бондарук, О. Дем'янюк, П. Олешко. – Луцьк, 2018. – С. 88–95.

Середюк О. Пам'ять на віки (пам'яті Г. О. Гуртового) ; Вітряних млинів скелети : (з історії старовинного млина. За матеріалами музейної експедиції) / О. Середюк // І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвяч. пам'яті Григорія Гуртового : матеріали І Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народження Григорія Гуртового / відпов. за вип. А. Силук ; ред. О. Трофімчук. – Луцьк, 2014. – С. 40–44, 163–165.

Середюк О. 12 червня 60 років від дня створення Волинської державної обласної сільськогосподарської дослідної станції Інституту сільського господарства Західного Полісся Національної академії аграрних наук України (1956) / О. Середюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 161–165.

Середюк О. М. Дві долі – дві недолі ; Довгий час я не знав... ; Німці покаялись... / О. М. Середюк // «Прорив» : мала волин. антол. / упоряд. О. Добко. – Луцьк, 2013. – С. 291–297.

Середюк О. 2 лютого 85 років від дня народження П. С. Теслюка (1931) – українського вченого-агронома / О. Середюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 54–57.

Середюк О. М. «Задушили свою матір власними руками» (про зруйнування Січі) ; Школа лицарства та відваги (про формування і виховання воїна) / О. М. Середюк // «Берестецька битва – відгомін боротьби за віру Христову» : зб. тез наук.-практ. конф. присвяч. 1025 річниці Хрещення Русі, 365-річниці початку Визвольної війни 1648–1657 років, 362-ій річниці Берестецької битви / упоряд.: Л. Галабуз, О. Борисюк. – Рівне, 2013. – С. 180–200, 200–207.

Середюк О. Козацьке бойове мистецтво в музеї / О. Середюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 192–195.

Середюк О. Козацька слава чи могили? : до питання про Берестецьку битву 1651 року / О. Середюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Волинь – край козацький : матеріали 1-ої та 2-ої Всеукр. наук.-практ. конф. з питань збереження й дальшого розвитку козацьких традицій, на базі Музею історії сільського господарства Волині – скансену. – Луцьк, 2010. – Вип. 36. – С. 56–60.

Середюк О. Проблемні питання функціонування і розвитку музею історії сільського господарства Волині-скансену / О. Середюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 79–81.

Середюк О. М. Скарбниця історії Волині / О. М. Середюк, О. Малахівський // Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 28–29.

Середюк О. Україна у колоніальному ярмі / О. Середюк // Перевесло : альманах / Обл. Асоціація незалеж. волин. письмен. ім. Павла Чубинського. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 294–335.

Середюк О. Бомба повільної дії / О. Середюк // Укр. Слово. – 2019. – 12 жовт.–24 жовт. – С. 14–16.

Середюк О. Бойовий гопак у Канаді / О. Середюк // Укр. Слово. – 2015. – 11–17 листоп. – С. 8–9.

Середюк О. Броніслав Котвіцький – лауреат пісенного фестивалю / О. Середюк // Слава праці. – 2018. – 13 лип. – С. 8.

Середюк О. Весна іде – мир несе / О. Середюк // Укр. Слово. – 2018. – 14–27 берез. – С. 14–15.

Середюк О. Відроди мужність і силу своїх предків / О. Середюк // Слава праці. – 2018. – 19 жовт. – С. 2.

Середюк О. Він був легендою України... / О. Середюк // Слава праці. – 2018. – 30 серп. – С. 4.

Середюк О. Вогонь Перуна / О. Середюк // Волин. газ. – 2018. – 28 черв. – С. 7.

Середюк О. Волинський бард – лауреат Всеукраїнського фестивалю 2018 року / О. Середюк // Укр. Слово. – 2018. – 4–25 лип. – С. 17.

Середюк О. Волинський козак на Мазурах / О. Середюк // Слава праці. – 2019. – 31 трав.–6 черв. – С. 5 ; 7–13 черв. ; 14–20 черв. – С. 5.

Середюк О. Волинь і Україна втратила академіка української картоплі / О. Середюк // Слава праці. – 2018. – 11 трав. – С. 6.

Середюк О. «Грошей нема і не буде. Трохи є, але тільки для мене...» / О. Середюк // Укр. Слово. – 2019. – 12 верес.–24 верес. – С. 13.

Середюк О. По сакральних та історичних місцях – 2019 / О. Середюк // Укр. Слово. – 2019. – 28 серп.–11 верес. – С. 18–19.

Середюк О. Презентація книги «Ленін – злий геній, вождь тероризму» / О. Середюк // Укр. Слово. – 2018. – 23 трав.–5 черв. – С. 17.

Середюк О. Рятуємо пам'ятки народної архітектури / О. Середюк // Слово Просвіти. – 2016. – Ч. 29. – С. 15.

Середюк О. Свій парк – своїми руками! / О. Середюк // Слава праці. – 2019. – 31 жовт. – 6 листоп. – С. 8.

Середюк О. 1200 кілометрів – дорогами України / О. Середюк // Слава праці. – 2019. – 5–11 верес. – С. 2 ; 19–25 верес. – С. 5 ; 3–9 жовт. – С. 5 ; 10–16 жовт. – С. 5.

Поліщук М. Козак і краєзнавець. Біографічна розповідь про Середюка Олександра Миколайовича з нагоди ювілею : біогр. нарис / М. Поліщук. – Рокині : б. в., 2010. – 104 с.

Рогова О. Волинський краєзнавець Олександр Миколайович Середюк / О. Рогова // Волинський музейний вісник : наук. зб. / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 206–208.

Антонюк Ю. Український шлях до справедливості / Ю. Антонюк // Слава праці. – 2015. – 6 серп. – С. 5.

Дідик О. Горохівчан зацікавила творчість Олександра Середюка / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2018. – 25 жовт. – С. 8.

Козак і науковець // Діалог. – 2011. – 5 трав. – С. 14.

Особистості : цей невгамовний Олександр Середюк // Волинь-нова. – 2010. – 2 листоп. – С. 2.

Рижук Т. Олександр Середюк воскрешає минуле / Т. Рижук // Слава праці. – 2011. – 23 серп. – С. 11.

Рогова О. Премії Михайла Сікорського – волинським краєзнавцям / О. Рогова // Слава праці. – 2016. – 27 жовт. – С. 6.

Рокинівський дон-Кіхот: 40 років будує Музей-скансен // Слава праці. – 2019. – 17–23 трав. – С. 8.

Стасюк С. Самурай по-українськи : волинський характерник ходить по склі, лежить на цвяхах і вміє розганяти хмари / С. Стасюк // Аверс прес. – 2010. – 25 листоп. – С. 4.

Цимбалюк Є. У поході козак – не пияк... / Є. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2012. – 1–7 берез. – С. 16.

Криштапюк Л. 21 жовтня 60 років від дня народження О. М. Середюка (1950) – волинського краєзнавця, директора Музею історії сільського господарства Волині / Л Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 103–106.

Олександр Середюк – засновник унікального Музею історії сільського господарства Волині [Електронний ресурс] // День : сайт. – Режим доступу: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/zhitlo-muz-u-selishchi-rokini>. – Назва з екрану.

Середюк Олександр Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>. – Назва з екрану.

«Рокинівський Дон Кіхот» – Лауреат Республіканської Премії [Електронний ресурс] // Волинська газета : сайт. – Режим доступу: <http://volga.lutsk.ua/view>. – Назва з екрану.

26 ЖОВТНЯ

70 років від дня народження В. С. Лиса (1950) – українського письменника і журналіста

Володимир Лис з'явився на світ Божий на мальовничому поліському хуторі поблизу села Згорани Любомльського району 26 жовтня 1950 року. Наступного року разом з батьками з волі

влади опинився у придніпровських степах, де й зробив свої перші кроки українською землею. Після повернення на Волинь набув чисто згоранської прописки – батьки незабаром переселилися в село, де й отримав атестат про середню освіту. Служив в армії. Закінчив факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка (1977). Журналістську стежу ще до армійської служби розпочинав у редакції Любомльської районки. Потім була робота в кількох інших районних газетах – на Хмельниччині, Херсонщині, Рівненщині, завідував літературною частиною Рівненського обласного музично-драматичного театру, працював у багатотиражці, в обласній волинській молодіжці. Найбільше років – понад три десятиліття журналістської праці – віддав обласній газеті «Волинь».

Наприкінці 1980-х років одним з перших на Волині почав висвітлювати боротьбу прогресивної громадськості за демократичні перетворення і здобуття незалежності України, історію національно-визвольного руху в краї. Був членом обласної комісії з надання статусу ветеранів ОУН-УПА, заступником голови громадської ради Луцька. Переможець багатьох журналістських конкурсів, в тому числі – «Любіть Україну», «Професіонал». За перемогу у Міжнародному конкурсі матеріалів на політичні і військові теми був нагороджений поїздкою у штаб-квартиру НАТО. Визнавався «Людиною року Волинського краю» у номінації «Професіонал року» (2004), кавалер ордена «За заслуги» III ступеня (2009), нагороджений Грамотою Верховної Ради України

Прозаїк, драматург, публіцист. Член Національної спілки письменників України з 2004 року та Асоціації українських письменників з 2002 року. У 1970–1980-і роки дебютував як драматург, освоював секрети драматургії і театрального мистецтва в лабораторіях молодого драматурга і молодого театрального критика при Спільноті письменників України і Українському театральному товаристві. П'єси ставилися на сценах театрів України, на Українському радіо, а п'єси для дітей «Квітка з чарівної рукавички» і «Господар нашого двору» – у Луцьку, (перша у Волинському облмуздрамтеатрі імені Тараса Шевченка, а друга у Волинському обласному театрі ляльок). Комедію «Одруження

Козюлькіна» поставив театр-студія Волинського Національного університету імені Лесі Українки «Синій птах». Шлях до прози розпочався з перемоги в республіканському конкурсі на кращий твір про молодь за повість «Там, за порогом» (1985). Видав понад два десятки книг, у тому числі – вісімнадцять романів.

Лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (2007), Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди (2011), літературно-мистецької премії імені Олеся Гончара (2015). Тричі ставав лауреатом Всеукраїнського конкурсу «Коронація слова», 2008 року отримав Гран-прі цього ж конкурсу за роман «Острів Сильвестра», а 2010 – премію «Гранд-Коронація» за роман «Століття Якова». За «Століттям Якова» телестудія «1+1» зняла чотирисерійний телефільм (2015), а Волинський обласний музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка поставив спектакль «Століття Якова. Перше кохання» (2015). Переможець Всеукраїнського конкурсу радіоп'єс (2007, I премія за п'єсу «Полювання на брата»). Як зазначив лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Михайло Слабошпицький, «Романи і повісті Володимира Лиса – безпрецедентне і глибоке явище в українській літературі, він один з майстрів психологічного роману».

Яна Лис

Література:

Лис В. С. Айстри на зрубі : роман / В. С. Лис. – Київ : Рад. письменник, 1991. – 239 с.

Лис В. Володимир Лис про Сократа, Данила Галицького, Фернандо Магеллана, Ісаака Ньютона, Шарлотту, Емілі, Енн Бронте / В. Лис. – Київ : Грані-Т, 2008. – 136 с.

Лис В. С. В'язні зеленої дачі : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2019. – 272 с.

Лис В. Господар нашого двору : п'єса / В. Лис. – Київ : Вид-во М-ва культури України, 1992. – 32 с.

Лис В. С. Графиня : роман / В. С. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 188 с.

Лис В. С. Діва Млинища : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2016. – 368 с.

Лис В. С. Жінка для стіни : роман / В. С. Лис. – Тернопіль : Богдан, 2012. – 184 с. – (Український детектив).

Лис В. С. І прибуде суддя : роман / В. С. Лис. – Київ : Факт, 2004. – 288 с.

Лис В. С. І прибуде суддя : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2018. – 240 с.

Лис В. С. Іван і Чорна Пантера : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2012. – 320 с.

Лис В. С. Із сонцем за плечима. Поліська мудрість Пелагеї / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2014. – 240 с.

Лис В. С. Камінь посеред саду : роман / В. С. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 224 с.

Лис В. С. Країна гіркої ніжності : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2015. – 368 с.

Лис В. С. Маска : роман / В. С. Лис. – Львів : Кальварія, 2002. – 320 с. – (Коронація слова).

Лис В. С. Маска : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2012. – 317 с.

Лис В. С. Місяць, обмитий дощем : кн. малої прози / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2017. – 352 с.

Лис В. С. Місяць, обмитий дощем : кн. малої прози / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2018. – 352 с.

Лис В. Обітниця : роман / В. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2019. – 352 с.

Лис В. С. Острів Сильвестра : роман / В. С. Лис. – Харків : Фоліо, 2009. – 220 с.

Лис В. С. Острів Сильвестра : роман / В. С. Лис. – Харків : Фоліо, 2012. – 217 с.

Лис В. Про Сократа, Данила Галицького, Фернандо Магеллана, Ісаака Ньютона, Шарлотту, Емілі, Енн Бронте / В. Лис. – Київ : Грані-Т, 2008. – 136 с.

Лис В. С. Продавець долі : роман / В. С. Лис. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2002. – 304 с.

Лис В. Романа / В. Лис ; Стяжкіна О. Купуйте бублики / О. Стяжкіна. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2001. – 224 с.

Лис В. С. Соло для Соломії : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2013. – 368 с.

Лис В. С. Соло для Соломії : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2014. – 368 с.

Лис В. С. Стара холера : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2018. – 272 с.

Лис В. С. Століття Якова : роман / В. С. Лис. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2010. – 236 с.

Лис В. С. Століття Якова : роман / В. С. Лис ; авт. передм. О. Забужко. – 4-е вид., стер. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2016. – 240 с. : іл.

Лис В. С. Таємна кухня погоди : кн. нар. синоптика / В. С. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 80 с.

Лис В. Там, за порогом : повість / В. Лис ; Хотимчук Є. Батькова хата : оповідання / Є. Хотимчук. – Київ : Молодь, 1989. – 286 с.

Лис В. С. Щоденники Ієрихар. Ваза : роман, повість / В. С. Лис. – Тернопіль : Богдан, 2012. – 160 с. – (Горизонти фантастики).

Гуменюк Н. П. Охоронець для янгола : радіоп'єса / Н. П. Гуменюк ; Лис В. С. Полювання на брата : радіоп'єса / В. С. Лис. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 108 с.

Лис В. Випробування і вершини Анатолія Дімарова / В. Лис // Наш Дімаров. Статті. Інтерв'ю. Спогади. Листи. Присвяти / упоряд. Є. Н. Дімарова. – Київ, 2016. – С. 123–126.

Лис В. Долі, біль і мужність. Пером і словом Петра Боярчука : передмова / В. Лис // Боярчук П. О. Душа болить і... воскресає: творчий спадок Петра Боярчука / П. О. Боярчук ; упоряд. Г. Ступак. – Житомир, 2017. – С. 4–6.

Лис В. С. Дорога 1429–2014 / В. Лис // Ода до радості : зб. оповідань. – Харків, 2014. – С. 197–267.

Лис В. Слово на згадку : передмова / В. Лис // Махонюк А. П. Зірка пливе до світанку : поезії / А. П. Махонюк. – Луцьк, 2017. – С. 5–8.

Лис В. Тарас Шевченко та образотворче мистецтво : оренбурзький період / В. Лис // Укр. мова та літ. – 2015. – № 5. – С. 33–39.

Лис В. Український поет у ролі монаха в Нью-Йоркському барі / В. Лис // Павлюк І. З. Інтимне дихання епохи : ст., рец., інтерв'ю (1994–2010) / І. З. Павлюк. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 402–405.

Лис В. Як Литва може посприяти нам у євроінтеграції? / В. Лис // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 303–305.

Лис В. Дитина війни : новела / В. Лис // Березіль. – 2015. – № 1/2. – С. 3–12.

Лис В. Діва Млинища : розділи з роману / В. Лис // Дзвін. – 2016. – № 7. – С. 62–109.

Лис В. Заручник Максим Рильський : мартиролог шістдесятих / В. Лис // Київ. – 2017. – № 9/10. – С. 159–166.

Лис В. Нові пісні старих птахів : укр. радіоп'єса : можливості відродженого жанру / В. Лис // Дніпро. – 2011. – № 1. – С. 96–97.

Лис В. Троє видатних і загадкових / В. Лис // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2013. – № 4/19. – С. 148–161.

Думи і песні Валыні : творы паэтау і прозаікау на беларускую мову. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Володимира Лиса в перекладах на білоруську мову – с. 186–192.

Бородіца С. Рецепція прози Володимира Лиса в сучасному українському літературознавстві / С. Бородіца // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – № 1 (326) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 80–85.

Боярчук П. Урожай в саду життя письменника Володимира Лиса / П. Боярчук // Світязь : альм. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 212–215.

Володимир Лис // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 170–185.

Корнелюк Д. Лис Володимир Савович / Д. Корнелюк // Вогонь держання : іст.-релігієзн. нариси / Д. П. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 216–217.

Манзак І. Транспозиція самостійних частиномовних класів у сферу іменника : на матеріалі творів Володимира Лиса / І. Манзак // Scripta manent : молод. наук. вісник ін-ту філолог. та журналіст. : зб. наук. пр. / уклад. Л. Б. Лавринович. – Луцьк, 2017. – Вип. 4. – С. 23–25.

Мохнюк І. Історична та художня правда в романі «Століття Якова» Володимира Лиса / І. Мохнюк // Волинь і волиняни в історії та культурі України : зб. тез наук. дослідж. слухачів наук. тов. Волин. обл. МАН. – Луцьк, 2018. – 240 с.

Мохнюк І. В. Трансформація життєвої правди в художню : до історії реалізації задуму роману «Століття Якова» Володимира Лиса / І. В. Мохнюк // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-прак. конф. 22 листоп. 2018 р. / упоряд., ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 68–71.

Пазюк М. Парцельовані конструкції простого речення в романі В. Лиса «Соло для Соломії» / М. Пазюк // Scripta manent : молод. наук. вісник ін-ту філолог. та журналіст. : зб. наук. пр. / уклад. Л. Б. Лавринович. – Луцьк, 2017. – Вип. 4. – С. 29–30.

Поліщук Я. Пан і бранець часу : про «Століття Якова» Володимира Лиса) / Я. Поліщук // Ревізії пам'яті : літ. критика / Я. О. Поліщук. – Луцьк, 2011. – С. 87–98.

Скорина Л. Навіщо Володимирові Лису лаври фантаста? / Скорина Л. // Позапростір : зб. наук.-фантаст. текстів / ред-упоряд. П. Коробчук. – Луцьк, 2013. – Вип. 4. – С. 101–106.

Брюховецька Л. Волинське Полісся дочекалося... / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2017. – № 1. – С. 10–11.

Вербич В. Надія Гуменюк і Володимир Лис: спільна творча доля під знаком таланту / В. Вербич // Укр. літ. газ. – 2018. – 26 січ. – С. 8–9.

Михайло Сидоржевський: «Якщо ми будемо консолідами, діятимемо в інтересах спілки і Господь буде з нами – здолаємо

труднощі»: текст виступу голови Нац. спілки письменників України М. Сидоржевського перед делегатами Х з'їзду письменників України // Літ. Україна. – 2018. – 29 листоп. – С. 1, 4–5, 6–7.

Ольшевський І. Віртуоз короткої прози / І. Ольшевський // Літ. Україна. – 2018. – 13 верес. – С. 14.

Сорока П. З далін і знов докруз / П. Сорока // Дзвін . – 2018. – № 4. – С. 13–70.

Омельковець Р. Фітономени як засіб увиразнення текстів Володимира Лиса / Р. Омельковець // Лінгвостилістичні студії : наук. журн. / ред. С. К. Богдан. – Луцьк, 2017. – Вип. 7. – С. 112–119.

Коробчук П. Й. Лис Володимир Савович / П. Й. Коробчук // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 17 : Лег–Лощ. – С. 199.

Лис Володимир Савович // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 36–37.

Лис С. 26 жовтня 60 років від дня народження В. С. Лиса (1950) – українського письменника і журналіста / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 109–112.

Художній світ Володимира Лиса: традиційність, помножена на сенсацію [Електронний ресурс] // ЛітАкцент : сайт. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2018/12/19/hudozhniy-svit-volodimira-lisa>. – Назва з екрану.

Лис Володимир Савович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

ЛИСТОПАД

7 ЛИСТОПАДА

**75 років від дня народження М. І. Черенюка (1945–2001) –
українського художника, педагога і музейника**

Микола Іванович Черенюк народився 7 листопада 1945 року в селі Замлиння Любомльського району на Волині в селянській родині. У 1952 році вступив до першого класу Замлинської початкової школи. Повоєнні труднощі, розкуркулення та сім років сталінських таборів для батька Івана Романовича спонукали сім'ю переїхати до обласного центру – міста Луцька. Пережите сформувало у малого Миколи твердий і допитливий характер, працелюбність і цілеспрямованість у досягненні мети, стійкий, патріотично налаштований світогляд. Мати і старший брат всіляко сприяли розвитку творчих здібностей підлітка. У 1957 році Миколу зараховують до Республіканської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка у Києві. Проте життєві обставини не дали можливості втілити мрію про класичну художню освіту. Натомість в 1963 році він закінчив у Луцьку 11 класів загальноосвітньої середньої школи № 1 та дитячу художню школу. У 1964–1973 роках навчався на факультеті журналістики Українського поліграфічного інституту імені І. Федорова у м. Львів, де здобув спеціальність редагування масової літератури. Відбувши у 1964–1967 роках службу в армії, у 1976–1982 роках навчався на заочному відділенні факультету графіки, де освоїв фах художника-графіка.

Трудову діяльність розпочав у 1963 році робітником на Луцькому приладобудівному заводі. По закінченні навчання в інституті з 1973 року працював в редакції газети «Світло Жовтня» на посаді кореспондента. Згодом був прийнятий науковим співробітником у відділ народних музеїв Волинського краєзнавчого музею. Із створенням у 1973 році Картинної галереї (тепер – Художній музей у Луцьку – відділ Волинського краєзнавчого музею) у 1974 році стає її завідувачем. 1988–1997 роки Микола Черенюк присвятив розвитку художньої освіти в Луцьку, спочатку на посадах завуча і викладача Луцької дитячої художньої

школи, а з 1994 – викладача рисунку, живопису, історії мистецтва у Луцькому вищому технічному училищі № 2, де впроваджував кращі вітчизняні педагогічні методики та національні традиції. Останні роки життя присвятив Картинній галереї на посаді очільника та власній творчості.

5 червня 2001 року на 56-му році життя після тривалої важкої хвороби Миколи Черенюка не стало. Похований на Луцькому кладовищі в с. Гаразджа.

Перша велика персональна виставка митця (68 творів) була організована в Луцьку лише у 2004 році. З 2011 року на його батьківщині у с. Замлиння, проходить щорічний Міжнародний пленер іконопису.

Микола Іванович посів помітне місце в історії культури та освіти міста Луцька, Волині та України. Він виплекав одну із перших, поряд із львівською, в західному регіоні картинну галерею: впровадивши прогресивний вітчизняний та європейський досвід, створив науково обґрунтовану, естетично виважену, емоційно багату художню експозицію, представивши в хронологічному порядку не досить насичену колекцію музею, відібравши раритетні твори знакових митців світових та українських мистецьких напрямків та шкіл. Широко проілюструвавши основні етапи та закономірності розвитку живопису, графіки та скульптури, він вперше вичленив і помістив в експозиції кращі твори волинських живописців ХХ століття. Згодом експозицію доповнили твори відомих українських митців, відібрані М. Черенюком в Дирекції художніх виставок України у Києві. Картинна галерея у Луцьку набула популярності не лише на регіональному рівні, а й серед поціновувачів мистецтва близького і далекого зарубіжжя. Художники рахували за честь виставлятися в Луцьку.

До «донкіхотів-подвижників, які й у часи авторитаризму не зважали на зваби кон'юнктурної миттєвості і сповідували пріоритети, які базувалися на християнських моральних цінностях» та багатій національній культурній традиції, відноситься Миколу Черенюка відомий київський мистецтвознавець, живописець і поет Микола Дьомін. Навколо галереї вдалось об'єднати однодумців, людей небайдужих до власної історії,

народних надбань. Саме в ці роки було сформовано вишукану колекцію українського образотворчого мистецтва, унікальних зразків народно-ужиткового мистецтва, волинської школи іконопису, писанкарства, вишивки тощо. Микола Іванович був серед небагатьох українських патріотів, які на межі XX і XXI століття повернули в мистецький простір унікальну ікону Холмської Богородиці, пам'ятку XI століття світового рівня, святиню українського народу.

Організаційна та науково-пошукова робота в музеї гармонійно поєднувалась у художника із власною творчістю в царині графіки та живопису. Мистецтвознавець М. Дьомін, зокрема, відзначає: «Митець у своїх творчих пошуках здебільшого торкається філософських аспектів чи то у графічних аркушах, чи в наповненні знаковою сутністю та емоційним забарвленням структури живописного полотна. До техніки олійного живопису художник вдавався, працюючи в жанрі пейзажу, натюрморту та портрета... Як живописець М. Черенюк був наділений тонким колористичним обдаруванням і володів чудовою інтуїцією щодо вирішення композиційних творів. Жанр пейзажу виокремився у його творах від камерного звучання до ліричного образу вже епічного краєвиду». Розпорошені по музейних та приватних колекціях твори свідчать про глибокий і багатогранний талант митця, його місце і вплив на художньо-культурне життя Луцька і Волині на зламі століть потребує всестороннього і ґрунтовного дослідження.

Оксана Вознюк

Література:

Черенюк М. Художній відділ Волинського краєзнавчого музею / М. Черенюк. – Львів : Каменяр, 1982. – 33 с.

Черенюк М. Формування колекції художнього музею в Луцьку / М. Черенюк // Волинський музей : історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 123–124.

Черенюк М. Церковні розписи Лідії Спаської / М. Черенюк // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть : питання дослідження та реставрації : матеріали VI Міжнар. наук. конф. по волин. іконоп. – Луцьк, 1999. – С. 124–125.

Черенюк М. В садку (1994) ; Зимовий ранок (1990-і) ; Натюрморт з підсвічником (1980-і) ; Поліський мотив (1990-і) / М. Черенюк // Образот. мистец. – 2002. – № 1. – С. 32.

Черенюк М. Обереги мистецтва Лідії Спаської : до 90-річчя майстрині / М. Черенюк // Вітчизна. – 2001. – №3/4. – С. 158–160.

Черенюк М. Сад душі Лідії Спаської / М. Черенюк // Образот. мистец. – 2001. – № 2. – С. 61.

Черенюк М. У стінах замку – цілий світ / М. Черенюк // Віче. – 1998. – 12 листоп.

Черенюк М. Філософське і мистецьке кредо Олександра Вольського / підгот. публ. та післямова М. Дьоміна // Вітчизна. – 2005. – № 9/10. – С. 171–176.

Дьомін М. Культурна і мистецька візія Миколи Черенюка / М. Дьомін // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське, 24–25 жовт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 536–541.

Зінько Д. Художній музей м. Луцька – осередок культурно-мистецького життя регіону / Д. Зінько // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 11 (236) : Історичні науки. – С. 130–134.

Ковальчук Є. Музеї Волині в комплектуванні і дослідженні етнографічних матеріалів / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етнограф. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 77–83.

Дьомін М. Мистецтво і подвижництво Миколи Черенюка : до 60-річчя мистця / М. Дьомін // Визвол. шлях. – 2006. – Ч. 12. – С. 88–93.

Дьомін М. Перервані задуми / М. Дьомін // Образот. мистец. – 2002. – № 1. – С. 31–32.

Малімон Н. Виставкою зврятованих скарбів палацу Радзивіллів в Олиці : у Луцьку відзначили 45-річний ювілей Художнього музею / Н. Малімон // День. – 2018. – 9–10 листоп. – С. 4.

Онищук К. Наш земляк Микола Черенюк / К. Онищук // Наше життя. – 2011. – 3–5 лют. ; 12–17 лют.

Силук А. Луцьк : [посмертна виставка М. Черенюка] / А. Силук // Образот. мистец. – 2004. – № 3. – С. 92.

Черенюк Микола : [некролог] // Літ. Україна. – 2001. – 26 лип. ; Образот. мистец. – 2001. – № 4. – С. 33.

Левицька Т. 7 листопада 70 років від дня народження М. І. Черенюка (1940–2001) – українського художника та музеєзнавця / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 154–158.

Виставка пам'яті волинського художника, педагога та музейника Миколи Черенюка [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу: <http://volyn-museum.com.ua/news/vistavka>. – Назва з екрану.

Ковальчук Є. Лицар мистецької палітри / Є. Ковальчук [Електронний ресурс] // Волинь : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/6165-litsar-mistetsbkoi-palitri.html>. – Назва з екрану.

Художній музей відзначив день народження [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/news/khudozhnij_muzej_vidznachiv_den_narodzhenja. – Назва з екрану.

15 ЛИСТОПАДА

70 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – народної артистки України

«Співати я почала раніше, ніж розмовляти і, дякуючи Богові, співаю й донині. Музика, пісня, спів стали не просто фахом, а долею і змістом мого життя», – так про своє творче покликання говорить улюблена співачка волинян Зоя Комарук.

Зоя Василівна Дацюк (Комарук) народилася 15 листопада 1950 року в селі Лопавше Демидівського району Рівненської області, в сім'ї Василя Григоровича та Розалії Миколаївни. Мама, наділена гарним голосом, з малих літ передала своїй першій дитині любов до співу, а рідний поліський край заворожив неповторними народними піснями, котрі стали початком майбутнього творчого доробку.

У 1967 році після закінчення Демидівської середньої школи Зоя стала студенткою Луцького культосвітнього училища. Близьке обдарування, яскрава зовнішність, неабиякі сценічні задатки і працьовита наполегливість – все пророкувало їй велике майбутнє на омріяній оперній сцені.

У 1971 році випускниця училища успішно склала вступні іспити і стала студенткою вокального факультету Львівської консерваторії. Але життя скоригувало плани талановитої дівчини: вона відклала навчання заради сім'ї. Цей нелегкий вибір, хоч і перекреслив мрію стати оперною співачкою, зате обдарував великою радістю, яку Зоя Василівна нині називає так: «Я перш за все жінка. А ще щаслива мама і бабуся. У мене чуйні і працьовиті діти і онуки – моя гордість і надія». Тож вищу професійну освіту здобувала вже згодом, закінчивши у 1985 році Рівненський інститут культури.

Свою трудову біографію Зоя Комарук розпочала у Турійському районному будинку культури. З 1974-го до 1978 року працювала викладачем Ковельської музичної школи. А в квітні 1978 року доля привела співачку до Волинської обласної державної філармонії, де їй судилось пройти творчий шлях довжиною в сорок років. Спочатку – у складі Волинського народного хору, з 1980 року – у музично-літературному лекторії, і, нарешті, з 1995 року – в якості солістки-вокалістки камерного оркестру «Кантабіле».

Знаному колективу та його солістці аплодували в престижних концертних залах: в Національному палаці «Україна» (м. Київ), у Київській національній філармонії, в органному залі, в обласному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка (м. Луцьк). Було немало гастрольних поїздок у країни СНД, Польщу, Німеччину, Грецію, які завжди супроводжував успіх.

Лучани також пам'ятають сольні програми Зої Комарук: творчі вечори, концерти-бенефіси, і, звичайно ж, вечори романсу. У програмі співачки не один десяток справжніх перлин цього, без перебільшення, унікального жанру вокальної мініатюри. Адже саме романс, неперевершене поєднання лірики у музиці і слові, дарує нам зустріч зі справжнім життям. Артистка зачаровує слухачів романсами українських композиторів Я. Степового, К. Стеценка, В. Герасимчука, А. Кос-Анатольського, М. Лисенка на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Вороного. У її виконанні ніжно і трепетно звучать як твори світової класики – романси П. Чайковського, С. Рахманінова, так і сучасні зразки камерного пісенного мистецтва – О. Білаша на слова Д. Павличка чи Ю. Максименка на слова Л. Костенко.

Глибина і діапазон лірико-драматичного сопрано Зої Комарук, віртуозна техніка виконання, сценічна майстерність і особиста харизма дозволяють їй залучати до сценічного репертуару різножанрові шедеври світового вокального мистецтва: твори Баха, Гуно, Ліста, Каччіні, Пуччіні, Шуберта, Сен-Санса та інших композиторів. Особливе місце у цьому списку посідають духовні піснеспіви, серед них сім «Ave Maria» різних авторів, які солістка виконує в супроводі органу в кафедральному костелі святих апостолів Петра і Павла. Її голос незмінно лунає і під час богослужінь у Свято-Юріївській церкві, складаючи молитовну подяку Господу за роки творчої праці, за натхнення і мистецькі здобутки.

Уже і не перелічити всіх концертів, в яких брала участь Зоя Комарук – співачка високого професійного рангу. Змінювали один одного концертмейстери, хори, оркестри, незмінними лишалися тільки її заворожуючий голос та вдячність і любов захоплених цим голосом шанувальників. За свою професійну майстерність та вагомий внесок у розвиток української культури і мистецтва нагороджена багатьма почесними нагородами. У 1998 році стала лауреатом літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. У 1999 році удостоєна звання заслуженої артистки України, а у 2011 році – звання народної артистки України.

Нині Зоя Василівна Комарук живе і трудиться в Луцьку. Вона – викладачка, котра навчає тонкощам вокальної майстерності

студентів Луцького педагогічного коледжу. А ще – красива, надзвичайно ерудована людина, щира і цікава співрозмовниця. З теплою розповідає про своїх учнів і тішитися їх успіхами. «Я вдячна Богові за те, що з Його волі маю щастя слідувати усім своїм життєвим покликанням: покликанню бути жінкою, покликанню співати і покликанню передавати свої вміння іншим... Пишаюсь тим, що я українка, що живу на Волині, серед людей, які вміють любити свою землю, плідно працювати і жити душою вічною красою музики», – говорить видатна артистка на порозі свого ювілею.

Людмила Завада

Література:

Комарук З. Життя у пісні / З. Комарук // Стефанишин М. Коханий мій краю : пісенна зб. / М. С. Стефанишин ; передм. З. В. Комарук, сл. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – С. 3–4.

Комарук З. Його творчість – плід великої любові / З. Комарук // У творчому горінні : Мирослав Стефанишин : портрет митця у ст., рец., відгуках, інтерв'ю, спогадах, листах і фотоматеріалах. – Луцьк, 2010. – С. 148–149.

Комарук З. В. Шанувальник і друг волинських митців / З. В. Комарук // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 172–173.

Денисюк В. Про лицаря сцени – слово друзів, колег... Зої Комарук, співачки, народної артистки України / В. Денисюк // Денисюк В. Пісні його життя: заслужений артист України Володимир Карпось / В. Денисюк. – Луцьк, 2012. – С. 97–98.

Єфіменко С. Волинська обласна філармонія – до ювілею великого Кобзаря / С. Єфіменко // Буремний рік великого Шевченка : каталог основн. культ.-мас. заходів Волині, присвяч. 200-річчю від дня народж. Т. Г. Шевченка / авт. ідеї В. Ю. Дмитрук ; відпов. за вип. В. В. Стрільчук. – Луцьк, 2014. – С. 44–50.

Зоя Василівна Комарук // Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту: С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк, 2015. – С. 104.

Комарук Зоя Василівна : народна артистка України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 240–243.

Блищик О. Заслужені нагороди / О. Блищик // Волин. газ. – 2011. – 5 трав. – С. 1, 3.

Визнання : троє волинян отримали державні відзнаки [звання «Народний артист України»] // Волинь-нова. – 2011. – 7 трав. – С. 1.

[Заслужена артистка Зоя Комарук відзначила ювілей] // Телерадіогазета. – 2010. – 1 груд. – С. 2.

Клімчук Л. «Летять роки пісенним зорепадом» / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2010. – 25 листоп. – С. 9.

Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Рівне : Зень. О., 2011. – 385 с.
Про З. В. Комарук – с.150–151.

Дудар Т. 15 листопада 55 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – заслуженої артистки України / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – Луцьк, 2004. – С. 111– 113.

Костюк О. 15 листопада 60 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – співачки, заслуженої артистки України / О. Костюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2010 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 112–115.

Комарук Зоя Василівна [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/dossiers/komaruk-zoia-vasylivna/>. – Назва з екрану.

Народна артистка із Рівненщини показала родинні фото [Електронний ресурс] // Район. ін. уа : сайт. – Режим доступу:

<https://rayon.in.ua/news/150190-narodna-artistka-iz-rivnenshchi-ni-pokazala-rodinni-foto>. – Назва з екрану.

15 ЛИСТОПАДА

65 років від дня народження С. А. Овдієвич – заслуженого працівника культури України, директорки Любомльської міської публічної бібліотеки

Світлана Антонівна Овдієвич (Міщук) – помітна постать в історії розвитку бібліотечної справи Волині. За часів існування незалежної України їй четвертій серед бібліотекарів Волині присвоєне звання заслуженого працівника культури Волині. Першою в цій шерензі була Марія Михайлівна Мах, директор Волинської обласної бібліотеки для юнацтва (рік присвоєння – 1998), потім були відзначені Галина Михайлівна Божик, директор Ковельської районної централізованої бібліотечної системи (рік присвоєння – 2007), Людмила Антонівна Стасюк, директор Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (рік 2011).

Народилася Світлана Антонівна 15 листопада 1955 року в селі Вишнівка Любомльського району. Трудову діяльність розпочала в 1972 році на посаді директора будинку культури с. Вишнівка. У 1974 році прийшла в колектив Любомльської районної бібліотеки для дорослих, завідувачем якої була Марія Андріївна Тіпкіна, досвідчений, мудрий фахівець бібліотечної справи. Ази бібліотечної професії Світлана Антонівна пізнавала на посаді завідувача відділу абонементу районної бібліотеки для дорослих. Із утворенням у 1981 році Любомльської районної централізованої бібліотечної системи стала заступником директора районної ЦБС по роботі з дітьми. З огляду на професійні та творчі якості Світлани Антонівни в лютому 1984 року її призначено директором Любомльської районної ЦБС, яка на той час була найчисельнішою за мережею на Волині, включаючи 63 сільських, 4 міських заклади.

Толерантність, вміння будувати стосунки з громадськими організаціями, самодіяльними аматорами з різних сфер творчого життя Любомля та району допомогли створити навколо

районної бібліотеки ауру творчого осередку, місця гуртування творчої інтелігенції. З 1998 року на базі книгозбірні функціонує літературно-мистецький клуб творчої інтелігенції «Хвилі Світязя». З його лав вийшли у широке творче життя літератори, що пізніше стали членами Національної спілки письменників України, – Іван Котович, Юлія Хвас. А молодий літератор Наталія Котович здобула нагороду – І місце в літературному конкурсі «Неповторність» 2013 року. Слід відзначити, що збір коштів на дофінансування збірки творів Наталії Котович «Обриси» успішно провів літературний-мистецький клуб «Хвилі Світязя». До числа здобутків клубу належить видання альманаху «Променади Любомля» (2 випуски – 2016, 2017 рр.). Все це свідчить про роль бібліотеки у створенні іміджу Любомля як неофіційної столиці літературного життя Волині.

Світлана Антонівна Овдієвич є душею створеного при бібліотеці клубу «У колі друзів», мета якого – спілкування на мистецькі та літературні теми, проведення тренінгів, майстер-класів, творчих дискусій. Можна стверджувати, що діяльність Світлани Антонівни як керівника бібліотечної галузі району сприяли формуванню нового обличчя бібліотек. Зокрема, здобуто першість у III раунді конкурсу програми «Бібліоміст» (2010). Завдяки участі в цій програмі в центральній бібліотеці та 4 сільських книгозбірнях установлене обладнання та надано доступ до світових інформаційних ресурсів. А участь у 5-ому раунді конкурсі програми «Бібліоміст» та в міні-проектах «Співпраця з місцевими громадами», «Маркетинг і реклама в бібліотеках», «Сучасна бібліотека іде в люди», «Бібліотеки та е-урядування», «Все про Європу. Читай. Слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації» дали змогу бібліотеці значно піднести стан матеріального оснащення, отримавши тренінгову дошку, електронну книгу, кошти на проведення тренінгів, придбання літератури та рекламної продукції.

Світлана Антонівна Овдієвич – ініціатор проведення щорічного конкурсу «Великодня писанка», розпочатого в 2015 році, з участю майстрів із Любомльщини та сусідніх регіонів Республіки Польща. Бере активну участь в організації поїздок

місцевих майстрів на конкурс «Пальми і писанки» до сусідньої держави.

Із 1996 року Світлана Овдієвич – голова Любомльської жіночої ради, бере активну участь у політичному, громадському житті району. Була членом виконкому міської ради.

Присвоєння Овдієвич Світлані Антонівні звання «Заслужений працівник культури України» Указом Президента України від 8 листопада 2018 року №355/2017 було доволі очікуваним кроком. Адже цим пошановано внесок цілої династії бібліотекарів у духовний розвій краю: Світлани Антонівни Овдієвич та її мами Лідії Кузьмівни Міщук, багатолітнього завідувача бібліотеки с. Вишнівка, самовідданого аматора співу, яка віддала служінню людям 52 роки. Із 14-річного віку працюючи в бібліотечній галузі, Міщук Л. К. також обиралася головою Вишнівської сільської ради. Роки роботи в бібліотеці Лідії Кузьмівни та творча самовідданість її доньки Світлани Антонівни є вагомими складовими хроніки бібліотечного будівництва на Волині. Їх родинний життєпис належить до золотого фонду історії культури Волинського краю.

Людмила Стасюк

Література:

Овдієвич С. Трансформація місії бібліотечних установ у напрямку перетворення в центри місцевих громад / С. Овдієвич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 132–137.

Бібліотека – невичерпне джерело знань // Наше життя. – 2013. – 28 верес.

Боярчук Н. Якщо є бажання / Н. Боярчук // Наше життя. – 1992. – 5 груд.

Волинець О. Серед відзначених – двоє волинян / О. Волинець // Волинь-нова. – 2017. – 14 листоп. – С. 4.

Гуменюк Н. За крок від Бугу, за кілометри від мрії / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 24 верес.

Новорічні інтерв'ю: розповідь Світлани Овдієвич, директора Любомльської ЦБС // Наше життя. – 2005. – 31 груд.

Озерська З. У книжковому домі : розмова з директором Любомльської ЦБС Світланою Овдієвич / З. Озерська // Наше життя. – 2011. – 29 верес.

Три десятиліття на посаді керівника // Наше життя. – 2014. – 8 лют.

Хвас В. Книга в руках читача : розмова з директором Любомльської ЦБС Світланою Овдієвич / В. Хвас // Наше життя. – 2006. – 30 верес.

Хвас В. Книжки ніщо не замінить / В. Хвас // Наше життя. – 2012. – 22 берез.

Хвас Ю. Окрилене свято у бібліотеці / Ю. Хвас // Новий погляд. – 2019. – 4 жовт. – С. 4.

Директорці Любомльської бібліотечної системи вручили нагороду [Електронний ресурс] // Район. Любомль : сайт. – Режим доступу: <https://lyuboml.rayon.in.ua/news/47522-direktortsi-liubomlskoyi-bibliotechnoyi-sistemi-vruchili-nagorodu>. – Назва з екрану.

Директор Любомльської ЦБС Світлана Овдієвич удостоєна звання «Заслужений працівник культури України» [Електронний ресурс] // Любомльська районна державна адміністрація : сайт. – Режим доступу: <http://www.lbmadm.gov.ua/press-tsentr/item/4381-dyректор-kultury-ukrainy>. – Назва з екрану

16 ЛИСТОПАДА

125 років від дня народження Галини Орлівни (1895 –1955) – української письменниці

Мневська Галина Іванівна (літературний псевдонім Галина Орлівна) народилась 16 листопада 1895 року в селі Каладенці на Полтавщині. З дитинства і юних літ винесла любов до поетичного слова, пісні, театру. Писати й друкуватися почала ще на початку

1920-х, одночасно з працею актриси театру – спочатку в мандрівних трупах, у Київському молодому театрі, театрі ім. Франка у Вінниці, у Львові. Окремими виданнями виходять збірки «Шляхом чуття» (Львів, 1921) і «Перед брамою» (1922, Львів). Тут же, у Львові, молода актриса й початкуюча письменниця знайомиться з уже відомим письменником Климом Поліщуком, емігрантом з Великої України, автором кількох збірок оповідань, нарисів, поезій. Вони одружуються, і 1922 року в містечку Бережани у них народжується донька, якій дали ім'я Леся. З 1925 року молода творча сім'я живе у Харкові. Галина Орлівна (Поліщук) переживає творче піднесення. Вона друкується в часописах «Червоний шлях», «Життя і революція», «Глобус», «Всесвіт»; 1925 року стає членом Спілки письменників «Плуг». У Харкові видала збірку повістей «Емігранти» (1929), збірки оповідань «Бабський бунт» і «Жага» (обидві – 1930), періодично виходять і окремі її літературні твори.

З 1928 року починається темна смуга в житті молодії талановитої актриси й письменниці: спочатку розлучення з Климом Поліщуком, далі – у 1931-му – арешт і заслання, а відтак – розлука, яку пережити було найважче, з донькою. «Жити без тебе – це краще не жити. У мене ж тільки й залишилося, що ви з бабунею», – писала Галина Іванівна до донечки.

Ще 1930 року у Харківській в'язниці Галина Орлівна познайомилася з волинянином Яковом Захаровичем Возним, несправедно звинуваченим у шпигунстві й шкідництві. Заслання обоє відбували в Казахстані. Після відбуття терміну заслання Галина Орлівна і Яків Захарович, одружившись і забравши матір Галини Іванівни Софію Мневську і доньку Лесю Поліщук, оселилися в Актюбинській області (Казахстан), адже їм було заборонено повертатися в Україну.

Галина Іванівна вчителювала в Мартунській середній школі Актюбинської області (нагороджена значком «Відмінник народної освіти КРСР»). Дружно всією сім'єю боролися за виживання в чужій стороні, під постійним наглядом відповідних органів. Донька Леся здобула університетську освіту. Поривалися в Україну, але поки був живий Сталін, про повернення годі було мріяти. А коли така можливість з'явилася – Галина Іванівна була вже важко хвора.

Яків Захарович докладав багато зусиль для порятунку коханої дружини, але діагноз був немилосердним. У казахстанських пісках навіки залишилась Софія Мневська. Донька Леся Климівна стала викладачем Алма-Атинського університету. 1954 року Яків Захарович і Галина Іванівна повернулись в Україну. Після прощання з Києвом, з пам'ятними серцю місцями Яків Захарович перевіз дружину до містечка Голоби, звідки сам був родом, де вона й померла 21 березня 1955 року.

1995 року, до 100-річчя від дня народження письменниці-вчительки Галини Орлівни на її могилі було встановлено пам'ятник.

Наталія Пушкар

Література:

Орлівна Галина. Крізь чад ; Її очі ; Павутиння та ін. / Галина Орлівна // Світьязь : альм. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Вип. 3. – С. 81–85.

Орлівна Галина. Новели / Галина Орлівна // Україна. – 1990. – № 29. – С. 15–17.

Пасюк І. М. Голоби : іст.-краєзн. нарис / І. М. Пасюк, В. П. Марчук. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 133 с.

Про Галину Орлівну – с. 80.

Галина Орлівна // Роде наш красний : Волинь у долях краян і людських док. / заг. ред. М. І. Дубина. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 66–73.

Клим Поліщук // Роде наш красний : Волинь у долях краян і людських док. / упоряд. Л. К. Оляндер. – Луцьк, 1996. – Т. I. – С. 86–96.

Онуфрійчук М. А. Калина на могилі / М. А. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. А. З минулих літ : ст., есеї, інтерв'ю / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк, 2018. – С. 316–318.

Байда Г. Галина Орлівна. Шляхом щастя і страждання / Г. Байда // Високий замок + Волинь. – 2000. – 24 листоп.

Пам'ять : Галину Орлівну на Волині не забули // Волинь. – 2000. – 23 листоп.

Дудар Т. 16 листопада 110 років від дня народження Г. І. Орлівни (1895–1955) / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 113–115.

Ольшевський І. Галина Орлівна / І. Ольшевський // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 34–37.

Мневська Галина Іванівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Галина Орлівна [Електронний ресурс] // Український центр : сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com>. – Назва з екрану.

ГРУДЕНЬ

9 ГРУДНЯ

**150 років від дня народження Ф. Р. Штейнгеля
(1870–1946) – громадсько-культурного та політичного діяча,
засновника першого краєзнавчого музею на Волині**

Федір Рудольфович Штейнгель народився 9 грудня (26 листопада) 1870 року, ймовірно, в Санкт-Петербурзі. У восьмирічному віці Федір разом із батьками переїхав у Городок, що на Рівненщині.

За деякими даними початкову освіту він здобув в одній з київських гімназій. Навчався спочатку в Київському університеті, а пізніше на природничому відділенні фізико-математичного факультету Варшавського університету, закінчити який завадив стан здоров'я. Саме у Варшаві Федір Рудольфович познайомився з Миколою Біляшівським, який згодом розробив структурний план Городоцького музею.

1891 року Федір Штейнгель одружився з Марією Шандибіною, яка через рік, під час пологів помирає, залишивши новона-

родженого сина Бориса. 26 вересня 1893 року вдруге бере шлюб із двоюрідною сестрою Вірою, з якою мав синів Володимира та Миколу.

Ф. Р. Штейнгель активно займався меценатською діяльністю: збудував у Городку двокласне сільське училище, де оплачував навчання селянських дітей; спорудив цегляну лікарню святого Бориса, де безплатно лікувалися всі хворі; відкрив лазню для селян; утримував пожежну валку. Під час епідемії холери в 1893–1895 роках бароном Штейнгелем були облаштовані безкоштовні чайні в Городку, Ставках і Великому Олексині. Він вимостив дорогу з Городка до Клевая, дбав про погорільців, жертвував на будівництво церков, притулків, придбання церковного майна, виплати щомісячних пенсій багатьом біднякам і калікам.

1896 року Федір Штейнгель разом із відомим вченим Миколою Біляшівським заснував і очолив у Городку музей, який мав такі відділи: природознавчий, географічний, антропологічний, археологічний, етнографічний. Як науково-дослідний відділ у музеї була створена бібліотека. Експонати для музею збиралися роками. Ф. Штейнгель проводив археологічні розкопки, зокрема на пам'ятках над річками Горинь та Уборть.

Трагічною є доля музею. Після Першої світової війни та української революції 1917–1921 років частина колекцій та бібліотека музею безслідно зникли. Окремі колекції були евакуйовані до Києва та в маєток брата на Кавказ, а деякі архівні матеріали зберігаються нині у Рівненському обласному краєзнавчому музеї.

Барон Штейнгель був чудовим дослідником волинської землі. Він цікавився археологією, природничими науками. Виступав із доповідями і рефератами на різноманітних конференціях та з'їздах і був автором декількох наукових праць, зокрема: «Кілька слів про заснування та цілі Городецького музею Волинської губернії», «Розкопки курганів у Волинській губернії, вироблені в 1897–1900 рр.»

Наукова діяльність Ф. Р. Штейнгеля сприяла тому, що він став членом Імператорського Російського ентомологічного товариства, Київського товариства натуралістів, Київського гуртка природознавства та членом Українського Наукового Товариства в Києві, деякий час був заступником голови Товариства.

Продовжуючи сімейні традиції, довгий час Ф. Р. Штейнгель очолював Київське товариство взаємного кредиту. Він не стояв осторонь політичних подій, які відбувалися в Україні. Під час української революції брав участь у роботі Всеукраїнського національного конгресу, входив до складу президії, став членом Української партії соціалістів-федералістів, був кандидатом від партії на муніципальних виборах в Києві, а також головою виконавчого комітету Київської міської думи.

Федір Рудольфович був Генеральним секретарем торгівлі й промисловості у першому складі Центральної Ради. За часів Гетьманату (від 1918 року) обіймав посаду посла Української Держави в Берліні.

У 1940 році родина Штейнгелів виїхала з України та оселилася під Дрезденом. Там 11 лютого 1946 року відомий громадський і політичний діяч, меценат, археолог, музеєзнавець, барон Федір Рудольфович Штейнгель помер.

Адріана Зозуля

Література:

Кінд-Войтюк Н. Городоцький музей Барона Штейнгеля / Н. Кінд-Войтюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 50–54.

Кушпетюк О. Приватні колекції як один із шляхів формування музейних закладів Волині / О. Кушпетюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 46–49.

Кушпетюк О. Федір Рудольфович Штейнгель та його роль в організації Городоцького музею / О. Кушпетюк // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, Луцьк–Колодяжне, 19–20 трав. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 263–265.

Миронець Н. Р. Епістолярна спадщина Ф. Р. Штейнгеля у фондах Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як джерело його життя та діяльності / Н. Р. Миронець // Рукописна та книжкова спадщина України:

археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – Київ, 2002. – Вип. 7. – С. 32–41.

Терський С. Короткі біографії дослідників Волині / С. Терський // Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів, 2010. – С. 161–257.

Чернега П. Суспільно-політична та громадська діяльність Ф. Р. Штейнгеля / П. Чернега, Т. Шахрай // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., 24–25 берез. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 133–136.

Булига О. Музей Федора Штейнгеля / О. Булига // Слово Просвіти. – 2011. – 15–21 груд. – С. 15.

Гай-Нижник П. Невідомі телеграми послів В. Липинського та Ф. Штейнгеля до экс-міністра закордонних справ Української Держави Д. Дорошенка під час його перебування в Швейцарії (листоп. 1918 р.) / П. Гай-Нижник // Київ. старовина. – 2004. – № 2. – С. 119–131.

Кузьміна І. Штейнгель Федір Рудольфович / І. Кузьміна // Енциклопедія історії України / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2013. – Т. 10 : Т–Я. – С. 659.

Штейнгель Федір Рудольфович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Замок барона Штейнгеля [Електронний ресурс] // Київ : сайт. – Режим доступу: <https://the-city.kiev.ua/ru/article/zamok-barona-shteyngelya>. – Назва з екрану.

19 ГРУДНЯ

**100 років від дня народження М. М. Корзонюка (1920–1995) –
краєзнавця, збирача і дослідника фольклору**

Микола Матвійович Корзонюк народився 19 грудня 1920 року в селі Млинище Іваничівського району Волинської області в

сім'ї незаможного селянина. В 1928 році пішов у школу і закінчив 4 класи Млинищенської школи, яка на той час була польською. Ще у шкільні роки у юнака був великий потяг до вивчення української мови та літератури. І те, що передбачалося шкільною програмою, не могло задовольнити школяра Миколу Корзонюка. Будучи допитливим підлітком, ще за часів Польщі випозичав українські книжки у сільської матушки Коровицької, з родини Коцюбинських. В юнацькі роки завзято брав участь у діяльності «Просвіти». А згодом став вчителем, який завжди переймався занепадом національної свідомості.

Вересень 1939 року вніс великі переміни в життя Корзонюків. Оскільки село Млинище прикордонне, то всіх його жителів переселили. Микола Матвійович жив з сім'єю в Одерадах – тоді Сенкевичівського, а нині Луцького району. Навчався на курсах підготовки вчителів, але все перервала війна... Як тільки ворог загарбав волинську землю, Корзонюка записали на каторжні роботи в Німеччину. Один вихід був – втікати з села, переховуватися. Важкі були роки окупації. А коли Волинь, зокрема Іваничівський район, визволили від гітлерівців, Миколу Матвійовича відразу призначили вчителем. З 1944 року працював у рідній Млинищенській, пізніше у Лежницькій і Михальській школах.

Після закінчення в 1949 році Луцького учительського інституту був призначений директором Дорогиницької семирічки (нині село Шахтарське Іваничівського району).

Коли у 1960 році збудували Бужанківську школу, Микола Корзонюк очолив її колектив. Сюди і переселився з сім'єю. Сімнадцять років працював директором школи, викладав українську мову і літературу, а також німецьку мову. А після виходу на пенсію, з 1990 по 1992 рік – за покликом серця прийшов у школу викладати новий предмет – народознавство.

За весь період своєї професійної діяльності особливу увагу відводив вивченню історії рідного краю, постійно дбав про збереження для нащадків славного минулого, займався краєзнавством.

Клопіткою була його праця з дослідження історичних подій на території навколишніх сіл з часу виникнення перших доісторичних поселень до останніх воєнних подій; плідними – позакласна робота з гуртками, шкільне будівництво, екскурсії з учнями по країні, краєзнавчі конференції, методична робота з колегами, суворий дисциплінарний контроль, директорські господарські турботи. Школа неодноразово відзначалася різноманітними нагородами – грамотами, вимпелами, що було й оцінкою роботи її керівника.

Пошуковою роботою М. М. Корзонюк почав займатися у 1961–1964 роках, коли навчався заочно в Луцькому педагогічному інституті на філологічному факультеті. Саме тоді, отримавши завдання від викладача Володимира Феофановича Покальчука, взявся записувати місцеві говірки у рідному селі. З Володимиром Покальчуком Микола Корзонюк вперше поїхав у Київ в Інститут мовознавства АН УРСР на одну з нарад діалектологів. Там познайомився з науковцями: професором Ужгородського університету Й. О. Дзендзелівським, професором Інституту мовознавства АН УРСР І. Г. Матвіясом, які порекомендували відповідну літературу, дали напрямок дослідницькій пошуковій роботі та підтримали його у починаннях.

Роками він збирав неоціненні мовні, фольклорні та етнографічні скарби, а також місцеві історичні та археологічні матеріали. Проводив топонімічні дослідження, опрацьовував архівні матеріали, залучав до дослідницької роботи своїх учнів. Це були роки невтомної педагогічної праці та пропаганди освітніх знань і результатів пошукової роботи серед населення, роки регулярних публікацій у пресі – районній, обласній, республіканській, роки листування з видатними людьми: вченими-мовознавцями, вченими-археологами.

Значний внесок зробив Микола Корзонюк також у топонімію. Він досліджував походження назв місцевих географічних об'єктів Надбужжя. Зібравши мікротопоніми Іваничівського та Володимир-Волинського районів, у 1982 році укомплектував їх у «Каталог мікрооб'єктів Волинського Надбужжя». Тут вміщено понад 800 місцевих географічних назв.

Справою всього життя Миколи Корзонюка було живе українське слово. Він записував старовинні легенди, пісні, колядки, народні звичаї... Йому вдалося записати понад 400 пісень, серед яких багато рідкісних, незафіксованих іншими дослідниками. На основі зібраного фольклорного матеріалу дослідником укладено фольклорно-етнографічну енциклопедію «Волинське Надбужжя», яка складається з трьох томів, виданих відповідно у 1987, 1989 та 1990 роках.

Микола Матвійович прагнув зберегти для нащадків не лише народну творчість, а й мову, якою розмовляли наші пращури. Багаторічна праця не минула безслідно. Академією наук України на основі зібраних слів було видано «Словник західно-волинських говірок», за що у 1995 році Миколі Корзонюку посмертно присвоєно обласну премію імені А. Кримського.

Бражає широке коло захоплень і глибина знань цієї людини. Велика і безцінна його спадщина. Одним із напрямків діяльності дослідника була археологія. Учні школи під керівництвом свого вчителя проводили археологічні розкопки поблизу сіл Литовеж, Бужанка, Заставне, Млинище Іваничівського району, біля Іванич та Володимира-Волинського. Для продовження розкопок запрошувались археологічні експедиції.

З ініціативи М. Корзонюка було домовлено про приїзд у 1977 році археологічної експедиції з Києва, яка зацікавилася початком розкопок і результатом роботи юних краєзнавців. Найбагатшим за кількістю та різноманітністю знахідок було урочище «Журитин», що розташоване на околиці села Бужанка і простягається до сусіднього села Поромів. Тут краєзнавцями було зібрано експонати кількох історичних епох: неоліту (кремінні відщепи, нуклеуси зі слідами сколювання пластин), міді – бронзи (кам'яні сокири, молоти з отворами, круглі кам'яні ядра), залізного віку (сліди виплавки заліза сиродутним способом, залишки шлаків та болотяної руди, наконечники стріл).

Були знайдені доісторичні речі вжитку часів Київської Русі, місця поселень древніх бужан, дулібів, печі по випалюванню плінфи, загадкові кургани на околиці села Бужанка. Крім того, виявлені срібні монети – динарій Трояна та динарій Люція Верка (I-II ст.н.е.).

Досить плідною і цікавою була співпраця М. Корзонюка в цьому напрямку з відомим українським істориком, дослідником Волині, професором Олександром Цинкаловським. Їх листування тривало майже 15 років – до самої смерті вченого. Також тісно співпрацював дослідник з краєзнавцем Леоном Пучковським із Литовежа. Розкопки поблизу села Литовежа, на місці колишнього замку, принесли знахідки, які датуються серединою III тис. до н. е., знайдено також золоту монету Олександра Македонського (на Волині ця знахідка єдина). Знайдені археологічні матеріали зберігаються у краєзнавчих музеях Луцька та Володимира-Волинського.

На матеріалі багаторічних польових досліджень та архівних даних Миколою Корзонюком було підготовлено краєзнавчу працю «Слідами минушини Волині».

Тісно співпрацював Микола Матвійович із краєзнавцем та засновником Іваничівського історичного музею Василем Федоровичем Усиком, надавав допомогу у створенні районного музею.

Значне місце серед його захоплень займала агробіологія. Три покоління селян пізнали секрети щеплення, запилення, запобігання хворобам рослин. Із тоненьких прутиків на чистому полі його учні виростили чудовий сад. У багатьох жителів села ще й до цього часу плодоносять дерева, щеплені ним, милують око декоративні квіткові рослини.

30 листопада 1994 року Микола Матвійович Корзонюк відійшов у вічність. Лауреат обласної премії імені А. Кримського, краєзнавець, директор, «сільський академік» і просто людина. Таким пам'ятають його односельці.

М. М. Корзонюк нагороджений грамотами Волинської обласної Ради та Оргкомітету республіканської наради збирачів фольклору, ювілейними медалями, значком «Відмінник народної освіти». У рідному селі є вулиця названа його іменем. А у місцевій школі у 2002 році відкрито меморіальну дошку і музей, у якому зібрано матеріали про життя і діяльність односельчанина. Знаний Микола Матвійович Корзонюк у районі, області і в Україні. Він належить до тих невтомних дослідників, які своєю подвижницькою працею

повертають українському народові його втрачені цінності: власну мову, самобутню культуру та історію, свято вірячи в неминучість національного відродження.

Лариса Куль

Література:

Корзонюк М. Волинське Надбужжя : (записи народних пісень) : [рукопис] у 3-х т. Т. 1: Бужанка, 1987. – 367 с. ; Т. 2 : Бужанка, 1988. – 469 с. ; Т. III : Бужанка, 1990. – 78 с.

Корзонюк М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. – Київ, 1987. – С. 262–267.

Корзонюк М. Автографи історії / М. Корзонюк // Рад. Волинь. – 1988. – 20 квіт.

Корзонюк М. Адам Кисіль: легенди і дійсність / М. Корзонюк // Колос. – 1992. – 20 берез.

Корзонюк М. Джерело нашої духовності / М. Корзонюк // Народна рада. – 1991. – 16 лип.

Корзонюк М. Земля вся Холмська наша... / М. Корзонюк // Колос. – 1994. – 29 жовт.

Корзонюк М. Невтомний дослідник Волині / М. Корзонюк // Народна рада. – 1993. – 4 жовт.

Корзонюк М. Прибужжя у давнину / М. Корзонюк // Колос. – 1984. – 11 жовт.

Бондаренко Г. Краєзнавці Прибужжя / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт. Іваничі, 22 черв. 2011 р. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 5–9.

Василюк Л. Л. Подвиг в ім'я науки / Л. Л. Василюк, Ю. М. Харко // Роде наш красний : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 454–474.

Василюк Л. Творчі взаємини О. Цинкаловського та М. Корзонюка / Л. Василюк // Наука і освіта : зб. наук. пр. – Київ, 1997. – Кн. 1. – С. 142–144.

Франчук Л. Хранитель минувшини / Л. Франчук // Волинь філологічна. – Луцьк, 2007. – Вип. 4 : Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах. – С. 354–360.

Харко Ю. Микола Корзонюк – дослідник волинського краю / Ю. Харко, Л. Василюк // Суспільствознавчі науки та відродження нації. – Луцьк, 1997. – Кн. 2. – С. 81–85.

Бобак О. Шляхом учителя / О. Бобак // Колос. – 2003. – 31 січ.

Василюк С. Пам'ять про сільського академіка Корзонюка / С. Василюк // Колос. – 1999. – 31 груд.

Василюк С. Свято народної пісні / С. Василюк // Колос. – 1990. – 15 груд.

Вербич В. Пора прощання літа спинила / В. Вербич // Нар. трибуна. – 1994. – 16 груд.

Голодний, але благородний // Дем. Україна. – 1993. – 3 черв.

Зубчук К. Невичерпна скарбниця мудрості / К. Зубчук // Рад. Волинь. – 1987. – 27 черв.

Імені Миколи Корзонюка // Нар. трибуна. – 1995. – 20 черв.

Ковтуненко Л. Збирач скарбів рідного краю / Л. Ковтуненко // Колос. – 2005. – 12 лют.

Корзонюк Микола Матвійович : некролог // Колос. – 1994. – 2 груд. ; Народна рада. – 1994. – 3 груд.

Кудь Л. Дослідник минувшини / Л. Кудь // Слава праці. – 2010. – 14 груд.

Лісова А. Краєзнавці вшанували свого вчителя / А. Лісова // Волинь. – 2002. – 26 груд.

Мельник Б. Сільський академік з Волині / Б. Мельник // Освіта України. – 2007. – 23 листоп. – С. 5–6.

[Музей краєзнавця М. Корзонюка] // 2000. – 2007. – 21 верес. – С. 7.

Рябченюк М. Славна постать патріота-подвижника / М. Рябченюк, О. Бобак // Наше місто. – 2001. – 20 груд.

Рябченюк М. У нього вчимося любові до отчого краю / М. Рябченюк // Наше місто. – 2000. – 21 груд.

Федорович О. Гідний пам'яті людської / О. Федорович // Полісся. – 2013. – 21 трав.

Харко Н. Доля людини і доля країни / Н. Харко // Колос. – 1994. – 25 лют.

Чурило О. «Земля – найнадійніша скарбниця» / О. Чурило // Досвіт. зоря. – 2003. – 5 черв.

Шостак В. Музей пам'яті земляка-краєзнавця / В. Шостак // Колос. – 2007. – 20 січ.

Краєзнавці Прибужжя [Електронний ресурс] // Володимир-Волинський історичний музей : сайт. – Режим доступу: <http://volodymyrmuseum.com>. – Назва з екрану.

475 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Іваничі, тепер Іваничівського району (1545)

Іваничі – адміністративний центр Іваничівського району, який було створено у 1940 році. Розташоване у південній частині Волинської області за 89 км від обласного центру. Чисельність населення становить близько 6,5 тис. чоловік. Площа селища становить 710,1 га.

Територія Іванич була заселена здавна. На околиці селища виявлено поселення доби бронзи (II тис. до н. е.), де знайдено крем'яні ножі, кам'яну сокиру, посуд.

Перша писемна згадка про Іваничі в історичних документах належить до 1545 року, коли Волинська земля входила до складу Великого князівства Литовського. У вироку урядових ревізорів у справі за скаргою луцьких міщан на шляхту Луцького і Володимирського повітів про незаконне стягнення мита з купецтва в шляхетських маєтках і з переліком нововстановлених і усталених здавна митниць на Волині записано: «...Уво Иваничихъ Годѣи Иваницкий по грошу береть...», тобто самовільно брав мито за проїзд по дорозі через своє село.

У цей період село не було великим і належало родині волинських землян Іваницьких. У 1545 році Іваничі належали до

Ходора, в 1570 році до Лаврина Іваницького, а в 1583 – до вдови Лаврина Іваницького. Імовірно, назва села походить від прізвища його власників.

На кінець XVI ст. село мало 15 димів (жилих будинків), 6 городників (ремісників-будівельників) і вітряний млин.

Село Іваничі складалося з таких кутків: «Старі Іваничі», «Нові Іваничі», «Кривий Куток», «Підцерківці», «Загребля», «Голєндри», «За Греблею», «Фоса», «Цешин», «Коршма», «Цвинтар». Урочища в полях мали назви: «Помірки», «За Кульбами», «Татарка», «Зарука», «Під Полями», «За Двором», «Пастовні» і «Малий Потік» – «Струга». Стара церква була колись в урочищі «Загребля», де старий фільварок «Цешин». В урочищі Татарка, за старими переказами колись були татарські могилки. До 1915 року в Іваничах був водяний млин (за О. Цинкаловським).

Від перших власників (Іваницьких) в селі на околиці Загребля залишилась збудована дерев'яна церква Благовіщення, рукописне Євангеліє і золотий хрест з чашею та ікона Благовіщення Пресвятої Богородиці. Хрест, чаша та ікона на початку XX ст. були забрані у Володимирське хранилище старожитностей.

У середині XVII ст. село Іваничі перейшло у власність до Красницьких, а від них до Чацьких, які були власниками сусіднього містечка Порицьк (тепер село Павлівка).

Після третього поділу Польщі в 1795 році Іваничі входять до складу Російської імперії. Кордон з Австро-Угорщиною пройшов по річці Буг, який отримав додаток «Західний» та по сухопутній границі з колишнім Белзьким воєводством. Близькість кордону відображалася на житті села. Це і контрабанда товарів, і допомога втікачам з кріпацтва (в сусідній Австро-Угорщині воно було ліквідовано раніше).

Майже до початку XX ст. основна маса населення Іванич була неписьменною. Лише в 1899 році в селі відкрито першу церковно-парафіяльну школу.

На початку XX століття в Іваничах уже нараховувалось понад 168 садиб і понад тисячу жителів (за переписом 1911 року 1006 чол.). В селі була парафіяльна школа, два млини – водяний і вітряк, ставки для розведення риби.

На початку Першої світової війни до Іванич було прокладено залізничну колію, яка з'єднала його з містом Володимир-Волинський (продовження військової залізниці Ковель – Володимир-Волинський) і в той час мала стратегічне значення. Відразу, коли залізниця почала функціонувати, Іваничі були захоплені австро-німецькими військами, що перебували тут до кінця 1918 року. Селище ввійшло до складу Волинського округу, утвореного з центром у Володимирі-Волинському. У кінці 1915 року залізничну гілку продовжено до Сокаля і з'єднано з напрямком до Львова. Приміщення залізничного вокзалу було споруджено у 1915 році. На той час воно було дерев'яне. Сучасне приміщення станції збудоване поляками у 1925-1926 роках.

Із утворенням у Володимирі комітету Українських січових стрільців, що відали українськими приватними школами, Іваничі потрапляють у сферу їх культурно-просвітницької діяльності.

За Ризьким мирним договором Волинь, у тому числі й Іваничі, входить до складу Польської республіки. Більшість мешканців Іванич займається сільським господарством. У селі, за даними 1931 року, було 278 господарств, збудоване приміщення для початкової школи і народного дому.

У 1939 році на початку Другої світової війни Іваничі входять до новоутвореної Волинської області Української РСР. Відкрито семирічну школу (замість початкової), утворено 2 колективні господарства. У 1940 році почала працювати Іваничівська селищна рада, а незабаром відкрито поліклініку і відділення зв'язку.

Від нацистських загарбників територію Іванич було звільнено 20 липня 1944 року військами 3-ої армії 1-го Українського фронту. Оскільки сусіднє містечко Порицьк, яке тоді було районним центром, під час війни практично зруйноване, то районні організації та установи було розміщено в Іваничах. Так село стало тимчасовим центром Порицького району, а з 1946 року центром Іваничівського району. Такі зміни стали передумовами для перетворення села в селище міського типу. Після Другої світової війни Іваничі розширюються і відбудовуються.

Після здобуття незалежності України розпочинається нова сторінка в історії Іванич. У 1995 році селище відзначало 450-річний

ювілей з часу заснування. Того ж року рішенням селищної ради затверджено герб та прапор Іванич. За основу взято елементи герба його перших власників – волинського шляхетського роду Іваницьких (місяць із хрестом – герб Повня).

У селищі є релігійні громади УПЦ КП, УПЦ МП, УГКЦ, адвентистів сьомого дня, євангельських християн-баптистів, християн віри євангельської, свідків Єгови. На території Іванич (на кладовищі) знаходиться пам'ятка місцевого значення – церква Сорока мучеників Севастійських (XVII–XIX ст.).

У селищі встановлено погруддя Т. Шевченка, пам'ятні знаки УСС, на честь 2000-річчя Різдва Христового, на честь 450-річчя Іванич, Меморіальний комплекс Слави, насипано символічний курган воякам УПА. 13 жовтня 2019 року відкрито пам'ятник загиблим героям АТО та Революції Гідності.

Зараз Іваничі є адміністративним центром Іваничівської селищної об'єднаної територіальної громади, яка створена 29 жовтня 2017 року.

Лариса Пальоха

Література:

Борисюк С. Волинське Прибужжя: крізь серце й заметіль століть : іст.-краєзн., фольк.-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ, 2007. – 584 с.

Про Іваничі Іваничівського району. – с. 148–149, 179, 318, 330, 331.

Гречило А. Б. Герби та прапори міст і сіл України : Ч. 1 / А. Б. Гречило. – Львів : Друк. куншти, 2004. – 120 с.

Про Іваничі Іваничівського району див. – с. 79.

Іваничі. – Луцьк : Медіа, 2008. – 16 с.

Іваничі – інвестиційно привабливий район. – смт. Іваничі, 2006. – 50 с.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 747 с.

Про Іваничі Іваничівського району – с. 212–222.

Реабілітовані історією : у 27 т. : Волинська область : наук.-док. серія кн. Кн. 3 / керівник М. М. Кучерепа. – Луцьк : Надстир'я, 2017. – 688 с.

Про Іваничі Іваничівського району – с. 16–17, 83–85.

Археологічні пам'ятки Іваничівського району // Археологічні пам'ятки Волинської області (матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України. Волинська область») / упоряд.: М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, О. Є. Златогорський. – Луцьк, 2017. – С. 65.

Білоус Л. Напрестольний хрест 1576 року / Л. Білоус // Пам'ятники України: історія та культура : наук. часоп. – 2016. – № 3. – С. 110–111.

Казмірчук О. Іваничі/ О. А. Казмірчук, Г. І. Єрко // Основи краєзнавства : навч. метод. посіб. – Луцьк, 2014. – С. 86–132.

Літопис : пам'ятна віха в історії Іваничі // Волинь. – 2005. – 11 жовт. – С. 1.

Холмецька О. Яким бути нашому селищу / О. Холмецька // Колос. – 2016. – 9 лют. – С. 1.

Баран В. 460 років першої писемної згадки про смт Іваничі (1545) / В. Баран // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – Луцьк, 2004. – С. 137–140.

Іваничі // Енциклопедія історії України / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 398.

Шульгач В. П. Іваничі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойкономія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 59.

Іваничі [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Райцентр у фото. Іваничі [Електронний ресурс] // ВолиньPost : сайт. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/articles/290-ra-jcentr-u-foto-ivanychi>. – Назва з екрану.

450 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про с. Боровичі,
тепер Маневицького району
(1570)**

Боровичі – давнє волинське село, колись Луцького повіту. Нині центр сільської ради, в якому проживає 1598 чоловік. Географічно Боровичі розташовані на лівому березі річки Стир за 40 кілометрів від районного центру Маневиці.

Село було залюднене в епоху бронзи, про що свідчать знайдені крем'яні знаряддя праці. У Боровичах відкрито пам'ятки поселення бронзи і раннього залізного віку, зокрема комарівсько-тшинецької і пізньолужицької культур.

Ойконіміст В. Шульгач розглядає назву села як похідне від патроніма «Борович» – поширеного прізвища на Волині.

Існує версія, що перші ознаки села – «боровицька земля» з'явилися у 60-х роках XVI ст. у зв'язку з захопленням земель підданими Богдани Четвертинської.

Село Боровичі згадується у «Поборовому» реєстрі 1570 року, коли власниками села були Іван (Януш) Матвійович Четвертинський і його дружина Богдана Василівна. У 1585 році один із Четвертинських – Яків Андрійович, пінський лісничий, збудував на «боровицьких землях» замок, назвавши його Нова Четвертня. Деякий час поселення носило назву Нова Четвертня і Боровичі одночасно. Поряд з замком була закладена кам'яна церква, від якої залишились руїни. У цей період відбувається розділення династії князів Четвертинських на дві гілки, що дістало свій вияв у герботворчому процесі. Якщо старша гілка носила назву «На старій Четвертні» і на гербі було зображення Юрія Змієборця, то молодша гілка династії Четвертинських носила назву «На Боровичах», або «Нова Четвертня», родоначальником був Яків Андрійович. Як герб використовували видозмінену «Леліву».

У 1626 році в документах Боровичі фіксуються як місто (Нова Четвертня) з правом проводити щорічні ярмарки. На цей час власником містечка був Стефан Четвертинський, брацлавський підкормій.

Село згадується у реєстрі 1629 року, відповідно до якого у ньому нараховувалось 70 димів із населенням приблизно 400 чоловік. Оскільки село стояло на березі річки Стир, місцеві жителі займалися торгівлею, сплавом збіжжя і поташу на ком'ягах (човнах).

У Боровичах була «комора митна» (митниця).

Документи фіксують втечі селян з одних волинських сіл до інших. У 1630 році засвідчена втеча селян до Борович із села Березно на Холмщині, а у 1637 році підданих Олександра Красинського із села Забороль під Луцьком.

У XIX ст. власниками Борович були поміщики Тишкевич і Неустроєв, які володіли значною кількістю землі. Наприкінці XIX ст. у Боровичах було 211 домів і 1241 жителів. Поміщик Неустроєв збудував у Боровичах 4 водяних млина. У селі діяло кредитне товариство. За переписом 1911 року у Боровичах проживало 1504 жителі. В селі були торговий і лікарський пункти, поштова станція.

Тамара Садовник

Література:

Волинь і Холмщина 1938–1947 рр.: польсько-українське протистояння та його відлуння : дослідж., док., спогади. – Львів, 2003. – 813 с.

Про село Боровичі Маневицького району – с. 645.

Засекін В. Сповідь : іст.-краєзн. вид. / В. Засекін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 194 с.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів, 2003. – 206 с.

Про село Боровичі Маневицького району – с. 66.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 747 с.

Про село Боровичі Маневицького району – с. 553.

Маневиччина крізь віки : наук.-краєзн. нарис / ред., уклад. та керівник авт. кол. П. Хомич. – Луцьк : Медіа, 2005. – 399 с.

Про село Боровичі Маневицького району – с. 144–152.

Осауленко Л. Гетьман України Павло Скоропадський. Кн. 2 / Л. Осауленко, В. Д. Засекін. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 702 с.

Про село Боровичі Маневицького району – с. 157.

Археологічні пам'ятки Маневицького району // Археологічні пам'ятки Волинської області (матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України. Волинська область») / упоряд.: М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, О. Є. Златогорський. – Луцьк, 2017. – С. 230.

Мазурик Ю. 3 історії с. Боровичі Маневицького району / Ю. Мазурик, О. Златогорський // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 152–156.

Надольська В. До історії села Боровичі / В. Надольська // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 163–167.

Аршулік П. Минуле села Боровичі / П. Аршулік // Волин. новини. – 2016. – 15 груд. – С. 24.

Бубнюк А. Боровичі : село люди / А. Бубнюк // Нова доба. – 2013. – 3 серп. – С. 5.

Волошко І. Боровичі відзначили 430-ліття / І. Волошко // Нова доба. – 2015. – 25 лип. – С. 4.

Мазурик Ю. Чи були Боровичі містечком? / Ю. Мазурик // Волин. монітор. – 2012. – 28 черв. – С. 12.

Музика Ю. Баба Домна описала століття життя її рідного села / Ю. Музика // Нова доба. – 2019. – 25 лип. – С. 3.

Шульгач В. П. Боровичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойкономія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 16.

Цинкаловський О. Боровичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 року) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 129.

Боровичі (Маневицький район) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Боровичі, Маневицький район, Волинська область
[Електронний ресурс] // Історія міст і сіл Української РСР : сайт.
– Режим доступу: <http://ukrssr.com.ua/volinska/manevitskiy/borovi-chi-manevitskiy>. – Назва з екрану.

450 РОКІВ
від часу надання Магдебурзького права с. Хорів,
тепер Локачинського району
(1570)

Хорів – давнє волинське село, колись Володимирської волості Володимирського повіту. Хорів розташоване на відстані 33 км від Володимира-Волинського.

Нині в селі проживає 352 чоловіка. Село було залюднено в епоху пізнього палеоліту, про що свідчать знайдені на його території крем'яні знаряддя праці. Окрім того, зустрічаються пам'ятки епохи бронзи.

Етимологічно назва села «Хорів» тлумачиться досить складно. На увагу заслуговує версія про походження назви від ойконіма «Тхори» (за В. Шульгачем).

Вперше село згадується у «Ревізії» Володимирського замку у 1545 р. За документом, власниками Хорева були князі Роговицькі. В історичних джерелах рід Роговицьких часто поєднують з князями Ружинськими через їхні шлюбні зв'язки. Згідно «Ревізії» Роговицькі зобов'язані були платити податки з «Ружинського ключа», куди входили села Роговичі, Хорів, Ружин і Творин, утримувати 1 замкову городню. У самому Хореві наприкінці XVI ст. існував оборонний замок, своєрідна система укріплень у захисті від татарських спустошень.

У «Поборовому» реєстрі під 1570 роком Хорів згадується, як містечко (місто), яке отримало Магдебурзьке право. На той час містечко належало князеві Петру Загоровському. У документі згадується про розбійницький напад на ярмарок 16 червня 1570 року.

Хорів згадується у «Поборовому» реєстрі 1604 року і нараховував на той час 43 тяглових господарства, населення яких

складали бояри, шинкарі, мельники, попи, селяни. В середині XVII ст. Хорів через невелику локацію втратив міський статус.

Село занесено до «Поборового» реєстру 1629 року, згідно якого у селі нараховувалось 69 димів, населення яких складало 204 жителі. 1629 року сини Загоровського Петро і Андрій поділили Хорів, який відійшов до Андрія. Наприкінці XVIII ст. Хорів став власністю графа Чацького.

У 1876 році у Хорові була збудована дерев'яна церква святого Онуфрія, на місці якої у XIX ст. була збудована нова. Наприкінці XIX ст. в селі нараховувалось 72 доми, 447 жителів.

Перепис населення 1911 року зафіксував у Хорові горілчану крамницю і кредитне товариство.

Тамара Садовник

Література:

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів : Добра справа, 2003. – 205 с.

Про село Хорів Локачинського району – с. 39.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970 – 746 с.

Про село Хорів Локачинського району – с. 402–404, 406.

Сегейда Х. П. Хорів / Х. П. Сегейда // Сегейда Х. П. Світильники отчої віри : нариси про церкви Локачинського району / Х. П. Сегейда. – Луцьк, 2002. – С. 210–214.

Хорів // Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років : Іваничівський і Локачинський райони / уклад. І. Пушук. – Луцьк, 2010. – С. 313–314.

Бубенщикова О. Те, що донедавна було таємницею, розкрила поїздка до Свято-Онуфріївської церкви / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2013. – 6 трав. – С. 11.

Малімон Н. Хорівський «діамант» / Н. Малімон // День. – 2017. – 21 верес. – С. 12.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Хорів Локачинського району – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Хорів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 498.

Шульгач В. П. Хорів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 143.

Хорів (Локачинський район) [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Історичні факти: де і коли у районі пройшли смерчі [Електронний ресурс] // Район Локачі : сайт. – Режим доступу: <https://lokachi.rayon.in.ua/>. – Назва з екрану.

450 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про с. Боголюби,
тепер Луцького району
(1570)**

Село Боголюби розташоване неподалік від обласного центру. Цей населений пункт має мальовничу природу і давню історію. Вважається, що виникло воно ще за часів Київської Русі, а свою назву отримало від такої історичної події. Через його територію проїжджав князь Андрій Боголюбський. Будучи хворим, він напився води із джерела неподалік села – і видужав. На місці цілющого джерела пізніше побудували Андріївську церкву, а село отримало назву Боголюби. Підтвердженням такої думки є археологічні пам'ятки селища давньоруського часу XII–XIII ст., яке було виявлене на північно-східній околиці села, на межі населених пунктів Боголюби та Тарасове, на північно-східному високому березі ставу, утвореного з р. Іжівка (лівосторонній доплив р. Стир), на ділянці громадянина Євтушика Д. П. та на земельних паях місцевих жителів. Під час проведення дослідження на ньому, у траншеї розміром 60 кв. м. зібрано фрагменти кераміки XII–XIII ст.

Село належало колись до Жидичинського монастиря, в 1570 році – до монастирського ключа. Вказана дата вважається найдавнішою писемною про цей населений пункт.

У другій половині XVII століття Боголюби перейшли у власність князя Адама Сангушка, який платив монастиреві в 1648 році 46 дим., а в 1655 році 28 дим. По польському повстанні перейшло «до казни». В 1863 році була побудована Свято-Василівська церква.

У 1885 році в селі налічувалось 33 двори, 335 мешканців, в 1906 – 73 та 455 відповідно. До села належала Боголюбська ферма та хутір біля Торчина на 1 двір та 19 жителів (119 десятин землі). Відно до перепису 1911 року, зареєстровано 525 жителів, резиденція торчинського лісництва, кредитове товариство.

На початку XX столітті в Боголюбах знаходився маєток відомого заможного лісничого Володимира Костянтиновича Камп'юні. У 1905 році Камп'юні одружився з вдовою Софією Миколаївною Тургеневою (Бакуніною), яка разом із трьома доньками Асею (Анною), Тетяною та Наталією переїхали з Москви до Боголюб, у маєток вітчима. Частина свого життя провів у Боголюбах відомий російський поет Андрій Бєлий, який вінчався в місцевій Андріївській церкві з Асею Тургеневою.

Під час Першої світової війни з 1915 року населений пункт перебував в австрійській окупації. На п'ятий день Брусиловського прориву 26 травня (8 червня) 1916 року 40-й корпус російської армії вже зайняв Боголюби.

У 1930-х роках тут функціонувала ОУН. Серед її членів з 1937 року була Зубрицька Лідія Михайлівна. У літературно-мистецькому тижневику «Prosto z mostu», який видавався у міжвоєнній Польщі в 1935 році, є згадки про діяльність в Боголюбах протестантської релігійної громади. Засновником і первосвященником її був Стефан Бохонюк.

На початку Другої світової війни село опинилося у вирі танкової битви, що тривала з 23 по 29 червня 1941 року по лінії Луцьк-Рівне-Дубно-Броди. Про ці події свідчать старожили села, а також численні танкові окопи у навколишніх лісах. Влітку 1943 р. в с. Боголюби розташовувалась одна з груп УПА. Її зв'язковою по Луцькому району була А. Бондарук («Смерть», «Текля», «Марія», «Оля», «Рая»).

Навесні 1944 року Боголюби та навколишні села були звільнені від німецьких військ. Пам'ять про учасників подій Другої світової війни увічнені у встановленому в 1980-х роках пам'ятнику землякам та братській могилі воїнів УПА, що розташовані на території цього населеного пункту.

У 1947 році почала функціонувати школа. З 1953 до 1986 року незмінним її директором був Олексій Лукич Кужель. Про його наполегливу працю на педагогічній ниві свідчить той факт, що він був нагороджений медаллю А. С. Макаренка за успіхи у навчанні та вихованні підростаючого покоління.

У 1964 році село було перейменоване на Першотравневе з власною сільською радою. Ця назва зберігалася до початку перебудовчих процесів, коли йому повернули історичну назву. Сільраді було підпорядковане село Богушівка. На цій місцевості знаходилось відділення буякорадгоспу «Гнідавський», що мав 1699 га землі для вирощування сортового насіння цього коренеплоду. Сьогодні тут працює сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Боголюби».

Поблизу цього населеного пункту знаходиться державний «Першотравневий парк-пам'ятник садово-паркового мистецтва» і група дубів-велетнів, яким уже понад 350 років. У лісовому урочищі «Боголюби» налічується двадцять два дуби, але тільки п'ять із них 1972 року визнані державним пам'ятником природи місцевого значення. Сільські старожили розповідають, що ці дерева не самосійні, а висаджені людиною в один період – у середині XVII століття. В обхваті вони мають від 4,1 до 4,7 метра, а висота коливається від 24 до 27 метрів.

Завдяки діяльності двох медичних закладів про Боголюби знають далеко за межами району і навіть області. На території села розташовані корпус Волинської обласної клінічної лікарні з кількома відділеннями та приватний Медичний центр «Боголюби».

1 вересня 2003 року в Боголюбах почала функціонувати новозбудована школа. Створені також належні умови у приміщенні Будинку культури. Тут свої вміння розвивають колективи аматорського мистецтва, одному з них – театральному в 2016 році присвоєно звання народного. З 2017 року село Боголюби входить до складу Заборольської об'єднаної територіальної громади.

Алла Сахнюк

Література:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970 – 746 с.

Про село Боголюби Луцького району – с. 454.

Кучинко М. М. Пам'ятки археології Луцького району Волинської області : навч. посіб. / М. М. Кучинко, О. Є. Златогорський. – Луцьк : Волин. старожитності, 2010. – 280 с.

Про село Боголюби Луцького району – с. 181.

Боголюби // Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років : Луцький район і м. Луцьк / уклад. І. Пушук. – Луцьк, 2009. – С. 45–47.

Боголюбська сільська рада // Луцький район: минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 34–35.

Шкляєва Н. Боголюби / Н. Шкляєва // Шкляєва Н. Волинські села в народних переказах / Н. Шкляєва. – Луцьк, 2011. – С. 51–52.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Боголюби Луцького району – див. Географічний показчик.

Цинкаловський О. Боголюби / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 116–117.

Шульгач В. П. Боголюб / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 15.

Боголюби [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Боголюби [Електронний ресурс] // Україна туристична : сайт. – Режим доступу: <http://turystam.in.ua/>. – Назва з екрану.

400 РОКІВ

**від часу заснування августинського монастиря Святої Марії
Магдалини в с. Затурцях, тепер Локачинського району
(1620)**

Найдавнішою історико-архітектурною пам'яткою села Затурці Локачинського району є костел Святої Трійці, який височить на пагорбі по лівий берег річки Турії. Ще напочатку 1930-х років неподалік цього католицького храму проходив з Луцька до Володимира-Волинського шлях, напрямом якого було дещо відкоректовано у зв'язку з реконструкцією траси.

На місці нинішньої пам'ятки на початку XVII століття було засновано Затурецький августинський монастир Св. Марії Магдалини і збудовано дерев'яний костел. Засновником і фундатором обителі став волинський каштелян Ян Лагодовський. 26 листопада 1620 року був наданий фундушний запис, у якому значилося, що на землях Затурецьких засновується монастир зі значними землеволодіннями та підданими з місцевих селян. Для потреб мешканців обителі з десяти ченців необхідно збудувати три житла, кухню, льох, комору з дерева та крамничку для братії. Дерев'яний костел треба підмурувати, а цвинтар гарно обгородити. Монастиреві відведено земельний наділ під город, у ставку дозволено ловити рибу. В Озютицькому млині монахи могли молоти збіжжя, а з Вічинського лісу щотижня возити по десять возів дров. Шельвівський і Затурецький фільварки, крім всілякої живності, повинні були поставляти чорне сукно для монастиря. Ченці додатково мали отримувати 50 мац жита, 5 – вівса, 5 – гречки, а також 15 возів сіна із Затурецького, Роговицького, Твориницького та Шельвівського фільварків. Відомо, що окрім того, з Вічинського фільварку монастир Св. Марії Магдалини мав щорічно отримувати 20 золотих, 10 корів, 10 свиней, 30 овець, 20 гусей і 60 курей. При тому Лагодовський застерігає ченців від відкриття шинку чи корчми і вимагає щотижня відправляти службу за здоров'я фундатора.

Як свідчать документи, до початку національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького Затурецька обитель мала 10 димів.

Уже в перші роки діяльності монастиря заможні прихожани католицького храму офірували для потреб кляштора сотні золотих, дзвони, книги, орган, столове срібло. Цікаво зауважити, що й ікона Матері Божої Затурецької, яка перебувала у нинішньому Святотроїцькому костелі аж до 1943 року (нині знаходиться в костелі села Терагин на Грубешівщині (Польща), датується початком XVII століття. Валеріян Подгороденський з дружиною, наприклад, заповіли обителі 10 000 золотих зі своїх маєтків Вічині, Затурці, Качин та Шельвів. Серед інших жертводавців у документах значаться імена Федора Білостоцького, Андрія Линевського, Павла Обидовського, Катерини Чорної, Яна Кореневського, Станіслава Подгороденського, Миколая Окорського, Теофілії Фаренсбахової, Андрія Заленського.

Близько середини XVII століття з'являються відомості про монастирський шпиталь. Можливо, цей притулок було засновано й раніше, проте перша виявлена згадка датується 1650 роком.

Непоодинокі випадки, коли маєтні католики заповідали поховати їх на території кляштора, ще за життя переказуючи на це певні кошти. Відомо 11 свідчень про дійсні або ймовірні усипальниці в монастирі. Історичні документи зберегли імена тринадцяти настоятелів обителі і шістнадцяти ченців.

Проте у повсякденному житті між чернечою братією і прихожанами, а то і жертводавцями храму, спалахували суперечки переважно майнового характеру, відкривалися судові справи. Здебільшого йшлося про те, що нащадки фундатора монастиря Яна Лагодовського або інших меценатів не виконують заповітів покійних, не поставляючи належних коштів чи майна на утримання обителі, не добудовують, не ремонтують, не утримують в належних умовах монастирські будівлі. Іноді й самі жертводавці позивалися з монастирем, відстоюючи свої права. Крім того, відбувалися сутички між ченцями і місцевим людом. Особливо це протистояння загострилось під час Хмельниччини.

Сучасний мурований костел Св. Трійці в Затурцях знаходиться на початку вулиці села, яка здавна називається «Кляштиркою». Отже, місцева топоніміка також зберегла відомості про давній кляштор (монастир), який своє літочислення веде від 1620 до 1832 років.

Протягом століть старовинний католицький храм і монастир то зазнавали руйнувань, то відроджувались. Це було пов'язано не лише з козацько-селянськими повстаннями, але й з політикою Російської імперії, Речі Посполитої та Радянського Союзу, під владою яких у різні історичні періоди знаходилась територія Волині. Крім того, значних руйнувань зазнав костел у роки Першої світової війни. Ще на початку 1960-х років біля нього існували залишки мурованої стіни, яка в давнину обмежувала монастирське подвір'я. Після пристосування колишнього католицького храму спочатку на районний будинок культури, а згодом – на складське приміщення місцевого колективного господарства (задля чого з південного боку споруди у стіні було зроблено отвір для заїзду машин з вантажем) рештки вказаної монастирської стіни знищено.

У 1992 році приміщення костелу рішенням Волинської обласної ради було передано зареєстрованій католицькій громаді, а 1994 року освячено та відкрито для богослужінь як діючу культову споруду. В останні роки приміщення відреставроване із заміною вхідних дверей та вікон і спорудженням нового даху дзвіниці у готичному стилі. Нині це найвища споруда села Затурці.

Наталія Гатальська

Література:

Антонюк Я. Трагедія руйнації храмів. Волинська область. XX століття : іст.-краєзн. довід. / Я. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про августинський монастир Марії Магдалини в селі Затурці Локачинського району – с. 141.

Троицы костел, 1641–1642 гг. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Київ, 1985. – Т. 2. – С. 87.

Кошицька О. Костел Святої Трійці / О. Кошицька // Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці перш. писем. згадки про с. Затурці Локачинського району Волинської області. – Луцьк, 2004. – С. 42–47.

Меліхова І. Місце під сонцем для місця, де молитва живе... / І. Меліхова // Віче-інформ. – 2013. – 27 черв.–3 лип. – С. 8.

Stachyra H. Zaturce / H. Stachyra // Stachyra H. Nad Turia i Stochodem : z dziejow polskiej власności ziemskiej na Wolyniu (1918–1939) / H. Stachyra. – Lublin, 2008. – С. 138–140.

Цинкаловський О. Затурці / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 116–117.

Затурці [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Затурці, парафія Пресвятої Трійці [Електронний ресурс] // Управління Луцької дієцезії Римсько-Католицької Церкви. – Режим доступу: <http://catholic.volyn.ua/index.php/ua/skhematyzm/parafii/parafii>. – Назва з екрану.

375 РОКІВ

від часу спорудження церкви Зачаття Святої Анни у с. Підбереззя, тепер Горохівського району (1645)

Село Підбереззя розташоване на берегах річки Луги, за 11 кілометрів від районного центру – м. Горохів. Уперше Підбереззя згадується у документах 1629 року. У селі є церква Зачаття святої Анни – пам'ятка архітектури національного значення (охоронний № 106/1), один із найдавніших храмів Волині. Збудована на кошти прихожан і освячена у 1645 році на честь зачаття праведною Анною дочки – діви Марії, Богородиці. Церква розташована у центральній частині села, на просторій, рівній ділянці. Дерев'яна, невелика, з трьома рівновисокими зрубами на кам'яному фундаменті, завершена масивною банею із заломом на восьмерику нави. Всі обсяги церкви поступово нарощуються до центру і у висоту, що створює пірамідальний по композиції силует. До основної

конструкції церкви добудовані чотири приміщення: по осі церкви до бабинця – присінок, з півночі та півдня також прибудови, з півдня до вівтаря – ризниця (збудована за незалежності України). В інтер'єрі шатрове (на восьмерику) перекриття центрального об'єму відкрите до наскрізного з розмальованими стінами ліхтарика, що вінчає верх нави, завдяки чому весь простір залито світлом. Після ремонту XIX ст. у церкві зберігся живопис та різьблення XIX–XX ст. Храм є прикладом старовинної дерев'яної одноверхої волинської церкви з великим за об'ємом верхом. Церква дійсно вирізняється пластичним куполом із заломом, наче провісником українського модерну.

Український образ незбагненим чином впливав і на долю храму: свого часу підберезівська громада увійшла до УАПЦ другої формації, яку очолював митрополит Полікарп (Сікорський), настоятеля церкви з 1936 до 1941 р. Івана Концевича і двох його синів за те, що були свідомими українцями, розстріляли у луцькій тюрмі, а в радянські часи священники свято зберігали (точніше, ховали) у церкві українську богослужбову літературу, після проголошення Незалежності України церковна громада знову увійшла до УАПЦ, а на сьогодні парафія Зачаття праведною Анною Пресвятої Богородиці належить до Горохівського благочиння Волинської єпархії Православної церкви України. Місцеві жителі свою церкву називають «Неопалимою Купиною» в пам'ять про лихоліття Другої світової війни, коли попри тотально випалене село, храм вцілів і залишився практично неушкодженим.

З півночі від церкви розташована приземкувата дерев'яна двоярусна (четверик на четверику) дзвіниця – пам'ятка архітектури національного значення (охоронний № 106/2), зведена одночасно з церквою. Біля дзвіниці збереглося багато надмогильних пам'ятників, серед яких могила священника Миколи Рижковського, що був настоятелем храму 46 років. Тут знаходиться група симетрично впорядкованих пам'ятних хрестів, споруджених родичами тих, що загинули далеко від рідної домівки. На лицевому боці високого п'єдесталу кожного хреста є напис, інколи з доволі розгорнутою біографією того, у пам'ять кого він встановлений, та із зазначенням того, хто і коли хрест

спорудив. Більшість хрестів встановлена у 1930-ті роки, а у 1980-х доповнена пам'ятниками тих, хто не повернувся із заслання з Колими, загинув у Афганістані тощо. Хрести виготовлені з цегли та цементу, пофарбовані у зелений, синій та блакитний кольори.

На жаль, нещодавно під час чергового ремонту церкву обшили пластиковою вагонкою, покрили псевдозолотом баню, принагідно заховавши залом. Це не лише зовсім спотворило зовнішній вигляд храму. Після таких «ремонтних заходів» дерево, з якого збудовано давній храм, перестає «дихати», що прискорює псування деревини і призводить до швидкого руйнування пам'ятки.

Ангеліна Вигодник

Література:

Завада В. Дерев'яні храми Полісся / В. Завада. – Київ : Техніка, 2004. – 168 с.

Про церкву святої Анни у селі Підбереззя Горохівського району – с. 73.

Гнатюк А. Як неопалима купина / А. Гнатюк // Волин. єпарх. відом. – 2008. – січ.-лют. – С. 2, 4.

Аннозачатіївська церква // Мистецтво України : енцикл. в 5 т. – Київ, 1995. – Т. 1. – С. 62.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600 – 1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву святої Анни у селі Підбереззя Горохівського району – с. 236–237.

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 49.

Церква зачаття святої Анни (Підбереззя) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

275 РОКІВ

**від часу спорудження Свято-Покровської церкви
у с. Піддубці, тепер Луцького району
(1745)**

Свято-Покровська церква в с. Піддубці є унікальним творінням зодчих середини XVIII століття. Вона будувалася 1745 року на кошти Людвіки Гонорати, дружини київського воєводи Станіслава Любомирського, власника Рівного і Дубна. Автором проекту був видатний архітектор, єзуїт Павло Гіжицький. Храм декорували стараннями власника Олики, великого коронного гетьмана, князя Міхала Казімежа Радзивіла (Рибоньки).

Пам'ятка належить до типу центричних, хрещатих. Рівновеликі рамена хреста у плані закінчуються кутовими квадратними вежами, які на другому ярусі переходять у восьмигранні й завершуються банями. Центральна масивна баня є продовженням восьмигранного підбанника, підтримуваного чотирма стовпами. Між раменами хреста в кутах затиснено одноярусні об'єми з циркульно окресленими у плані зовнішніми стінами. Пірамідальна дев'ятиверха композиція бань і характер декоративно-пластичного вирішення стін засвідчують приналежність храму до архітектури бароко.

Спочатку церква діяла як греко-католицька, а при ній – Різдво-Богородичний монастир. У XVIII ст. тут був орган, співав прекрасний хор і грав відомий на всю Волинь духовий оркестр. Біля храму колись било джерело з цілющою водою. Серед жителів села побутує легенда, що до нього ще цар Петро I прислав гінців за водою.

У XIX ст. храм став православним. З 1868 року богослужіння правив православний священик Іван Берегович, що народився на Волині і закінчив духовне училище в Мильцях, а згодом – і Волинську духовну семінарію. Старостою парафії з 1898 року був житель с. Піддубці Роман Якимчук. За історичними джерелами, у квітні 1891 року храм відвідала Леся Українка.

На початку XX ст. Піддубецька парафіяльна церква Покрови Богородиці об'єднувала навколо себе 1478 парафіян із Піддубець,

Вишнева, Гаразджі. На той час настоятелем храму був священик Володимир Карашевич.

Події Першої світової війни істотно не вплинули на церкву в Піддубцях, за винятком того, що з неї на деякий час вивезли до Києва та згодом повернули назад чудотворну ікону Богородиці. За переказами, походження святині пов'язували з одним із піддубчанських дідичів Гулевичів, який привіз її з Смоленська.

У 1928–1929 роках місцеві жителі здійснили ремонт та розпис своєї святині, для цього церковний опікунський комітет запросив спеціаліста-художника Василя Ціхоцького з Почаєва з бригадою. Урочистості освячення відремонтованого храму відбулось 29 червня (за старим стилем) 1930 року.

Доля не раз уберігала церкву від руйнування. Під час Другої світової війни на храм було скинуто снаряд, який дивом не вибухнув. Цей храм ніколи не зачиняв своїх дверей – тут відбувалися богослужіння в різні часи. 23 листопада 1941 року в с. Піддубці відбулися урочисте богослужіння та панахида по козаках-героях, полеглих під Базаром, яку відправив священик Федір Павлів. В атеїстичні часи в храмі таємно здійснювались обряди хрещення та вінчання. Так, 1985 р. в церкві взяли шлюб Надія та Сергій Чміль. Вінчав їх о. Миколай, який згодом став одним із перших священиків, хто на початку 90-х років XX ст. перейшов до УАПЦ.

Із приходом радянської влади в 1945–1950-х роках ситуація навколо церкви почала змінюватися. Спочатку було розібрано стару огорожу, від якої залишилася одна лише брама, а нову теж муровану глуху влаштували зовсім близько біля стін храму. Тут же по периметру посадили дерева. Цим не лише в декілька разів було зменшено прицерковну територію, а й унеможливлено відведення поверхневих вод від споруди, її природне обвітрення та просушування. З часом це призвело до того, що храм набув передаварійного стану. Тому за ініціативою управління містобудування та архітектури Волинська обласна державна адміністрація підготувала подання до Держбуду України про виділення коштів для проведення невідкладних ремонтно-реставраційних робіт. Упродовж 2006–2008 років з державного

бюджету були виділені кошти та проведені відповідні роботи, в результаті яких було знято загрозу руйнування пам'ятки.

Свято-Покровська церква у с. Піддубці занесена до Переліку пам'яток архітектури і містобудування національного значення.

Алла Сахнюк

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Фото Свято-Покровської церкви села Піддубці Луцького району – с. 18.

Годованюк О. Монастирі та храми Волинського краю / О. Годованюк. – Київ : Техніка, 2004. – 173 с.

Про Свято-Покровську церкву села Піддубці Луцького району – с. 119.

Історія української культури : у 5 т. Т. 3. Українська культура другої половини XVII–XVIII ст. – Київ : Наук. думка, 2003. – 1246 с.

Про Свято-Покровську церкву села Піддубці Луцького району – с. 844.

Князі Радзивілі / В. Александрович ; пер. на укр.: В. Журба, Н. Потапенкова. – Київ : Балтія Друк, 2012. – 272 с.

Про Свято-Покровську церкву села Піддубці Луцького району – с. 19.

Гончарова В. Мурована сакральна архітектура Волині барокової доби / В. Гончарова // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 297–299.

Гулько Г. Село в контексті історії Свято-Покровського храму / Г. Гулько // Піддубці: там, де шуміли діброви... : іст.-краєзн. нариси про с. Піддубці Луцького району. – Луцьк, 2012. – 60–99.

Троневи́ч П. З історії Покровської церкви в Піддубцях / П. Троневи́ч // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2009. – С. 148–151.

Штинько В. Де ви, новітні меценати? : Свято-Покровська церква у селі Піддубці Луцького району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 57–61.

Відреставрована за державні гроші // Діалог. – 2013. – 21 листоп. – С. 2.

Коструба Н. На сторожі віків / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 11 жовт. – С. 8.

Кравчук Н. У Піддубцях стоїть тринадцятикупольна церква / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2011. – 6 січ. – С. 13.

Краснодемський В. Тринадцять куполів підпирають небо над Піддубцями / В. Краснодемський // Голос України. – 2011. – 14 жовт. – С. 12.

Сергійчук П. І засяяли золотом куполи / П. Сергійчук // Волинь-нова. – 2013. – 19 листоп. – С. 5.

Солоненко М. Храм, де бувала Леся Українка / М. Солоненко // Голос України. – 2018. – 23 листоп. – С. 7.

Федчук О. Веселка – над золотими куполами / О. Федчук // Слава праці. – 2012. – 28 лип. – С. 6.

Шабала Я. Православна сакральна архітектура в контексті історико-культурної спадщини Волині / Я. Шабала // Волин. благовісник. – 2016. – № 4. – С. 201–208.

Якименко М. Повернули храму первісну красу / М. Якименко // Голос України. – 2013. – 22 листоп. – С. 6.

Волинь : фотопутівник. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 72 с.

Про Свято-Покровську церкву села Піддубці Луцького району – с. 14–15.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600 – 1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про Свято-Покровську церкву села Піддубці Луцького району – с. 238–239.

Корнелюк Д. Наша віра, наша правда : іст.-краєзн. нариси / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я. – 236 с.

Свято-Покровської церкви села Піддубці Луцького району – с. 116.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2002. – 154 с.

Фото Свято-Покровської церкви села Піддубці Луцького району – с. 101.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 52.

Спадщина. Піддубці. Покровська церква [Електронний ресурс] // LiveJournal : сайт. – Режим доступу: <https://m-a-d-m-a-x.livejournal>. – Назва з екрану.

Церква, що була побудована випадково [Електронний ресурс] // LiveJournal : сайт. – Режим доступу: <https://ua-travels.livejournal.com>. – Назва з екрану.

275 РОКІВ

від часу спорудження церкви Святого Луки в с. Городно, тепер Любомльського району (1745)

Село Городне розміщене в 8 км на північний схід від м. Любомль у верхів'ях витоків річки Виживка. Вперше як власність литовського боярина Василя згадується у документах у 1487 році. Пізніше село було в оренді дубомльських євреїв.

Згідно реєстрів додаткових податків у 1564 році в селі була корчма, одноколісний водяний млин, 2 ремісники і церква.

Церква у селі Городно вперше згадується в документах у 1510 році, хоча вона могла бути побудована значно раніше. У 1619 році церква перейшла до греко-католиків. У XVIII ст. документальна база про церкву с. Городно відома з візитацій 1721, 1740, 1759, 1773, 1787, 1793 років, які знаходяться в Люблінському архіві і опубліковані науковцем П. Сиговським.

Клірова відомість про церкву за 1844 рік вперше згадує, що церква побудована у 1745 році. У 1835 році місцевий поміщик Станіслав Ручинський надав церкві одну десятину. Крім священика,

при церкві був дячок. Опис церковного майна зберігався з 1806 року, метричні книги – з 1813 року.

З середини XIX ст., особливо у другій половині XIX ст., Росія почала масово перебудовувати і будувати нові церкви у російському стилі. В 1859 році за розпорядженням російського уряду, через маловмісткість була прибудована передня частина і зроблений новий іконостас.

У 1871 році знову був перероблений купол і на передній частині побудована нова дзвіниця. Дах був покритий бляхою і пофарбований. У 1884 році оновлений весь іконостас. Начинням церква була укомплектована достатньо. При церкві зберігались копії метричних книг з 1797 року. Священик Михайло Бурчак-Абрамович перебував на парафії з 1856 року. За заслуги по духовному відомству священик, до дня народження імператора у 1895 році Священним Синодом був нагороджений наперсним хрестом.

На 1892 рік число парафіян вже складало 1074 осіб. Церковної землі було 144 десятини 2351 сажень. Такої великої кількості землі в благочинні не мала жодна церква. У селі Городно при церкві діяла церковно-парафіальна школа. Церква належала до 4-го округу. 18 жовтня відзначалось престольне свято Св. Апостола і Євангеліста Луки.

У 1905 році церкву відвідав єпископ Володимир-Волинський Арсеній. У рапорті єпископу Волинському і Житомирському Антонію відзначено, що храм ветхий, але утримується охайно, що священик і парафіяни думають про побудову нового храму і школи.

У кліровій відомості за 1911 рік значиться, що церква на кам'яному фундаменті, разом із дзвіницею. Начинням бідна. Кружковий дохід в рік 275 рублів. Землі присадибної 1 д. 1369 кв. сажнів, орної – 22 д. 507 с., сінокосної – 25 д. 2344 кв. с. Всього 145 десятин 98 кв. с. Із них 95 десятин лісу і чагарників. Вся земля знаходиться в 7 різних місцях від 1 до 8 верст одна від одної, орна в 25 окремих кусках, сінокосна в 6 кусках. Стараннями парафіян і за кошти Св. Синоду в 1904 році побудовані два будинки для священнослужителів. Копії метричних книг з 1797 року. У

церковній бібліотеці книг нараховується 48 томів для читання. Церковно-парафіяльна однокласна школа, відкрита в 1862 році, знаходиться в новому будинку, побудованому в 1909 році на кошти парафіян і священика О. Веселова. На утримання школи виділяється від селян і Єпархіальної училищної ради 184 рублі. Навчається 95 хлопчиків і 15 дівчаток. Владика відвідував церкву в останній раз у 1910 році. Священик О. Веселов отримував від казни – 300 карбованців у рік, від кружкового доходу – 356 карбованців і від земельних угідь. У церкві знаходилась ікона Преподобного Антонія Печерського з частинкою його мощей.

На 1911 рік с. Городно належало до Головенської волості, нараховувало 202 двори і 1357 жителів, приписне село Кіззя нараховувало 18 дворів і 124 жителі.

У селі Городно власником маєтку і землевласником з 1874 року був генерал Є. Т. Крилов, який у 1880 році продав маєток і землю генералу П. П. Чичеріну, а вже з 1882 власницею села стала Зінаїда Сухомлінова, дружина генерала Миколи Сухомлінова, які володіли цим маєтком до 1913 року. З. Сухомлінова була власницею винокурного заводу у с. Городно, де працювало 18 робітників і випускалось продукції на 23 тисячі карбованців у рік. До її володінь входило також 3067 десятин землі у селах Городно і Кіззя. Сухомлінови у літню пору року часто приїжджали до свого маєтку і, як і попередні власники, були коляторами церкви, дарували для церкви церковне начиння

Під стінами церкви захоронені у 1885 році малолітній син Сухомлінова – Сергій Сухомлінов та настоятель храму Михайло Бурчак-Абрамович. У період I світової війни, з наближенням фронту в 1915 році чотири церковні дзвони було знято і затоплено в Сільському озері, які не знайдені і до цього часу.

Із початку 1919 року Волинь була завойована Польщею. Вже з 1921 року церква ввійшла до складу Православної Автономної церкви в Польщі. У 1935 році церкву відвідав Волинський Владика Олексій (Громадський). Відомий археолог і дослідник Волині О. Цинкаловський, обстежуючи церкву, виявив Апостола – першу книгу, видану на старослов'янській мові Швайпольтом Фіолем у Кракові у 1491 році.

Після звільнення Волині від нацистських окупантів церква була знову повернута у Московський Патріархат, була постійно діючою і не закривалась. Священик с. Городно Мелетій Панкевич відомий тим, що з 1970-х років захопився питанням українізації церковного богослужіння. Він завжди закінчував богослужби українською мовою.

У грудні 2000 року через порушення правил пожежної безпеки, під час богослужіння у церкві сталася пожежа. Парафіяни разом зі священиком встигли винести з церкви ікони, убрання та ін. Під час пожежі вигоріла ризниця і купол над нею. У 1982 році церква була обстежена експедицією Волинського краєзнавчого музею, де консультантом був відомий мистецтвознавець П. Жолтовський. До музею було передано Євангеліє 1771 року, половинку Царських врат, три дерев'яні великі підсвічники, ікона «Коронування Богородиці» XVIII ст., ікони – виносна подвійна «Богородиця Одигітрія» та «Євангеліст Лука», «Покрова Пресвятої Богородиці».

Як пам'ятка історії та архітектури національного значення церква неодноразово обстежувалась і вивчалася науковцями.

Слід зауважити велику любов до свого рідного села митрополита Рівненського і Острозького Варфоломія. Владика за роки служіння церкві зробив дуже багато. Побудував жіночий монастир з храмами Олександра Невського (2011) і Святителя Петра (2015), побудував церкву Варфоломія і Варнави (кладовищенську), каплицю Іверської ікони Богоматері (2001), спорудив пам'ятники до 2000-ліття хрещення Русі у дворі Св.-Луківської церкви, пам'ятники біля монастиря, Іверської каплиці і школи. Також митрополит Варфоломій створив літопис села Городно у трьох книгах: «Рідна школа», «Рідна церква», «Село Городне». Завдяки владиці у Луцьку створено музей книги, куди він передав до 300 стародруків. Також поповнював фонди багатьох музеїв. З церкви с. Городно у Любомльський краєзнавчий музей Владика Варфоломій передав «Тріюдь Пісну» XVIII ст. і потир XIX ст.

Автором при обстеженні церкви с. Городно у 1990-х роках на горищі у схованці було виявлено скручену на полотні двосторонню ікону – хорутву 1754 року з написом унизу «СИЮ КОРОГОВ ИСПРАВИЛА ГРОМАДА ГОРОДНЯНСКАЯ НА ТОЙ

ЧАС о. ИЕРЕЯ ЯКОВ ПАШКОВСКИЙ ИРАДЗКИЙ, КОНДРАТИЙ НАГОРЕЦКИЙ ИОАНН КРАТЮК Р.Б. 1754». Ця ікона була відреставрована старанням Владики Варфоломія і зайняла своє місце у церкві.

Великою подією для жителів села був приїзд митрополита Київського і всієї України Володимира на освячення каплиці Іверської ікони Божої Матері у 2001 році.

Олександр Остапюк

Література:

Варфоломій Архієпископ. Рідна церква : іст.-інформ. нарис про церкву святого апостола і євангеліста Луки села Городно Любомльського району Волинської області / Архієпископ Варфоломій. – Рівне, 2002. – 147 с.

Ковальчук Є. Перше дослідження рухомих пам'яток у церквах Любомльського району. 80-ті роки XX століття / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 319–320.

Остап'юк О. З історії церкви Св. Луки в с. Городне Любомльського району / О. Остап'юк // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIV Міжнар. наук. конф., присвяч. 25-річчю Музею волинської ікони : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 25. – С. 321–329.

Сиговський П. Церква св. Євангеліста Луки в с. Городне біля Любомля у XVIII ст. та Любомльський деканат унійної Холмської єпархії – в світлі матеріалів державного архіву в Любліні / П. Сиговський // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVIII Міжнар. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2011. – Вип. 18. – С. 163–170.

Боярчук Н. Зберегти свою святиню – церкву, а значить і віру православну / Н. Боярчук // Наше життя. – 2005. – 12 листоп. – С. 2.

Остапюк О. З історії церкви Св. Луки с. Городне / О. Остапюк // Наше життя. – 1995. – 28 жовт. – С. 1–2.

Сава І. Святитель Лука – покровитель Городна / І. Сава // Волинь православна. – 2009. – № 11. – С. 3.

Хвас В. Многії літа, многії літа... / В. Хвас // Наше життя. – 1995. – 11 листоп. – С. 1

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Святого Апостола Луки в селі Городно Любомльського району – див. Географічний показчик.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник+К, 2002. – 154 с.

Фото церкви Святого Апостола Луки в селі Городно Любомльського району – с. 142.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник+К, 2004. – 130 с.

Фото церкви Святого Апостола Луки в селі Городно Любомльського району – с. 70.

Цинкаловський О. Городно / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 408.

Городно (Любомльський район) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

250 РОКІВ

**від часу спорудження церкви Архистратига Михаїла
у с. Хмелів, тепер Володимир-Волинського району
(1770)**

Село Хмелів розташоване за 12 км на південний захід від м. Володимира-Волинського, на лівому березі річки Свинорийки. Засноване 1545 року, село належало Володимирському замку, але

пізніше разом з іншими селами було відраховане від замку і його тримав володимирський городничий Єсько Сенютич. Церква у с. Хмелів розташована у дещо дивному місці – на захід від села, серед поля, в оточенні дерев, майже за 400 метрів на північ від дороги. Прицерковну територію точує невисокий кам'яний мур. Як і до інших дерев'яних церков, при західній стіні бабинця зведена дерев'яна триярусна дзвіниця за висотою трохи більша висоти купола над навою.

Церква була зведена 1770 року і висвячена на честь Архангела Михаїла. Матеріал споруди обраний традиційний для тих часів – дерево. Михайлівська церква – це типовий зразок волинської архітектурної школи, типова південна волянчак: тризрубна, одноглава, з прямокутною апсидою і квадратним нефом, з півночі до вівтаря прибудована ризниця, прямокутні зруби складені із соснових брусів. У другій половині XIX ст. до церкви були зроблені добудови. Нинішня аркова і трапецієва форма вікон – плід зусиль перебудовників другої половини XIX ст. Тоді ж церква отримала псевдоросійську дзвіницю, що візуально змінила первісний архітектурний задум.

Дзвіницю зробили триярусною, причому верхній ярус – восьмирік – увінчали шатром-восьмигранником з люкарнами. Дзвіницю, як і приміщення церкви, побудували з дерева, але фундамент – кам'яний. Кам'яною зробили і огорожу із псевдоросійськими арковими воротами. Так виконувався синодальний указ, запроваджений на Волині після 1830 р., що забороняв будівництво святинь у національних традиціях. Були створені типові проекти московської архітектурної школи. Але їх упроваджували тільки тоді, коли старі божниці поступово руйнувалися і потрібно було поставити нову церкву. Упродовж XIX ст. ще повсюдно зберігалися давні храми, проте, згідно з тим указом, і старі церкви приводили до відповідного, московського, вигляду. Тому навіть збережені давні святині отримали новий вигляд, а первісний затримався лише у тих селах, де просто не було коштів на перебудову храму.

На сьогодні зовні церква повністю ремонтувана: бабинець перекритий дахом півкруглої форми, зруби із брусів нині обшиті

шалівкою без нащільників. До 1990-х шалівка була вертикальною з нащільниками, що трохи компенсувало важкувату монументальність храму. Та попри всі неприродні видозміни, нині це – пам'ятка архітектури національного значення (Охоронний №1015). Сьогодні Хмельівська церква перебуває в користуванні громади УПЦ МП.

Ангеліна Вигодник

Література:

Антонюк Я. М. Трагедія руйнації храмів. Волинська область. ХХ століття : іст.-краєзн. дов. / Я. М. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про церкву Архистратига Михаїла – с. 41–42.

Хмелев, село Михайловская церков, 1770 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Киев, 1985. – Т. 2. – С. 62–63.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Архистратига Михаїла у селі Хмелів Володимир-Волинського району – див. Географічний покажчик.

Пісоцький А. М. Шляхами стародавньої Володимирщини : путівник / А. М. Пісоцький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 96 с.

Про церкву Архистратига Михаїла у селі Хмелів Володимир-Волинського району – с. 50.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник+К, 2004. – 130 с.

Фото церкви Архистратига Михаїла у селі Хмелів Володимир-Волинського району – с. 27.

Дерев'яні церкви Володимирщини: найстаріша, найунікальніша і перша, що перейшла до ПЦУ [Електронний ресурс] // ВолиньUA : сайт. – Режим доступу: <https://volynua.com/posts/derevyani-tserkvi-volodimirschini-naystarisha-nayunikalni-sha-i-persha-scho-pereyshla-do-ptsu>. – Назва з екрана.

225 РОКІВ

**від часу спорудження церкви Святого Стефана у с. Усичі,
тепер Луцького району
(1795)**

Церква Святого апостола первомученика архідиякона Стефана в с. Усичі є характерною пам'яткою волинської народної архітектури XVIII ст. У джерелах знаходимо дві дати побудови. За переказами, вона зведена 1715 р. на кошти місцевої поміщиці. Однак у документах згадується більш вірогідна дата – 1795 р., коли церкву збудували зусиллями парафіян.

Сьогодні храм стоїть на відстані від села, понад трасою Луцьк – Володимир-Волинський, але ще сто років тому тут теж стояли садиби мешканців. Він виглядає досить ошатно. Являє собою поставлену на кам'яному фундаменті дерев'яну тризрубну споруду з одним куполом. Ззовні вона вертикально обшита дошками з нащільниками, пофарбованими у синій колір. Зруби рівновисокі, прямокутні в плані, витягнуті по осі споруди. Неф перекритий зімкнутим зрубним склепінням на низькому восьмику, у якому зроблені два вікна. Інтер'єр храму об'єднаний високими арочними прорізами, що гармонійно поєднуються з плавними лініями парусів і медальйонами розписів. Другий ярус західного зрубу утворюють хори, що освітлюються високо поставленими вікнами.

Окрасою пам'ятки є високий кількаярусний іконостас, збережений з часу будівництва. Ансамбль ікон вівтарної частини доповнений старішими образами, датованими XVII – першою половиною XVIII ст. Вони належать до волинської школи іконопису темперного письма на дерев'яній дошці.

В єдиний комплекс із храмом входила дерев'яна, завершена куполом дзвіниця. У ній було п'ять дзвонів. Однак у 1943 р. під час нацистської окупації краю німці забрали їх і використали у своїх цілях. У середині 1990-х рр. з північної сторони до храму була прибудована нова цегляна дзвіниця, яка стоїть і досі.

Відомостей про священнослужителів Свято-Стефанівської церкви дуже мало. Першим священником, за документами, був Петро Петрович Садовський, призначений єпископом

житомирським Варлаамом у 1796 р. Невідомо скільки часу він був на парафії в Усичах. Та й взагалі будь-яка інформація про настоятелів обривається аж до середини ХХ ст.

Людиною-епохою в історії усичівського храму був о. Миколай (Микола Тимофійович Назарук), який пробув тут на служінні усе доросле життя, понад пів століття. На його очах, в буквальному розумінні, хрестилося, вінчалось і відходило в інший світ не одне покоління мешканців села. Народився священник у с. Гаті 1921 р. і ще з дитинства закарбував у душі іскринки святої віри. Відвідував храм у Білостоці, здобув тут середню освіту. А 1942 р. закінчив у Луцьку курси псаломщиків, де екзамени у нього приймав відданий справі української церкви єпископ Полікарп Сікорський. Цього ж року прийшов псаломщиком на прихід у с. Усичі. Тут зустрів матушку Марію, яка співала у церковному хорі. Після одруження у 1944 р. був рукопокладений у сан диякона і призначений у цей же храм. У 1953 р. отець Миколай був рукопокладений у сан священника і призначений настоятелем Свято-Стефанівського храму у с. Усичі, де і прослужив аж до самої смерті.

У часи радянської атеїстичної вакханалії, коли закривали і руйнували багато церков, церква в Усичах продовжувала діяти. Проте зазнала наруги. Так, коли у березні 1944 р. поблизу села йшли бої, у церкві розмістилися солдати радянської армії. На невеличкому цвинтарі вони прокопали траншеї. Стрілянина майже на припинялася. У церкву влучило два снаряди, один через купол впав біля вівтаря, другий – біля фундаменту. Але жоден з них не розірвався, і вона лишилася незруйнованою. Проте солдати спустошили святиню зсередини – забрали облачення, ризи, обірвали плащаницю, інші цінні речі. Потім вишиту церковну скатертину міняли в селі на самогон.

Сім'я священника теж пережила немало знущань. У 1950-х рр. їх разом з хворими на кір чотирма дітьми вигнали на 30-градусний мороз. Ще й погрожували засланням у Сибір. Тоді мусили поселитися в покинутій хатині, обживати її з самого початку. У священника забирали дрова, які нарізав з дерев біля храму, відбирали сіно, скошене на цій території. Місцева влада навіть забороняла о. Миколаю допомагати людям збирати врожай, бо

вважала, що він іде туди, аби агітувати людей приходити в церкву. Так переслідували «ворога народу», адже матушка Марія 1941 р. була під розстрілом у Луцькій в'язниці, а батьки – на засланні у Сибіру, з якого втекли у 1947 р.

Попри злигодні молодий священник турбувався про відновлення храму. Церква і дзвіниця були у жалюгідному стані, тому він вирішив повністю їх реставрувати. У 1955–1956 рр. було зроблено зовнішній ремонт, працювала бригада теслярів і малярів. Оскільки найбільше постраждали західна сторона церкви і дах, то і розпочали саме з них. Покрівельний матеріал у ті часи був дефіцитним, тим більше – для церковних потреб, тому перекривали дах бляхою низької якості.

Пізніше зайнялися реставрацією святині зсередини. В ній було лише кілька ікон на іконостасі та 10 ікон по церкві. У 1974 р. настоятель найняв художника Андрія Ніколаєнка, який намалював вісім образів: «Страждання Ісуса Христа», «Воскресіння дочки Ісіра», «Святитель Миколай», «Чотири євангелісти», «Вознесіння Христа Господнього», «Святий апостол первомученик Стефан», «Моління до чаші», «Явлення Ісуса Христа». У 1971 – 1972 рр. у церкві була зроблена Голгофа і гроб для плащаниці, яку придбали у 1976 р.

На початку 2000-х рр. о. Миколай (Назарук) був найстарішим кліриком Волинської єпархії. Враховуючи роки служіння псаломщиком, дияконом і священником, на ниві Христовій в Усичах він працював майже 70 років. З 2002 до 2005 рр. співслужив з о. Сергієм (Габруком), який і сьогодні продовжує виконувати священницьку місію у Свято-Стефанівському храмі.

Олександр Мельник

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред Ф.В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Св. Стефана у селі Усичі Луцького району – с. 18.

Буюнівська сільська рада // Луцький район : минуле і сучасне : іст.-інформ. вид. – Луцьк, 2001. – С. 38–39.

Єлісеева Т. Тема Різдва Христового у народному іконописі Волині XVII–XVIII ст. / Т. Єлісеева // Минуле і сучасне Волині та

Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етнограф. конф., присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 233–236.

Штинько В. Шістдесят років на одній парафії : Свято-Стефанівська церква в селі Усичі Луцького району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 119–124.

Клим'юк О. Церква святого Стефана / О. Клим'юк // Слава праці – 1990. – 27 жовт.

Штинько В. Шістдесят років на одній парафії : Свято-Стефанівська церква в селі Усичі Луцького району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь – 2002. – 23 трав.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото церкви церкви Св. Стефана Луцького району – с. 105.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2–3. – С. 46–56.

Про церкву Св. Луки (1795) Луцького району – с. 53.

Престольне свято в Усичах [Електронний ресурс] // Волинська єпархія. Українська православна церква : сайт. – Режим доступу: <https://volyn.church>. – Назва з екрану.

Усичі [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Церкви району [Електронний ресурс] // Луцька районна державна адміністрація : сайт. – Режим доступу: <http://www.luts-kadm.gov.ua/turyzm/>. – Назва з екрану.

225 РОКІВ

**від часу спорудження церкви Успіння Богородиці
у с. Запруддя, тепер Камінь-Каширського району
(1795)**

Церква Успіння Пресвятої Богородиці в с. Запруддя – одна з найдавніших пам'яток сакральної архітектури Волині.

Запруддя відоме тим, що його історія пов'язана із родиною Косачів: упродовж 1901–1907 років там проживала тітка Лесі Українки по батьковій лінії Олена Антонівна Тесленко-Приходько з чоловіком Петром Васильовичем. До них приїздили члени родини Косачів, відомі діячі української культури: Лисенки, Старицькі, Іван Франко. У Запрудді збирала народний фольклор мати Лесі Українки Ольга Косач.

«Оригинальный вид предоставляет небольшая церковка (бывшая униатская), отдельно стоявшая за селом, окруженная огромными деревьями, – на одном из этих белых, сияющих инеем деревьев высоко виднелся оставленный там и на зиму большой улей с «пчилками ярыми»... Тишина кругом, неподвижность», – таким запам'ятала Запруддя Олена Пчілка.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці побудована в 1785 році як придорожна каплиця. Дерев'яна, однокупольна.

У 1869 році під будівлю було підведено кам'яний фундамент і прибудовано бабинець із триярусною дзвіницею. Тоді ж чотирьохсхилий дах будівлі був увінчаний куполом у вигляді цибулини. Упродовж 1928–1929 років церква перебудовувалась.

За радянських часів храм стояв зачинений і почав руйнуватися. 1962 року пам'ятку зняли з державного обліку як недіючу, частину майна вивезли в сусідню Сошичненську церкву. Влада планувала створити в спустошеній церкві музей, однак місцеві жителі не підтримали такого рішення.

Відродилася церква 1989 року, відколи будівлю передали громаді. Було проведено ремонтні роботи, повернуто церковні речі. Настоятелями храму були о. Йосип Вірста, о. Олександр Кулюк, а з кінця 2016 року – о. Сергій Панасюк.

Донині в церкві зберігаються Євангеліє і плащаниця, котрі подарували, за переказами, Косачі. Меморіальна ікона Косачів

«Святий Миколай» та ряд образів ХІХ ст. із Свято-Успенської церкви зберігаються в Камінь-Каширському краєзнавчому музеї.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці занесена до Переліку пам'яток архітектури і містобудування національного значення згідно Постанови Ради Міністрів УРСР № 442 від 06.09.1979 р.

Наталія Пась

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред Ф. В. Сузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 18.

Денисюк В. Камінь-Каширський 800 років від першої писемної згадки про міст : історія і сучасність / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 176 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 116.

Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 521 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 471.

Пась Н. Косачі і Запруддя / Н. Пась. – Камінь-Каширський : б. в., 2016. – 23 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 2, 14, 22.

Теодорович Н. И. Волинь в описаніи городовъ, местечекъ и сель въ церковно-историческомъ, етнографическомъ, географическомъ и друг. отношеніяхъ : ист.-стат. описаніе церквей и приходовъ Волинской епархіи. Т. V : Ковельскій уезд / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : Тип. Почаев-Успен. Лавры, 1903. – 559 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 296–297.

Пась Н. Косачі і Запруддя / Н. Пась // Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / упоряд.: Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк, 2012. – С. 177–182.

Іванчук Ф. І піднялася з руїни / Ф. Іванчук // Рад. Полісся. – 1990. – 26 квіт.

Пась Н. Косачі і Запруддя / Н. Пась // Полісся. – 2017. – 25 лют. – С. 6–7.

Пась Н. Поліське село, у якому гостювали літературні класики: що Запруддя пам'ятає про Лесю Українку / Н. Пась // Сім'я і дім. – 2017. – 16 берез. – С. 9.

Лівіцька О. Євангеліє від Олени Пчілки / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2011. – 13 січ. – С. 1, 10.

Рожко В. Запруддя: минуле і сьогодення / В. Рожко, В. Панчук // Рад. Полісся. – 1989. – 12 серп.

Духовні святині Камінь-Каширщини : фотоальбом. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 24 с.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 15.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото церкви Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 44.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2–3. – С. 46–56.

Про церкву Успіння Богородиці у селі Запруддя Камінь-Каширського району – с. 50.

Запрудье, село Успенская церковь, 1795 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Киев, 1985. – Т. 2 – С. 73.

Запруддя. Церква Успіння Пр. Богородиці [Електронний ресурс] // Дерев'яні церкви Західної України : сайт. – Режим доступу: <http://decerkva.org.ua/vol/zapruddia.html>. – Назва з екрану.

Лівіцька О. Де на Волині колядувала Олена Пчілка? [Електронний ресурс] // Волинь 24 : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn24.com/news>. – Назва з екрану.

Престольне свято древнього храму Успіння Пр. Богородиці у селі Запруддя [Електронний ресурс] // Камінь-Каширське благочиння : сайт. – Режим доступу: <https://kam-blag.church.ua/2014/08/29/prestolne-svyato-drevnogo-xramu-uspinnya-presvyato>. – Назва з екрану.

225 РОКІВ

від часу спорудження церкви Воздвиження Чесного Хреста у с. Заболоття, тепер Ратнівського району (1795)

Історія Хрестовоздвиженської церкви свідчить, що церква була побудована у 1795 році. Це типова для цієї території (північ Волині) дерев'яна тризрубна церква з рівної висоти зрубами і окремо побудованою дзвіницею. За плануванням її відносять до давніх типів церков з п'ятигранною апсидою. Центральний зруб завершений невеликою главою на восьмигранному барабані з ще меншого розміру главою цибулястої форми на глухому ліхтарі, що ледве виступає з-під скатів даху.

Дзвіниця, що розташована на захід від церкви, дерев'яна, триярусна, з шатром у псевдоруському стилі (1877 р.). До цього ж періоду відносять реконструкцію пам'ятки, що помітна в оформленні вікон, встановленні нових фігур на даху у вигляді пірамід з яблуками. Інтер'єр пам'ятки зберіг елементи народності. Це один із небагатьох храмів на Волині, що зберігся в гарному стані до наших днів. Є пам'яткою архітектури національного значення.

Ірина Москалюк

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 18.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 218–220.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 746 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 583–584.

Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки) / Є. І. Ковальчук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 294 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 139.

Теодорович Н. И. Волинь в описаніі городовъ, местечекъ и сель въ церковно-историческомъ, этнографическомъ, географическомъ и друг. отношеніяхъ : ист.-стат. описаніе церквей и приходовъ Волинской епархіи. Т. V : Ковельскій уезд / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : Тип. Почаев-Успен. Лавры, 1903. – 559 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 327–329.

Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся / М. Тучемський. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 162 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 50–52.

Бух І. Рукотворний храм для душі / І. Бух // Ратнівщина. – 2012. – 14 квіт. – С. 3.

Глуцук В. Храмове свято у Заболотті / В. Глуцук // Ратнівщина. – 2010. – 5 жовт. – С. 4.

Головій І. Престольний празник та 514-а річниця заснування селища Заболоття / І. Головій // Ратнівщина. – 2015. – 3 жовт. – С. 4.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото церкви Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 84.

Заболотьє, Св.-Крестовоздвиженская церковь, 1794 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Киев, 1985. – Т. 2 – С. 100.

Цинкаловський О. Заболоття / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 408.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2–3. – С. 46–56.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста у селі Заболоття Ратнівського району – с. 54.

Заболоття. Церква Воздвиження Чесного Хреста [Електронний ресурс] // Дерев'яні храми України : сайт. – Режим доступу: <http://deserква.org.ua/vol>. – Назва з екрану.

Хрестовоздвиженська церква, Заболоття. [Електронний ресурс] // Храми України : сайт. – Режим доступу: <https://ua.igot-oworld.com/ua/poi>. – Назва з екрану.

125 РОКІВ

від часу спорудження церкви Святого Миколая в с. Пульмо, тепер Шацького району (1895)

Село Пульмо розміщене між двома озерами: Пулемецьким і Світязь. Ця територія була заселена людьми ще багато тисячоліть тому. Перша документальна згадка про село належить до 1414 року в жалуваній грамоті польського короля Владислава Ягайла Олехну Дмитровичу на маєтки Угровськ... Польмо, Піщу. Ці грамоти підтверджені королем Олександром у 1502 і Владиславом IV у 1642 році.

Протягом століть село Пульмо в документах має різні назви: Польмо, Пульма. Сама церква в селі вперше згадується у 1510 році. Тоді село відносилось до Холмського повіту, а церква до Угровецького благочиння Холмської єпархії. У документі судової тяганини між Угровецьким і Крупським вперше згадується ім'я місцевого «попа руського обряду з села Польмо Василя Йолтуховича».

У 1665 році в селі побудована стараннями парафіян нова дерев'яна церква разом з дзвіницею, яка записана Св. Миколаївською, що підтверджує стара ікона XVII століття. На той час всі православні церкви насильно були переведені в унію, і місцеві землевласники часто з ними вступали у конфлікт. Так 3 вересня 1690 року Пульмівський священник подав скаргу в суд на орендатора Лесецького, який напав на церкву, ображав словами і діями священника, захопив 40 кіп жита і розорив парафіяльний дім. Місцеві феодали часто порушували закон й ігнорували уніатських священників, про що говорить судова справа 1719 року, де пульмівські священники вимагали від підгороденських шляхтичів Сесцевітовських повернення боргу в 10 флоринів. У пом'янику за 1733 рік згадується ім'я просвітера Пульмівського Григорія Щербенського.

До 1796 року уніатська парафія с. Пульмо належить до Холмського деканату Холмської дієцезії. У березні 1793 року під час генеральної візитації Холмської єпархії відбулась візитація забузької частини Холмського деканату. Дерев'яна церква в с. Пульмо відзначена як давня, але стан її був добрий. У головному вівтарі знаходився образ розп'ятого Христа. У бічних вівтарях були образи Пресвятої Богородиці і св. Миколая. Вівтар згідно візитації 1789 року, в с. Пульмо був синього кольору. Зафіксовано перебування у храмі конфесіалів. Церква мала купол і дзвіниця була над бабинцем.

У 1796 році, за вказівками Катерини II, розпочалось насильне переведення уніатських церков у православ'я. Відповідно архівних документів парафіяни Св. Миколаївської церкви с. Пульмо вже до 9 вересня 1796 року добровільно прийняли православ'я.

З того часу село відійшло до Житомирської єпархії Волинської губернії і входило до Володимирського благочиння. За кліровою відомістю від 20 грудня 1796 року священник інформує, що церква дерев'яна, стара і до священнослужіння здатна. Церква мала приписні села Залісне, Вільшанка, Грабове й Адамчуки. Пульмо мало 114 дворів і 756 православних жителів. Церква мала орної землі в 2 зміни на 25 днів, сінокісної на 26 косарів.

Клірова відомість за 1828 рік відзначає, що село належить до володінь графа Пилипа Плятера. Будинок священника складався з 2-х кімнат, одна – біла, друга – курна і 2-х комірчин.

У 1844 році церква записана як міцна. При церкві був історичний опис за 1806 рік, а також опис церковного майна за 1806 рік. Метричні книги зберігалися з 1829 року. Землі с. Пульмо вже належали графу Гнату Плятеру. У 1854 році в штат церкви входили дячок і паламар. Церква виготовила в 1850 році план на церковні землі. Вже в 1860 році зазначено, що церковного начиння недостатньо. Престол був один – в ім'я Св. Миколая. Будинок плебанії складався з 3-х кімнат і кухні, побудований селянами з дозволу управителя на глині, з кам'яним фундаментом, сирий і для проживання не зовсім придатний. Землі при церкві 2 десятини 1401 сажень, орної – 44 д. 1494 с., сінокісної – 42 д. 2327с., лісу – 11 д. 959 кв.с., чагарників – 104 д.780 с. Священик отримував платні – 140 рублів сріблом, дячок – 36 руб., паламар – 30 руб., просфорня – 16 р. с. Священник Микола Центелович за пожертвування на військові потреби нагороджений хрестом у пам'ять про Кримську війну на Володимирській стрічці.

Згідно указу Волинської духовної консисторії від 28 жовтня 1886 року за № 9935, було дозволено в с. Пульмо Володимирського повіту 4-го благочинного округу побудову нової дерев'яної церкви. На той час російський Синод старався всі церкви, які мали свій архітектурний стиль згідно українських православних традицій, перебудувати в новому, так званому «псевдоруському» стилі і не скупились на кошти. На будівництво церкви в Державному банку було парафіяльних грошей – 2700 рублів, від казни відпускалось 2504 руб. 46 коп., була частина готового дерев'яного матеріалу, а недостаючу суму мали поповнити парафіяни.

Новий Св. Миколаївський храм був побудований у 1895 році. Розібрану церкву в кінці XIX ст. перенесли на кладовище і побудували з неї каплицю. Нова дерев'яна церква була зміщена 150 метрів на схід від попередньої. Дзвіниця побудована над бабинцем.

У 1911 році кружковий дохід церкви складав 130 рублів. Всього церква мала землі 231 десятину 837 кв. сажнів. Це були найбільші церковні угіддя на території Любомльщини. Дохід від землі

складав 150 руб. Дім для священника побудований стараннями місцевого поміщика і казни, був власністю церкви. Метричні книги зберігались з 1865 року. В селі діяла школа грамоти. Священник від казни отримував 300 руб., кружкових – 97 руб., від земельних угідь – 130 руб. Псаломщик отримував від казни 50 руб., кружкових – 32 руб., від земельних угідь – 45 руб., просфорня отримувала 16 руб.

У 1911 році в с. Пульмо нараховувалось 254 двори і 1549 православних. Владика відвідав церкву в 1910 р. У селі діяло Пульмівське волосне правління, було 5 харчових крамниць, 1 горілчана крамниця і проводилось 4 ярмарки щорічно. До землеволодіння графів Плятерів належало 1.944 десятин. Волинська консисторія серед старанних учителів у 1906 році відзначила вчителя церковно-парафіяльної школи с. Пульмо Анатолія Сухозанета. Серед найбільш старанних відмічено завідувача і законовчителя Пульмівської ЦППШ священника Полієвкта Центеловича.

У період I світової війни більшість жителів с. Пульмо було відправлено біженцями вглиб Росії. Селяни парафії завжди допомагали церкві своїми пожертвами. У 1900 році Волинський владика подав архіпастирське благословення селянам с. Пульмо Кузьмі Личманюку, Івану Савчуку, Петру Ветрику і Хрисанфру Курану за зроблені ними пожертви на користь місцевої церкви.

Документи за 1914 рік інформують, що церква простора, багато прикрашена. Повідомляється про благодатну ікону святителя Миколи. Відпусти бувають 6-го грудня і 9 травня. Причтові приміщення знаходяться в 30 сажнях від церкви, побудовані в 1886 році, зручні, але не зовсім теплі. Церковна земля розміщена в 11 шматках, розміщених в 3-12 верстах від будинку. Є план на землі датований 1857 роком. На той час парафія входила до 5-го благочинного округу Володимир-Волинського повіту.

Останнім власником частини Пульма до 1939 року був граф Вітольд Броель-Плятер.

На початку 1919 року територія Пульмівської волості була окупована поляками. Станом на 13 вересня 1921 року церковні землі були урізані з 231 га. до 219 га. 6000 кв. м., а в графа Вітольда Брофель-Плятера – до 322 га.

Станом на 1937 рік церква була покрита бляхою. Довжина церкви становила – 24,07 м, ширина – 13,42 м, висота – 20,5 м. У 1927 році в церкві провели капітальний ремонт, за кошти парафіян пофарбований дах. Церква застрахована на 10,640 злотих. Дзвіниця, прибудована до церкви, крита також бляхою, мала розміри: 4,43 м – довжини, 8 м. – ширини і 24 м – висоти.

На той час польська влада обмежила церковні землі з 231 га до 37 га, 4 га було під осадю, 1 га, під цвинтарем, 12 га орної землі, 18 га лук і пасовищ. Земля складалася з 3-х кусків на віддалі до 12 км. Церква мала річний дохід від землі – 620 зл., вартістю 100-150 зл. за гектар. При церкві був план на землі з 1858 року. Священник володів 23 га землі, 11 га мав псаломщик. Земля віддавалася на спілку за 1/3 частину. Священник жив у будинку з 4-х кімнат, збудованому у 1888 році, мав стодолу, хлів, льох.

За 1937 рік народилося в парафії – 144 чол., шлюбів відбулось – 16, померло – 65 чол. В 1936 році зроблений опис церковного майна. Збереглись метричні книги з 1856 року. Церковна бібліотека нараховувала 28 томів. Мова проповідей у церкві з 1919 року була українська.

У період II світової війни Св. Миколаївський храм вцілів. 16 листопада 1943 року був замордований священник Осницький Олександр разом з дружиною і 4 дітьми. Церква в с. Пульмо своєї назви ніколи не змінювала і не закривалася при радянській владі. Нині до церкви приписані села Вільшанка, Адамчуки, Залісся і Грабове. В церкві збереглись 5 дзвонів, із них два відлиті в м. Данціг в 1930 році.

За даними опису церковного майна від 1982 року, в церкві було 10 старих книг. Церква оцінена в 16.642 рублі, церковне майно в 1673 руб.

Протягом останніх років церква завдяки турботам священника, о. Олександра, добре відремонтована, покрита золотистою бляхою, побудовано нову огорожу з вхідною брамою, територію церкви прикрашено клумбами з живими квітами. Декілька разів на тиждень проводяться заняття в недільній школі. 21 травня 1982 року церкву обстежували члени експедиції Волинського краєзнавчого музею з консультантом, відомим мистецтвознавцем П.М. Жолтовським.

Церкву неодноразово відвідували владики. У 2003 р. на свято святителя Миколая побували архієпископ Варфоломій і єпископ Симеон, у 2005 році – архієпископ Симеон і 9 жовтня 2008 року єпископ Никодим. Нині церква в с. Пульмо належить до Шацького благочиння Володимир-Волинської єпархії.

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського зберігається Євангеліє (Львів: Друкарня братства, 1690 р. шифр Кир. 2639 п.), яке містить вкладний запис 1718 року: «За старанієм честного отца Григорія Єсієвича, презбитора Пулмянского і за дідица его милости пана Стефана Сієнецкачесніка справила громада Пулмянска». Книга була придбана до місцевого храму Чудотворного Миколая за 55 злотих. Євангеліє походить зі збірки Волинського єпархіального давньосховища (Житомир).

Олександр Остапюк

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Св. Миколая в селі Пульмо Шацького району – с. 18.

Лазарук В. Світязь. Т. І. Кн. перша і друга / В. Лазарук. – Луцьк : Вежа, 2002. – 358 с.

Про церкву Св. Миколая в селі Пульмо Шацького району – с. 103, 28.

Бобрик В. Стан церков у забужанській частині Холмського унійного деканату у світлі візитації 1793 р. / В. Бобрик // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIV міжнар. конф., м. Луцьк, 29–30 жовт. 2007 р. – Луцьк, 2007. – Вип. 14. – С. 124–126.

Остапюк О. Дерев'яні храми Шацького району Волинської області / О. Остапюк, С. Лончук // Архітектурна спадщина Волині : зб. наук. пр. / за наук. ред. д-ра арх. П. А. Ричкова. – Рівне, 2018. – Вип. 6. – С. 186–192.

Остапюк О. З історії Свято-Миколаївської церкви в селі Пульмо Шацького району / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 297–303.

~~~~~
Sygowski P. Cerkiew we wsi Wiszniów koło Lubomla w XVIII w., w świetle dokumentów wizytacji dekanatu lubomelskiego unickiej diecezji chełmskiej z Archiwum Państwowego w Lublinie / P. Sygowski // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXII Міжнар. наук. конф. м. Луцьк, 21–22 жовт. 2015 р. : наук. зб. / упоряд.: Т. М. Єлісєєва, Є. Ковальчук ; відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 22. – С. 198–201.

Остапюк О. З історії Св. Миколаївської церкви с. Пульмо / О. Остапюк // Шацьк. край. – 2012. – 1 січ. – С. 3 ; 28 січ. – С. 8 ; 4 лют. – С. 6.

***

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото церкви Св. Миколая в селі Пульмо Шацького району – с. 123.

Фініковський Ю. 600 років від часу першої згадки про село Пульмо Шацького району (1414) / Ю. Фініковський // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 211–213.

Цинкаловський О. Пульмо / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. II. – С. 277.

***

Пульмо, Свято-Миколаївська церква [Електронний ресурс] // Шацьке благочиння : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://sh-orthodox.org.ua>. – Назва з екрану.

Свято-Миколаївська церква (Пульмо) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Іменний покажчик

Авраменко В. К. 78–86
Бойко А. І. 165–169
Борисюк С. В. 46–51
Войтюк Н. Н. 29–34
Волошинська Г. М. 178–180
Гуменюк Н. П. 14–24
Дмитренко А. А. 101–111
Домбровська Т. М. 133–135
Драницький С. В. 39–42
Зінкевич В. І. 119–124
Ілюшик О. В. 188–192
Кінах Н. Г. 59–61
Кішман Є. О. 64–68
Ковальський М. М. 124–128
Колодійчук Є. С. 184–188
Колосок Б. В. 94–100
Комарук З. В. 222–227
Корзонюк М. М. 236–243
Косач О. А. 42–46
Кривицький А. Ф. 135–139
Кусик В. Ф. 162–165
Кушнірук Р. Г. 153–158
Лазарчук А. Г. 34–39
Латишев Д. М. 56–59
Лейкін М. Я. 173–178
Лис В. С. 210–217
Михайлюк О. Г. 73–78
Москалюк В. В. 169–172
Мохнюк В. В. 158–162
Найда Я. А. 24–29
Овдієвич С. А. 227–230
Ольховський І. А. 193–196
Орлівна Галина 230–233
Охріменко Г. В. 111–119

Приходько Л. І. 139–144
Розмірський С. З. 51–55
Скіпальський О. О. 68–73
Середюк О. М. 203–210
Стасюк Л. А. 144–153
Стельмашук Ю. О. 196–203
Черенюк М. І. 218–222
Чухрай П. П. 92–94
Шевченко Т. Г. 62–64
Штейнгель Ф. 233–236
Якимчук О. П. 180–183

Географічний покажчик

Боголюби, с. тепер Луцького району 253–256
Боровичі, с. тепер Маневицького району 248–251
Городно, с. тепер Любомльського району 267–272
Заболоття, с. тепер Ратнівського району 282–284
Запруддя, с. тепер Камінь-Каширського району 279–282
Затурці, с. тепер Локачинського району 257–260
Іваничі, с. тепер Іваничівського району 243–247
Підбереззя, с. тепер Горохівського району 260–262
Піддубці, с. тепер Луцького району 263–267
Пульмо, с. тепер Шацького району 284–290
Усичі, с. тепер Луцького району 275–278
Хмелів, с. тепер Володимир-Волинського району 272–274
Хорів, с. тепер Локачинського району 251–253

СПИСОК

АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Андрейчук Т. Б., молодша наукова співробітниця відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Бондаренко Г. В., кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Вербич В. О., заслужений журналіст України, український поет, есеїст, критик, публіцист, перший лауреат літературної премії імені Пантелеймона Куліша, лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського.

Вернидубов О. П., старший науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Вигонник А. П., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вознюк О. А., наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк О. І., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Гатальська Н. Г., старша наукова співробітниця Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Завада Л. М., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Зозуля А. В., молодша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є. І., кандидатка історичних наук, доцентка, заступниця директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Костюк І. М., директорка Нововолинського міського історичного музею.

Кот Н. М., старша наукова співробітниця соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Куль Л. М., директорка КЗ «Іваничівський історичний музей».

Ланшина Л. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Левицька Т. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лис Я. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Машлай В. В., завідувачка відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Мельник О. В., кандидат історичних наук, директор Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Мірошниченко-Гусак Л. А., завідувачка відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Моренчук О. М., молодша наукова співробітниця відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Москалюк І. П., наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З. М., завідувачка Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Остапюк О. Д., головний зберігач фондів Любомльського краєзнавчого музею.

Пальоха Л. А., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Пась Н. О., директорка Камінь-Каширського районного краєзнавчого музею.

Пушкар Н. Ю., старша наукова співробітниця відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Романчук Г. Д., наукова співробітниця соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Садовник Т. Є., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Сахнюк А. В., наукова співробітниця Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Станіславчук В. В., молодша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Старикова О. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

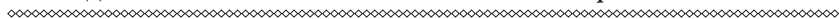
Стасюк Л. А., директорка Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслужений працівник культури України.

Тищенко Т. М., завідувачка науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Філонюк М. М., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Фініковський Ю. М., директор Любомльського краєзнавчого музею.

Чибирак С. В., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, наукова співробітниця відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувачка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Гапонюк О. В., головна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Пилипюк Н. С., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Ціхоцька Ю. В., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко
Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Підписано до друку 26. 12. 2019 р. Формат 60х84 1/16.
Папір офсетний. Ум.друк.арк. 17,44
Обл.-вид. арк. 20,73. Наклад 350 прим. Замовне. Зам. № 6892

Видавець і виготовлювач ТзОВ «Терно-граф», свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ТР № 24 від 28. 12. 2004 р.
46400, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18, тел. 51-91-66, 51-91-65, 51-91-63

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік / Волин. обл. рада ; Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Тернопіль : Терно-граф, 2019. – 300 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2020 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

ISBN 978-966-457-389-1
УДК 94(477.83) (059.3)

